

**ІНСТИТУТ
УКРАЇНОЗНАВСТВА
ім. І. КРИП'ЯКЕВИЧА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
НАУК УКРАЇНИ
в 2014 р.**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

ББК 63.3 (4 Укр)

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 році. Інформаційний бюлетень / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2015. – 240 с.

Бюлетень за 2014 рік містить інформацію про наукову діяльність установи, бібліографію публікацій, відомості про захист дисертацій.

I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies, National Academy of Sciences of Ukraine. 2014 Annual Review. – Lviv, 2015. – 240 p.

The 2014 bulletin describes the Institute's activities in various areas of the humanities (archeology, medieval, modern, and current history, linguistics, and history of literature). The publications of the Institute's staff are listed and information on current dissertations is given.

Редакційна колегія:

Микола Литвин (відп. редактор), Ігор Соляр, Олег Муравський,
Олег Піх (заст. відп. редактора), Оксана Рак (відп. секретар)

Адреса Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: 79026, Львів, вул. Козельницька, 4; відділу археології та археологічного музею: 79008, вул. Винниченка, 24.

Тел. (380–32) 270–70–22, 270–65–98, 270–65–87 (дирекція); 270–70–16 (бухгалтерія), 276–51–61 (відділ археології); 276–51–59 (археологічний музей); 270–70–14 (відділи української мови та нової історії України); 270–65–61 (відділ новітньої історії); 270–14–18 (Центр дослідження українсько-польських відносин; сектор наукових та інформативних видань).

Факс (380–32) 270–70–21;

E-mail: inukr@inst-ukr.lviv.ua

[http.: www.inst-ukr.lviv.ua](http://www.inst-ukr.lviv.ua)

ІНСТИТУТ У 2014 РОЦІ

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України – одна з провідних академічних інституцій гуманітарного профілю держави, важливий координаційний центр із розробки проблем українознавства. Інститут заснований на засадах комплексності й міждисциплінарності в підході до вивчення соціогуманітарної проблематики. Упродовж багатьох років Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України здійснює фундаментальні та прикладні наукові дослідження з історії й археології, мовознавства і літературознавства, культурології та історії філософії, проводить експертизи найважливіших наукових програм, законодавчих і нормативно-правових актів, інноваційних проектів; організовує спільні науково-дослідні роботи й наукові заходи з ученими вищих навчальних закладів, науковцями академічних інститутів, краєзнавцями та місцевими органами влади; популяризує історичне минуле в Україні і за кордоном.

Структура інституту незмінна упродовж останніх років: відділ археології (завідувач відділу О. Ситник) із сектором “Археологічний музей” (завідувач Н. Булик); відділ історії середніх віків (завідувач відділу В. Александрович); відділ нової історії України (в. о. завідувача відділу О. Середа); відділ новітньої історії (завідувач відділу І. Патер) із Сектором дослідження українського національно-визвольного руху середини ХХ ст. (керівник О. Стасюк); відділ української літератури (в. о. завідувача відділу П. Шкраб'юк); відділ української мови (завідувач відділу Н. Хобзей); Центр дослідження українсько-польських відносин (керівник М. Литвин) із Сектором наукових та інформативних видань (керівник О. Піх).

У 2014 р. в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працювало 108 працівників, з них 74 наукових співробітників, серед яких 11 докторів і 50 кандидатів наук. Середній вік докторів наук – 59 років, кандидатів – 43,6 років, наукових співробітників без наукового ступеня – 43,9 років. Навчалася 3 докторанти (за спеціальністю 07.00.01 “Історія України”), 14 аспірантів (11 – за спеціальністю 07.00.01 “Історія України”; 1 – за спеціальністю 10.02.01 “Українська мова”; 1 – за спеціальністю 07.00.04 “Археологія”; 1 – за спеціальністю 10.01.01 “Українська література”).

Продуктивно працює Спеціалізована вчена рада Д 35.222.01 із захисту докторських дисертацій за спеціальностями: 07.00.01 “Історія України”; 07.00.02 “Всесвітня історія”; 07.00.04 “Археологія”; 07.00.05 “Етнологія” (М. Литвин – голова ради, І. Соляр – заступник голови, О. Муравський – вчений секретар). Працівники інституту захистили три дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук (І. Паршин “Вектори політики володарів Галицько-Волинської Русі (за матеріалами наративних латиномовних джерел XIII–XIV століть)”, І. Черчович “Жінки у громадському і приватному житті українців Галичини другої половини XIX – початку XX століття”, А. Гавінський “Культура лійчастого посуду у межиріччі Верхнього Дністра та Західного Бугу”).

У звітному році троє співробітників інституту здобули Премію Львівської обласної державної адміністрації та Львівської обласної ради для працівників наукових установ НАН України та вищих навчальних закладів III–IV рівні акредитації Львівської області (І. Соляр, А. Гавінський, І. Паршин). Водночас О. Заневич, М. Чебан є стипендіатами Президента України.

У 2014 р. опубліковано низку наукових монографій, збірників статей та документів, довідкових видань, проведено важливі міжнародні конференції і семінари, виявлено й досліджено нові археологічні пам’ятки. Завдяки опрацюванню нових документальних матеріалів, вивченню світового досвіду соціогуманітарних студій підвищено рівень українознавчих досліджень, спрямованих на долучення української культурної спадщини до загальноєвропейського контексту. Через оновлення інформаційних ресурсів вживаються заходи щодо підвищення рівня теоретико-методологічних досліджень, розширення міжнародної наукової співпраці. Значна частина тем має загальноукраїнський вимір.

Розширилися міждисциплінарні дослідження із залученням фахівців соціогуманітарних дисциплін України та зарубіжжя. Загалом працівники інституту підготували: 25 монографій (422,95 д.а.), 4 збірники документів (135 д.а.), 10 збірників наукових статей (178,01 д.а.), 1 підручник (15,4 д.а.), 1 довідкове видання (12 д.а.), 378 статей (246,24 д.а.) (163 статті у фахових виданнях (133,09 д.а.) та 215 – нефархових (113,15 д.а.). Водночас у закордонних наукових збірниках і колективних монографіях опубліковано 8 статей, прочитано 22 лекції, виголошено 115 доповідей на міжнародних конференціях в Україні та 56 доповідей на міжнародних конференціях за кордоном (Польщі, Австрії, Німеччині, Чехії, Угорщині, Литві й інших країнах).

Науковці співпрацюють із центральними та місцевими органами влади. Зокрема впродовж року працівники установи були учасниками засідань Ради національної безпеки і оборони (І. Соляр), Ради міжнародної злагоди при Кабінеті міністрів України (М. Литвин), комісій при Львівській обласній державній адміністрації та Львівській обласній раді (М. Литвин, Р. Забілий, М. Посівнич). Чимало заходів, організатором яких був інститут, відбулися завдяки підтримці Львівської обласної ради, Львівської обласної адміністрації.

Не менше уваги дирекція приділяє співпраці з академічними інституціями соціогуманітарного профілю нашої держави, Західним науковим центром НАН та МОН України, Науковим товариством ім. Шевченка, іншими громадськими організаціями, факультетами вищих навчальних закладів західних областей України, науковими осередками далекого і ближнього зарубіжжя.

Особливо необхідно акцентувати на співпраці інституту з Київським університетом права НАН України, що в межах договору про співпрацю у 2014 р. дозволило створити спільний Центр дослідження історії країн Центрально-Східної Європи, а також відкрити на базі нашої установи львівський філіал цього вищого навчального закладу. У 2015 р. він прийме на навчання перших студентів.

Наукові заходи, організовані в 2014 р. Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (наукові симпозиуми, круглі столи, семінари), одержали широкий розголос у регіональних ЗМІ; інформацію публікували на різних інформаційних сайтах, а також інтернет-ресурсі інституту, місцевих та всеукраїнських часописах. Тематика публікацій – різноманітна: експертна оцінка законодавства в соціогуманітарній сфері; пропаганда українознавства; аналітичні повідомлення, присвячені суспільно-політичним процесам, державно-церковним відносинам, міжнародним взаєминам тощо.

Спільно з ЗНЦ та іншими академічними установами організовано декілька круглих столів, присвячених Революції гідності, а також подіям на Сході України, російсько-українській гібридній війні. Учасниками заходів були викладачі вишів, наукова та політична еліта Донбасу та Львова. Модератором виступав директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Микола Литвин.

Упродовж року працював загальноінститутський міждисциплінарний науковий семінар, на якому виголосили доповіді вчені інституту й дослідники з інших наукових та освітніх установ. Серію наукових доповідей заслухано також на засіданнях Вченої ради. У 2014 р. діяли наукові семінари відділів, з-поміж яких виділимо

регулярні наукові семінари, організовані відділом української літератури.

Неухильно розширювалася міжнародна співпраця археологів, істориків, філологів через проведення спільних із закордонними партнерами конференцій, експедицій, семінарів, а також публікацій індивідуальних та колективних праць у вітчизняних й іноземних виданнях. Поглиблено співпрацю із закордонними науковими установами через виконання двосторонніх угод, проведення міжнародних конференцій в Україні та за кордоном, підготовку спільних наукових проєктів, публікації статей та книг поза межами України. Директор інституту є представником НАН України у Польській академії наук.

Продовжувалася співпраця з Інститутом історії Національної академії наук Білорусі. У межах співпраці передбачається дослідження таких проблем, як: удільні українські й білоруські князівства Гедиміновичів; образи України та Білорусі в сучасній Польщі; політика білорусизації БСРР і УСРР; Західна Україна й Західна Білорусь у складі Другої Речіпосполитої; трансформаційні процеси на західноукраїнських і західнобілоруських землях у радянську добу; нацистська окупаційна політика Німеччини в Україні й Білорусі; політика перебудови в Україні та Білорусі (1985–1991).

Налагоджено співпрацю з Інститутом історії Литви. Досягнуто домовленості щодо розробки таких проблем: Гедиміновичі на престолі українських князівств (XIV–XV ст.); Націєтворчі процеси в народів Східної Європи (білорусів, литовців, поляків, українців) у XIX – початку XX ст.; Литовське й українське питання в міжнародних відносинах: шляхи розв'язання (1918–1940); Литовсько-українські контакти в національно-визвольній боротьбі за незалежність другої половини 40-х – початку 50-х років XX ст.; Курйози радянського життя: про побут і політику в часи застою (на прикладі УРСР та ЛРСР); Особливості балтійської дипломатії і Радянський Союз (кінець 1980-х – початок 1990-х років): український погляд; Образ розширеної Європи на східноєвропейському просторі: уявні межі, пограниччя, добросусідство; Історична пам'ять про спільне минуле литовців та українців; Литва і литовці в українських мас-медіа (1991–2014); Литва в повсякденних уявленнях українців (за матеріалами опитувань та інтерв'ю).

Співробітники інституту підтримують тісні контакти з Жешувським університетом (Республіка Польща), Академією Поморською (Республіка Польща), Інститутом історії Сілезького університету

(м. Катовіце, Республіка Польща), Краківським університетом (Республіка Польща), Інститутом світової літератури Російської академії наук (Москва, Російська Федерація), Інститутом славістики університету ім. Александра фон Гумбольдта (Берлін, ФРН) тощо.

2014 р. науковці взяли участь в українсько-польському проекті “Пошук, ідентифікація і наукове вивчення найстарішого храму Пресвятої Богородиці, побудованого в Холмі королем Данилом Галицьким” (спільний проект, в якому представлені: Інститут археології та етнології Польської академії наук, Національний Інститут Спадщини Міністерства культури Польщі, Інститут археології та Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Національний університет “Львівська політехніка”. Проект реалізовувався за фінансової підтримки Благодійного фонду Петра Порошенка, Національного інституту спадщини Міністерства культури Польщі, Національного університету “Львівська політехніка”, інших організацій та приватних осіб.

Працівники інституту брали участь у роботі міжнародних дослідницьких груп та наукових проектів. Зокрема О. Серeda був співдиректором міжнародного проекту “Нова культурна історія Центральної та Східної Європи. Критичні питання та переоцінки” (частина програми ReSET Інституту відкритого суспільства, м. Будапешт); брав участь у роботі дослідницького проекту Європейської наукової ради “Узгоджуючи модерність”; був членом Міжнародної комісії історичних слов'янознавчих студій; Міжнародної дослідницької асоціації студій над національними рухами та громадськими організаціями в Європі (NISE); секретарем Українського національного комітету істориків. Л. Зашкільняка обрано віце-головою Міжнародної дослідницької групи, одне із завдань якої полягає в підготовці багатотомного видання “Галичина 1772–1918 рр.”. Дослідник також входить до Експертної комісії Американської ради наукових товариств, в якій проводить експертизу проектів, поданих на здобуття короткотермінових і видавничих грантів цієї організації.

Незважаючи на здобутки, необхідно вказати на окремі недоліки в науково-організаційній роботі установи. По-перше, потребує подальшого вдосконалення система функціонування Сектору наукових та інформаційних видань. Брак коштів, перевантаженість роботою працівників сектору, інколи, призводять до порушень у графіку виходу видань. Ухвалення положення “Про періодичні видання Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН

України”, затвердження графіку виходу видань та інші заходи повинні покращити ситуацію у видавничій сфері у короткотерміновій перспективі.

По-друге, інститут не залучений до проектів Державного фонду фундаментальних досліджень, колективних закордонних грандових програм. Співпраця Інституту українознавства у 2014 р. із Фондом Конрада Аденауера яскраво продемонструвала потенціал, переваги та можливості зарубіжних громадських і наукових інституцій.

По-третє, на доволі низькому рівні залишається експертно-аналітична діяльність відділів, що в сучасних суспільно-політичних умовах – один з основних критеріїв доцільності функціонування наукових інституцій системи НАН України. Надалі необхідно суттєво активізувати роботу щодо впровадження наукових робіт як на місцевому, так і загальнодержавному рівні.

По-четверте, в 2014 р. не реалізовано низку наукових проектів із місцевими органами влади, передусім із Львівською обласною радою та Львівською обласною державною адміністрацією. У підсумку де-факто не розпочав у запланованому обсязі роботу Центр регіональної історії Галичини та Центр дослідження сучасної історії та політології при відділі новітньої історії, фінансування яких залежало від центральних та місцевих інституцій влади. Незацікавленість чиновників у процесі реалізації проектів, кон’юнктурний та вузькопартійний підхід до формування місцевих і загальнонаціональних програм, хронічне недофінансування культурно-освітньої сфери – основні чинники, які гальмували роботу зазначених центрів.

По-п’яте, на низькому рівні відбувається інтеграція наукової інституції до світового інформаційного простору: із понад десятка наукових збірників інституту, тільки один (“Княжа доба”, відповідальний редактор В. Александрович) входить до міжнародних наукометричних баз. Необхідно збільшити кількість публікацій співробітників у провідних міжнародних виданнях. Чи не єдиним діалоговим майданчиком науковців інституту із закордонними вченими залишаються міжнародні наукові форуми та симпозіуми.

І, найважливіше, в майбутньому необхідно позбутися паралелізму у роботі структурних підрозділів установи, розпорошення досліджень за окремими напрямками, а також прискіпливіше ставитися до формування тематики відомчого замовлення з її орієнтацією на сучасні пріоритети наукових досліджень НАН України. Значно активніших зусиль дирекції потребує розширення госпдоговірної діяльності інституту для збільшення надходжень позабюджетних

коштів. Власне їх відсутність не дає можливості реалізувати низку видавничих проєктів, забезпечити належні санітарно-побутові умови праці. Потребує ремонту читальний зал бібліотеки.

Наукова тематика Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України вирізняється актуальністю і значущістю. Водночас він покликаний, по-перше, постійно поєднувати регіоналізм із загальноукраїнським контекстом, і, по-друге, використати географічне розташування для розробки української проблематики в європейському контексті. У нових суспільно-політичних умовах колектив і надалі повинен підтримувати високий науковий та методологічний рівень своїх досліджень, залучати до співпраці не лише вітчизняних, але й провідних зарубіжних українців.

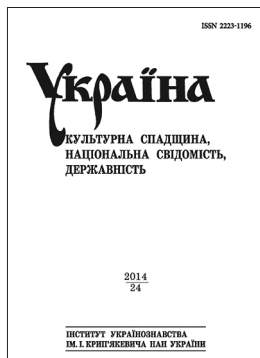
О. Муравський

НОВІ ВИДАННЯ

Колективні збірники

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / [Гол. редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред.: М. Романюк, О. Стасюк]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. – 462 с.

До збірника увійшли статті, присвячені історії українського національно-визвольного руху першої половини ХХ ст. Проаналізовано передумови державотворчих процесів на західноукраїнських землях, розбудову Західно-Української Народної Республіки, участь у них провідних політичних діячів, проблему соборності українських земель. Висвітлено військово-політичні аспекти діяльності українських урядів 1918–1923 рр., здобуття вітчизняної історіографії.

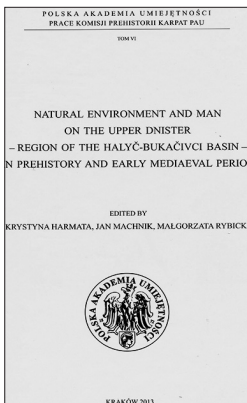
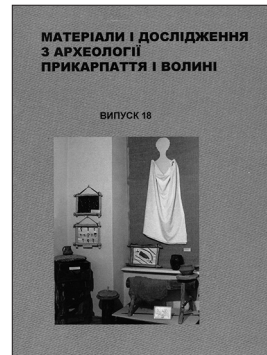

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / [відп. ред. О. Ситник]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2013. – Вип. 17. – 342 с.

Збірник присвячено 100-річчю від дня народження видатного українського археолога Ярослава Пастернака. Представлено статті наукових працівників відділу та колег з інших міст України, Білорусі, Польщі. Це теоретичні й оглядові статті, публікації матеріалів із досліджень нових археологічних пам'яток України, нариси з історії археології.

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / [відп. ред. О. Ситник]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – Вип. 18. – 441 с.

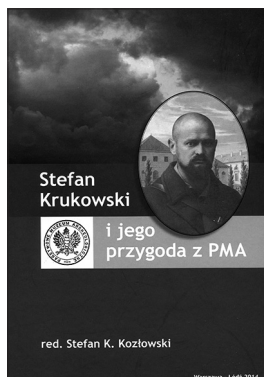
Випуск приурочено 100-річчю від дня народження Юрія Захарука – довголітнього наукового працівника відділу археології, заступника директора інституту в 1950-х роках. Вміщено теоретичні статті та публікації матеріалів із досліджень нових пам'яток заходу України, наукові розробки територіально-хронологічних і культурно-історичних проблем, публікації, що стосуються питань історії археологічної науки.

Natural Environment and Man on the upper Dnister-Region of the Halyč-Bukačivci Basin – in Prehistory and early mediaeval Period / Природне середовище і людина у Верхній Наддністрянщині в районі Галицько-Букачівської улоговини в доісторичних часах і ранньому середньовіччі / Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym średniowieczu // Prace Komisji prehistorii Karpat PAU. – Kraków, 2013. – Т. 6. – 349 s.

У монографії співавтори опублікували два розділи:

1. Результати поверхневих археологічних обстежень, проведених в околицях палінологічно досліджених торфовищ поблизу сіл Лука і Цвітова Калуського р-ну у Верхній Наддністрянщині [співавт.: Я. Махнік, Д. Павлів, В. Петегирч. – С. 73–113].
2. Каталог археологічних пам'яток з околиць досліджених торфовищ поблизу сіл Лука і Цвітова Калуського району у Верхній Наддністрянщині [співавт.: Д. Павлів, В. Петегирч. – С. 114–168].

Stefan Krukowski i jego przygoda z PMA / [Kozłowski S. K., Karczewski M., Prze-
pałkowska M., Sytnyk O.]; red. S. K. Kozłowski. – Warszawa; Łódź, 2014. – 230 s.

У книзі показано драматичні стосунки відомого польського археолога, спеціаліста в галузі палеоліту Стефана Круковського з археологами Польщі, переважно, працівниками Державного археологічного музею у Варшаві. Висвітлено різні аспекти наукової біографії вченого, його польові дослідження. Особливу увагу зосереджено на питаннях охорони пам'яток археології, їх збереження та консервації.

Княжа доба: історія і культура / [відп. ред. В. Александрович]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – Вип. 8. – 420 с.

Збірник присвячено малоопрацьованим проблемам княжої доби української історії та її широкого історично-культурного контексту. Значна частина матеріалів стосується Галицько-Волинського князівства, насамперед XIII – першої половини XIV ст. і найближчого наступного періоду. Зокрема запропоновано критичний аналіз відомих та нових джерельних матеріалів і пам'яток, а також переосмислення поодиноких аспектів історичного процесу княжої доби на різних етапах її еволюції.

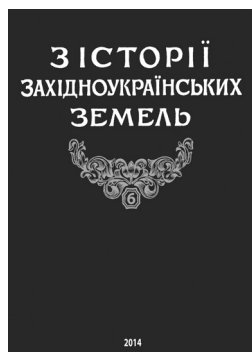
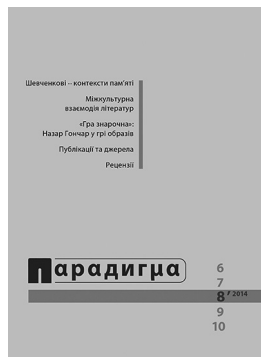
Парадигма / [відп. ред. М. Ільницький]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – Вип. 8. – 568 с. + 4 с. іл.

Восьмий випуск збірника “Парадигма” фокусується на проблематиці міжкультурної взаємодії літератур, розглядаючи її в різних методологічних аспектах і тематичних ракурсах. Відкриває його розділ “Шевченкові контексти пам'яті”, присвячений 200-річчю від дня народження письменника. До нього увійшли дослідження пам'яті, імагологічні і компаративістичні праці, інтерпретації художнього тексту, статті про українське та зарубіжне шевченкознавство.

У розділі “Міжкультурна взаємодія літератур” читач знайде студії з давньої української літератури, франкознавства, розвідки, присвячені літературному простору Львова, Галичини і повоєнної еміграції, проблемі міжмистецьких зв’язків.

Розділ “«Гра знарочна»: Назар Гончар у грі образів” навітлює інтертекстуальні, типологічні та контактні зв’язки у творчості українського поета.

Розділ “Публікації та джерела” продовжує шевченківську і гончарівську тематику. Опубліковано статті, нариси і промови Василя Щурата, розвідку Михайла Мочульського, листування літературного угруповання “ЛуГоСад”. Закінчується випуск розділом “Рецензії”.

З історії західноукраїнських земель / [гол. редкол. М. Литвин]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2013. – Вип. 9. – 178 с.

Наукові статті збірника охоплюють широкий спектр питань із політичної історії західноукраїнських земель у роки Першої світової війни та міжвоєнного періоду, проблеми формування й еволюції політичних доктрин в українському суспільно-політичному русі.

Новітня доба / [гол. редкол. І. Соляр]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2013. – Вип. 1. – 258 с.

У збірнику вміщено статті та повідомлення, в яких проаналізовано актуальні проблеми української і всесвітньої історії новітньої доби, зокрема українського руху напередодні та в роки Першої і Другої світових війн. Окремі статті присвячено дискусійним питанням післявоєнного періоду (середина та друга половина ХХ ст.). Збірник складається

з рубрик: наукові публікації, особлива думка, науковий дебют, публікація документів, спогади, рецензії.

Український визвольний рух / [редкол.: М. Гавришко, Р. Забілій, О. Стасюк]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2013. – Вип. 19. – 375 с.

Продовжено серію наукових публікацій документів, досліджень, рецензій та інших матеріалів, які розкривають різноманітні аспекти діяльності українського визвольного руху у XX столітті, його структуру та окремих особистостей.

Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість / [відп. ред. М. Литвин]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – Вип. 7. – 266 с.

У збірнику проаналізовано українсько-польські відносини в контексті європейської історії, роль історичної спадщини у формуванні сучасних етнокультурних і політичних пріоритетів України та Польщі. Розглянуто проблеми національно-державного розвитку обох країн у новітню добу, а також

висвітлено громадську та фахову діяльність українських і польських визначних постатей.

Тарас Шевченко і Галичина. Статті та матеріали / [упоряд. і автор вступної статті Ф. Стеблій]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 400 с.

У збірнику опубліковано матеріали (статті, доповіді, інформації) галицьких громадсько-культурних діячів та письменників, зокрема Івана Франка, Михайла Грушевського, Кирила Студинського, Василя Щурата, Івана Крип'якевича, Михайла Возняка, Богдана Лепкого, Ярослава Ісаєвича та інших, про подвижницьку місію Тараса Шевченка щодо відстоювання національної самобутності української спільноти й соборності українських земель.

Збірники документів, нариси

Літопис УПА. Нова серія. – Київ; Торонто, 2014. – Т. 24: Золочівська округа ОУН: Організаційні документи. 1941–1952 / [упоряд. М. Романюк]. – 1250 с.

До збірника увійшли оригінальні документи Золочівського окружного та підлеглих йому проводів ОУН, які відтворюють суспільно-політичне і військове становище терену в 1941–1952 рр., висвітлено протистояння структур визвольного руху сталінському тоталітарному режиму.

Реабілітовані історією: у 27 т. Львівська область. Книга друга: м. Борислав, Бродівський район / [упоряд. В. Савчак, Г. Бегляров, О. Герасимчук, К. Іванова, В. Ільницький, І. Микита, М. Романюк]. – Львів: Астролябія, 2014. – 768 с.

Видання, яке є складовою багатотомної науково-документальної серії книг “Реабілітовані історією”, висвітлює політичні репресії радянської влади у Львівській обл. впродовж 1939–1989 рр. Архівні документи, публіцистичні та наукові статті й нариси розкривають політичну та соціально-психологічну атмосферу тих років, механізми терору і насильства комуністичної тоталітарної системи. Спогади жертв репресій відтворюють картини їх каторжного життя у таборах ГУЛАГу, нескореність духу, незламність у боротьбі за незалежність Української держави. До книги другої увійшли персоналії репресованих мешканців м. Борислава та Бродівського р-ну.

Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали. – 4-те вид. доп. / [ред. і упоряд. М. Посівнич]. – Тернопіль: Астон, 2014. – 528 с.

Пропоноване видання присвячене життю та діяльності провідника українського визвольного руху Степана Бандери в 1920-х – 1950-х роках. На основі спогадів і документів у книзі висвітлено боротьбу Організації українських націоналістів, показано її роль та роль її лідера в тогочасних суспільно-політичних процесах в Україні. Крім того, тут читач зможе довідатися про родинне, шкільне, студентське оточення, в якому формувався майбутній голова Проводу ОУН. Опубліковано низку важливих матеріалів і документів про життя й діяльність Степана Бандери на еміграції та на чолі Проводу ОУН. Видання доповнюють біографічні відомості про діячів визвольного руху, а також вибрана бібліографія про Степана Бандеру.

“І слова стали чином живим...” (Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків). Збірник історико-біографічних нарисів / [відп. ред. О. Стасюк]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 250 с.

До збірника біографічних нарисів увійшли життєписи учасників національно-визвольного руху 1930–1950-х років, долі яких найбільш яскраво відображають зміст, перебіг, масштаби та географію боротьби. Основним принципом відтворення біографій провідників і рядових членів підпілля обрано суто гуманістичний вимір людських доль, що ґрунтується на європейському розумінні цінностей людського життя, неповторності кожної окремої людини та не терпить ідеологічних нашарувань і штампів.

Довідкові видання

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України у 2014 р. Інформаційний бюлетень / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 212 с.

Бюлетень містить інформацію про наукову діяльність установи, бібліографію публікацій, відомості про захист дисертацій, хроніку.

Монографії

Александрович В. Дар Львова / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – Вип. 1: Мистецтво XIII–XVI століть. – 176 с.

Видання пропонує перший у літературі систематичний огляд різних аспектів історії мистецтва Львова періоду Середньовіччя: від заснування в середині XIII до другої половини XVI ст. Показано еволюцію мистецької культури міста від княжої доби через утвердження від другої половини XIV ст., побудованого насамперед на європейському імпорті місцевого варіанту мистецької традиції західноєвропейського родоводу й складення притаманного для Львова співіснування обох цивілізаційних систем, позначених – як своєрідна особливість – специфічною присутністю активного вірменського елементу. Особливу увагу приділено найкраще засвідчений автентичними пам'ятками пізньосередньовічній традиції кінця

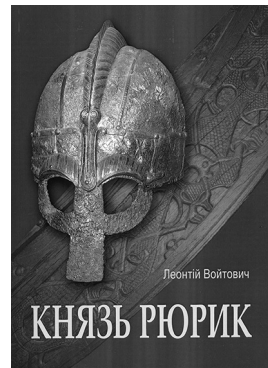
XV–XVI ст. Зокрема на конкретних прикладах вперше показано еволюцію місцевої школи іконопису.

Войтович Л. Лев Данилович, князь галицько-волинський (бл. 1225 – бл. 1301) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 314 с.

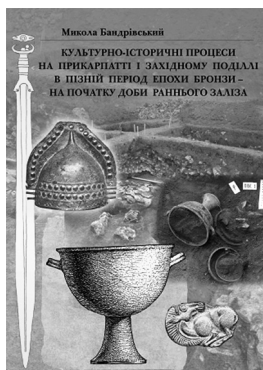
Здійснено спробу відтворити реальний портрет князя Лева Даниловича, якого в перших частинах Галицько-Волинського літопису показано найближчим соратником батька, відважним воїном та умілим полководцем, а в наступних – негативний образ “безчесного князя”. Історики, які лише фрагментарно досліджували цю особистість, так і не зуміли пояснити такого протиріччя. Для вирішення цієї проблеми використано різноманітні джерела, передовсім латиномовні, які досі залишалися поза увагою, а тепер дозволили поновому оцінити багато епізодів із життя князя, зокрема його участь у війнах за Австрійську спадщину, в битві під Дюрнкуртом, а також боротьбу за краківський престол, складні політичні стосунки з угорськими, чеськими й німецькими королями, польськими князями і правителями Золотої Орди. Пролито світло на проблеми взаємин між Романовичами, загибель князя Войшелка і розширення територіальних володінь. Розглянуто питання внутрішньої політики князя та внутрішнього стану Галицько-Волинської держави, яка в західних джерелах іменується королівством Русі від другої половини XIII ст.

Войтович Л. Князь Рюрик. – Біла Церква: Вид. Пшонківський О. В., 2014. – 120 с. (Славетні постаті Середньовіччя, вип. 4).

Книга присвячена спробі розгадати походження князя Рюрика винятково на основі аналізу джерел, відкинувши емоційні пристрасті давнього й сучасного антинорманізму. Дискусії про походження династії Рюриковичів змушують звертатися до таких складних джерел, як саги, зокрема циклу “саг про давні часи”, які найменш досліджені. Їх аналіз через призму досліджень давньої історії Данії, Норвегії та Швеції, чий династії були спорідненими, дозволяє наблизити вирішення проблеми походження Рюрика та реставрації

його біографії. При цьому використано досягнення як давньої, так і найновішої європейської історіографії.

Бандрівський М. Культурно-історичні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі в пізній період епохи бронзи – на початку доби раннього заліза / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 573 с.

У монографії узагальнено археологічні матеріали з пам'яток Прикарпаття і Західного Поділля пізнього періоду епохи бронзи – початку доби раннього заліза та здійснено теоретичну реконструкцію культурно-історичних процесів, які відбувалися на цих землях у досліджуваній період. Розглянуто

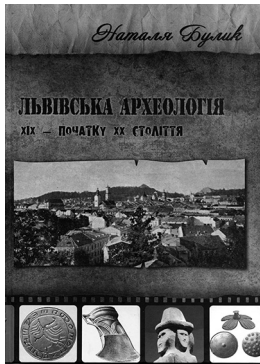
питання генезису, основних етапів розвитку й історичної долі носіїв Голиградської і Висоцької культур та груп перед- і ранньоскіфського часу. Значна увага приділена також питанням відносної й абсолютної хронології досліджуваних культур і груп, що дало підстави уточнити їх періодизаційні схеми та місце у хронологічній шкалі тогочасних культур і груп Центральної та Південно-Східної Європи.

Бандрівський М. Від Мегалі Екклісія руських князів до церкви Успіння Пресвятої Богородиці на вул. Руській (з історії православних храмів львівського середмістя). – Львів, 2014. – 151 с.

Пропонована монографія – перша спроба представити найдавнішу історію православних храмів львівського середмістя (тобто, в межах оборонних мурів і укріплень). Частина з цих християнських святинь, найвеличніші з яких були закладені тут ще у XIII ст., на сьогоднішній день повністю зникли з центральної частини Львова або ж до невпізнання перебудовані пізнішими спорудами. У книзі представлено як традиційні погляди на час і місце розташування найдавніших у Львові православних соборів та церков, так і новітнє бачення на це питання, яке ґрунтується на найновіших відкриттях у

царині історії й археології Львова. Так, із цілком інших позицій автор висвітлює початки православних церков на т. зв. Руській дільниці Львова, доводячи, що княжий Львів, ставши у 1270 р. столицею Руської держави, не міг не мати свого величного катедрального собору з архиєрейським (митрополичим – ?) двором при ньому. І введені нещодавно до наукового обігу письмові джерела (наприклад, згадки про Мегалі Екклісія – владичний собор, який існував на місці пізнішого домініканського монастиря) підтверджують ці припущення. Новітнє бачення представлено щодо розташування церкви Св. Георгія (Юрія), яка спочатку розташовувалась не на Святоюрській горі за містом, а таки в середмісті поблизу сучасної ставропігійної Свято-Успенської церкви на вул. Руській.

Булик Н. Львівська археологія XIX – початку XX століття: дослідники, наукові установи, музеї / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Львівський інститут економіки і туризму. – Львів, 2014. – 304 с.

Висвітлено історію львівської археології XIX – початку XX ст. Відображено процес формування археології як науки на теренах Галичини, накопичення музейних збірок; простежено археологічну діяльність окремих наукових товариств, музеїв, особистий внесок краєзнавців, пошановувачів старовини й археологів. Особливу увагу звернено на відомі пам'ятки, дослідження яких триває від XIX ст. і дотепер, зокрема Львів, Галич, Звенигород, Пліснесько, наскельна фортеця Тустань та ін. Вже понад століття вони не перестають приваблювати не лише дослідників, а й туристів.

Войнаровський В. Промисли та допоміжні ремесла населення півдня Східної Європи в I–XIII ст. (археологічне відображення та інтерпретація). – Львів, 2014. – 438 с.

Досліджено історію розвитку промислів і допоміжних ремесел у населення півдня Східної Європи пізньоримського та середньовічного часу. Всебічно схарактеризовано техніко-технологічні аспекти цих занять, надано їх археологічне відображення та соціально-економічну інтерпретацію. Виокремлено причини переходу давніх промислів і допоміжних ремесел від рівня виробничих занять до професійного

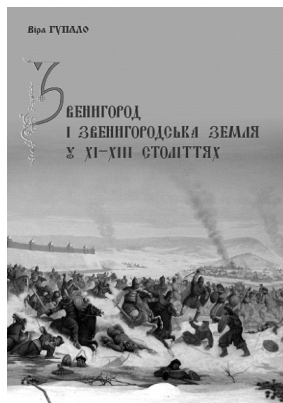

громадського та спеціалізованого товарного ремесла. Стверджено, що протягом майже півтора тисячоліття промисли й допоміжні ремесла (технології, організація) пройшли значний шлях, зазнавали як підйому, розширялись, диференціювались, спеціалізувались, так і занепаду. Найбільший розквіт виробничої діяльності у населення півдня Східної Європи одержує в умовах державності (прото-держава Германаріха IV ст., особливо – Русь IX–XIII ст.). Містобудування, адміністративні й редистрибутивні функції влади, зовніш-

ньоекономічна діяльність безмежно збільшують потреби у продукції промислів та ремесел, спонукають владу до забезпечення сталого росту цих галузей, функціонування внутрішнього й далекого ринку – постійного гаранта збуту товарної продукції.

Гупало В. Звенигород і Звенигородська земля у XI–XIII століттях (соціо-історична реконструкція)/ НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 597 с.

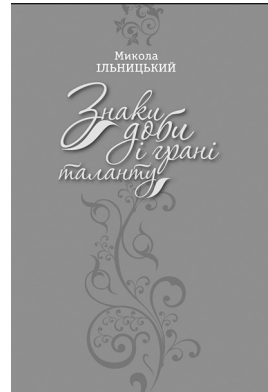
У монографії узагальнено результати багаторічних досліджень одного з найдавніших столичних міст княжої доби в Галицькій землі – Звенигорода та висвітлено питання соціально-економічного, політичного і культурного розвитку Звенигородської землі. Відзначено внесок дослідників XIX–XX ст. у вирішення питань локалізації міста, реконструкції його укріплень, планувальної структури, державної території князівства. Значне місце відведено проблемам політичної історії Звенигорода. Основну увагу зосереджено на питаннях виникнення міста, етапах розвитку його просторової організації, соціальній топографії. Представлено детальну характеристику забудови частин міста, споруд, встановлено їхню хронологію та періодизацію. Детально проаналізовано рештки дерев'яних реліктів садиб, їх межі, особливості внутрішнього розпланування. Зроблено спробу реконструювати загальний план міста та мережу поселенських структур на території князівства.

У світлі запропонованих висновків Звенигород виступає в ролі великого столичного осередку економічно розвиненого князівства, що займало важливе місце в історії Південно-Західної Русі та Східної Європи. Видання широко ілюстровано фотографіями, графічними рисунками, кресленнями.

Ільницький М. Знаки доби і грані таланту / [передм. В. Панченка]. – Київ: ТОВ “Видавництво «Кліо»”, 2014. – 432 с.

Збірка літературознавчих статей Миколи Ільницького охоплює тенденції розвитку української літератури у вертикальному та горизонтальному вимірах: перепрочитання явищ класики й першопрочитання фактів сучасного літературного процесу. Автор простежує динаміку стильових тенденцій, вводить у науковий обіг маловідомі імена, роздумує над проблемами зв’язку літератури і фольклору. Видання розраховане на науковців, студентів, аспірантів та широке коло читачів, які цікавляться проблемами розвитку українського художнього слова в національному та загальноєвропейському контекстах.

Ільницький М. Й.-В. Гете й І. Франко: антиномія природи і духу / [вступне слово М. Шалати]. – Дрогобич: Коло, 2014. – 60 с. – (Серія: Doctor Honoris Causa).

Матеріали урочистого засідання Вченої ради Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка з нагоди присудження звання Почесного доктора Миколі Ільницькому.

Видання містить “Слово про вченого і поета Миколу Ільницького” літературознавця, проф. Михайла Шалати, наукову працю Миколи Ільницького “Й.-В. Гете й І. Франко: антиномія природи і духу”, бібліографію окремих видань і наукових публікацій вченого за останні 10 років, а також світлини, які відображають зв’язок Миколи Ільницького із Дрогобицьким університетом.

Бернгард Т. Холоднеча: роман. Старі майстри: комедія / [пер. з нім. І. Андрущенко, Т. Гавриліва; передм. та комент. Т. Гавриліва]; НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. – Харків, 2013. – 472 с. – [Бібліотека світової літератури].

Томас Бернгард (1931–1989) – *enfant terrible* австрійського суспільства другої половини ХХ ст., “голос правди”, “мізантроп”, “альпійський Беккет”. “Холоднеча” (1963) – перший роман, який відразу приніс письменникові визнання. Це багатопланова розповідь про людські страждання, про достоїнство особистості, про тяжке існування людини у просторі, де панує холод самотності та відчуженості. Прозова комедія “Старі майстри” (1985) “розважає” читача дошкульною критикою держави, її інституцій, а також доскіпливим перечитуванням канону, на якому побудовано західну культурно-освітню традицію. Мова Бернгарда близька до музикальних структур, а твори читаються на одному подиху, ще нікого не залишивши байдужим.

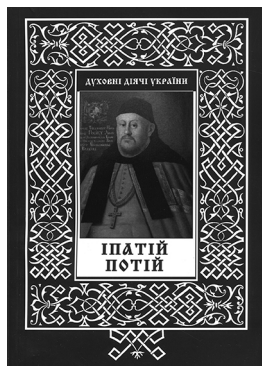
Колб Н. “З Богом за Церкву і вітчизну”: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках ХІХ століття / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 280 с.

Книга присвячена дослідженню діяльності греко-католицького парафіяльного духовенства в Галичині 1890-х років як окремої соціальної групи, що відзначалася високою громадською активністю. У дослідженні відзначено організаційні і правові основи діяльності душпастирів, а також роль парафіяльного духовенства в суспільно-політичному житті Галичини. У монографії доведено, що наприкінці ХІХ ст. священники часто залишалися найвпливовішими особами в українських громадах Галичини, займалися різноманітною громадською діяльністю, яку в умовах посилення ліберальних і лівих рухів трактували як засіб для захисту інтересів Церкви.

Пасіцька О. Львів і львів'яни: український соціум та промисел (20–30-ті рр. ХХ ст.) / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 400 с.

У монографії досліджено українське суспільство міжвоєнного Львова. Зокрема розглянуто українське робітництво як окрему етносоціальну верству населення в контексті суспільно-економічного розвитку Львова. З'ясовано динаміку чисельності та зайнятості робітників-українців у 1920–1930-х роках. Проаналізовано широкий комплекс питань, пов'язаних із становищем найманих працівників (вишкіл робітничих кадрів, умови праці та побуту, соціальні виступи, організаційний рух, політичні орієнтації). Висвітлено розвиток українського промислу у Львові, зокрема створення та

діяльність економічних осередків, підприємств. У монографії подано алфавітний покажчик українських підприємств, а також фотографії, які ілюструють соціально-економічний розвиток тогочасного українського Львова.

Паславський І. Іпатій Потій / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 110 с. [Духовні діячі України] (у співавт.).

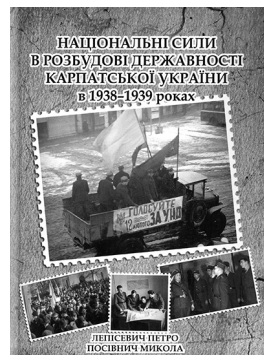
Книга статей і розвідок присвячена видатному церковному діячеві, письменнику-полемісту, богослову, що жив, служив і діяв на зламі XVI – XVII ст. З його іменем нерозривно пов'язана вельми важлива подія української історії – Берестейська церковна унія 1596 р. У книзі висвітлено постать І. Потія на тлі тогочасної епохи, а також у світлі ново-знайдених джерел та новітніх досліджень.

Пашук В. Внесок “Просвіти” у формування культу Т. Шевченка в Галичині. Перші кроки. 1868–1876 рр. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 100 с.

Зосереджено увагу на перших кроках Товариства “Просвіта”, спрямованих на вшанування пам'яті поета в 1869–1876 рр., які сприяли формуванню культу Т. Шевченка в Галичині: музично-поетичних вечорах, опіці над стипендійним фондом ім. Т. Шевченка, кроках щодо популяризації постаті й ідей Кобзаря.

Посівнич М. Національні сили в розбудові державності Карпатської України в 1938–1939 роках. – Львів: “БОНА”, 2014. – 192 с. [співавт. П. Лепісевич].

Монографію присвячено дослідженню діяльності національних сил у 1938–1939 рр., ролі її провідних ідеологів й членів у формуванні державності Карпатської України. Проаналізовано становлення структури та діяльність кадрів військово-політичного апарату, підготовку й вишколи,

допомогу еміграції. Висвітлено діяльність ОУН та участь її членів у створенні Карпатської Січі.

Пушук І. Волинь та Холмщина в 1943–1944 роках. Українські жертви / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 348 с.

Подано спогади жителів 120 сіл Волині та Холмщини, які розповідають про трагедію українсько-польського протистояння напередодні та в роки Другої світової війни. У кожному з цих населених пунктів загинуло не менше 20 осіб. Дослідник зібрав оригінальний матеріал, аналогів якого важко віднайти в польських історико-мемуарних та наукових виданнях.

Стеблій Ф. Шевченкознавчі студії / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2014. – 120 с.

У збірці, присвяченій 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка, публікуються статті і матеріали, які відтворюють незалежницьку місію Кобзаря на тлі зародження національного руху в Україні в середині XIX ст.

Тарас Шевченко: галицький вимір / [Д. Каднічанський, О. Серeda, М. Литвин, І. Орлевич, Ф. Стеблій, Л. Хахула]. – Львів, 2014. – 36 с.

Узагальнено галицьку Шевченкіану: проаналізовано роль та місце львівських видань творів Тараса Шевченка в піднесенні національної свідомості західних українців, показано історико-меморіальну діяльність щодо вшанування пам'яті великого Кобзаря на західних землях України.

Україна Тараса Шевченка: історико-краєзнавчі нариси / [голов. ред. О. Реєнт]; М-во культури України, Національна спілка краєзнавців України. – Харків, 2014. – 575 с., іл.

Тарас Шевченко – головний символ нашої держави, саме тому з'явилася ця книга, що підсумовує увічнення його пам'яті в кожній області України. У пропонованій книзі комплексно розглянено краєзнавчий аспект шевченківської теми у всеукраїнському контексті. До видання увійшло 26 нарисів, котрі підготували дослідники з усіх областей України, АР Крим, м. Севастополя та м. Києва, кожен з яких висвітлює місця, пов'язані з життям та творчістю Т. Шевченка, розповідає про людей, з якими спілкувався поет, а також про музеї

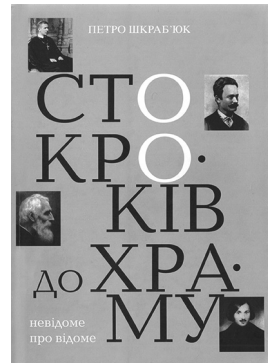
та пам'ятники Великому Кобзареві. Ілюстративне доповнення – репродукції, архівні документи, світлини пам'ятників, твори мистецтва тощо.

Шкраб'юк П. Сто кроків до Храму: невідоме про відоме. – 2-ге вид. випр. / НАН України Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; ГО “Інститут національної пам'яті”. – Львів, 2014. – 436 с.

Сто кроків до Храму – це сто передач по Радіо “Воскресіння” (Перша програма Українського радіо), які звучали в 2006–2008 рр. у рубриці “Дорога до Храму”.

Це – сто вибраних есеїв про внесок творців українського походження в світову культуру, про героїку і поезію подвижників новітньої доби; це – ювілейні цикли про духовно-державницькі погляди Івана Франка, історію Галицької митрополії та історію хрещення України-Русі, сюжети про шлях до Бога й України визначних діячів.

Стилістично прозорі, але по-науковому місткі й аргументовані тексти нагадують про інтелектуальне багатство української нації, непереможну силу віри, молитви й національного єднання, – тому призначені для якнайширшого кола читачів.

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

ВІДДІЛ АРХЕОЛОГІЇ

Працівники відділу археології в 2014 р. закінчили виконання держбюджетної пошукової теми: “Поселенські структури населення Прикарпаття і Волині від найдавніших часів до середньовіччя: еволюція та динаміка культурних трансформацій” (2012–2014), № 0112U002066. Керівник: Ситник О. С., д. і. н., завідувач відділу археології, ст. н. с. Крім нього, у виконанні теми брали участь: Бандрівський М. С., к. і. н., ст. н. с.; Булик Н. М., канд. іст. наук, м. н. с.; Войнаровський В. М., к. і. н., ст. н. с.; Гавінський А. М., м. н. с.; Гупало В. Д., к. і. н., ст. н. с.; Конопля В. М., м. н. с.; Коропецький Р. Р., м. н. с.; Лукомський Ю. В., канд. а. наук, н. с.; Оприск В. Г., м. н. с.; Павлів Д. Ю., м. н. с.; Пеняк П. С., к. і. н., ст. н. с.; Петегирич В. М., н. с., Томенюк О. М., канд. геогр. наук, м. н. с.

Тема має важливе наукове значення, бо розкриває зміст стародавнього минулого великого географічного регіону України, зокрема – питання поселенських структур – первісного заселення і розселення, соціально-економічного та культурно-історичного розвитку найдавніших стоянок-стійбищ доби палеоліту і мезоліту, поселень доби неоліту – початку ведення відтворюваного господарства, перших землеробсько-скотарських племен періоду енеоліту і ранніх культур доби палеометалів. Проведено широкі регіональні дослідження міст та селищ ранньослов'янського часу й давньоруської держави – Київської Русі у IX–XIII ст. із застосуванням нової методології, залученням спеціалістів суміжних наукових дисциплін, використанням всього новітнього арсеналу техніки, електроніки, Інтернету й міжнародних зв'язків.

У межах виконання підтеми “Кам'яна доба” проведено археологічні розкопки на стоянках середнього та пізнього палеоліту Єзупіль I, VI–X Тисьменицького р-ну Івано-Франківської обл. Особливо важливе значення мають відкриття нових стоянок середнього палеоліту Маріямпіль I і V у Галицькому р-ні тієї ж області (О. Ситник). Написано “Звіт про археологічні дослідження Палеолітичної

експедиції у 2013 р. Розкопки багаточислової стоянки Ванжулів І, геологічно-археологічні роботи на стоянках Ванжулів-Кар'єр, Буглів V, Молодове V, печерній пам'ятці Кривче-Середня" / Інститут археології НАН України. – 130 с. + 235 с. іл. [автори: О. Ситник, Р. Коропецький, А. Богущкий].

Опрацьовано нові матеріали за підтемою “Пізнєопалеолітичні поселення Волині” (Р. Коропецький). Взято участь в археологічних розкопках на стоянках середнього та пізнього палеоліту в Івано-Франківській обл. (серпень 2014 р.), участь в археологічних розкопках на території Мостиського та Яворівського р-нів Львівської обл. (червень–липень 2014 р.).

Додатково вивчена підтема “Стратиграфія і палеогеографічні умови формування плейстоценових відкладів поселенських структур палеолітичних культурних горизонтів” (О. Томенюк). Досліджено плейстоценову лесово-грунтову серію опорних розрізів Маріямпіль, Єзупіль, Буглів, Галич тощо.

У межах планової теми “Енеолітичні поселення заходу України” проведено розвідки в околицях с. Которини Жидачівського р-ну Львівської обл. (червень 2014 р.) та розкопки пам'яток доби енеоліту в м. Винники на г. Шипшина та Жупан (липень 2014 р.). Крім того, здійснено розкопки поселення маліцької культури доби енеоліту Ставчани Х у Львівській обл. (вересень 2014 р.) (А. Гавінський). Андрій Гавінський написав два наукові звіти до Інституту археології НАН України: “Звіт про археологічні дослідження Винниківської експедиції у 2013 р. Розкопки поселення культури лійчастого посуду доби енеоліту Винники–Лисівка у Львівській області” / Інститут археології НАН України. – Львів, 2014. – 138 с. та “Звіт про археологічні дослідження Миколаївсько-Жидачівської експедиції у 2013 р. Дослідження поселень культури лійчастого посуду доби енеоліту Тростянець та Отиневичі у Львівській області” / Інститут археології НАН України. – Львів, 2014. – 52 с. Опрацьовано нові матеріали з поселень неоліт-енеолітичного періоду на Львівщині (В. Конопля).

У плані виконання підтеми “Поселенські структури періоду бронзи – раннього залізного віку” опубліковано два розділи колективної монографії “Природне середовище і людина первісної доби та середньовіччя на території Галицько-Букачівської улоговини Верхньої Наддністрянщини” (обсяг 11,7 д. а.); опрацьовано матеріали в межах спільного українсько-польського наукового проекту (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Польська академія наук і мистецтв, Жешувський університет) із підготовки і видання

монографії “Биків: комплекс багатошарових археологічних пам’яток у Прикарпатті” (Д. Павлів, В. Петегирич). Для виконання планової теми опрацьовано частину археологічних матеріалів з польових досліджень 1998–2005 рр. У межах спільного українсько-польського проекту № N304211437 “Природне середовище і людина на пограниччі географічних зон та рубежів археологічних культур Центральної і Південно-Східної Європи доби неоліту і пізніших епох у міжріччі Дністра та Лімниці” опубліковано колективну монографію.

У контексті виконання планової теми написано розділ “Поселенські структури Голіградської культури і основні критерії їх виділення в контексті проблеми протоурбанізаційних процесів на Верхньому Придністров’ї та Північно-Східних Карпатах в останній чверті II тис. до нар. Хр.” (2,5 д. а.), також опрацьовано тему про швидкохідні одноосові транспортні засоби на заході українського лісостепу наприкінці епохи бронзи – на початку раннього заліза (М. Бандрівський). Закінчено перший етап історико-археологічних досліджень у підземеллях колишнього домініканського монастиря (сьогодні – Львівський музей історії релігії), в результаті чого виявлено невідомі досі залишки мурованих (серед них культових?) споруд княжого періоду XIII – першої половини XIV ст., основні результати яких опубліковано окремою монографією.

Виконувалась підтема “Допоміжні ремесла та промисли населення Прикарпаття і Волині I – першої половини II тисячоліття н. е.: археологічна ідентифікація, генезис, еволюція”. Її мета – розкрити малодосліджену, але надзвичайно важливу проблему економічного розвитку населення регіону I – першої половини II тис. н. е. як складову питання поселенських структур у краї від доримського часу до розвиненого середньовіччя (В. Войнаровський). Основа роботи – висновки з палеоекономічного аналізу спеціалізованих виробничих осередків черняхівської культури Добринівці I на Буковині та Гряда I поблизу Львова, вапнярсько-чинбарського комплексу XV–XVI ст. “Перун” у центрі Львова, які досліджував автор.

Виконано підтему “Ранньосередньовічний Звенигород” (В. Гупало). За результатами археологічного дослідження Звенигорода за 1953–1994 рр. продовжено роботу над укладанням монографії. Взято участь в археологічних розкопках на території церкви Св. Онуфрія монастиря отців василіан у Лаврові в червні 2014 р. (Старосамбірський р-н Львівської обл.) – керівник Ю. Лукомський.

Проведено значну роботу за підтемою “Урбанізаційні процеси в Прикарпатті й на Волині в добу середньовіччя” (Ю. Лукомський).

Взято участь у зборах Українського національного комітету ICOMOS 06.04.2014 р., здійснено керівництво рятівними архітектурно-археологічними дослідженнями у монастирі Св. Онуфрія в с. Лаврів Старосамбірського р-ну Львівської обл. 4.06.–5.07.2014.

В. Гупало та Ю. Лукомський брали участь в українсько-польському проєкті: “Пошук, ідентифікація і наукове вивчення найстарішого храму Пресвятої Богородиці, побудованого в Холмі королем Данилом Галицьким”. Керівники: проф. А. Буко (Інститут археології і етнології ПАН, м. Варшава); проф. М. Бевз (Національний університет “Львівська Політехніка”, Львів) – липень–серпень 2014 р. У 10-х невеликих за площею, по суті, розвідкових розкопах, проведених в інтер’єрі базиліки Різдва Пресвятої Богородиці та її криптах у Холмі, було виявлено вцілілі частини літописного собору, які збереглися у вигляді фундаментів і частково наземних стін. Заразом вдалося простежити різноманітні пласти культурного шару, нерухомі та рухомі археологічні об’єкти, численні поховання і знахідки. Досліджено нові пам’ятки за підрозділом планової теми “Сільські поселення Західної Волині Х–ХІІІ ст.” (В. Оприск).

Виконувалась підтема “Культурно-історичні процеси у Верхньому Потиссі від первісної доби до середньовіччя” (П. Пеняк). Підготовлено рукопис монографічного дослідження “Бронзові скарби Закарпаття”. Протягом липня–серпня 2014 р. проведено розвідку на будівництві об’їзної автомобільної дороги м. Берегово та с. Астей до міжнародного автомобільного пункту пропуску “Лужанка”.

Опубліковано монографію “Львівська археологія ХІХ – початку ХХ століття: дослідники, наукові установи, музеї”, в якій значну увагу приділено дослідженню поселенських структур Прикарпаття дослідниками ХІХ ст., зокрема розглянуто археологічні дослідження у Неслухові, Кошилівцях, Пшеворську, Липиці, Чехах, Галичі, Пліснеську тощо (Н. Булик). Простежено еволюцію методики львівської археології впродовж ХІХ – початку ХХ ст., показано впливи різних шкіл на львівське наукове середовище.

У контексті міжнародної співпраці треба відзначити широкий спектр зацікавлень найперше спільних із науковцями Польщі, Чехії і Росії. Перша угода з Інститутом археології Жешувського університету в галузі спільних археологічних досліджень на території Західної України та Південно-Східної Польщі була підписана ще в 1992 р. і відтоді вона постійно поновлюється. Створено спільну Українсько-польську експедицію, яка працює уже понад 20 років на пограниччі поміж двома державами. Досліджено кілька

першокласних пам'яток, які увійшли в золотий фонд української археології. Відкрито сотні нових поселенських пам'яток археології, а також за окремою програмою – понад тисячу курганів доби енеоліту – раннього залізного віку, невідомих раніше. За результатами цих робіт опубліковано десятки наукових статей у вітчизняних та зарубіжних виданнях. У 2014 р. співпрацю продовжено.

Одне з найважливіших досягнень 2014 р. – дві публікації наукових статей в рейтинговому журналі “Quaternary International”, що входить до міжнародних баз даних (О. Ситник та Р. Корецький). Крім того, в польських та російських наукових виданнях працівники відділу опублікували 13 статей загальним обсягом понад 14 д. а.

У межах співпраці між НАН України та Польською академією мистецтв і науки (PAU) в 2014 р. наш інститут виконував тему, яка висвітлює первісне заселення України в найдавніший період існування людства, шляхи міграцій та переселень у неолітичну й ранню бронзову добу, культурно-історичні контакти стародавнього населення Прикарпаття і Волині. Басейн Дністра розглядається як культурний міст і погранична зона між давніми цивілізаціями Центральної і Східної Європи, культурами Сходу та Заходу.

У 2014 р. закінчилося виконання міжнародного проекту “Палеолітична ойкумена Прикарпатського регіону – дослідження природних змін Західної України і Південно-Східної Польщі в плейстоцені і їх впливу на первісне заселення, а також шляхи міграцій (на основі дослідження лесових та печерних пам'яток)” (“Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej – studium zmian środowiska zachodniej Ukrainy i południowo-wschodniej Polski w plejstocenie i ich wpływu na pierwotne osadnictwo oraz szlaki migracji (na podstawie stanowisk lessowych i jaskiniowych)” (MNiSW nr 691/N-Ukraina/2010/0). Керівник із польської сторони – Марія Ланчонт, з української – Олександр Ситник та Андрій Богущкий. Результатом проекту буде велика колективна праця науковців Польщі й України в 2015 р.

У 2014 р. вперше укладено міжнародну угоду нашого інституту з Інститутом археології у Брно (Чехія), що стосується палеолітичної стоянки Куличівка у Кременці, яка в багатьох аспектах крем'яної технології дуже подібна до палеолітичних пам'яток Моравії. Виконавцями цього проекту визначено проф. О. Ситника та м. н. с. Р. Корецького (Україна) та проф. П. Шкрдлу (Чехія).

У питанні кадрового забезпечення треба відзначити захист кандидатської дисертації Андрія Гавінського на тему: “Культура лійчастого

посуду у межіріччі Верхнього Дністра та Західного Бугу” за спеціальністю 07.00.04 – “Археологія”, що відбулася у жовтні 2014 р. в Інституті археології НАН України (науковий керівник – проф. О. Ситник). Окрім того, у відділі відбулося обговорення трьох докторських дисертацій працівників відділу археології: Віктора Войнаровського “Промисли та допоміжні ремесла в соціально-економічному розвитку населення півдня Східної Європи I–XIII ст.”; Віри Гупало “Звенигород і Звенигородська земля в XI–XIII століттях (соціоісторична реконструкція)”; Миколи Бандрівського “Культурно-історичні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі в пізній період епохи бронзи – на початку доби раннього заліза”. Усі роботи рекомендовано до захисту за спеціальністю 07.00.04 – “Археологія”.

Починаючи з 2004 р. працівники відділу організовують і проводять Міжнародну наукову конференцію “Археологія заходу України”. У звітному році проведено XII конференцію, яка відбулася 20–23 травня по вул. Винниченка 24. На робочих засіданнях були присутні понад 70 учасників, з яких 22 – науковці Польщі, Чехії, Росії і Білорусі. Упродовж трьох днів інтенсивної праці вчені обговорили багато актуальних питань археологічної науки, обмінялися досвідом щодо методики польових досліджень, домовилися про організацію спільних проектів археологічних досліджень та публікацію наукових статей.

У 2014 р. працівники відділу підготували й опублікували два збірники наукових праць “Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині”; вип. 17 (2013), присвячений 100-річчю від дня народження Ярослава Пастернака та випуск 18 (2014), приурочений 100-річчю від дня народження Юрія Захарука. У збірниках представлені статті майже усіх наукових працівників відділу та колег з інших міст України, Білорусі, Польщі й Чехії. Це – теоретичні й оглядові статті, публікації матеріалів із досліджень нових археологічних пам’яток України, нариси з історії археології.

Крім того, співробітники відділу працювали над поповненням і оновленням окремих вузлів експозиції Археологічного музею Інституту, проводили звірку й інвентаризацію експонатів (450 одиниць), проводили регулярні екскурсії для студентів та учнів Львова, окремих відвідувачів.

ПУБЛІКАЦІЇ

Ситник О. С.

Львів–Вроцлав: археологія, люди, долі // *Z badań nad kulturą społeczeństw pradziejowych i wczesnośredniowiecznych. Księga Jubileuszowa dedykowana profesorowi Bogusławowi Gedidze*. – Wrocław, 2013. – S. 807–822.

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2013. – Вип. 17 [статті: “Ярослав Пастернак – визначний український археолог ХХ ст. (до 120-річчя з дня народження)”. – С. 11–21; “Багатошарова палеолітична стоянка Ігровиця І”. – С. 22–72 (співавт.: Р. Коропецький, А. Богуцький, О. Томенюк, М. Ланчонт, Т. Мадейська, М. Крайцаж, М. Т. Крайцаж)].

Stefan Krukowski i jego przygoda z PMA / (red. S. K. Kozłowski). – Warszawa; Łódź, 2014. – 230 s. [співавт.: S. K. Kozłowski, M. Karczewski, M. Przepałkowska].

Stratigraphic position and natural environment of the oldest Middle Palaeolithic in Central Podolia, Ukraine: New data from the Velykyi Glybochok site // *Quaternary International*. – 2014. – Vol. 326–327. – P. 191–212 [співавт.: М. Łanczont, T. Madeyska, A. Bogucki, J. Kusiak, Z. Frankowski, M. Komar, J. Nawrocki, B. Żogała].

Character and chronology of natural events modifying the Palaeolithic settlement records in the Ihrovytsia site (Podolia, the Ukraine) // *Quaternary International*. – 2014. – Vol. 326–327. – P. 213–234 [співавт.: М. Łanczont, A. Bogucki, T. Madeyska, M. T. Krajcarz, M. Krajcarz, R. Koropeckij, B. Żogała, T. Tomek, J. Kusiak].

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 2014. – Вип. 18 [статті: “Археологічна діяльність Юрія Захарука на заході України (до 100-річчя з дня народження)”. – С. 15–32 (співавт. О. Адамишин); “Пізньопалеолітична стоянка Куличівка: культурний шар II”. – С. 33–77 (співавт. Р. Коропецький); “Опорний розріз Буглів V та його значення для вивчення однойменної палеолітичної пам’ятки”. – С. 87–96 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, С. Федорович, К. Стандзіковський, О. Томенюк); “Ванжулів I – опорна палеолітична пам’ятка Волино-Поділля”. – С. 172–211 (співавт.: А. Богуцький, М. Ланчонт, Т. Мадейська, Р. Коропецький, О. Томенюк); “Нові епіграветські пам’ятки на лівобережжі Черемошу”. – С. 212–229 (співавт. Р. Чобан)].

Палеолітичні стоянки в Галичі – питання хронології та методики дослідження // *Галич і Галицька земля: матеріали Міжнародної*

наукової конференції (Галич, 30–31 жовтня 2014 р.). – Галич, 2014. – С. 99–106 [співавт.: А. Богуцький, К. Цирек, М. Ланчонт].

Адамишин О. М.

Польова діяльність працівників відділу археології Інституту суспільних наук у 1951–1970 роках // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 317–334.

МДАПВ. – 2014. – Вип. 18 [статті: “Археологічна діяльність Юрія Захарука на заході України (до 100-річчя з дня народження)”. – С. 15–32 (співавт. О. Ситник); “Наукові контакти працівників відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР з науковцями країн Західної і Центральної Європи у 1950–1960-х роках”. – С. 407–416].

Поховальні пам’ятки археології у дослідженнях Маркіяна Смішка // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / [за ред. проф. І. Зуляка]. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014 – Вип. 1. – Ч. 2. – С. 98–102.

Бандрівський М. С.

Курганы в Швайковцах и Коцюбинчиках – новый источник для датировки Западно-подольской группы раннескифской культуры (по материалам раскопок 2007–2009 гг.) // Российский археологический ежегодник. – Санкт-Петербург, 2013. – № 3. – С. 341–361.

Конская упряжь из клада в Бирках Великих и псалий из Дертки – как индикатор всаднической культуры раннежелезного века на Тернопольском плато // Историко-археологический альманах. – Армавир; Краснодар; Москва, 2013. – Вип. 12. – С. 28–39 [соавт.: Л. Крушельницкая, М. Билык].

Поселенські структури голіградської культури і основні критерії їх виділення в контексті проблеми протоурбанізаційних процесів у Верхньому Придністер’ї та Північно-Східних Карпатах в останній чверті II тис. до нар. Хр. // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 73–110.

Від Мегалі Екклісія руських князів до церкви Успіння Пресвятої Богородиці на вул. Руській (з історії православних храмів Львівського середмістя). – Львів, 2014. – 151 с.

Етнокультурні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі за доби пізньої бронзи та на початку раннього заліза. – Львів, 2014. – 574 с.

Нововідкритий “скарб” з Базіївки в контексті визначення етнокультурної приналежності “скарбів” неділіського типу у Верхньому

Придністров'ї // МДАПВ. – 2014. – Вип. 18. – С. 245–261 [співавт.: Л. Крушельницька, М. Білик].

Пам'ятки Верхнього Придністров'я у постголіградський час: михалківська група (періоди NaВ3-НаС1, 950/920–730/720 рр. до нар. Хр.) // Археологічні студії. – Чернівці; Київ, 2014. – Вип. 5. – С. 104–121.

Про посвяту відновленої у 1671 р. Олексієм Балабаном церкви при ставропігійному Свято-Успенському храмі на вул. Руській у Львові // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – Львів, 2014. – Кн. 1. – С. 122–129.

Булик Н. М.

Антін Петрушевич і археологічне середовище Львова другої половини ХІХ ст. // Історичні та культурологічні студії. – Львів, 2013. – Вип. 5. – С. 19–41.

Кароль Гадачек і його внесок у розвиток львівської археології (до 140-річчя з дня народження) // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 278–294.

Львівська археологія ХІХ – початку ХХ століття: дослідники, наукові установи, музеї. – Львів, 2014. – 304 с.

Життя і діяльність Богдана Януша в контексті інтелектуального середовища Галичини // МДАПВ. – 2014. – Вип. 18. – С. 342–368.

Політико-правова база охорони історико-культурних пам'яток у ХІХ ст. та шляхи її реалізації у Східній Галичині // Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму. – Львів, 2014. – С. 75–93.

Войнаровський В. М.

Давні вуглярство та дигтярство: технології, археологічні ознаки, ступінь спеціалізації // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 129–147.

Промисли та допоміжні ремесла населення півдня Східної Європи в І–ХІІІ ст. (археологічне відображення та інтерпретація). – Львів, 2014. – 438 с.

Ткацтво у населення півдня Східної Європи в І тис. н. е.: артефакти та рівень спеціалізації // МДАПВ. – 2014. – Вип. 18. – С. 136–149.

Стеклянные жетоны из Комарова: предмет римского импорта или “импорт идеи”? // КСИА РАН. – Москва, 2014. – Вып. 233. – С. 145–150 [соавт. О. С. Румянцева].

Поташництво як археологічний артефакт // Археологічні студії. – Чернівці; Київ, 2014. – Вип. 5. – С. 133–150.

Про деякі “недіагностичні” об’єкти з черняхівського поселення Комарів // Черняхівська культура: до 120-річчя від дня народження В. П. Петрова. ОІУМ. – Київ, 2014. – № 4. – С. 14–22.

Гавінський А. М.

Багатошарове поселення Оброшино III на Львівщині // Археологічні дослідження в Україні 2012. – Київ, 2013. – С. 231.

МДАПВ. – 2013. – Вип. 17 [статті: “Пам’ятка культури лійчастого посуду Потелич на Львівщині”. – С. 264–267; “До археологічного кадастру Львівської області: Самбірщина”. – С. 233–251 (співавт. Ю. Лукомський)].

Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej. Collectio Archaeologica Ressoviensis. – Rzeszów, 2013. – Т. 26 [статті: “Поселення культури лійчастих кубків Винники–Лисівка”. – S. 55–74; “Obiekt kultury pucharów lejkowatych na stanowisku Grodzisko III w Kotorinach, rejon Żydaczów, Ukraina”. – S. 75–96 (співавт. W. Pasterekiewicz); “Поселення культури лійчастого посуду Рудники в північно-східному Передкарпатті”. – S. 37–54 (співавт. В. Конопля)].

Natural environment and man on the Upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period / Природне середовище і людина у Верхній Наддністрянщині – в районі Галицько-Букачівської улоговини – в доісторичних часах і ранньому середньовіччі / Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym sredniowieczu // Prace Komisii prehistorii Karpat PAU / [ed.: K. Harmata, J. Machnik, M. Rybicka]. – Kraków, 2013. – Т. 6. – 352 s. [співавт.: К. Гармата, П. Гембіца, А. Яцишин, Н. Калинович, П. Колачек, Я. Мадея, К. Щепанек, К. Цива, Я. Махнік, Д. Павлів, В. Петегирич, В. Пастеркевич, М. Рибіцька, В. Конопля, М. Забільська-Кунек].

Культура лійчастого посуду у межиріччі Верхнього Дністра та Західного Бугу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.04 “Археологія”. – Львів, 2014. – 18 с.

Пам’ятка культури лійчастого посуду Ромош на Львівщині: дослідження 1957 року // МДАПВ. – 2014. – Вип. 18. – С. 286–290.

Гупало В. Д.

З історії заселення Звенигорода та його околиць у доісторичну добу // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 153–168.

Звенигород і Звенигородська земля у XI–XIII століттях (соціоісторична реконструкція). – Львів, 2014. – 532 с.

Дослідження городища літописного Звенигорода і його околиць у першій половині XX ст. // Вісник Інституту археології Львівського університету. – Львів, 2014. – Вип. 9. – С. 80–89.

Дослідження поселення пізньоримського часу на городищі літописного Звенигорода // Від венедів до Русі: збірник наукових праць на пошану доктора історичних наук, професора Дениса Никодимовича Козака з нагоди його 70-ліття. – Київ, 2014. – С. 113–124 [співавт. Н. Войцешук].

МДАПВ. – 2014. – Вип. 18 [статті: “Релігійні медальйони із поховань у колишньому бернардинському костелі в Дубні на Волині”. – С. 291–321; “Проблема локалізації літописного Звенигорода у історіографії XIX–XX ст.”. – С. 322–329].

Колос М. П.

Погляди О. Черниша на періодизацію та хронологію палеоліту Наддністрянщини // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 301–316.

Історія дослідження палеолітичних пам'яток Передкарпаття і Поділля: від 70-х років XIX ст. до Другої світової війни // МДАПВ. – 2014. – Вип. 18. – С. 330–341.

Конопля В. М.

Natural environment and man on the Upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period / Природне середовище і людина у Верхній Наддністрянщині – в районі Галицько-Букачівської улоговини – в доісторичних часах і ранньому середньовіччі / Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym sredniowieczu // Prace Komisii prehistorii Karpat PAU / [ed.: K. Harmata, J. Machnik, M. Rybicka]. – Kraków, 2013. – Т. 6. – 352 s. [співавт.: К. Гармата, П. Гембіца, А. Яцишин, Н. Калинович, П. Колачек, Я. Мадея, К. Щепанек, К. Цива, Я. Махнік, Д. Павлів, В. Петегирич, А. Гавінський, В. Пастеркевич, М. Рибіцька, М. Забільська-Кунек].

Поселення культури лійчастого посуду Рудники в північно-східному Передкарпатті // Na pograniczu kultury pucharów lejkowych i kultury trypolskiej. Collectio Archaeologica Ressoiviensis. – Rzeszów, 2013. – Т. 26. – С. 37–54 [співавт. А. Гавінський].

Археологія & Фортифікація України: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції / [редкол.: В. Травін-

ський (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2014 [статті: “Пам'ятка трипільської культури Мединя–Лазі у Верхньому Подністер'ї”. – С. 61–71; “Старожитності села Торки”. – С. 42–47 (співавт.: О. Сілаєв, Н. Білас)].

Вироби з кременю пам'ятки Которини III // Природне середовище і людина над Верхнім Дністром – в районі Галицько-Букачівської улоговини – в доісторичних часах і ранньому середньовіччі / Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym sredniowieczu. – Kraków, 2014. – С. 285–301.

Вісник Інституту археології Львівського університету. – Львів, 2014. – Вип. 9 [статті: “Поселенська структура давнього населення басейну Солотвини в Надбужанщині”. – С. 161–191 (співавт.: П. Довгань, Н. Стеблій); “Давня поселенська структура долини річки Стасівки в околицях села Торки на Радехівщині”. – С. 239–250 (співавт.: Н. Білас, О. Сілаєв)].

Пам'ятки трипільської культури в Чернятині на Івано-Франківщині в контексті зв'язків з енеолітичними культурами Центральної Європи // Культурний комплекс Кукутень-Трипілля та його сусіди. – Львів, 2014. – С. 379–405.

Коропецький Р. Р.

Багатошарова палеолітична стоянка Ігровиця I // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 22–72 [співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, О. Томенюк, М. Ланчонт, Т. Мадейська, М. Крайцаж, М. Т. Крайцаж].

Character and chronology of natural events modifying the Palaeolithic settlement records in the Ihrovytsia site (Podolia, the Ukraine) // Quaternary International. – 2014. – Vol. 326–327. – P. 213–234 [співавт.: M. Łanczont, O. Sytnyk, A. Bogucki, T. Madeyska, M. T. Krajcarz, M. Krajcarz, B. Żogała, T. Tomek, J. Kusiak].

МДАПВ. – 2014. – Вип. 18 [статті: “Пізньопалеолітична стоянка Куличівка: культурний шар II”. – С. 33–77 (співавт. О. Ситник); “Ванжулів I – опорна палеолітична пам'ятка Волино-Поділля”. – С. 172–211 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, М. Ланчонт, Т. Мадейська, О. Томенюк)].

Лукомський Ю. В.

До археологічного кадастру Львівської області: Самбірщина // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 233–251 [співавт. А. Гавінський].

Заселення території Львова від V/VI до середини XIII ст. / Settlements on Lviv territories dated from the 5–6 centuries to the middle of the 13 centuries // Атлас українських історичних міст / Ukrainian historic Towns Atlas / [за наук. ред. М. Капралю]. – Київ: ДНВП “Картографія”, 2014. – Т. 1: Львів. – 95 с. + 25 оригінальних карт, 11 карт-реконструкцій, 6 видів міста. – С. 14–17 [співавт. В. Петегирич].

Планувальний розвиток монастиря св. Онуфрія у Лаврові // Проблеми дослідження, збереження і реставрації об’єктів культурної спадщини: збірник наукових праць кафедри реставрації і реконструкції архітектурних комплексів Інституту архітектури НУ “Львівська політехніка”. – Львів, 2014. – С. 151–163 [співавт. А. Крупа].

Праці Науково-дослідного інституту пам’яткоохоронних досліджень. – Київ, 2014. – Вип. 9 [статті: “Монастир св. Онуфрія XIII–XX ст. у Лаврові: генеза планувальної структури”. – С. 90–108 (співавт. А. Крупа); “Архітектурно-археологічні дослідження втрачених архітектурних об’єктів XII–XIII ст. на території Національного заповідника «Давній Галич»”. – С. 109–131 (співавт. В. Петрик)].

Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2013: streszczenia referatów XXX konferencji / [pod red.: Jerzego Libery, Anny Zakościelnej]. – Lublin: IA UMCS w Lublinie, Muzeum Lubelskie w Lublinie, 2014 [статті: “Najstarsza chełmska cerkiew Bogurodzicy z czasów Daniela Romanowicza (XIII w.). Wstępne wyniki polsko-ukraińskiego projektu realizowanego w 2013 r.”. – S. 46 (співавт.: А. Буко, М. Бевз, С. Голуб); “Cechy architektoniczne latopisowej cerkwi Bogurodzicy w Chełmie na podstawie polsko-ukraińskich badań archeologicznych w roku 2013”. – S. 46–47 (співавт.: А. Буко, М. Бевз, С. Голуб)].

Проблеми визначення архітектурних особливостей літописної церкви Богородиці, археологічно виявленої в Холмі дослідженнями 2013 р. // Фізичні методи в дослідженнях і реставрації пам’яток архітектури та мистецтва: збірник тез доповідей / [ред.: С. Поровський, М. Бевз]. – Львів; Варшава; Целестинув, 2014. – С. 15–16 [співавт.: А. Буко, М. Бевз, С. Голуб].

Оприск В. Г.

Археологічні пам’ятки села Голешів і його околиць // Голешів в історії, культурі та людських долях: Історико-краєзнавчі нариси, спогади. – Львів: Простір-М, 2014. – С. 34–47.

Зустрічі з Денисом Козаком (спогади про відомого українського археолога) // МДАПВ. – 2014. – Вип. 18. – С. 432–441.

Павлів Д. Ю.

Енциклопедія історії України. – Київ, 2012. – Т. 9 [статті: “Словацьких курганів культура”. – С. 633 (співавт. В. Петегирич); “Сопіт”. – С. 711 (співавт. В. Петегирич)].

Дослідження прадавніх курганів поблизу села Гаї Нижні на Дрогобиччині // Бойківщина: наук. зб. – Дрогобич, 2013. – Т. 4. – С. 636–660 [співавт. В. Петегирич].

Дослідження пам’яток княжої доби на Малому Поліссі Львівщини і питання локалізації “белзьких полів” // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 193–222 [співавт. В. Петегирич].

Natural environment and man on the Upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period / Природне середовище і людина у Верхній Наддністрянщині – в районі Галицько-Букачівської улоговини – в доісторичних часах і ранньому середньовіччі / Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym sredniowieczu // Prace Komisji prehistorii Karpat PAU / [ed.: K. Harmata, J. Machnik, M. Rybicka]. – Kraków, 2013. – Т. 6. – 352 s. [співавт.: К. Гармата, П. Гембіца, А. Яцишин, Н. Калинович, П. Колачек, Я. Мадея, К. Щепанек, К. Цива, Я. Махнік, В. Петегирич, А. Гавінський, В. Пастеркевич, М. Рибіцька, В. Конопля, М. Забільська-Кунек].

На пограниччі давніх європейських культур: дослідження українсько-польської експедиції у басейні Дністра між Галичем і Журавно // Галич і Галицька земля: матеріали Міжнародної наукової конференції (Галич, 30–31 жовтня 2014 р.). – Галич, 2014. – С. 99–106 [співавт.: В. Перегирич, Я. Махнік].

Пеняк П. С.

Верхнє Потисся як регіон контактів давніх європейських культур і цивілізацій // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Історія. – 2014. – Вип. 1(32). – С. 66–76.

Житлове будівництво давніх слов’ян Словаччини і Закарпаття // Naš kulturno-historický kalendár 2014. – Užhorod, 2014. – S. 85–93.

Дослідник історії слов’янства // Ужгородські польські наукові читання: історія, культура, політика, право: наук. зб. – Ужгород, 2014. – С. 37–41.

Словак – дослідник Верхнього Потисся // Ужгородські словацькі наукові читання: історія, культура, політика, право. – Ужгород, 2014. – С. 24–29.

Ярослав Бем і вивчення давньої історії Закарпаття // Словаки і чехи в історичних вітражах. Історичний часопис з богемістики і словакістики. – Ужгород, 2014. – Вип. 4. – С. 26–36.

Ювелірна справа давніх слов'ян Верхнього Потисся // Срібна Земля. – 2014. – № 2. – С. 7.

Давнє минуле України у творчості Тараса Шевченка // Там само. – № 9. – С. 6.

Володимир Вернадський про Угорську Русь // Там само. – № 10. – С. 7 [співавт. М. Шевера].

Чех – дослідник палеоліту Закарпаття // Там само. – № 17. – С. 7.

Михайло Максимович – учений-енциклопедист // Там само. – № 25. – С. 4.

Ломоносов Червоної Русі // Там само. – № 34. – С. 4.

Про давнє минуле Закарпаття нам багато цікавого розповів Петро Сова // Новини Закарпаття. – № 86–87. – С. 14.

Пётр Сова о давнем прошлом Закарпатья // Европа-Центр. – 2014. – № 31. – С. 13.

Петегрич В. М.

Енциклопедія історії України. – Київ, 2012. – Т. 9 [статті: “Словацьких курганів культура” (співавт. Д. Павлів). – С. 633; “Сопіт”. – С. 711 (співавт. Д. Павлів)].

Дослідження прадавніх курганів поблизу села Гаї Нижні на Дрогобиччині // Бойківщина: наук. зб. – Дрогобич, 2013. – Т. 4. – С. 636–660 [співавт. Д. Павлів].

Енциклопедія історії України. – Київ, 2013. – Т. 10 [статті: “Угровськ”. – С. 207; “Хоняківський скарб”. – С. 412; “Червен”. – С. 490 (співавт. Д. Я. Вортман); “Чикаленко Лев Євгенович”. – С. 551].

Natural environment and man on the Upper Dnister – region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period / Природне середовище і людина у Верхній Наддністрянщині – в районі Галицько-Букачівської улоговини – в доісторичних часах і ранньому середньовіччі / Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym sredniowieczu // Prace Komisji prehistorii Karpat PAU / [ed.: K. Harmata, J. Machnik, M. Rybicka]. – Kraków, 2013. – Т. 6. – 352 s. [співавт.: К. Гармата, П. Гембіца, А. Яцишин, Н. Калинович, П. Колачек, Я. Мадея, К. Щепанек, К. Цива, Я. Махнік, Д. Павлів, А. Гавінський, В. Пастеркевич, М. Рибіцька, В. Конопля, М. Забільська-Кунек].

МДАПВ. – 2013. – Вип. 17 [статті: “Дослідження пам’яток княжої доби на Малому Поліссі Львівщини і питання локалізації «белзьких полів»”. – С. 193–222 (співавт. Д. Павлів); “До епістолярної спадщини Ярослава Пастернака”. – С. 339–342].

Вітольд Ауліх та його внесок у вивчення археології Волині слов’янської і княжої доби // МДАПВ. – 2014. – Вип. 18. – С. 400–406.

Заселення території Львова від V/VI до середини XIII ст. / Settlements on Lviv territories dated from the 5–6 centuries to the middle of the 13 centuries // Атлас українських історичних міст / Ukrainian historic Towns Atlas / [за наук. ред. М. Капраля]. – Київ: ДНВП “Картографія”, 2014. – Т. 1: Львів. – 95 с. + 25 оригінальних карт, 11 карт-реконструкцій, 6 видів міста. – С. 14–17 [співавт. Ю. Лукомський].

На пограниччі давніх європейських культур: дослідження українсько-польської експедиції у басейні Дністра між Галичем і Журавно // Галич і Галицька земля: матеріали Міжнародної наукової конференції (Галич, 30–31 жовтня 2014 р.). – Галич, 2014. – С. 99–106 [співавт.: Д. Павлів, Я. Махнік].

[Рец.]: Цінний Каталог знахідок з археологічних досліджень Червена [на кн.]: Czerwień – gród między Wschodem a Zachodem. Katalog wystawy / Červen’ – eine Burg zwischen Ost und West. Ausstellungskatalog / Červen’ – un castrum tra Oriente e Occidente. Catalogo della mostra / Червень – град між Сходом і Заходом. Каталог виставки. – Tomaszów Lubelski–Leipzig–Lublin–Rzeszów, 2012. – 449 s. + 43 tabl. // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 377–382.

Томенюк О. М.

40Ar/39Ar dating of late Badenian pyroclastic deposits from Schyrets’ (near Lviv, Ukraine) and its stratigraphic significance // Environmental, Structural and Stratigraphical Evolution of the Western Carpathians: 8th Conference 2012, Abstract Book, 6th–7th December, Bratislava / [eds.: Š. Józsa, D. Reháková & R. Vojtko]. – Bratislava, 2012. – P. 33 [співавт.: K. Nejbert, M. G. Śliwiński, J. Benowitz, P. Layer, A. Yatsyshyn, D. Olszewska-Nejbert, M. Bąbel].

Багатошарова палеолітична стоянка Ігровиця I // МДАПВ. – 2013. – Вип. 17. – С. 22–72 [співавт.: О. Ситник, Р. Коропецький, А. Богуцький, М. Ланчонт, Т. Мадейська, М. Крайцаж, М. Т. Крайцаж].

XVIII українсько-польський семінар “Лесовий покрив Північного Причорномор’я” // Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Серія географічна. – Львів, 2013. – Вип. 42. – С. 379–381 [співавт. А. Богущкий].

Історику Олександрові Ситнику – 60 // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2012 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2013. – С. 143–146.

Zapadowość plejstocénskich poziomów lessowo-glebowych i kriogenicznych Wołynia i Podola // Przegląd Geologiczny. – 2014. – Vol. 62. – N 10/2. – S. 553–559 [співавт.: А. Bogucki, P. Voloshyn].

МДАПВ. – 2014. – Вип. 18 [статті: “Опорний розріз Буглів V та його значення для вивчення однойменної палеолітичної пам’ятки”. – С. 87–96 (співавт.: А. Богущкий, О. Ситник, М. Ланчонт, С. Федорович, К. Стандзіковський); “Ванжулів I – опорна палеолітична пам’ятка Волино-Поділля”. – С. 172–211 (співавт.: О. Ситник, А. Богущкий, М. Ланчонт, Т. Мадейська, Р. Коропецький)].

Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового Придністров’я. – Львів, 2014 [статті: “Геотуристичний потенціал каньйонів Середнього Дністра і його лівих подільських прито”. – С. 22–26 (співавт.: А. Богущкий, А. Яцишин, Р. Дмитрук, М. Ланчонт, М. Бомбель, Д. Ольшевська-Нейберт); “The gypsum tumuli in the abandoned quarry in the Dnister River Canyon near Zalishchyky. – С. 169–174 (співавт.: М. Babel, A. Yatsyshyn, D. Ługowski, D. Olszewska-Nejbert, A. Bogucki)].

Плейстоценове перигляціальне лесонагромадження на рівнинах заходу України // Тези доповідей Міжнародного симпозіуму “Рельєф і клімат” (м. Чернівці, 23–25 жовтня 2014 р.). – Чернівці, 2014. – С. 12–13 [співавт. А. Богущкий].

Терасовий комплекс Дністра в районі с. Довге на Івано-Франківщині як геотуристичний об’єкт // Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – С. 180–186 [співавт.: А. Богущкий, М. Ланчонт, А. Яцишин, Р. Дмитрук].

Яковишина Я. М.

Трипільський орнамент: окремі аспекти історіографії та методики досліджень // МДАПВ. – 2014. – Вип. 18. – С. 97–109.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ, СЕСІЯХ

У 2014 р. працівники відділу організували і провели Міжнародну конференцію “Археологія заходу України”, виголосили 60 доповідей на міжнародних конференціях та семінарах (з них 9 – на міжнародних конференціях за кордоном, 27 – на міжнародних конференціях і семінарах в Україні, 24 – на інших наукових форумах).

Ситник О. С.

Опорна палеолітична пам’ятка Ванжулів I // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: А. Богуцький, М. Ланчонт, Т. Мадейська, Р. Коропецький, О. Томенюк].

Проблеми вивчення палеоліту Мізоцької височини // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: А. Богуцький, М. Ланчонт, Р. Коропецький, О. Томенюк].

Stanowiska paleolityczne Podola na tle regionalnej stratygrafii plejstocenu // XXX Rzeszowska konferencja “Badania archeologiczne prowadzone na terenie południowo-wschodniej Polski, Zachodniej Ukrainy i północnej Słowacji” (Жешув, 25–26 березня 2014 р.) [співдоп.: А. Bogucki, М. Łanczont, Т. Madeyska, О. Tomeniuk].

Результати багаторічних археологічних досліджень багатощарової стоянки Ванжулів I // XXX Rzeszowska konferencja “Badania archeologiczne prowadzone na terenie południowo-wschodniej Polski, Zachodniej Ukrainy i północnej Słowacji” (Жешув, 25–26 березня 2014 р.).

Палеолітичні стоянки в Галичі – питання хронології та методики дослідження // Міжнародна наукова конференція “Галич і Галицька земля” (Галич, 30–31 жовтня 2014 р.) [співдоп.: А. Богуцький, К. Цирек, М. Ланчонт, Т. Мадейська].

Адамишин О. М.

Поховальні пам’ятки археології у дослідженнях Маркіяна Смішка // Міжнародний науковий семінар Історико-краєзнавчого музею м. Винники. Всеукраїнська громадська організація “Спілка археологів України” (м. Винники, 7–8 листопада 2013 р.).

Польова діяльність працівників відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР у 1951–1970 роках // XI Міжнародна

наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.).

Бандрівський М. С.

Бронзові овальні кільця як індикатор швидкохідних одноосових транспортних засобів на заході Українського Лісостепу (за новими матеріалами початку доби раннього заліза) // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.).

Таврида (Крим) та Неврида (Поділля): нескіфське населення доволу “скіфського квадрата” Геродота // Засідання Археологічної комісії “Взаємодії Криму і Прикарпаття від найдавніших часів” в межах XI Пастернаківських читань (Львів, 29 березня 2014 р.).

Про посвяту відновленої в 1671 р. Олексієм Балабаном церкви при ставропігійному Свято-Успенському храмі на вул. Руській у Львові // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 12–16 травня 2014 р.).

Від МЕГАЛІ ЕККЛІСІЯ руських князів до храму Успіння Пресвятої Богородиці (про початки православних церков у Львівському Середмісті) // Семінар перед екскурсородами Львова й області (Львів, лютий 2014 р.).

Булик Н. М.

Політико-правова база охорони історико-культурних пам'яток у ХІХ ст. та шляхи її реалізації у Східній Галичині // II Всеукраїнська науково-практична конференція “Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму” (Львів, 24–25 квітня 2014 р.).

Археологічна спадщина Східної Галичини у пам'яткоохоронному законодавстві імперії Габсбургів // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.).

Перший професор львівської археології Кароль Гадачек і його наукова пасія // Міжнародна наукова конференція “Історія та історичи у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)” (Львів, 2–3 жовтня 2014 р.).

Археологічні аспекти наукової діяльності І. Вагилевича та Я. Головацького // Круглий стіл, присвячений І. Головацькому (Львів, 19 жовтня 2014 р.).

Сакральні пам'ятки Галича та його околиць: історія досліджень до Першої світової війни // *Badania archeologiczne zespołów sakralnych w Karpatach* (Krosno, 20–21 листопада 2014 р.).

Войнаровський В. М.

Чи було ткацтво у населення України I тис. н. е. домашнім заняттям? // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.).

Гупало В. Д.

Поховання у церкві Пресвятої Богородиці в Холмі: семантика похоронного ритуалу і обрядовість // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Дерев'яне зодчество Звенигорода XI–XIII ст. // Доповідь на Вчесьній раді Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, 19 червня 2014 р.).

Дерев'яне зодчество Звенигорода XI–XIII ст. // Польовий семінар “Старожитності Галичини і Волині в контексті етно-археологічних досліджень” (Пліснеськ, 11–13 липня 2014 р.).

Підсумки археологічних досліджень у церкві св. Онуфрія монастиря ЧСВВ у Лаврові (Львівська область) // Доповідь на засіданні архітектурної комісії Управління охорони культурної спадщини (Львів, серпень 2014 р.).

Problematyka pochówków księży unickich w XVI–XVIII w. // Badania archeologiczne zespołów sakralnych w Karpatach. Muzeum Podkarpackie w Krosnie (Кросно, Польща, 20–21 листопада 2014 р.) [співдоп.: Ю. Лукомський, С. Голуб].

Гавінський А. М.

Дослідження поселення культури лійчастого посуду Винники–Лисівка у 2013 р. // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп. В. Оприск].

Południowo-wschodnie rubieże środkowo-europejskich kultur neolitu i początków epoki brązu. Wstęp do problematyki zagadnienia // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: Я. Махнік, Д. Павлів, В. Петегирич, В. Пастеркевіч, М. Рибіцька].

Конопля В. М.

Давня історія Білосточчя // Польовий семінар “Старожитності Галичини і Волині в контексті етно-археологічних досліджень” (Пліснеськ, 11–13 липня 2014 р.).

Старожитності села Торки // IV Всеукраїнська науково-практична конференція Кам’янець-Подільського державного історичного музею-заповідника “Археологія & Фортифікація України” (Кам’янець-Подільський, 8 жовтня 2014 р.) [співдоп.: Н. Білас, О. Сілаєв].

Пам’ятка трипільської культури Мединя-Лзи у Верхньому Подністер’ї // IV Всеукраїнська науково-практична конференція Кам’янець-Подільського державного історичного музею-заповідника “Археологія & Фортифікація України” (Кам’янець-Подільський, 8 жовтня 2014 р.).

Штольні і спеціалізовані кременеобробні майстерні пізнього середньовіччя та нового часу в Буківні на Івано-Франківщині // Міжнародний науковий семінар “Давні майстерні і виробництва Вісло-Дніпровського міжріччя” (Львів–Винники, 26–28 листопада 2014 р.) [співдоп.: Н. Білас, О. Сілаєв].

Спеціалізоване кременеобробне поселення раннього періоду доби бронзи Млинів–Городище на Рівненщині // Там само [співдоп. Б. Прищепа].

Коропецький Р. Р.

Опорна палеолітична пам’ятка Ванжулів I // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: О. Ситник, А. Богущкий, М. Ланчонт, Т. Мадейська, О. Томенюк].

Проблеми вивчення палеоліту Мізоцької височини // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: А. Богущкий, О. Ситник, М. Ланчонт, О. Томенюк].

Лукомський Ю. В.

Дослідження 2013 року літописної Богородичної церкви XIII ст. у місті Холм // Урбаністичний семінар в Українському католицькому університеті (Львів, 18 лютого 2014 р.).

Архітектурні особливості Богородичної церкви XIII ст. у Холмі // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Najstarsza chełmska cerkiew Bogurodzicy z czasów Daniela Romanowicza (XIII w.). Wstępne wyniki polsko-ukraińskiego projektu realizowanego w 2013 r. // XXX Konferencję “Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie w roku 2013” (Львів, 24–25 квітня 2014 р.) [співдоп.: А. Буко, М. Бевз, С. Голуб].

Cechy architektoniczne latopisowej cerkwi Bogurodzicy w Chełmie na podstawie polsko-ukraińskich badań archeologicznych w roku 2013 // Ibidem.

Проблеми визначення архітектурних особливостей літописної церкви Богородиці, археологічно виявленої в Холмі дослідженнями 2013 р. // Польсько-український науковий семінар “Фізичні методи в дослідженнях і реставрації пам’яток архітектури та мистецтва” (Варшава, 30 квітня 2014 р.) [співдоп.: А. Буко, М. Бевз, С. Голуб].

Катедра короля Данила XIII ст. у Холмі: результати першого року польсько-українських досліджень (архітектурно-археологічні аспекти) // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія Заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.).

Здобутки і перспективи архітектурно-археологічних досліджень княжих святинь Галичини і Волині // Польовий семінар “Старожитності Галичини і Волині у контексті етноархеологічних досліджень” (Пліснеськ, 11–13 липня 2014 р.).

Римо-католицькі храми Галицько-Волинського князівства // Міжнародна наукова конференція, присвячена 600-й річниці прибуття до Львова першого католицького архієпископа-митрополита “Костели Львова і Львівської архидієцезії: історія, традиції і сучасна ситуація” (Львів, 6–8 вересня 2014 р.).

Літописна церква Пресвятої Богородиці в Холмі: результати українсько-польських досліджень 2013–2014 рр. // Міжнародна наукова конференція “Галич і Галицька земля” (Галич, 30–31 жовтня 2014 р.) [співдоп. М. Бевз].

З історії дослідження Старостинського замку в Галичі в 90-х рр. XX ст. // Міжнародна наукова конференція “Галич і Галицька земля” (Галич, 30–31 жовтня 2014 р.) [співдоп. В. Оприск].

Problematyka pochówków księży unickich w XVI–XVIII w. // Badania archeologiczne zespołów sakralnych w Karpatach. Muzeum Podkarpackie w Krosnie (Кросно, Польща, 20–21 листопада 2014 р.) [співдоп.: В. Гупало, С. Голуб].

Успенський княжий собор XII ст. та Галицька архітектурна школа // Відкрита лекція у межах Навчально-пізнавальної експедиції “Великий Галич” для студентів 3–5 курсів гуманітарного факультету УКУ (Галич–Крилос, 6 травня 2014 р.).

Літописна церква Пресвятої Богородиці у Холмі: результати українсько-польських досліджень 2013–2014 рр. // Лекція на науковому семінарі Львівського музею історії релігії (Львів, 2 жовтня 2014 р.).

Михайло Рожко – дослідник наскельної дерев'яної архітектури // Лекція в Історико-культурному заповіднику “Тустань”, присвячена 10-річчю з часу смерті М. Рожка (с. Урич Сколівського р-ну Львівської обл., 4 жовтня 2014 р.).

Нові дослідження княжих святинь Лаврова і Холма // Науковий семінар відділу археології (Львів, 23 жовтня 2014 р.).

Оприск В. Г.

Дослідження поселення культури лійчастого посуду Винники-Лисівка у 2013 р. // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп. А. Гавінський].

Павлів Д. Ю.

Południowo-wschodnie rubieże środkowo-europejskich kultur neolitu i początków epoki brązu. Wstęp do problematyki zagadnienia // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: Я. Махнік, В. Петегірич, А. Гавінський, В. Пастеркевіч, М. Рибіцька].

Проблеми мікрорегіональної археології. Рогатинське Опілля // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: В. Петегірич, Я. Махнік].

Археологія Рогатинського Опілля та Галицько-Букачівської улоговини: історія досліджень та найновіші відкриття // Наукове засідання Комісії праісторії Карпат РАУ (Краків, 17–19 червня 2014 р.) [співдоп. В. Петегірич].

Поховання поморської культури в кам'яних гробницях на заході України: культурні впливи чи міграція? // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісасвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

На пограниччі давніх європейських культур: дослідження українсько-польської експедиції у басейні Дністра між Галичем

і Журавно // Міжнародна наукова конференція “Галич і Галицька земля” (Галич, 30–31 жовтня 2014 р.) [співдоп.: В. Петегирич, Я. Махнік].

Ювелірна майстерня княжої доби на львівському Подолі // Міжнародний науковий семінар “Давні майстерні та виробництва у Вісло-Дніпровському регіоні” (Винники–Львів, 27–28 листопада 2014 р.) [співдоп. В. Петегирич].

Пеняк П. С.

Знахідки мечів у бронзових скарбах Закарпаття // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.).

Археологічні пам’ятки Закарпаття як важлива складова історико-культурних рекреаційних ресурсів // Підсумкова наукова конференція професорсько-викладацького складу Ужгородського національного університету (Ужгород, березень 2014 р.).

Дослідник історії слов’янства (про археологічні пошуки З. Доленги-Ходаковського) // Наукова конференція “Ужгородські польські наукові читання: історія, культура, політика, право”, організована Науково-дослідним інститутом Центральної Європи Ужгородського національного університету (Ужгород, січень 2014 р.).

Словак – дослідник Верхнього Потисся // Наукова конференція “Ужгородські словацькі наукові читання: історія, культура, політика, право”, організована Науково-дослідним інститутом Центральної Європи Ужгородського національного університету (Ужгород, вересень 2014 р.).

Петегирич В. М.

Południowo-wschodnie rubieże środkowo-europejskich kultur neolitu i początków epoki brązu. Wstęp do problematyki zagadnienia // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: Я. Махнік, Д. Павлів, А. Гавінський, В. Пастеркевіч, М. Рибіцька].

Проблеми мікрорегіональної археології. Рогатинське Опілля // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: Д. Павлів, Я. Махнік].

Археологія Рогатинського Опілля та Галицько-Букачівської улоговини: історія досліджень та найновіші відкриття // Наукове

засідання Комісії праісторії Карпат РАУ (Краків, 17–19 червня 2014 р.) [співдоп. Д. Павлів].

Писемна культура Галичини і Волині княжої доби за археологічними джерелами // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

На пограниччі давніх європейських культур: дослідження українсько-польської експедиції у басейні Дністра між Галичем і Журавно // Міжнародна наукова конференція “Галич і Галицька земля” (Галич, 30–31 жовтня 2014 р.) [співдоп.: Д. Павлів, Я. Махнік].

Ювелірна майстерня княжої доби на львівському Подолі // Міжнародний науковий семінар “Давні майстерні та виробництва у Вісло-Дніпровському регіоні” (Винники–Львів, 27–28 листопада 2014 р.) [співдоп. Д. Павлів].

Томенюк О. М.

Опорна палеолітична пам’ятка Ванжулів I // XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України” (Львів, 21–23 травня 2014 р.) [співдоп.: О. Ситник, А. Богущкий, М. Ланчонт, Т. Мадейська, Р. Коропецький].

Проблеми вивчення палеоліту Мізоцької височини // Там само [співдоп.: А. Богущкий, О. Ситник, М. Ланчонт, Р. Коропецький].

Stanowiska paleolityczne Podola na tle regionalnej stratygrafii plejstocenu // XXX Rzeszowska konferencja “Badania archeologiczne prowadzone na terenie południowo-wschodniej Polski, Zachodniej Ukrainy i północnej Słowacji” (Жешув, 25–26 березня 2014 р.) [співдоп.: А. Bogucki, М. Łanczont, О. Sytnyk, Т. Madeyska].

Zapadowość plejstocénskich poziomów lessowo-glebowych i kriogenicznych Wołynia i Podola // V Ogólnopolskie Sympozjum “Współczesne problemy geologii inżynierskiej w Polsce” (Люблін, 14–17 жовтня) [співдоп.: А. Bogucki, Р. Voloshyn].

Геотуристичний потенціал каньйонів Середнього Дністра і його лівих подільських приток // Міжнародна науково-практична конференція “Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового Придністров’я” (Заліщики, 11–12 вересня 2014 р.) [співдоп.: А. Богущкий, А. Яцишин, Р. Дмитрук, М. Ланчонт, М. Бомбель, Д. Ольшевська-Нейберт].

The gypsum tumuli in the abandoned quarry in the Dnister River Canyon near Zalishchyky // Ibidem [співдоп.: М. Babel, A. Yatsyshyn, D. Ługowski, D. Olszewska-Nejbert, A. Bogucki].

Терасовий комплекс Дністра в районі с. Довге на Івано-Франківщині як геотуристичний об'єкт // V Міжнародний семінар “Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат” (Ворохта, 11–14 вересня 2014 р.) [співдоп.: А. Богущький, М. Ланчонт, А. Яцишин, Р. Дмитрук].

Плейстоценове перигляціальне лесонагромадження на рівнинах заходу України // Міжнародний симпозіум “Рельєф і клімат” (Чернівці, 23–25 жовтня 2014 р.) [співдоп. А. Богущький].

Плейстоценовий перигляціал на рівнинах заходу України // Звітна наукова конференція Львівського національного університету ім. І. Франка за 2012 р. (Львів, 6–7 лютого 2014 р.) [співдоп. А. Богущький].

Геотуристичний потенціал каньйонів // Науковий семінар кафедри геоморфології і палеогеографії Львівського національного університету ім. І. Франка (Львів, 29 жовтня 2014 р.) [співдоп.: А. Богущький, Р. Дмитрук, А. Яцишин].

Нові пам'ятки неандертальської людини в Галицькому Придністер'ї

В останні десятиліття поступово відкривається завіса над сценою дійства найдавнішого періоду історії людства. Один із таких фрагментів стародавньої “вистави” – життя та побут неандертальської раси людства на теренах заходу сучасної України – в долині Дністра, в період від 100 до 50 тис. р. тому. Це одна з найменш вивчених сторінок історії первісної доби європейського континенту. Тому очевидним є велике наукове значення і перспективи дослідження нових джерел тієї давньої історії – нових стоянок, де мешкали неандертальці та залишили по собі сліди у вигляді кам'яних знарядь праці, решток кісток викопних тварин (здобичі), залишків від вогнищ, що горіли майже 100 тис. р. тому.

Такими пам'ятками є дві стоянки в околицях Маріямполя, відкриті Палеолітичною експедицією Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (керівник – О. Ситник) у 2014 р.

Маріямпіль І.

Топографія. Пам'ятка розташована в південних околицях однойменного села Галицького р-ну, на лівому березі Дністра, в межах кар'єру цегельні, яка не діє вже багато років. Ця місцевість перебуває напроти езупільської групи стоянок по той бік ріки. У науковій літературі стоянка (як пізньопалеолітичний пункт) відома за розвідками Ю. Полянського 1920-х років. Це – високий (понад 30 м), крутий мисоподібний уступ при злитті невеличкої річечки Ворониці з Дністром.

У 2014 р. проведено зачищення в нижній частині крутої стінки кар'єру, внаслідок чого тут відкрито кілька артефактів *in situ*. Матеріали залягали на глибині приблизно 15 м від рівня сучасної поверхні схилу лівого берега Дністра, в сіруватому гор. А_е горохівського викопного ґрунтового комплексу (кайдаки, прилуки, рісс-вюрм). Знайдено два нуклеуси, відщепи та вуглики від вогнища. Можна передбачати наявність решток фауни в культурному шарі, оскільки знайдено перепалені дрібні фрагменти кісток тварин. Нуклеуси й окремі сколи виготовлені з місцевого туронського кременю світло-сірого і темного відтінку, з окремими домішками вапнякових порід. Кремені, віднайдені 2014 р., не мають патини, добре збережені, хоч ледь люстровані. Виявлені нуклеуси плаского пластинчастого (поздовжнього паралельного) розщеплення з однією ударною площадкою. Артефакти позначені як культурний шар IV, оскільки вище по

розрізу залягають ще три культурні горизонти верхнього палеоліту (за Ю. Полянським).

Розріз 2014 р. Маріямполь І описали та апробували (взяті проби на різноманітні аналізи) учасники українсько-польської експедиції: А. Богуцький, М. Ланчонт, О. Томенюк, О. Ситник, Р. Коропецький, М. Комар. Опис розрізу проведено на західному схилі тераси, експозиція стінки західна.

Пам'ятка перспективна і потребує подальших стаціонарних досліджень.

Маріямпіль V.

Місцезонашування в північних околицях того ж самого села Галицького р-ну Івано-Франківської обл., поблизу асфальтної дороги, що з'єднує Водники з Маріямпольом. Це – урочище “Піддіврова” (розріз перебуває приблизно за 150 м до р. Ворониці) – фактично видовжений мис-вододіл поміж річками. Відстань до русла Дністра – 300–400 м, до р. Ворониці – 150 м.

Із правого боку дороги (якщо дивитися у сторону Водників), на правому березі Ворониці кілька років тому сформовано кам'яний кар'єр від Івано-Франківського ВАТ “Івано-Франківськцемент”.

Стоянка Маріямпіль І. Зачищення в кар'єрі старої цегельні

Кар'єр передбачає розробку вапняків для потреб виробництва цементу. На разі знімається покрівля до поверхні вапняків, тобто йдуть підготовельні роботи.

Культурний шар відкритий в серпні 2014 р. У північній стінці кар'єру на глибині приблизно 2,5 м відзначено крем'яні артефакти, що залягали *in situ*. Власне зі стінки видобуто понад 50 крем'яних предметів і вуглики від вогнища, окремі з яких походять від перепалених кісток тварин. Матеріали позначені як *культурний шар I*, що залягає на глибині 3,5 м, у сірому прошарку горизонту A_E , в середній частині горохівського викопного комплексу ґрунтів – абсолютно аналогічно до шару III Єзуполя I та шару IV Маріямполь I.

Дослідження умов седиментації відкладів проводила Українсько-польська експедиція: А. Богущкий, М. Ланчонт, О. Томенюк, О. Ситник. Опис провів А. Богущкий.

Деяке скупчення артефактів відзначено в центральній частині північної стінки кар'єру, тобто у найбільш підвищеному місці схилу до р. Ворониці. Культурний шар виглядає геологічно непорушеним, тому стаціонарні дослідження на пам'ятці можуть дати цікаву планіграфічну інформацію. Треба відзначити також факт наявності в культурному

Стоянка Маріямпіль V. Кар'єр в ур. Піддіброва. Дослідження культурного шару спільно з геологами

шарі зруйнованого вогнища, на що вказують, окрім вугликів та перепалених кісточок, також чотири кремені, що перебували у вогні.

Усі артефакти виготовлені з якісного сірого кременю, що залягає тут же – 2 м глибше культурного шару, у вапнякових відкладах верхньої крейди. Це т. зв. туронський кремень, широко розповсюджений власне у верхньодністрянському регіоні. Крем'яні конкреції розміром від 5-7 до 20 см і більше у поперечнику у великій кількості видобуті на поверхню скреперами та бульдозерами, які тут працюють.

Загальна колекція – 56 крем'яних предметів із культурного шару – складається з таких головних категорій: пренуклеуси – 1, нуклеуси – 2, знаряддя – 7, пластини – 13, відщепи – 16, уламки дрібні – 12, скалки-луски – 5 екз. Наявність дрібних лусок вказує на місцеве розщеплення сировини. Знаряддя праці представлені ножеподібними і скреблоподібними інструментами, вістрями, виготовленими переважно на левалуазьких відщепах та пластинах.

Ці матеріали складають єдиний левалуа-мустьєрський культурний комплекс (разом із шаром III Єзуполя I і шаром IV Маріямполя I), що свідчить про досить потужний осередок проживання в цьому районі неандертальських громад.

Подальші дослідження проллють світло на багато питань суспільно-економічного та культурного розвитку наших найдавніших предків.

О. Ситник, Р. Коропецький

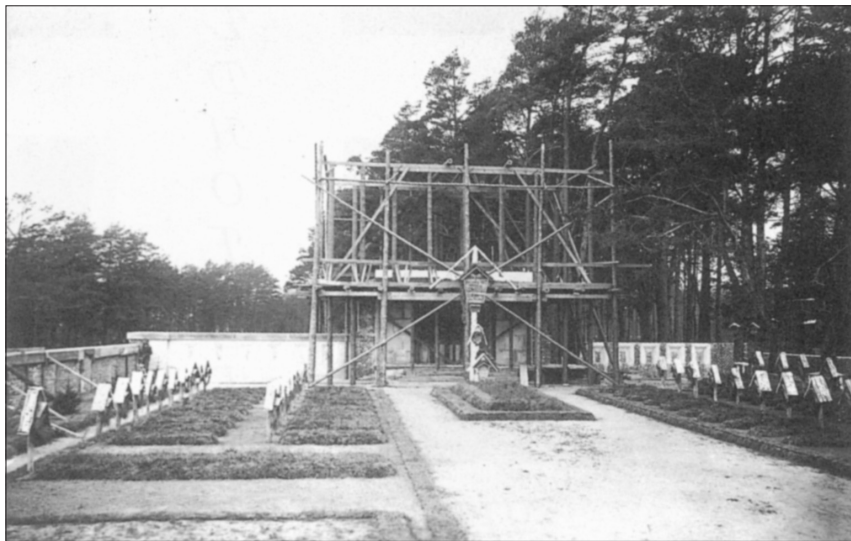
Меморіал поблизу Гійче та невідома сторінка діяльності львівських археологів

Археологи інституту неодноразово долучалися до важливих акцій, пов'язаних із відновленням пам'яток історії та збереженням історичної пам'яті в Галичині. Одна з таких – найбільший в Україні й найцікавіший своїм архітектурним вирішенням меморіал Першої світової війни поблизу с. Гійче на Жовківщині. Він постав на місці битви 2-го полку Тірольських цісарських стрільців – елітної частини австрійської армії з російським військом 7 вересня 1914 р.

Коротко згадаємо перебіг воєнних подій, які закінчилися кривавою битвою під Гійче. 2 вересня 1914 р. великі російські сили вторглися у Східну Галичину. 6 вересня 2-й полк Тірольських цісарських стрільців на чолі з полковником Александром Брошем Едлер фон Ааренау зайняв стратегічну позицію на відтинку фронту

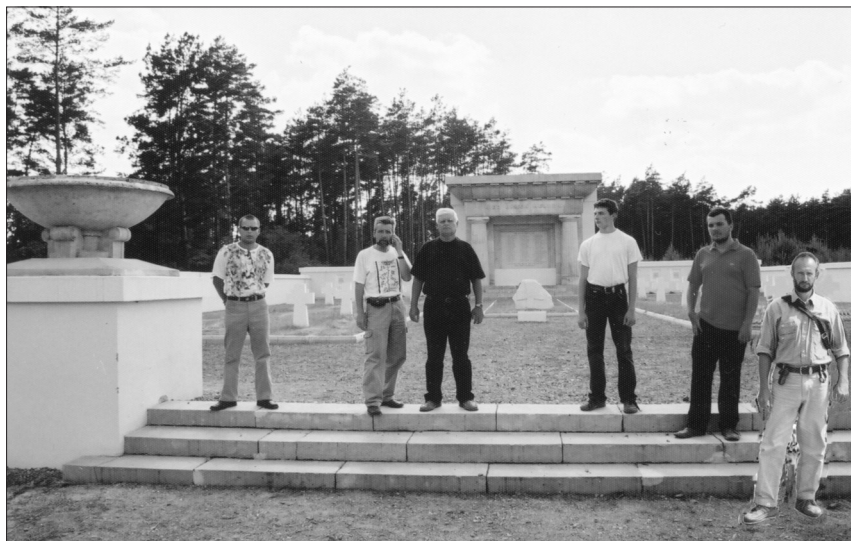
Гійче–Гряда. Сили росіян, що переважали, оточили тірольських стрільців і накрили їх масованим гарматним та кулеметним вогнем, під яким більшість австрійських вояків загинули. Полковник А. Брош підняв у відчайдушну атаку решту бійців, сподіваючись вийти з оточення, та сили були нерівними, героїзм їх не врятував. Полковника вбили, багато стрільців загинуло, захищаючи прапор полку. Полеглих австрійських воїнів поховали селяни, засипаючи піском на місці загибелі. Лише пізніше воєнні історики оцінили значення бою під Гійче. Тірольські стрільці затримали просування великих російських сил і дали можливість відступити 3-й австрійській дивізії з боку Угнева і створити міцну лінію оборони.

У 1917 р., незважаючи на складну ситуацію напередодні розпаду Австро-Угорської імперії, на місці цієї битви споруджено величний меморіал слави, на якому, згідно з архівними дослідженнями, захоронено близько 800 австрійських воїнів і 13 офіцерів. На російській частині меморіалу поховано 300 російських солдатів та 6 офіцерів. Полеглі в бою заслужили, щоб їх пам'ять вшанували спорудженням цього меморіалу, на величному вівтарі якого розміщені імена австрійських вояків і напис німецькою мовою: *HIER RUHEN HELDERN – TUT POHOVANI HEROI*. Заслужив вшанування і полковник А. Брош. Дочекався він нагороди найвищими військовими

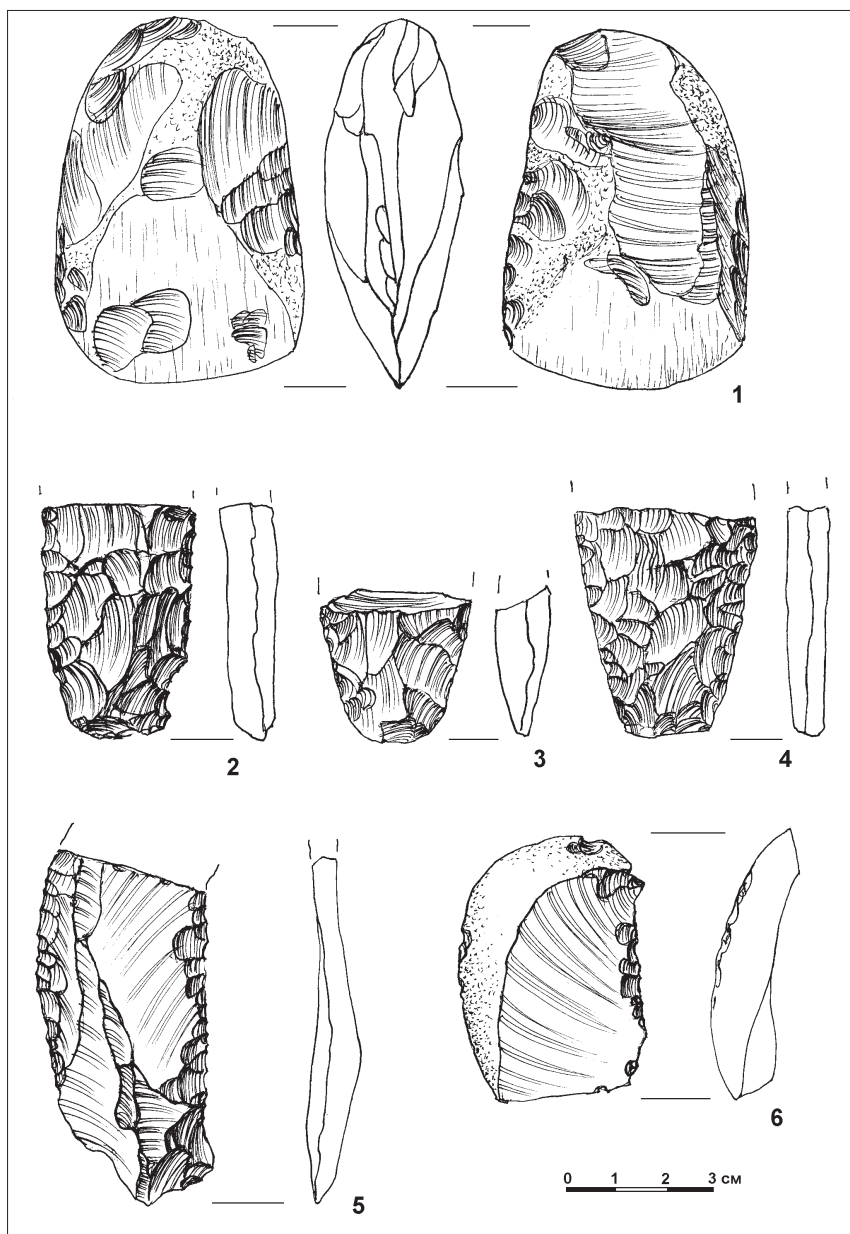
Будівництво меморіалу поблизу с. Гійче в 1917 р.

відзнаками лише за 12 років після героїчної смерті. Його останки в 1917 р. були захоронені в центральній частині цвинтаря, 1924 р. – перезахоронені у саркофазі під віттарем, а в міжвоєнні роки перевезені на батьківщину в Чехію.

Група археологів інституту на відновленому меморіалі

Меморіал розташований на 3 км північніше с. Гійче на піщаному підвищенні, серед лісу, в урочищі “Прибитка”. Він складається з двох частин – австрійської та російської, розділених лісовою дорогою. Цвинтар оточено муром із цікавими декоративними елементами при вході на обидві частини: чашами, символічними поховальними урнами, кулями. Особливо вражає віттар на австрійській частині, виконаний у стилі псевдокласицизму. Колони дорійського ордера підтримують архітрав із написом, та пишно декорований фриз із гербами австрійських земель. По обидва боки від віттаря розташовані могили офіцерів і таблиці з їхніми іменами, вмонтовані в мур. Цвинтарне поле вкрите похованнями стрільців, над якими встановлені хрести. Російська частина меморіалу з меншою кількістю поховань облаштована в подібному стилі. Меморіал у Гійче настільки фундаментально збудовано і так вдало розташовано, що його добре видно навіть на супутникових фотографіях.

Крем'яні вироби ранньобронзової доби, знайдені біля меморіалу

У часи комуністичного режиму меморіал зазнав дуже значних руйнувань, його використовували як стрільбище. Стріляли в архітектурні деталі, надгробки, таблиці з написами полеглих офіцерів і солдатів, особливо в меморіальну таблицю полковника Броша на вівтарі. У пошуках цінностей варварськи розкопували могили.

На початку 90-х років ХХ ст. за ініціативи заступника голови Львівської обласної організації “Меморіал” Юліана Павліва, Тірольського відділення організації Австрійський Чорний Хрест, Товариства “Холодний яр” у співпраці з адміністрацією Жовківського р-ну, громадськістю с. Гійча, підрозділами військ ПрикВО й іншими установами меморіал було відновлено. Працівники відділу археології інституту Д. Павлів, В. Петегирич, Р. Грибович, І. Принада особливо активно долучилися до цієї благородної справи. Вони шукали архівні матеріали, працювали над створенням проекту реконструкції цієї історико-архітектурної пам’ятки, займалися художньо-реставраційними та будівельними роботами, упорядкуванням навколишнього ландшафту. За три роки вдалося повністю відбудувати меморіальний комплекс, який вражає своїм оригінальним архітектурним вирішенням.

У червні 1996 р. відбулося урочисте відкриття відновленого меморіалу. Окрім мешканців Гійче й сусідніх сіл, представників районної та обласної адміністрацій і громадських організацій, священиків різних конфесій на вшанування пам’яті полеглих героїв прибула чисельна делегація австрійської землі Тіроль. У її складі були представники Австрійського Чорного Хреста, офіцери австрійської армії та знаменитий оркестр сучасного полку Тірольських цісарських стрільців. Найактивніші учасники відбудови меморіального комплексу, найперше археологи інституту, були відзначені високими нагородами Австрійського Чорного Хреста.

Археологи не були б археологами, якби під час реставраційних робіт на меморіалі не обстежили урочище. Виявилось, що пагорб, на якому збудовано цей історико-меморіальний комплекс, у давні часи вже був заселений. Тут виявлено численні уламки ліпної кераміки та крем’яні вироби, які датуються ранньою бронзовою добою (див. рисунок). Відтак вдалося відкрити ще одну цікаву пам’ятку археології, матеріали з якої поповнили фонди Археологічного музею інституту.

Д. Павлів, В. Петегирич

Археологічні дослідження на Пустомитівщині

Енеолітична експедиція Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України проводила археологічні розвідки в околицях с. Ставчани та Лапаївка Пустомитівського р-ну Львівської обл.

Зроблено розкопки на поселенні маліцької культури доби енеоліту (друга половина V тис. до н. е.) Ставчани Х, відкритого у 2005 р. У невеликому за площею розкопі (85 м²) пощастило натрапити на скупчення археологічних об'єктів (див. рисунок). Найцікавішою виявилася споруда значних розмірів завдовжки 8 і завширшки 6 м овальна у плані форми. Вона була досить глибокою, вкопана на 0,8 м від рівня виявлення. У її заповненні знайдено велику кількість битого посуду, рідше – вироби з кременю, а на дні простежено сліди вогнища у вигляді шматків перепаленого деревного вугілля. Об'єкти таких розмірів у маліцькій культурі трапляються вкрай рідко, тому зараз важко говорити про їх функціональне призначення. Можна припустити, що це рештки житлової споруди з певним

Ставчани Х. Розкоп І. Вибрані об'єкти маліцької культури доби енеоліту (друга половина V тис. до н. е.)

накриттям, від якого збереглися сліди стовпових ям, хоча стінки та дно котловану нерівні. Можливо, що тут вибирали глину для побутових потреб мешканців селища, наприклад, для виготовлення посуду, а можливо, це – виробничий об’єкт? Відповіді на ці запитання можуть дати подальші дослідження. Також у розкопі зафіксовано ще чотири об’єкти – господарські ями. Три з них віднесені до маліцької, а інша – до межановіцької культури доби бронзи.

В околицях с. Ставчани повторно обстежено пам’ятку Ставчани XIV, яку відкрив В. Конопля в 1995 р. Першовідкривач зібрав матеріали XII–XIII ст. та пізнього середньовіччя. Речові знахідки, які ми здобули, свідчать про те, що в цьому місці проживало також населення, яке можна ототожнювати з маліцькою або волино-люблінською культурами доби енеоліту та племенами ранньозалізного часу.

У західній околиці с. Лапаївка, в урочищі “Лапаївський ліс”, зафіксовано три кургани – Лапаївка II. Дві могили перебувають одна біля одної, а третя – окремо. Діаметри насипів 15-20 м, висота 0,5 м і 1,2 м. Кургани таких параметрів притаманні культурам доби бронзи. Хоча в цьому районі вони трапляються досить рідко.

Отримані результати це важлива джерельна база для вивчення маліцької культури доби енеоліту в басейні Дністра, а матеріали інших хронологічних періодів доповнюють археологічну карту регіону.

А. Гавінський, В. Оприск

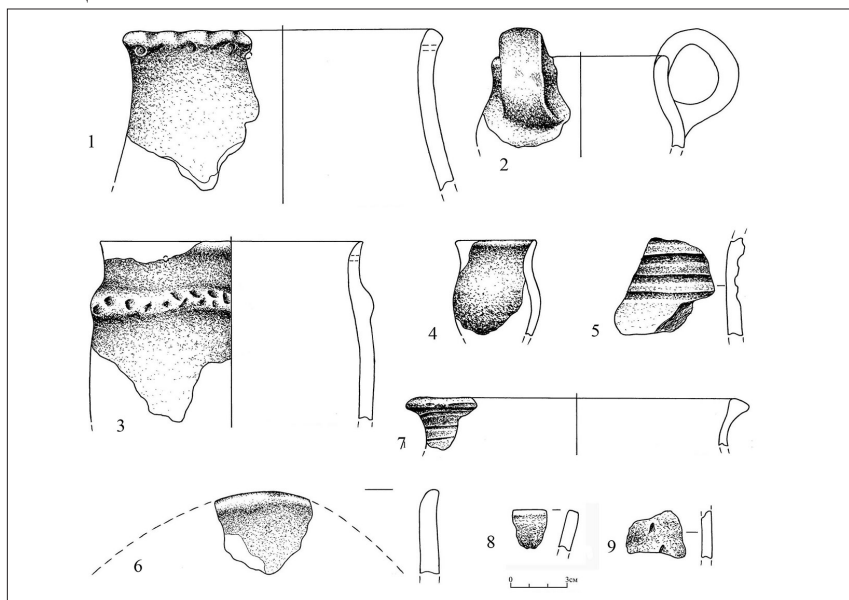
Вивчення археологічної пам’ятки Шипшина (Винники)

Спільна археологічна експедиція Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, Історико-краєзнавчого музею м. Винники та Львівського національного університету ім. І. Франка досліджувала багаточислове поселення на г. Шипшина у Винниках.

Залісна гора Шипшина (336 м над рівнем моря) розташована у західній частині міста, на початку вул. Галицька, праворуч від автотраси Львів–Винники. Вона незначних розмірів, діаметром 70-80 м, із стрімкими схилами з півдня та заходу. Порівняно пологі північна та східна ділянки гори, остання значною мірою зруйнована приватними житловими будинками. Саме в цій частині Шипшини вирішено провести рятівні дослідження археологічної пам’ятки, першим яку розпочав вивчати Микола Бандрівський у 1994 р. У результаті зафіксовано культурні горизонти доби енеоліту та ранньозалізного часу.

У польовому сезоні 2014 р. у різних ділянках пам'ятки, найбільш наближених до руйнування, закладено 3 розкопи загальною площею 124 м², в яких зафіксовано 3 об'єкти ранньозалізного часу.

Виявлені об'єкти – це ями. Обидві округлої у плані форми діаметрами 0,7 м і 1,4 м, глибиною 1,6 м та 1 м, із грушеподібним у перетині профілем стінок. Поряд з однією із них зафіксовано слід від стовпової ями, що можливо є залишком конструкції накриття над цієї “півницею”. Неподалік цих ям зафіксовано ще один об'єкт, розкритий лише частково, оскільки подальшому розкриттю завадили дерева. Це – котлован овальної форми, розмірами в межах розкопу 2,8×2 м, глибиною 0,5 м із прямими стінками та рівним дном. Можливо це залишки заглибленого житла.

Шпичина. Знахідки кераміки

Речовий матеріал здебільша представлений фрагментами кераміки ранньозалізного часу (рис. 1–6). Окремими предметами представлені енеолітична культура лійчастого посуду (рис. 8, 9), тшінецька культури доби бронзи (рис. 7) та княжий період.

Відтак, можна сказати, що гориста територія м. Винники здавна була об'єктом для заселення різних культурних груп.

А. Гавінський, Н. Білас

Дослідження археологічних пам'яток в околицях с. Которини на Львівщині

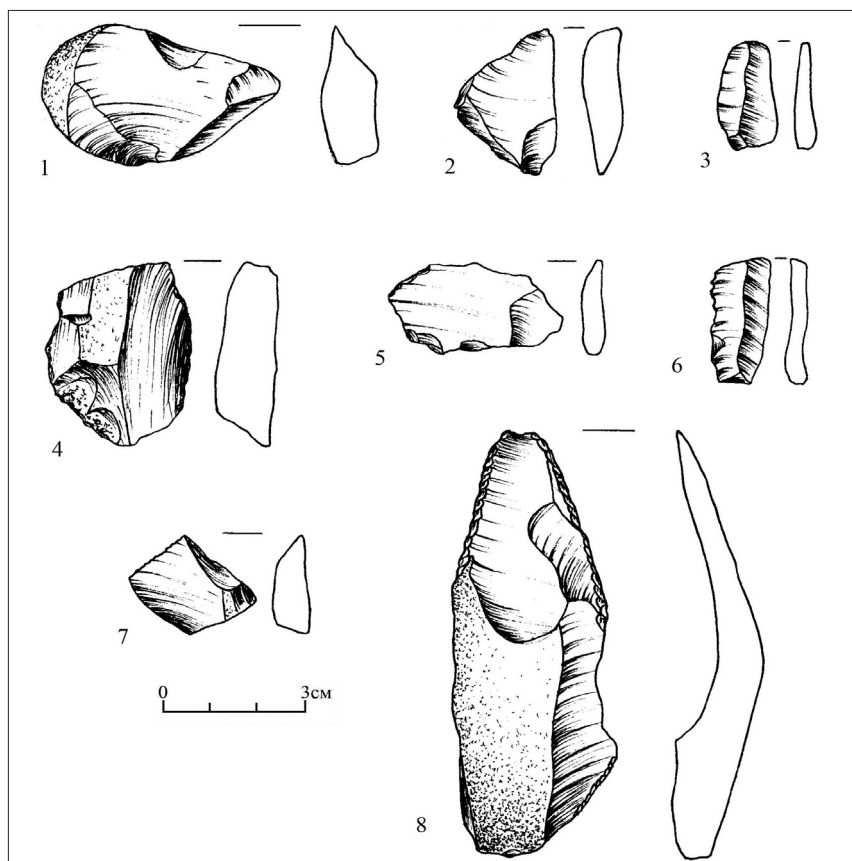
Енеолітична археологічна експедиція Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України спільно з Жешевським університетом здійснювала пошуки поселень культури лійчастого посуду (КЛП) в околицях с. Которини Жидачівського р-ну Львівської обл. Вивчалась поселенська структура носіїв КЛП, а також господарська округа селища КЛП Которини III, досліджуваного в 2009, 2010 рр.

Основні роботи проводилися на високому правому березі Дністра (понад 300 м над рівнем моря) із складним природним рельєфом, на якому є низка різночасових пам'яток, відомих насамперед як комплекс которинських городищ.

Коротко поінформуємо про головні результати розвідкових робіт.

Старе Село I (урочище “Біля Церкви”). Зібраний поверхневий матеріал вказує на перебування в цьому місці стоянки фінального палеоліту (рис. 1–3). У результаті шурфувань зафіксовано кілька стаціонарних об'єктів (господарська та стовпові ями) без матеріалу в заповненнях, які свідчать про заселення пагорба у пізніші часи. Також зроблено шурфування поблизу ймовірного кургану, вже відзначеного в літературі. Виявлено загадкову яму прямокутної у плані форми із заокругленими кутами розмірами 3×1,7 м глибиною 2,1 м із ледь нахиленими до середини стінками та рівним дном і без жодної знахідки в її заповненні.

Наступні розвідкові роботи проводились на комплексі которинських городищ № I, IV та V. На I виявлено окремі крем'яні відщепи, уламки кераміки КЛП та пізнього середньовіччя. На IV городищі зафіксовано об'єкт із керамікою ранньозалізного часу. Ряд траншей закладено на пам'ятці Которини V в урочищі “Тора Щовб”. На її вершині знайдено окремі фрагменти кераміки КЛП і зафіксовано сліди від стовпових ям наземної споруди. У підніжжі цього високого берега Дністра в урочищі “До Прилуки Цвітової” виявлено кілька фрагментів кераміки КЛП, доби бронзи та княжого періоду. Ще кілька траншей закладено в которинських лісах, вздовж Дністра до кургану, що височіє над селом Цвітова. На жаль, жодних артефактів не зафіксовано. Пошуки поселень КЛП продовжувались у західній околиці с. Которини в урочищах “Біля Вишки”, “Вірочкова Гора”, “Середня Гора” та “Гнилому Потоці”. На жодному з них не зафіксовано слідів від стабільних поселень, за винятком поодиноких крем'яних виробів (рис. 4–8).

Крем'яні вироби з пам'яток Старе Село I (1–3), Которини ур. “Вірочкова Гора” (4, 5), Которини ур. “Середня Гора” (6), Которини ур. “Гнилий Потік” (7), Которини ур. “Біля Вишки” (8)

У результаті досліджень попередньо можна сказати, що інших поселень КЛП у цьому мікрорегіоні, крім пам'ятки Которини III, немає. Окремі знахідки кераміки та кременю цієї культури в різних місцях можуть свідчити про те, що це була господарська округа основного селища.

А. Гавінський, В. Пастеркевич, Я. Рогожинський

ВІДДІЛ ІСТОРІЇ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Під час виконання планової теми “Історико-культурна спадщина України: цивілізаційні особливості” опрацьовано вибрані аспекти історії та культури княжої доби, пізнього Середньовіччя та Нової доби в контексті як загальних тенденцій історичного процесу, так і особливостей поодиноких проблем історично-культурної спадщини та культурних взаємозв’язків.

Центральними позиціями доробку відділу за рік став перший в історії огляд середньовічного мистецтва Львова, що його підготував Володимир Александрович, біографії князів Рюрика і Лева Даниловича, які опублікував Леонтій Войтович, а також восьмий випуск збірника наукових статей “Княжа доба: історія і культура” (відп. ред. В. Александрович, 420 с.)

В огляді мистецтва середньовічного Львова В. Александрович запропонував майже вичерпний перегляд різних аспектів мистецької спадщини міста в їх еволюції від княжої доби до другої половини XVI ст., впроваджено до наукового вжитку й заново відкрито окремі важливі пам’ятки середньовічної мистецької спадщини та запропоновано нові інтерпретації низки вже давніше відомих позицій тогочасного мистецького доробку.

В окремих дослідженнях коротко проаналізовано малярську спадщину українського Перемишля княжої доби, львівську пізньосередньовічну іконографію Нерукотворного образу, мережу “малих” осередків українського малярства історичного перемишльсько-львівського регіону першої половини XVII ст., нововіднайдений упис знаного волинського маляра, єромонаха Білостоцького монастиря Йова Кондзелевича в Пом’янику Скиту Манявського, впроваджено до наукового вжитку нові волинські ікони XVII–XVIII ст. з фондів Музею-заповідника “Одеський замок”. В окремих студіях розглянуто проблему портретного малярства в колі канцлера Яна Замоїського та середовище малярів, чинних у Замості на зламі XVI–XVII ст.

Л. Войтович в окремому монографічному дослідженні розглянув проблему походження засновника київської династії князя Рюрика, яку проаналізував на підставі широкого кола джерел та

літератури. У розширеному й доповненому перевиданні біографії князя Лева Даниловича з залученням не використаних у давнішій літературі латиномовних джерел відтворено образ знаного галицько-волинського володаря з послідовним акцентуванням західного напрямку його політики.

В окремих статтях Л. Войтович розглянув комплекс проблем історії княжої доби, серед яких про загадкові племена житичів і стадичів Дністровського лівобережжя, південних кордонів володінь галицьких та галицько-волинських князів, князя Мстислава Ізяславовича, угорську політику галицьких князів часів Данила Романовича, перемишльське князювання Лева Даниловича. Розглянуто також окремі аспекти історії пізньосередньовічної доби та Нового часу, зокрема, запропоновано аналіз діяльності князя Костянтина Івановича Острозького як полководця.

Іван Паславський присвятив дослідження діяльності одного з перших унійних владик Іпатія Потія та українсько-єврейській культурній співпраці в київському осередку за часів князів Олельковичів. Ярослав Книш опублікував дослідження про монети Галицько-Волинської держави та огляд історії Белза. Розвідки Юрія Зазуляка були присвячені правовим стосункам, традиціям та судочинству Руського воєводства у XV ст. Дослідження Іллі Паршина стосувалися свідчень західних джерел про окремі аспекти історії Галицько-Волинської держави XIII – початку XIV ст. і джерелознавчому аналізу цих повідомлень.

Відділ провів три конференції: “Король Данило Романович: постать – епоха – традиція”, “Львівський Апостол 1574 року й львівське українське друкарство XVI–XVIII століть”, VI Наукову конференцію пам’яті Володимира Вуйчика “Історія і культура західноукраїнських земель”.

Упродовж року працівники відділу взяли участь у 35 українських і зарубіжних наукових конференціях та виступили з доповідями, частина яких уже опублікована.

ПУБЛІКАЦІЇ

Александрович В. С.

Майстри “малих” осередків українського малярства історичного перемишльсько-львівського регіону першої половини XVII ст. // Соціум. Альманах соціальної історії. – Київ, 2013. – Вип. 10. – С. 9–30.

[Рец.]: Новосончівська колекція українського релігійного малярства: похвали і зауваження до наукового каталогу [на кн.]: Maszszak M. T. Ikony w zbiorach Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu. – Nowy Sącz, 2010. – 304 s., il. // Україна–Польща: історична спадщина та суспільна свідомість / [відп. ред. М. Литвин]. – Львів, 2013. – Вип. 6. – С. 221–231.

Дар Львова. – Львів, 2014. – Вип. 1: Мистецтво XIII–XVI століть. – 176 с., + 18.

Волинська ікона: дослідження та реставрація. – Луцьк, 2014. – Вип. 21: Матеріали XXI Міжнародної наукової конференції (м. Луцьк, 16–17 жовтня 2014 р.) [статті: “Неопубліковані волинські ікони у фондах Музею-заповідника «Одеський замок»”. – С. 33–43; “Два волинських «Благовіщення» XVIII століття та їх аугсбурзький графічний контекст”. – С. 81–88].

Два причинки до найдавнішої історії львівського портретного малярства у збірці Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника // Мистецька культура: історія, теорія, методологія. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції (Львів, 28 листопада 2014 р.). – Львів, 2014. – С. 3–5.

Два стилі найстарших ікон Перемишля // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 271–298.

Львівська пізньосередньовічна іконографія Нерукотворного образу // Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво: збірник матеріалів VII Міжнародної конференції (Львів, 24 листопада 2014 р.). – Львів, 2014. – С. 208–215.

Останнє замовлення вченого. Історику Володимирі Вуйцикові було б 80! // Дзвін. – 2014. – Ч. 11–12. – С. 131–133.

Під обкладинкою “провідного” та “чудового” видання міністерства, або ще раз про пам’ятки архітектури й образотворчого мистецтва, обов’язкові для розпізнавання за шкільною програмою // Історія і суспільствознавство в школах України. – 2014. – № 4(35). – С. 41–45.

Примітки // Драган М. Українські дерев’яні церкви. Генеза і розвій форм: у 2-х ч. – Харків, 2014. – С. 37–361 [співавт. В. Слободян].

Українська дерев’яна церковна архітектура: досвід інтерпретації Михайла Драгана // Драган М. Українські дерев’яні церкви. Генеза і розвій форм: у 2-х ч. – Харків, 2014. – С. 13–26.

Упис еромонаха Білостоцького монастиря, маляра Йова Кондзелевича у Пом'янику Скиту Манявського // Історія та сучасність Православ'я на Волині: матеріали V Науково-практичної конференції (Луцьк, 10–11 листопада 2014 р.). – Луцьк, 2014. – С. 20–25.

Malarstwo portretowe w kręgu Jana Zamoyskiego (Część 1) // Spheres of culture. – Lublin, 2014. – Vol. 7. – S. 520–532.

Malarstwo portretowe w kręgu Jana Zamoyskiego (Część 2) // Spheres of culture. – Lublin, 2014. – Vol. 8. – S. 358–378.

Środowisko malarzy zamojskich czasów Jana Zamoyskiego (Część 1) // Spheres of culture. – Lublin, 2014. – Vol. 9. – S. 250–272.

[Відп. ред.]: Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2014. – Вип. 8. – 420 с.

Войтович Л. В.

Житичі і стадичі: загадкові племена Дністровського лівобережжя // Наукові студії. Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – Львів, 2013. – Вип. 6. – С. 291–306.

Загадкові контури королівського Холма // Вісник НТШ. – Львів, 2013. – Ч. 50. – С. 56–59.

Латинські джерела XIII–XIV століть про Галицько-Волинське князівство // Українське джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни на порозі XXI ст. – Львів, 2013. – С. 176–181.

Нові (невикористані) джерела до історії Галицько-Волинського князівства та біографії князя Лева Даниловича // Вісник НТШ. – Львів, 2013. – Ч. 49. – С. 24–27.

Перемиський князь Лев Данилович // *Przemyśl i ziemia przemyska w strefie wpływów ruskich X – połowa XIV w.* – Kraków, 2013. – S. 151–162 [Series: Colloquia Russica. 2, vol. 1].

Угорська політика галицьких князів часів Данила Романовича (1205–1264 pp.) // Галич і Галицька земля в державотворчих процесах України. – Галич, 2013. – С. 3–18.

Чернелиця, князі Чорторийські та козаки... // Ярослав Николович [Я. Гнатів]. Закувала зозуленька ой під Черленицев. – Львів, 2013. – С. 425–432.

Чи володіла Хозарія Середнім Подніпров'ям у 839–860 pp.? // Хазарський альманах. – Киев; Харьков, 2012–2013. – Т. 11. – С. 70–95.

Шептицькі // Енциклопедія історії України. – Київ, 2013. – Т. 10. – С. 633–634.

Rus' in genealogical research, the round table discussion with prof. Jan Tęgowski, prof. Leontiy Voytovych, prof. Dariusz Dąbrowski // Rus' during the epoch of mongol invasions 1223–1480. – Kraków, 2013. – S. 256–269 [Series: Colloquia Russica. 1, vol. 3].

Як харчувалася галицька еліта у XI–XIV століттях // Ї. Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2013. – Ч. 73. – С. 32–37.

Образки ранньої історії Миколаєва // Галицька брама (Львів). – 2013. – № 10–12(226–228). – С. 2–6.

Буське князівство // Львівська газета. – 2013. – 13 жовтня.

Лев Данилович, князь галицько-волинський (бл. 1225 – бл. 1301). – Львів, 2014. – 314 с.

Князь Рюрик. – Біла Церква: Вид. Пшонківський О. В., 2014. – 120 с. – (Серія: Славетні постаті Середньовіччя, вип. 4).

Забутий епізод Галіційської битви: бій між Демнею і Лінденфельдом // Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події). – Львів, 2014. – С. 160–163.

Князь Костянтин Іванович Острозький як полководець // Нариси воєнно-політичної історії України. – Острог, 2014. – С. 58–66.

Останній злет Галицького князівства // Галич і Галицька земля. До 20-річчя створення Національного заповідника “Давній Галич”. – Галич, 2014. – С. 3–12.

Спірні питання галицько-волинської історії: відкриття дискусії // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 360–372.

Повертаючись до проблеми південних кордонів володінь галицьких і галицько-волинських князів // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2014. – Вип. 17–18. – С. 51–63.

Фундатор Успенського собору у Володимирі князь Мстислав Ізяславич // Історія та сучасність Православ'я на Волині: матеріали V Науково-практичної конференції (Луцьк, 11 листопада 2014 р.). – Луцьк, 2014. – С. 85–97.

Якби було більшим море // Волощук Мирослав. “Русь” в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції / [відп. ред. Л. Войтович]. – Івано-Франківськ, 2014. – С. 9–11.

Chrouati et altera Chrowati // Ukrajinski Karpati: etnogeneza–arheologija–etnologija / [priredio Jevgenij Paščenko]. – Zagreb, 2014. – S. 207–254.

О некоторых спорных проблемах изучения Галицко-Волынской Руси времен Романа Мстиславича и Даниила Романовича (заметки о новейшей историографии) // Русин. – 2014. – № 1(35). – С. 52–63.

Жидачівське князівство // Львівська газета (Львів). – 2014. – 14 квітня.

[Відп. ред.]: Волошук Мирослав. “Русь” в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції. – Івано-Франківськ, 2014. – 496 с.

Зазуляк Ю. П.

Честь та злочин у кримінальному правосудді Руського воєводства XV ст. // Соціум. Альманах соціальної історії. – Київ, 2013. – Вип. 10. – С. 193–215.

До питання про зв'язок київоруських правових традицій та соціально-правової організації галицького селянства XV–XVIII ст. // Ruthenica. – Київ, 2013. – Т. 12. – С. 92–107.

Кримінальне судочинство і міжстанові відносини у Руському воєводстві XV ст. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2013. – Вип. 23: До 22-ї річниці здобуття незалежності України / [упоряд. і наук ред.: М. Романюк, О. Стасюк]. – С. 114–128.

Книш Я. Б.

Монети Галицько-Волинської держави // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2013. – Вип. 23. – С. 101–113.

Тисячолітня історія Белза // Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів. – Львів, 2014. – Вип. 4. – С. 71–89.

Паславський І. В.

Іпатій Потій. – Львів, 2014. – 110 с. [Духовні діячі України] (у співавт.).

Українсько-єврейська культурна співпраця в Києві за Олельковичів (40–70-і рр. XV ст.) // Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів. – Львів 2014. – Вип. 4. – С. 48–70.

Паршин І. Л.

Галицькі війська у битві при Дюрнкурті 1278 року: факти і здогади // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2013. – Вип. 48. – С. 45–60.

Leon rex ruthenorum на сторінках Anonymi Leobensis Chronicon // Średniowiecze Polskie i Powszechne. – Katowice, 2013. – T. 5(9). – S. 86–94.

Вектори політики володарів Галицько-Волинської Русі (за матеріалами наративних латиномовних джерел XIII–XV століть): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 “Історія України”. – Львів, 2014. – 20 с.

Хроніка Іоанна з Вінтертура (Іоанна Вітодуранського) як джерело до історії Галицько-Волинської Русі першої половини XIV ст. // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2014. – Вип. 17–18. – С. 71–78.

Чи було папське посольство до Галицько-Волинської держави на початку XIV століття? // Княжа доба: історія і культура. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 318–325.

Друздєв О. В.

Церковно-релігійне життя Галицько-Волинського князівства у XIII–XIV ст.: спроба узагальнення // Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво: збірник матеріалів VII Міжнародної конференції. – Львів, 2014. – С. 168–173.

Козачок О. Б.

Відносини Галицького князівства з Візантією у контексті міжнародних зв'язків середини – другої половини XII ст. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. праць. – Харків, 2014. – С. 7–14.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ**Александрович В. С.**

Острозькі ікони XVI століття // Острозькі наукові читання (Острого, 26–27 вересня 2014 р.).

Два волинських “Благовіщення” XVIII століття та їх аугсбурзький графічний контекст; Неопубліковані волинські ікони у фондах Музею-заповідника “Одеський замок” // XXII Міжнародна наукова конференція “Волинська ікона: дослідження та реставрація” (Луцьк, 16–17 жовтня 2014 р.).

Упис єромонаха Білостоцького монастиря, маляра Йова Кондзелевича у Пом’янику Скиту Манявського // Науково-практична конференція “Історія та сучасність Православ’я на Волині” (Луцьк, 10 листопада 2014 р.).

Львівська пізньосередньовічна іконографія Нерукотворного образу // VII Міжнародна конференція “Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво” (Львів, 24 листопада 2014 р.).

Два причинки до найдавнішої історії львівського портретного малярства у збірці Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника // Міжнародна наукова конференція “Мистецька культура: історія, теорія, методологія” (Львів, 28 листопада 2014 р.).

Гравюра фронтиспису львівського Апостола 1574 р. й львівське малярство другої половини XVI століття // Наукова конференція “Львівський Апостол 1574 року й львівське українське друкарство XVI–XVIII століть” (Львів, 3 грудня 2014 р.).

Від Володимира через Любомль до Холма: будівельні аспекти діяльності короля Данила Романовича (поза рядками літопису) // Міжнародна науково-практична конференція “Король Данило: культурна і державотворча спадщина його доби” (Львів, 8–9 грудня 2014 р.).

Група львівських портретів перших десятиліть XVII століття // Наукові читання пам’яті Володимира Вуйчика “Історія і культура західноукраїнських земель” (Львів, 17 грудня 2014 р.).

Малярство Холма часів короля Данила Романовича: складові традиції // Наукова конференція “Король Данило Романович: постань – епоха – традиція” (Львів, 24 грудня 2014 р.).

Войтович Л. В.

Загадки Холмського княжого некрополя // Міжнародний науковий семінар “Культові та поховальні пам’ятки у Вісло-Дніпровському регіоні: проблеми інтерпретації” (Львів–Винники, 7–8 листопада 2013 р.).

Попередні результати та перспективи дослідження княжого Холму; Ярослав Ісаєвич – дослідник княжої доби // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Лендзяни: нові варіації на старі мотиви // Польовий семінар Старожитності Галичини і Волині у контексті етноархеологічних досліджень (Підгірці, 11–13 липня 2014 р.).

Хольмгард: Немогард, Рюрикове городище, Гнездово чи Новгород – де княжили Святослав Ігорович, Володимир Святославич чи Ярослав Володимирович? // Дев'яті “Ольжині читання” (Підгірці, 24 липня 2014 р.).

Lew Daniłowicz a walka o tron krakowski w ostatniej ćwierci XIII wieku // Międzynarodowa konferencja “Polska, Ruś i Węgry X–XIV wieku w stosunkach międzynarodowych” (Warszawa, 16–17 czerwca 2014 r.).

Зазуляк Ю. П.

Михайло Грушевський як дослідник соціально-правового устрою Галичини XV–XVI ст. // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Slavery, Serfdom, and Violence on the Periphery of Eastern Europe in the Fifteenth and Sixteenth Centuries // A Forgotten Region? East Central Europe in the “Global Middle Ages”. An International Workshop (Budapest, 27–29 March 2014 y.).

Політичні конфлікти, судочинство і соціальний простір ранньомодерного Львова. Справа про підпал міста у 1520 р. // XII Міжнародна конференція “Львів–Lwów–Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики” (Львів, 29–31 травня 2014 р.).

Книш Я. Б.

Походження Острозьких // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Відображення елементів ідеології галицького боярства у билині про Дюка Степановича // Наукова конференція “Король Данило Романович: постать – епоха – традиція” (Львів, 24 грудня 2014 р.).

Козачок О. Б.

Відносини Галицького князівства з Візантією у контексті міжнародних зв'язків середини – другої половини XII ст. //

XXVII Міжнародна конференція молодих вчених “Каразінські читання” (Харків, 25 квітня 2014 р.).

Паславський І. В.

Апокрифічні мотиви в українській літературі: від “Слова о полку Ігоревім” до поеми “Марія” Тараса Шевченка // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Андрей Шептицький і євреї // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні”; Круглий стіл: “До 70-річчя смерті А. Шептицького” (Львів, 12–16 травня 2014 р.).

Коронація Данила Романовича в контексті формування політичної ідеології Галицько-Волинської держави // Міжнародна науково-практична конференція “Король Данило: культурна і державотворча спадщина його доби” (Львів, 8–10 грудня 2014 р.).

Церковно-організаційна діяльність Романовичів: від утворення нових єпархій до заснування Галицької митрополії // Наукова конференція “Король Данило Романович: постать – епоха – традиція” (Львів, 24 грудня 2014 р.).

Паршин І. Л.

Постать Данила Романовича у рецепції Михайла Грушевського // Круглий стіл “Михайло Грушевський та історичне середовище Львова кінця XIX – першої половини XX ст.” (Львів, 10 липня 2014 р.).

Австрійська політика Романовичів і маловідома середньовічна байка XIII ст.: несподівані паралелі // Наукова конференція “Король Данило Романович: постать – епоха – традиція” (Львів, 24 грудня 2014 р.).

Хомяк М. В.

Маврицій Горн: штрихи до наукової біографії // Міжнародна наукова конференція “Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (на відзначення 75-річчя історичного факультету)” (Львів, 2–4 жовтня 2014 р.).

VI конференція “Культурна спадщина західноукраїнських земель 2014. Пам’яті Володимира Вуйчика”

17 грудня відбулася VI Конференція “Культурна спадщина Західноукраїнських земель 2014. Пам’яті Володимира Вуйчика”. До її програми традиційно входило 12 доповідей, з якими виступили львівські дослідники. Запропонована тематика стосувалася звичного кола наукових зацікавлень Патрона конференції й охоплювала період від часів св. Володимира Великого до початку XX ст.

Дві доповіді присвячено найдавнішому періоду. Віктор Мельник привернув увагу до двох усе ще недооцінених унікальних найстарших композицій серед фресок Горянської ротонди із зображенням кінного св. Георгія та, як вдалося встановити щойно останнім часом, – царя Давида. Юрій Диба прокоментував знаний літописний переказ про корсунські трофеї св. Володимира Великого й запропонував нове тлумачення окремих його складових.

Пізньосередньовічний період репрезентували Ольга Горда-Цибко з оглядом ікон перемишльської школи XV ст., показаних на Археологічно-бібліографічній виставці Ставропігійного інституту у Львові 1888–1889 рр., та Роман Могитич, який навів джерельні відомості про інженерні мережі пізньосередньовічного Львова за архівними документами.

Більшість доповідей було присвячено проблемам мистецької історії XVII–XVIII ст.

Володимир Александрович згрупував найстарші львівські світські портрети, виконані в першій третині XVII ст., привернувши увагу до проблем мало опрацьованого найдавнішого періоду історії львівського портрета. Роксоляна Косів розглянула ікони риботицьких майстрів з авторськими підписами, здатні стати основою для систематичного вивчення цього своєрідного явища мистецької культури історичного перемишльсько-львівського регіону. Ірина Мельник показала процес реставрації Унівської ікони Богородиці, при якій перенесено на нову основу запис й відкрито авторське малярство 1696 р. Андрій Лінінський ознайомив із групою новореставрованих волинських ікон кінця XVII–XVIII ст. Серед них виділяється подвійна 1691 р. св. Іоана Богослова зі сценами історії та св. Кирила Александрійського з околиць Білостоцького монастиря, в якій віднайдено важливий причинок до історії середовища знаного волинського маляра, о. Йова Кондзелевича. Віднайшлася також рідкісна

пізня репліка давньої іконографії Богородиці Страсної з перших десятиліть XVIII ст., перевезена з церкви Різдва Богородиці у Стрижеві на території сучасної Польщі.

Дві доповіді було присвячено мистецькій спадщині Львова XVIII ст. Юрій Мердху оглянув алегоричну та символічну тематику у творчості знаного львівського гравера середини століття Івана Філиповича. Василь Кметь ознайомив із нововідкритими пам'ятками Миколаївської церкви, серед яких скульптури з вівтарів, корогви та фрагмент метричної книги, в якій, зокрема, віднайшовся доказ українського походження знаного львівського скульптора останньої третини століття Івана Щуровського.

Наймолодша тематика доповідей стосувалася XIX та XX ст. Роман Зілінко запропонував огляд народних хатніх ікон XIX – початку XX ст. з Гуцульщини, Буковини та Покуття у збірці Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького, яка досі не привертала уваги. Ігор Сьомочкін навів докази авторства знаного пам'ятника на могилі Володимира Залозецького в Чернівцях.

За матеріалами конференції заплановано видати збірник статей.

В. Александрович

Наукова конференція “Король Данило Романович 1264–2014: постать – епоха – традиція”

24 грудня 2014 р. в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України відбулася конференція, присвячена аналізу та переосмисленню ролі короля Данила Романовича в історії України. Організатором виступив відділ історії Середніх віків.

Микола Бевз у виступі проаналізував літописні повідомлення про зведення собору в Холмі у XIII ст., порівняв свідчення письмових джерел із результатами археологічних розвідок. Юрій Лукомський ознайомив з результатами археологічних досліджень холмського собору Різдва Богородиці. Виявилося, що будівля княжого часу скромніша, ніж уявлялося досі, віднайдено різночасові поховання, ідентифікувати які не вдалося. Мікроскопічні та мікрохімічні результати опрацювання зібраного в розкопі малярського оздоблення одного з порталів подав Віктор Мельник. Запропоновані висновки попередньо підтверджують літописний переказ про первісне багате оздоблення собору. Юрій Дибя оригінально потрактував обставини й причини створення відомої з літопису прикраси столиці

короля Данила – холмського монумента “з орлом”. Вдавшись до фольклорних джерел, він припустив, що “стовп” мав символізувати перемогу старшого Романовича над князем Ростиславом Михайловичем та уграми в битві поблизу Ярослав в 1245 р. Доповідь Володимира Александровича підтвердила зв’язок між візантійським і галицько-волинським іконописом XIII–XV ст. й підсумувала відомості про його холмську спадщину XIII ст. Леонтій Войтович звернувся до т. зв. “подвійної” коронації Данила Романовича, міф про яку, на думку вченого, з’явився під впливом “Польської історії” Яна Длугоша. Проблем церковно-організаційної діяльності Романовичів XIII – початку XIV ст. торкнувся Іван Паславський, а Ігор Скочилиас охарактеризував значення для історичної науки “Рукопису” митрополита Уніатської Церкви Лева Кишки (1633–1668–1728). Східному прикордонню Волинського князівства та дискусійним аспектам дослідження Болохівської землі присвятив виступ Святослав Терський. Згадку про руського короля і його доньку на сторінках маловідомої “Всесвітньої хроніки” віденського міщанина Янса Енікеля († після 1302) подав і прокоментував Ілля Паршин. Ярослав Книш проаналізував елементи ідеології галицького боярства на підставі билини про Дюка Степановича.

Тексти доповідей планується опублікувати в окремому збірнику.

І. Паршин

ВІДДІЛ НОВОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

У ювілейному шевченківському році в центрі наукових пошуків працівників відділу перебували питання впливу творчої спадщини і культу Тараса Шевченка на інтеграцію Галичини в загальноукраїнський національно-культурний простір. Зокрема досліджено етапи та громадсько-політичний контекст формування літературного й суспільного культу Т. Шевченка в Галичині (І. Орлевич, В. Пашук, О. Серeda), розглянуто доробок західноукраїнських шевченкознавців (Ф. Стеблій), здійснено порівняння наддніпрянської й галицької рецепцій творчості Т. Шевченка (Р. Голик). Цим питанням була присвячена окрема сесія в межах Четвертих наукових читань імені академіка Я. Д. Ісаєвича. За їх матеріалами у відділі підготовлено наступний випуск інститутського збірника “Україна: культура спадщина, національна свідомість, державність”. Окрім цього, з нагоди 200-річчя Кобзаря Ф. Стеблій уклав збірник “Тарас Шевченко і Галичина. Статті та матеріали”, в який увійшли маловідомі шевченкознавчі напрацювання (статті, доповіді, інформації) галицьких громадсько-культурних діячів, письменників і вчених, зокрема І. Франка, М. Грушевського, К. Студинського, В. Щурата, І. Крип’якевича, М. Возняка, Б. Лепкого, Я. Ісаєвича та ін. Результати шевченківських досліджень працівники відділу публікували в 2014 р. у таких чільних наукових часописах, як “Український історичний журнал” (Р. Голик), “Записки НТШ” (Ф. Стеблій), “Краєзнавство” (О. Серeda, Ф. Стеблій), “Kyiv-Mohyla Humanities Journal” (О. Серeda). Реалізовано також низку інших науково-видавничих проєктів: В. Пашук видав монографічне дослідження “Внесок «Просвіти» у формування культу Т. Шевченка в Галичині. Перші кроки. 1868–1876 рр.”, а І. Орлевич, О. Серeda та Ф. Стеблій стали співавторами колективного дослідження “Тарас Шевченко: галицький вимір”. Окремим збірником вийшли друком шевченкознавчі студії цього й попередніх років авторства Ф. Стеблія.

Усього в 2014 р. працівники відділу видали 2 індивідуальні монографії та написали розділи до 2 колективних монографій, опублікували збірник статей, збірник історичних матеріалів, 23 статті у

наукових (серед них 5 в зарубіжних) виданнях, 5 науково-популярних розвідок. Усі науковці працювали над текстами розділів до колективної монографії “Від народолюбства до національної демократії. Нарис історії українського народовецького руху в Східній Галичині (друга половина XIX ст. – початок XX ст.)”. На сьогодні продовжується наукове та літературне редагування рукопису.

В опублікованих і підготованих до друку текстах науковці відділу розкрили чимало важливих питань історії формування національно-політичних орієнтацій галицьких українців у другій половині XIX – на початку XX ст. О. Середя простежив роль культу Т. Шевченка у переході від “церковно-народного” до культурницького націоналізму в Галичині, схарактеризував початкову інституціоналізацію народовецького руху (60–70-і роки XIX ст.). І. Орлевич дослідила зародження та трансформацію русофільського руху у другій половині XIX – першій половині XX ст. від культурно-просвітницької течії до політичної. В. Пашук вивчив видання товариства “Просвіта” на релігійно-церковну тематику: визначив їх кількість, проаналізував тематику, тип, роль у популяризації державницьких ідей. В. Расевич проаналізував формування ідеї української національної демократії, становлення партійної структури, форми і методи національної мобілізації, а також вступ українського національно-демократичного руху в масову фазу. Р. Голик дослідив роль суспільних уявлень і стереотипів у щоденному житті галичан періоду Першої світової війни.

Працівниками відділу також проаналізовано роль духовенства та церковних інституцій в націєтворчих процесах у другій половині XIX – на початку XX ст. Н. Кісь розглянув питання еволюції католицької церковної доктрини (наприкладі Римо-Католицької та Греко-Католицької Церкви в Галичині) в нових суспільно-політичних умовах переходу політичних процесів у масову фазу. Н. Колб висвітлила організацію побуту греко-католицького парафіяльного духовенства в Галичині наприкінці XIX ст. Важливим підсумком кількарічних досліджень стала її індивідуальна монографія “«З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття”.

23 січня 2014 р. заходами відділу нової історії України та Львівського історичного музею відбувся Міжнародний науковий семінар “1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі”. Його учасники поставили перед собою завдання проаналізувати взаємозалежність національних та політичних процесів у Центрально-Східній Європі крізь призму подій і спадщини

1863 р. Він був присвячений подіям, що стали переломними в історії декількох народів Центрально-Східної Європи – насамперед польському Січневому повстанню та його ролі в історичній пам'яті й історіографічній традиції. В українській історії цей рік позначений також Валуєвським циркуляром, який визначив політику російського імперського уряду щодо українського культурно-освітнього руху. Плануючи захід ще восени 2013 р., його організатори навіть не могли уявити, що поняття “повстання”, “революції”, “національної жалоби” несподівано знову повернуться в щоденний суспільний дискурс. Оскільки семінар відбувався у День жалоби за першими героями Небесної сотні, присутні розпочали роботу хвилиною мовчання. З головними доповідями виступили проф. Леонід Зашкільняк (“Українська історіографія Січневого повстання 1863 року”), а також наші іноземні колеги – заступник директора Інституту історії Литви Даріус Сталюнас (“Історична пам'ять про Січнєве повстання 1863 року в Литві”) та докторант Інституту історії науки ПАН Андрей Тихоміров (“Повстання 1863–1864 рр. у білоруському контексті”). Працівники відділу (Ф. Стеблій, П. Шкраб'юк, О. Серєда, І. Орлевич, Н. Колб), а також доцент ЛНУ ім. І. Франка Тамара Полещук розкрили український контекст Січневого повстання.

Завдяки невтомній діяльності Ф. Стеблія відділ протягом року залишався основним координаційним центром міжнародних досліджень з історичного шашкевичезнавства та науково-громадських заходів на честь діячів “Руської Трійці”. Цьогоріч відділ спільно з Радою молодих вчених інституту та Шашкевичівською комісією організував конференцію “Яків Головацький і українське національно-культурне відродження XIX століття (з нагоди 200-річчя від дня народження вченого)”, що відбулася 19 листопада 2014 р. Учасників, які представляли провідні наукові осередки Львова, Івано-Франківська, Дрогобича, гостинно прийняла Бібліотека василіянського монастиря св. Онуфрія у Львові, де свого часу працював Я. Головацький, а у 1940–1941 рр. розташовувався Львівський відділ Інституту історії України. Відбулися три наукові сесії: “У колі ідей та взаємин Якова Головацького” (доповідачі: Ф. Стеблій, М. Циганик, О. Седляр, І. Райківський, О. Колосовська, Н. Бенькалович, дискусанти М. Мудрий, І. Орлевич), “Літературна і наукова спадщина Якова Головацького” (доповідачі М. Шалата, В. Івашків, Р. Кирчів, М. Гнатюк, Н. Хобзей, Н. Булик, дискусанти В. Горинь, Б. Якимович), “Центральна бібліотека і архів Отців Василіян у Львові: минуле і сучасне” (доповідачі П. Шкраб'юк, О. Ковальська, С. Волощенко).

У гострій та по-справжньому міждисциплінарній дискусії учасники конференції намагалися встановити місце Якова Головацького в українському національно-культурному відродженні доби “Руської Трійці”, проаналізувати причини його переходу в москвофільський табір та виїзду в Російську імперію у 60-х роках XIX ст. Незважаючи на те, що видатна, хоч і суперечлива, постать Я. Головацького віддавна перебувала в центрі дослідницької уваги багатьох науковців, конференція продемонструвала необхідність глибшого опрацювання багатовікової джерельної спадщини діяча та критичного неупередженого переосмислення його спадщини й епохи.

Усього працівники відділу виголосили 36 доповідей на наукових конференціях (5 – за кордоном). Зокрема з головними доповідями на пленарних сесіях представницьких наукових форумів виступили: Р. Голик (XII Міжнародна конференція “Львів: місто – суспільство – культура. Львів/Lwów/Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики”), О. Серeda (XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні”), Ф. Стеблій (Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича).

20 червня 2014 р. на науковому семінарі відділу відбулася презентація англomовної монографії колишнього працівника інституту, а нині – викладача Вінніпезького університету д-ра Андрія Заярнюка “Framing the Ukrainian Peasantry in Habsburg Galicia, 1846–1914 / Формування ідентичностей українського селянства в габсбурзькій Галичині, 1846–1914” (Edmonton: CIUS Press, 2013).

Протягом року у відділі відбулися кадрові зміни: І. Чорновол перейшов у відділ новітньої історії, а П. Шкраб’юк на постійній основі очолив відділ української літератури. На посаду лаборанта відділу зараховано О. Пушак.

ПУБЛІКАЦІЇ

Серeda О. В.

Тарас Шевченко: галицький вимір. – Львів, 2014. – 36 с. [співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, Ф. Стеблій, Л. Хахула].

Вшанування пам’яті Тараса Шевченка в Галичині // Красзнавство. – 2014. – № 1. – С. 10–19 [співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, Ф. Стеблій, Л. Хахула].

Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини // Україна Тараса Шевченка. – Харків: Фоліо, 2014. – С. 433–462 [співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, Ф. Стеблій].

“As a Father among Little Children”: The Emerging Cult of Taras Shevchenko as a Factor of the Ukrainian Nation-building in Austrian Eastern Galicia in the 1860s [“Як батько поміж дрібними діточками”: поява культу Тараса Шевченка як фактор українського націєтворення у підавстрійській Східній Галичині в 1860-х рр.] // Kyiv-Mohyla Humanities Journal. – 2014. – No. 1. – P. 159–188.

I my v Evropi! / We Are also in Europe! (... for real?) [І ми в Європі (...насправді?)] // East Central Europe. – 2014. – Vol. 41. – P. 112–118.

Голик Р. Й.

Образ слов'янського й неслов'янського світу в ментальності галичан XIX – XX ст. // Slavica Slovaca. – 2013. – № 2. – S. 161–172.

Між емансипацією й народною традицією: жінка, стереотипи та повсякденне життя на сторінках львівської періодики 20–30 рр. XX ст. // Народознавчі зошити. – 2014. – Вип. 1. – С. 29–37.

Серед карт й путівників: краєзнавство, відпочинок і туризм в рецепції галичан XIX – поч. XX ст. // Краєзнавство. – 2014. – С. 77–85.

Сльози й кості: Перша світова війна у текстах та уявленнях галицьких селян // Народознавчі зошити. Серія філологічна. – 2014. – № 3. – С. 494–501.

Шевченкова творчість: читання та суспільно-ідеологічні уявлення в Галичині XIX–XX ст. // Український історичний журнал. – 2014. – № 3. – С. 90–105.

Anima galiciana і/чи fata morgana: реальна й віртуальна Галичина в літературі та ментальності // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2014. – Вип. 60(1). – С. 53–61.

Кісь Н. Д.

З історії “галицького сепаратизму” [Електронний ресурс] // Zaxid.net. – 2014. – 11 листопада. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?z_istoriyi_galitskogo_separatizmu&objectId=1329717

Колб Н. М.

“З Богом за Церкву і вітчизну”: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття. – Львів, 2014. – 324 с. + іл.

Основні статті витрат та організація побуту греко-католицького парафіяльного духовенства Галичини наприкінці XIX ст. // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. – Львів, 2014. – Кн. 1: Історія. – С. 236–254.

Орлевич І. В.

Русофільська течія на початку 1920-х років у Галичині // Галичина. – 2013. – Вип. 22–23. – С. 200–209.

Тарас Шевченко: галицький вимір. – Львів, 2014. – 36 с. [співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, О. Серeda, Ф. Стеблій, Л. Хахула].

Книга “Рука Дамаскіна” (1830, 1856): історія видання і використання у навчальному процесі бурсою Львівського Ставропігійського інституту // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. – Львів, 2014. – Кн. 1: Історія. – С. 197–208 [співавт. Ю. Шустова].

Работа Филиппа Свистуна “Чем есть для нас Шевченко?” как источник по изучению русофильского движения // Вспомогательные и специальные науки истории в XX – начале XXI в.: призвание, творчество, общественное служение историка: материалы XXVI Международной научной конференции (Москва, 14–15 апреля 2014 г.) / [редкол.: Ю. Э. Шустова (отв. ред.) и др.]. – Москва: РГГУ, 2014. – С. 269–272.

Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини // Україна Тараса Шевченка. – Харків: Фоліо, 2014. – С. 433–462 [співавт. Д. Каднічанський, М. Литвин, О. Серeda, Ф. Стеблій].

Wasył Ilnyckyj (1823–1895) // Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku. – Rzeszów, 2014. – T. 2. – S. 59–71.

[Співупоряд.]: Історія релігій в Україні: науковий щорічник. – Львів, 2014. – Кн. 1: Історія. – 808 с.; Кн. 2. – 642 с.

Пашук В. С.

Внесок “Просвіти” у формування культу Т. Шевченка в Галичині. Перші кроки. 1868–1876 рр. – Львів, 2014. – 100 с.

Релігійно-церковна тематика у перших виданнях Товариства “Просвіта” 1868–1871 рр. // Історія релігій в Україні: науковий щорічник. – Львів, 2014. – Кн. 1: Історія. – С. 217–235.

Расевич В. В.

Україна у великій війні 1939–1945. – Київ, 2014. – 264 с. [у спів-авт.]

“Не дадим переписать историю!” // Українофобія як явище та політтехнологія. – Львів, 2014. – Вип. 1. – С. 121–128.

Політична доцільність і ностальгія: про “переписування” минулого сучасниками // Рідний край. Альманах Полтавського державного педагогічного університету. – 2014. – № 1(30). – С. 55–58.

Нові герої – нова спільна історія // Там само. – № 2(31). – С. 67–70.

Kielbasa to kielbasa // Nowa Europa Wschodnia. – 2014. – № 5: Ukraina. Wojna i narodziny narodu. – S. 25–32.

Імперська кіноманія [Електронний ресурс] // Zaxid.net. – 2014. – 8 травня. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?imperska_kinomaniya&objectId=1308252

Стеблій Ф. І.

Шевченкознавчі студії. – Львів, 2014. – 120 с.

Тарас Шевченко: галицький вимір. – Львів, 2014. – 36 с. [спів-авт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, О. Серeda, Л. Хахула].

Вшанування пам’яті Тараса Шевченка в Галичині // Красзнавство. – 2014. – № 1. – С. 10–19 [спів-авт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, О. Серeda, Л. Хахула].

Володимир Огоновський – подвижник на ниві української географії // Доктор географії Володимир Огоновський / [за ред. професора О. Шаблія]. – Львів, 2014. – С. 347–350.

Тарас Шевченко і Галичина (3 Шевченкознавчих досліджень Василя Щурата і Кирила Студинського) // Записки НТШ. Праці філологічної секції. – Львів, 2014. – Т. CCLXVI. – С. 440–448.

Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини // Україна Тараса Шевченка. – Харків: Фо-

лю, 2014. – С. 433–462 [співавт.: Д. Каднічанський, М. Литвин, І. Орлевич, О. Середа].

Ярослав Ісаєвич – дослідник історії українського книговидання // Українська енциклопедистка: матеріали III Міжнародної наукової конференції (м. Київ 22–23 жовтня 2013 р.). – Київ, 2014. – С. 261–267.

Iwan Krewećkyi (1183–1940) // *Złota księga historiografii lwowskiej XIX s XX wieku*. – Rzeszów, 2014. – Т. 2. – С. 377–388.

“Руська Трійця”: творці і сподвижники // Якимович Богдан. Україна та українці: події далекі і близькі. Вибрані праці. – Львів, 2014. – С. 980–981.

[Упоряд. і автор вступної статті]: Тарас Шевченко і Галичина: статті і матеріали. – Львів, 2014. – 424 с.

Шкраб’юк П. В.

[Член редкол.]: Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки. – Львів, 2011 – Вип. 10: Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея. – 640 с.

Нас чекає красиве майбутнє (інтерв’ю з Христиною Парубій) // Львівська газета. – 2013. – 26 грудня.

Ходив по Львову небайдужий чоловік: слово про Ярослава Лялька // Нова Неділя. – 2013. – Ч. 9–10(31–32). – Грудень.

[Член редкол.]: Парадигма: зб. наук. праць. – Львів, 2013. – Вип. 7. – 480 с.

Сто кроків до Храму: невідоме про відоме. – 2-ге вид. випр. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2014. – 436 с.

Харитя Кононенко та її харитативно-патріотична діяльність: на основі спогадів та досліджень: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції “Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини”, присвяченої 125-й річниці з дня народження Ольги Басараб (Львів, 22–24 вересня 2014 р.). – Львів: СПОЛОМ, 2014. – С. 110–112.

Син козака Григорій Нудьга // День. – 2014. – 17–18 січня.

Чому плакав Джон Стейнбек // День. – 2014. – 28 лютого – 1 березня.

“Господь про Україну не забуде” // За вільну Україну плюс. – 2014. – 6 березня (інтерв’ю з Богданом Залізняком); Передрук – Слово Просвіти. – 2014. – 6–12 березня.

“Неканонічний” Тарас (інтерв’ю з Олександрою Тамковою) // Історія. – 2014. – № 3(4).

Лицарі Майдану: вчора і сьогодні // Місіонар. – 2014. – № 4. – С. 24–26; Передрук: 12 візій про Україну... Я мрію... // Нова Неділя. – 2014. – Ч. 7(40). – Червень. – С. 2.

Небайдужість до чужого безсоння (вступне слово до поет. добірки Тетяни Мацкевич) // Нова Неділя. – 2014. – Ч. 6(39). – Травень.

Свята мета отця-поета Ярослава Лесіва // Місіонар. – 2014. – № 6. – С. 31–33.

Отець Прийма, його боротьба, пісня і храми // Місіонар. – 2014. – № 9. – С. 34–36.

Атеїст Борис Полевой у Ченстохові: з’ява Мадонни // Місіонар. – 2014. – № 10. – С. 35–37.

Незмовкаюча пісня про Бернадету // Місіонар. – 2014. – № 11. – С. 35–37.

Осип Назарук: під омофором Богородиці // Місіонар. – 2014. – № 12. – С. 15–16.

[Рец.]: Рікою пам’яті – з Василем Шпіцером [на кн.]: Василь Шпіцер. Рікою пам’яті. – Львів: Тиса, 2014. – 353 с. // Львівська газета. – 2014. – 15 травня.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ ТА СЕМІНАРАХ

Середа О. В.

Українські народовці в Галичині, польські повстанці, Валуєвський циркуляр: перехресні історії // Міжнародний науковий семінар “1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі” (Львів, 23 січня 2014 р.).

“Обрядовий рух” і зародження культу Тараса Шевченка в Галичині на початку 1860-х років // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

“Kyiv City Theater as an Urban Cultural Space in the Second Half of the Nineteenth Century” // Міжнародна наукова конференція “Cities as Cultural Spaces. Ukraine: History, Legacy, Literature” (Відень: Інсти-

тут східноєвропейської історії та Інституту славістики Віденського університету, 4 квітня 2014 р.).

“Розповсюдження творів та вшанування пам’яті Тараса Шевченка в Галичині (60–70-ті роки XIX ст.)” // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 13 травня 2014 р.).

“On the Frontiers of the Former Rzeczpospolita: Polish Theater and Society versus Empire-Nation Relations in 19th-Century Kyiv” // Міжнародна наукова конференція “Imaginations and Configurations of Polish Society” From the Middle Ages through the 20th Century” (Галле; Лейпціг: Центр польських студій ім. А. Брюкнера Університету Галле-Віттенберг ім. М. Лютера, 24 жовтня 2014 р.).

Голик Р. Й.

Тарас Шевченко у наддніпрянській і галицькій рецепціях: спроба порівняння уявлень // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Перша світова війна: візії галицьких міщан і селян // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 13 травня 2014 р.).

Дух Кобзаря й душа академіка: образні світи й культурний контекст Шевченкової поезії та прози // Міжнародна наукова конференція. До 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка (Львів, 15–16 травня 2014 р.).

Дитя Європи: еволюція уявлень про міський простір Львова у XIX–XX ст. // XII Міжнародна конференція “Львів: місто – суспільство – культура. Львів/Lwów/Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики” (Львів, 29–31 травня 2014 р.).

Перша світова війна і ментальність галицьких українців // Міжнародна конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи” (Львів, 26–27 вересня 2014 р.).

Рідна душа і чужий дух: етнічні та соціальні стереотипи й міжлітературні контакти в Галичині XIX–XX ст. // Міжнародна конференція та дискусійна платформа “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX – першої третини XX ст.” (Львів, 11 вересня 2014 р.).

Від знаку – до душі і від села – до міста: іпостасі Франкової поетики у синхронії та діахронії // XXVIII Щорічна наукова франківська конференція “Чи маю вас ловити, тіні, сіттю слова?: художній світ Івана Франка” (Львів, 24 жовтня 2014 р.).

Кісь Н. Д.

“Поети-пророки” і Католицька Церква: формування польського і українського “національного пантеонів” у Галичині на початку XX ст. // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Колб Н. М.

“Przed Twe ołtarze zanosim błaganie: Ojczyznę, wolność racz nam wrócić, Panie”: традиція відзначення річниць Січневого повстання на тлі польських патріотичних вшанувань у Львові наприкінці XIX ст. // Міжнародний науковий семінар “1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі” (Львів, 23 січня 2014 р.).

Основні статті витрат та організація побуту греко-католицького парафіяльного духовенства Галичини наприкінці XIX ст. // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 13–15 травня 2014 р.).

Rola kobiet (matka/żona) w życiu greckokatolickiego proboszcza w końcu XIX – początku XX w. (Na przykładzie Izydora Glińskiego) // Міжнародна конференція “Kobieta w Galicji. 1772–1918. Przestrzeń prywatna – przestrzeń publiczna” (Жешув; Чудець, 16–17 травня 2014 р.).

Публічний простір Львова наприкінці XIX століття: римо-католицька репрезентація // XII Міжнародна конференція “Львів: місто – суспільство – культура. Львів/Lwów/Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики” (Львів, 29–31 травня 2014 р.).

Орлевич І. В.

Січневе повстання 1863 р. у трактуванні русофілів // Міжнародний науковий семінар “1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі” (Львів, 23 січня 2014 р.).

Творчість Т. Шевченка у трактуванні русофілів // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Джерела до вивчення проблеми Талергофу: міжвоєнний період // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 13 травня 2014 р.).

Kwestia kobieca w pismach periodycznych galicyjskich rusofilow (druga polowa XIX – poczatek XX w.) // Міжнародна конференція “Kobieta w Galicji. 1772–1918. Przestrzeń prywatna – przestrzeń publiczna” (Жешув; Чудець, 16–17 травня 2014 р.).

“Талергофська трагедія”: джерела до історії вивчення питання // Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна у Східній Галичині: військові дії, громади, матеріальна спадщина” (Львів; Перемишль, 4–5 вересня 2014 р.).

Історична пам’ять про Талергоф в міжвоєнний період // Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна: Український вимір” (Львів, 12–14 вересня 2014 р.).

Питання історії України у русофільській історіографії міжвоєнного періоду: новий погляд чи вірність традиціям? // Міжнародна наукова конференція “Kontynuacja i zmiana. Historiografia krajów Europy Środkowo-Wschodniej wobec nowych tendencji w paŹwie XIX–XXI wieków” (Варшава, 25–26 вересня 2014 р.).

Пашук В. С.

Внесок “Просвіти” у формування культу Т. Шевченка в Галичині. Перші кроки. 1868–1876 рр. // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Расевич В. В.

Твори Тараса Шевченка і політична радикалізація в Галичині. Казус Мирослава Січинського // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Релігійна політика Росії в Галичині: імперське та національне // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 13 травня 2014 р.).

Українське національне кіно, національний наратив, спроби вправлення історії // II Міжнародна науково-практична конференція “Медії та ідентичність” (Львів, 16–17 травня. 2014 р.).

Українсько-єврейські взаємини та Голокост // Науковий семінар “Історія Голокосту в Західній Україні та Східній Польщі” (Львів, 24 червня 2014 р.).

Історична пам’ять про Першу світову війну в незалежній Україні // Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна: Український вимір” (Львів, 12–14 вересня 2014 р.).

Стеблій Ф. І.

Українсько-польське політичне партнерство епохи романтизму // Міжнародний науковий семінар “1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі” (Львів, 23 січня 2014 р.).

Шевченкіана Михайла Грушевського // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 6 березня 2014 р.).

Шевченкіана Кирила Студинського // Міжнародна наукова конференція. До 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка (Львів, 19 травня 2014 р.).

Шевченкознавчі дослідження Василя Щурата // VIII Краєзнавча конференція “Брицтва – край на межі Галичини і Волині” (Броди, 23 травня 2014 р.).

Шашкевичіана Миколи Ільницького // Урочиста академія до 80-річчя від дня народження професора (Львів, 23 вересня 2014 р.).

Галицька Шевченкіана Михайла Грушевського // Обласна науково-практична конференція вчителів історії з нагоди 128-річчя народження історика (Львів, 29 вересня 2014 р.).

Професор Григорій Гербільський у моїй пам'яті. Спомин // Міжнародна наукова конференція “Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)” (Львів, 3 жовтня 2014 р.).

Політична історія України у баченні Якова Головацького // Наукова конференція “Яків Головацький і українське національно-культурне відродження XIX століття (до 200-річчя від дня народження вченого)” (Львів, 19 листопада 2014 р.).

Шкраб'юк П. В.

“Хлопомани” і Січневе повстання 1863 р.: проблема вибору і національного самоусвідомлення // Міжнародний науковий семінар “1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі” (Львів, 23 січня 2014 р.).

Тарас Шевченко: від Галичини до США й Великобританії. Етюди шани та любові // Четверті наукові читання ім. академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Журнал “Наука і суспільство” і Ярослав Ісаєвич: інститутські та особисті контакти // Круглий стіл “Ярослав Ісаєвич і його науко-

ва спадщина: дослідження, публікації, спогади” (Львів, 6 березня 2014 р.).

Тарас Шевченко в трактуванні діячів світової культури // Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених, аспірантів та студентів, присвячена 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка “Україна і світ: суспільно-географічні виміри” (Львів, 13 травня 2014 р.).

Тарас Шевченко у житті галицьких і зарубіжних діячів культури: окремі спостереження та акценти // Міжнародна наукова конференція до 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка “Апостол правди і науки” (Львів, 15 травня 2014 р.).

Іван Франко – Еліза Ожешко: діалог імен й літератур як вияв міжнаціонального взаємопорозуміння та визнання // Міжнародна конференція та дискусійна платформа “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX ст. – першої третини XX ст.” (Львів, 11 вересня 2014 р.).

Харитя Кононенко та її харитативно-патріотична діяльність: на основі спогадів та досліджень // I Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 125-й річниці від дня народження Ольги Басараб “Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини” (Львів, 23 вересня 2014 р.).

Свято-Онуфріївська бібліотека і червоні займанці: епізод 1940 року // Наукова конференція “Яків Головацький і українське національно-культурне відродження XIX століття (до 200-річчя від дня народження)” (Львів, 19 листопада 2014 р.).

Митрополит Андрей Шептицький та єпископат УГКЦ про Голодомор в Україні: слово і дія // Конференція “Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид українського народу” (Самбір, 21 листопада 2014 р.).

УЧАСТЬ У НАУКОВО-ГРОМАДСЬКИХ ТА ОСВІТНІХ ЗАХОДАХ

Як і щороку, науковці відділу розкривали складні історичні проблеми в низці виступів перед широкою аудиторією. І. Орлевич та О. Середа обговорили особливості русофільського руху в Галичині у виступі на радіо “Незалежність” (21 травня 2014 р.). Про вплив історичного минулого на сучасні українсько-польські відносини на традиційних “Українсько-польських зустрічах” в Яремчі розповів

В. Расевич (26–28 вересня 2014 р.). Шевченкіані Богдана Лепкого був присвячений виступ Ф. Стеблій під час святкування ювілею краєзнавчого музею в Бережанах (30 червня 2014 р.).

Патріарх відділу Ф. Стеблій на кількох науково-громадських зібраннях та урочистостях поділився спогадами про старших колег: Григорія Нудьгу як жертву слуг комуністичного режиму – на презентації збірника наукових праць “Парадигма” у Львівській обласній бібліотеці (14 березня 2014 р.); проф. Григорія Гербільського – на Міжнародній науковій конференції “Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність” (3 жовтня 2014 р.); та про доповідь Володимира Лучука “Тема рідної мови в поезії Маркіяна Шашкевича” – на вечорі пам’яті В. Лучука у Львівській організації Спілки письменників України (29 серпня 2014 р.). На шашкевичевих студіях Олега Купчинського та Миколи Ільницького Феодосій Стеблій зосередився у виступах на ювілейних урочистих академіях, що відповідно відбулися в Будинку учених у Львові (19 травня 2014 р.) та в Дзеркальній залі Львівського національного університету ім. І. Франка (23 вересня 2014 р.).

О. Серeda як секретар Українського національного комітету істориків взяв участь у зустрічі німецьких та українських істориків із приводу подій в Україні, що відбулася 25 червня 2014 р. у Міністерстві освіти і науки України.

Чимало виступів дослідників були виголошені перед учнівською та студентською молоддю. Так, Остап Серeda прочитав доповідь про суспільно-політичні концепції Михайла Драгоманова і Миколи Міхновського на Міжнародній учнівській науково-практичній конференції “Україна очима молодих” (Львів, 2 квітня 2014 р.).

ВІДДІЛ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

У звітному році відділ новітньої історії разом із відділом нової історії України закінчив розробку науково-дослідної теми “Західно-українські землі в контексті націєтворчих процесів у Центрально-Східній Європі (XIX – початку ХХІ ст.)”, зокрема підрозділ “Суспільно-політичне і культурне життя західноукраїнських земель у контексті європейських націєтворчих процесів”. Як результат підготовлено колективну монографію “Галичина: історія, політика, культура. Перша світова війна”. На основі узагальнення здобутків вітчизняної та зарубіжної історичної літератури, нових архівних документів вперше в українській історіографії комплексно досліджено історію Галичини у вказаний період. Зазначено, що у сфері впливу двох великих воєнно-політичних блоків – Антанти та Троїстого союзу, опинилася Україна – Східна і Західна. Адже українські землі були надзвичайно привабливими для іноземного капіталу їх не хотів втрачати ні один із блоків, прагнучи випередити один одного в майбутній війні. Згодом вони стали головною ареною боротьби, а українське питання набуло статусу міжнародного чинника. Очевидно, що й до нині завдяки такому геополітичному становищу Україна перебуває в центрі уваги світової політики.

Наголошено, що війна докорінно змінила національно-політичну ситуацію для українців, які опинилися між двома країнами, що ворогували. Тепер змагання за українську державність переходило із загально-теоретичної в конкретно-політичну площину. Як галичани, так і наддніпрянці проголосили свою лояльність до держав, під пануванням яких вони перебували, що поставило їх у ворожі табори.

Зрозуміло, що працівники відділу не змогли висвітлити всіх важливих питань щодо історії Галичини в роки Першої світової війни. Тому для підготовки колективної монографії “Галичина: історія, політика, культура. Перша світова війна” були залучені провідні фахівці з академічних установ Києва, вищих навчальних закладів Львова. Вважаємо, що така книга підготовлена спільними зусиллями науковців стане значним внеском до української історіографії.

Продовжувалася розробка проблем системи управління, конституційно-парламентських практик, міжнаціональних відносин, національної ідентичності й інституційний розвиток українського руху в Галичині в кінці XIX – на початку XX ст.

Зазначимо, що загальні тенденції конституційно-парламентського життя в Габсбурзькій монархії напередодні Світової війни давали підстави для прогнозу зміцнення політичних позицій українців, проте водночас міжнаціональні конфлікти набували форми гострого суперництва за територію. Однак політична діяльність у спільно-правовому полі з іншими народами Центрально-Східної Європи, конституційно-парламентські практики, здобутки “органічної праці”, перші спроби постановки українського питання перед урядами європейських країн дозволили українському національному руху накопичити важливий політичний досвід, щоби стати на шлях зміцнення і перших перемог. Однак його виявилось недостатньо для того, щоб їх закріпити й утримати.

Проаналізовано важливі проблеми партійно-політичного життя Галичини в 1923–1939 рр., досліджено правове поле функціонування політичних партій і громадських організацій, охарактеризовано організаційні засади та програмні принципи діяльності українських, польських і єврейських політичних партій, які мали осередки в Галичині, визначено вплив виборчих кампаній на формування партійно-політичної системи краю. Розроблено питання про діяльність українських робітничих товариств міжвоєнного часу. Зокрема вперше в українській історичній літературі зосереджено увагу на всебічному висвітленні діяльності товариства “Зоря” (1884–1939) – першої української організації галицьких ремісників, промисловців і торговців, яка відстоювала їхні права й інтереси.

На основі документів, виявлених в українських та зарубіжних архівах, комплексно розглянуто “радянізацію” Галичини (вересень 1939 – червень 1941), кардинальні політичні та соціально-економічні перетворення, спричинені новою геополітичною ситуацією в Центрально-Східній Європі, яка виникла в ході реалізації радянсько-німецького пакту Молотова – Ріббентропа. Змова Сталіна і Гітлера проти народів Європи, скріплена спільними військовими діями проти Польщі, призвела до входження восени 1939 р. більшої частини західноукраїнських земель до Української РСР у складі СРСР. При цьому національні інтереси народу, його багатовікове прагнення до возз’єднання служили лише ширмою для геополітичних планів СРСР і Німеччини. Початок Другої світової війни став

часом кардинальних політичних й економічних перетворень у Галичині, спричинених новою геополітичною ситуацією в Центрально-Східній Європі.

Проблеми національно-визвольного руху висвітлено в дослідженнях про Український національний комітет (1957–1961), Українську робітничо-селянську спілку (1959–1961), Українську загальнонародну організацію (1960–1991), Український національний фронт (1964–1967) та низку інших.

Вказано на масове застосування проти опозиції адміністративного терору та жорстоких репресій, зокрема й засобами каральної психіатрії. Наголошено на залученні міжнародної громадськості та діаспори для тиску на очільників комуністичного режиму з метою дотримання конституційних свобод і звільнення політв'язнів. У зв'язку з актуалізацією проблеми формування ідеології поступу незалежної України як системи поглядів на минуле, сучасне й майбутнє народу та удосконалення політичної системи нашої держави запропоновано ретроспективний огляд зародження, розвитку і спроб реалізації національної ідеї, зокрема її стрижневої складової – духовної основи визвольної боротьби та самостійного державного будівництва.

У межах планової теми розроблялися актуальні питання про українсько-литовські відносини на зламі XX–XXI ст., зокрема громадсько-політичні ініціативи, євроінтеграційні проекти, образи “своїх” і “чужих”. Інтенсивність литовсько-українського діалогу була зумовлена як геополітичною орієнтацією обох країн на європейський простір, розширенням міждержавних відносин у різних галузях, так і поглибленням досліджень з історії України та Литовської Республіки, складова якої – спільна державотворча традиція. Врахування позитивного досвіду литовсько-української співпраці на міжрегіональному рівні відкриває чимало можливостей та перспектив для його розширення та поглиблення в різних сферах, важлива умова якого – бажання обох сторін чітко дотримуватися визначеного зовнішньополітичного курсу розвитку регіонів відповідно до сучасних геополітичних вимірів.

Досліджено тему “Українська історіографія в порівняльному контексті”, акцентовано увагу на перспективах застосування теорії фронтиру в історіографію України. Результат – рукопис монографії Ігоря Чорновола “Теорія фронтиру: світовий та вітчизняний вимір”. Опрацьовано теорію регіональної історії Галичини (“Galicia Incognita”), освоюючи поле поки найновішого напрямку української історіографії, зокрема і на прикладі історії Галицького сейму.

За час виконання теми опубліковано 5 монографій (93 д. а.), 2 збірники наукових статей (49 д. а.), 2 брошури (8 д. а.) та понад 112 статей (понад 80 д. а.) у наукових фахових виданнях.

Результати дослідження апробовані в доповідях на багатьох міжнародних конференціях.

ПУБЛІКАЦІЇ

Соляр І. Я.

Міграційна політика України: етапи, здобутки, перспективи // Український парламентаризм і політична культура суспільства / [відп. ред. М. Литвин]. – Львів, 2012. – С. 169–181.

[Відп. ред.]: Новітня доба: зб. наук статей. – Львів, 2013. – Вип. 1. – 258 с.

Зовнішньополітична діяльність української соціалістично-радикальної партії в міжвоєнний період XX століття // З історії західноукраїнських земель / [гол. редкол. М. Литвин]. – Львів, 2014. – Вип. 9. – С. 79–94.

Аркуша О. Г.

Формування образу “ідеального” українського депутата: історія і сучасність // Український парламентаризм і політична культура суспільства / [відп. ред. М. Литвин]. – Львів, 2012. – С. 27–69.

Образ Австрії у висвітленні українських істориків Галичини другої половини XIX – початку XX століття // *Historia – mentalność – tożsamość. Rosja i Europa Zachodnia w polskiej i ukraińskiej historiografii XIX i XX wieku* / [pod red.: Eugeniusza Koko, Magdaleny Nowak i Leonida Zaskilniaka]. – Gdańsk, 2013. – S. 182–195.

Повсякденне життя українського інтелігента у Львові кінця XIX – початку XX століття (за матеріалами фонду родини Грушкевичів) // *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura* / [red. nauk. Kazimierz Karolczak i Łukasz T. Sroka]. – Kraków: W-wo naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2014. – S. 210–243.

Історичні дослідження в інтелектуальних та політичних контекстах підавстрійської Галичини // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2014. – Вип. 50. – С. 19–41 [спів-авт. М. Мудрий].

Політичні настрої селянства в гуцульських повітах Галичини другої половини XIX – початку XX століття // *Łemkowię, Wojkowię, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa* /

[red. nauk.: B. Halczak, S. Dudra, Roman Drozd i in.]. – Słupsk; Zielona Góra; Świdnik: Uniwersytet Zielonogórski, 2014. – S. 19–38.

Батрак Л. О.

Відділ новітньої історії // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України у 2013 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2014. – С. 88–103.

Спеціалізована вчена рада у 2013 році // Там само. – С. 201–209.

Гавришко М. І.

Міжнародні аспекти діяльності ОУН у 1929–1939 рр.: західно-європейський вектор // Державотворча діяльність Організації Українських Націоналістів: історія, боротьба, ідеологія: матеріали науково-практичної конференції. – Івано-Франківськ, 2014. – С. 44–54.

Заходи ОУН на міжнародній арені у справі “пацифікації” в Галичині у 1930 р. // Український визвольний рух: наук. зб. – Львів, 2014. – Зб. 19. – С. 174–201.

Заборонене кохання: фактичні дружини учасників українсько-го націоналістичного підпілля 1940-х–1950-х рр. // Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 125-річниці з дня народження Ольги Басараб (Львів, 23–24 вересня 2014 р.). – Львів: Сполом, 2014. – С. 52–54.

Юлія Ганущак: “Помилування не просила, бо не так була вихована...” // “І слова стали чином живим...”. (Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків). Збірник історико-біографічних нарисів / [відп. ред. О. Стасюк]. – Львів, 2014. – С. 211–224.

Зайцев Ю. Д.

Депортація кримських татар 1944 р. – злочин без строку давності // Український парламентаризм і політична культура суспільства. – Львів, 2012. – С. 136–168.

Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2013. – Т. 13 [статті: “Климчак Богдан Степанович”. – С. 323; “Кобрин Василь Антонович”. – С. 421; “Когут Богдан Йосипович”. – С. 588].

“Заньківчанські вечори” В’ячеслава Чорновола – політичний заповіт духовного лідера нації // П Чорноволівські читання: матеріали наукової конференції, присвяченої 75-й річниці з дня народження В’ячеслава Чорновола (Київ, 30 березня 2015 р.) / [упоряд. В. Деревінський]. – Тернопіль, 2014. – С. 60–72.

Рух Опору на Півдні України (кінець 1950-х–1980-ті роки): Одеська парадигма // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2014. – Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. – С. 413–434.

Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2014. – Т. 14 [статті: “Коральчук Семен Ізидорович”. – 571; “Косів Михайло Васильович”. – С. 659]; Т. 15 [статті: “Крайник Микола Михайлович”. – С. 171–172; “Крамар Євген Степанович”. – С. 180–181; “Красівський Зіновій Михайлович”. – С. 202; “Кубів Василь Григорович”. – С. 615].

У нас забрали волю, але гідність ми зберегли. [Про Михайла Сороку] // Обвинувачується Михайло Сорока: слідчі справи 1940–1950-х років. – Київ: Смолоскип, 2014. – С. 3–12.

Право на Крим [Електронний ресурс] // “День” “Україна Incognita”. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/krym/> [статті: “Формування кримськотатарського народу” (28.03.2014 р.); “Російська держава починає «зачищати» Крим від корінного етносу (31.03.2014 р.); “Від Кримської Демократичної Республіки до Кримської СРР через червоний терор” (2.04.2014 р.); “Автономія як пропагандистський акт” (4.04.2014 р.); “Друга світова і «остаточне вирішення кримськотатарського питання»” (7.04.2014 р.); “У депортації: боротьба за відновлення прав” (9.04.2014 р.); “1968-й став знаковим роком для кримськотатарського руху. Генерал Григоренко” (11.04.2014 р.); “Від петиції до радикального протесту” (14.04.2014 р.); “Повернення” (16.04.2014 р.); “Для кого автономія?” (18.04.2014 р.)].

Історія і правознавство (науково-методичний журнал). – Харків. 2014. – № 15(367) [статті: “Трагічна доля кримськотатарського народу ХХ ст.”. – С. 12/7–12/8; “З історії “зачищення” Криму від корінного етносу”. – С. 12/9–12/10].

Виніс собі вирок сам: 28 вересня 1989 року припинилася ера Щербиського // Високий Замок. – 2014. – 26 вересня.

Понад півжиття в неволі – за нашу волю // Високий Замок. – 2014. – 4 грудня.

[Упоряд. і ред.]: Обвинувачується Михайло Сорока: слідчі справи 1940–1950-х років. – Київ: Смолоскип, 2014. – 271 с.

[Рец. на]: Багацька Л. Рятівники пам'яті // Смолоскип України, 2014. – № 9–10.

Лукачук О. В.

Литовський чинник у євроінтеграційних проектах України (1991–2013) // Новітня доба. – Львів, 2013. – Вип. 1. – С. 105–121.

Образ Литви на сторінках західноукраїнської неформальної преси (1989–1991) // З історії західноукраїнських земель. – Львів, 2013. – Вип. 9. – С. 138–148.

Образы “своих” и “чужих” в украинском и литовском общественном мнении 1991–2014 гг.: попытка сравнения // Перекрёстки. Журнал исследований восточноевропейского пограничья. – Вильнюс: Европейский гуманитарный университет, 2014. – № 3–4. – С. 356–372.

Українки в Литві кінця ХХ – початку ХХІ століття: між громадським і приватним простором // Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 125-річчю з дня народження Ольги Басараб (Львів, 23–24 вересня 2014 р.). – Львів: Сполом, 2014. – С. 88–90.

Lvovas sugebėjo išsaugoti liuanistinę mokyklą // Lietuvos Aidas. – 2014 m. – Birželio 15 d. – S. 4–5.

Vilniuje viešėjo mokslininkai iš Ivano Kripjakevičiaus instituto Lvove // Lietuvos Aidas – 2014 m. – Gegužė 05 d. – S. 5–7. [співавт. Aldona Vasiliauskienė].

“У нашому Інституті зароджується українська литуаністика” (Микола Литвин під час зустрічі з колегою із Литовської Республіки) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/news/news/?newsid>

Луцький О. І.

Науково-організаційна діяльність Івана Крип'якевича в 50–60-х роках ХХ ст. // З історії західноукраїнських земель. – Львів, 2013. – Вип. 9. – С. 125–133.

Пасіцька О. І.

Святування роковин Шевченка в українських ремісничих та робітничих організаціях Львова у 1920–1930-х роках // З історії західноукраїнських земель. – Львів, 2013. – Вип. 9. – С. 124–132.

Львів і львів'яни: український соціум та промисел (20–30-ті рр. ХХ ст.): монографія. – Львів, 2014. – 400 с.

Історія України: підручник / [В. Качкан, В. Левандовський, О. Величко та ін.; за ред. В. Качкана]. – Київ: ВСВ “Медицина”, 2014. – 360 с. (у співавт.).

Історія святкування Першого травня у Львові // “Гілея”: науковий вісник: зб. наук. праць / [гол. ред. В. Вашкевич]. – Київ: ПП “Видавництво «Гілея»”, 2014. – Вип. 84(5). – С. 71–75.

Робітництво Львова у міжвоєнний період ХХ ст.: соціальний портрет // Слов'янський вісник: зб. наук. праць. Серія “Історичні та політичні науки” [гол. ред. Б. Юськів]. – Рівне, 2014. – Вип. 17. – С. 56–60.

Патер І. Г.

[Рец.]: Вагоме дослідження з українського націєтворення [на кн.]: Райківський І. Я. Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини ХІХ століття: монографія. – Івано-Франківськ, 2013. – 932 с. // Галичина. – Івано-Франківськ, 2013. – С. 375–379.

Галичани на Сербському та Італійському фронтах і в італійському полоні // З історії західноукраїнських земель. – Львів, 2013. – Вип. 9. – С. 39–60.

Посівнич М. Р.

Національні сили в розбудові державності Карпатської України в 1938–1939 роках. – Львів: “БОНА”, 2014. – 192 с. [співавт. П. Лепісевич].

Жінка у проводі ОУН. Дарія Ребет – “Орлян” // “І слова стали чином живим...”. (Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків). Збірник історико-біографічних нарисів / [відп. ред. О. Стасюк]. – Львів, 2014. – С. 150–180.

Йосифів Й. Вони боролись за Україну. Фотоальбом. – Дрогобич: Посвіт, 2014. – С. 3.

Образ українсько-німецьких націоналістів в комуністичній пропаганді // ОУН в контексті українського національно-визвольного руху ХХ століття: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Бережани, 4.02.2014 р.); [упоряд.: О. Лугова, Н. Голод]. – Бережани, 2014. – С. 33–35.

Коли народ перемагає владу: досвід революційних трансформацій і Україна. Історики та філософи поділилися своїми роздумами про драматичні події на нашій землі [Інтерв'ю Юлії Домбовської] // Свобода (Київ). – 2014. – 6–12 березня.

Діяльність Легіону Сушка в липні–вересні 1939 року // Шлях перемоги (Київ). – 2014. – 3 вересня.

Многоликий Степан Бандера [інтерв'ю з Александрою Вагнер] [Електронний ресурс] // Радио Свобода. Русская служба, 2013. – 25 грудня. – Режим доступу: <http://www.svoboda.org/content/article/25209525.html>

[Ред. і упоряд.]: Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали. – 4-те вид., доп. – Тернопіль: Астон, 2014. – 528 с.

Романюк М. В.

Життя у боротьбі. Петро-Федун – “Полтава” // “І слова стали чином живим...”. (Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків). Збірник історико-біографічних нарисів. – Львів, 2014. – С. 47–79.

Літопис УПА. Нова серія. – Київ; Торонто, 2014. – Т. 24: Золочівська округа ОУН: Організаційні документи. 1941–1952 / [упоряд. М. Романюк] [статті: “Вступ”. – С. 9–12; “Introduction”. – С. 13–16; “Передмова”. – С. 17–38].

Реабілітовані історією: у 27 т. Львівська область. – Львів: Астролябія, 2014. – Кн. 2: м. Борислав, Бродівський район [статті: “Збройна боротьба ОУН та УПА на Бродівщині”. – С. 142–153; “Петро Федун – «Полтава» та збройне підпілля ОУН (1944–1951 роки)”. – С. 154–163].

Special means used by the USSR agencies of state security in their struggle with nationalist underground in Western Ukraine in the 1940s and 1950s (the case of the OUN Zolochiv county) // Spheres of Culture: journal of Philology, History, Social and Media Communication, Political Science, and Cultural Studies. – Lublin, 2014. – Vol. 9. – S. 281–287.

Сотня УПА “Свободи” // Андрусяк С. Книга пам'яті с. Переволочна / С. Андрусяк. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2014. – С. 256–276.

Структура й особовий склад референтури СБ Золочівського окружного проводу ОУН // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2014. – Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин. – С. 331–353.

Життя, віддане рідній землі // Голос відродження (Броди). – 2014. – 21 листопада.

Петро Сало – “Загірський” // Воля народу (Буськ). – 2014. – 16 жовтня.

Усе для України (Богдану Качору 90!) // Шлях перемоги. – 2014. – 19 листопада.

Загибель підпільників на другий Святвечір 1946 р. на хуторі Дерев'янки на Золочівщині // Шлях перемоги. – 2014. – 3 грудня.

До обставин загибелі боївки Лешнівського куща ОУН [Електронний ресурс] // Шлях перемоги. – 2014. – 10 грудня. – Режим доступу: <http://ukrnationalism.com/history/921-do-obstavyn-zahybeli-boivky-leshnivskoho-kushcha-oun.html> (5.12.2014)

[Упоряд.] : Літопис УПА. Нова серія. – Київ; Торонто, 2014. – Т. 24: Золочівська округа ОУН: Організаційні документи. 1941–1952. – 1400 с.

[Співупоряд.] : Реабілітовані історією: у 27 т. Львівська область. Кн. друга: м. Борислав, Бродівський район / [упоряд.: В. Савчак, Г. Бегляров, О. Герасимчук, К. Іванова, В. Ільницький, І. Микита]. – Львів: Астролябія, 2014. – 768 с.

[Упоряд. і наук. ред.]: Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2014. – Вип. 24. – 462 с.

Стасюк О. Й.

Виборчі кампанії до Верховних Рад СРСР та УРСР в системі форсованої радянізації західноукраїнських земель (1946–1947, 1950–1951 рр.) // Матеріали VII Волинської всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції (до 95-річчя заснування Житомирського державного університету ім. І. Франка). – Житомир, 2014. – С. 70–72.

“І слова стали чином живим...”. (Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків). Збірник історико-біографічних нарисів / [відп. ред. О. Стасюк]. – Львів, 2014 [статті: “Історія ОУН та УПА в особах”. – С. 3–6; “Файда Григорій – бойовик ОУН на псевдо «Бомба»”. – С. 31–46; “Михайло Дяченко («Марко Боєслав»): «Дзвени, моє слово, хоробрим металом...»”. – С. 118–149].

Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2014. – Вип. 24 [статті: “Український визвольний рух у контексті українського державотворення”. – С. 3–15; “Організація українських націоналістів та інтелігенція” – С. 230–246; “Міжнародна наукова конференція «Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи»”. – С. 570–575].

Українська інтелігенція та націоналістичне підпілля під час Другої світової війни // *Боротьба за Україну в 1943–1944 рр.: влада, збройні сили, суспільство: зб. наук. праць* / [ред. кол.: В. Смолій (гол. редкол.), О. Лисенко (відп. ред.) та ін.]. – Київ, 2014. – С. 467–475.

Міжнародна наукова конференція “Проблеми дослідження українського визвольного руху 1920–1950-х рр. // *Український історичний журнал*. – Київ, 2014. – Вип. 3 (№ 516). – С. 233–237.

[Наук. ред.]: *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. – Львів, 2014. – Вип. 24. – 458 с.

[Відп. ред.]: “І слова стали чином живим...” (Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків). *Збірник історико-біографічних нарисів*. – Львів, 2014. – 228 с.

[Член редкол.]: *Український визвольний рух*. – Львів, 2014. – Зб. 19. – 448 с.

Черчович І. І.

Джерела до вивчення повсякдення українок в Галичині злам у XIX–XX ст. // *Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 207–219.

Українки Галичини і Наддніпрянщини у другій половині XIX – початку XX століття: конструювання взаємних образів // *Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 125-річниці з дня народження Ольги Басараб (Львів, 23–24 вересня 2014 р.)*. – Львів: Сполом, 2014. – С. 31–33.

Miłość, obowiązki i zdrada w małżeństwach galicyjskich drugiej połowy XIX w. // *Emocje mieszkańców miast na przestrzeni dziejów / [zbiór studiów pod red.: A. Buczyły, J. Moźdżeń, A. Mutrynowskiej]*. – Toruń, 2014. – S. 29–47.

Społeczna wizja życia codziennego kobiety Ukrainki we Lwowie na przełomie XIX i XX wieku // *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura. Studia z dziejów miasta / [pod red. K. Karolczaka i Ł. T. Sroki]*. – Kraków, 2014. – T. 9: *Życie codzienne miasta*. – S. 244–254.

Ukrainki w Galicji Wschodniej w drugiej połowie XIX – na początku XX wieku: między tradycyjnymi wartościami rodzinnymi a wyzwaniem emancypacji // *Obrazy kobiecości / [zbiór studiów pod red.: M. Jabłońskiego, B. Koperskiego, J. Falla, W. Pilch, M. Hohenauera]*. – Kraków, 2014. – S. 227–242.

Чорновол І. П.

Відповідники поняття *frontier* в інших мовах // Historia – Mentalność – Tożsamość. Rosja i Europa Zachodnia w polskiej i ukraińskiej historiografii XIX i XX wieku / [pod red. Eugeniusza Koko, Magdaleny Nowak i Leonida Zaskilniaka]. – Gdańsk: Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, 2013. – S. 125–140.

Дискурс колонізації, теорія фронтиру та історіографія України // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2013. – Вип. 23. – С. 260–282.

Теза Веба, Вільям Гарді Макніл та Степовий фронтір Європи // Новітня доба. – Львів, 2013. – Вип. 1. – С. 137–148.

Історична секція “Товариства Лева” // Львівська газета. – 2013. – 26, 31 грудня.

Bohdan Barwinski // Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku / [pod red. J. Maternickiego, P. Sierzęgi, L. Zaskilniaka]. – Rzeszów, 2014. – Т. 2. – С. 301–312.

Фронтір – ідентичність – націоналізм // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2014. – Вип. 17–18. – С. 197–208.

Городоцька битва. До 100-річчя Першої світової війни // Галиція. Українсько-австрійський огляд. – Львів, 2014. – № 4. – С. 9–11.

Львівська газета (Рубрика “Galicia incognita”). – 2014 [статті: “Галицькі хруні тепер і колись”. – 30 січня; “Карпатська оборонна лінія Галицького князівства. Тустань, Бубнище, Розгірче”. – 13 лютого; “У затінку Львова. Городок і Городоччина”. – 27 лютого; “Середньовічний Городок і загадка Ягайла”. – 13 березня; “Старовинне Комарно”. – 27 березня; “Городоцька битва. До 100-річчя Першої світової війни. – 3 квітня].

Історична секція “Товариства Лева” // Львівська газета. – 2014. – 16 січня.

Між Галичем і Львовом. Історія Жидачівського району [Електронний ресурс] // Львівська газета. – 2014. – 6 травня. – Режим доступу: <http://gazeta.lviv.ua/article/28775>

Про концепцію Центру регіональної історії Галичини [Електронний ресурс] // “Збруч”. – 2014. – 9 квітня. – Режим доступу: <http://www.zbruc.eu/node/20913>.

150 років “Полякам та індіанцям” Людвіка Повідая [Переклад з польської й передрук статті галицького історика-аматора Л. Повідая в “Газеті Народовій” 14 і 23 грудня 1864 р., N 285, 293] [Електронний ресурс] // “Збруч”. – 2014. – 18 березня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/18805>.

[Рец.]: Станіславів під час Першої світової війни [рец. на.]: Адамович С. Станіславів у часи лихоліть Великої війни. (1914–1918 рр.). Івано-Франківськ: Лілея – НВ, 2013. – № 38. – 80 с. [Серія “Моє місто”] [Електронний ресурс] // “Збруч”. – 2014 – 21 травня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/22603/>

Донбас як новий фронтір [Електронний ресурс] // Ipress.ua. – 2014. – 20 листопада. – Режим доступу: http://ipress.ua/articles/donbas_yak_novyy_frontyr_96199.html

[Інтерв'ю]: Історик Руслан Забілий про допит в СБУ: “Мені сказали, що займатися історією небезпечно” [Електронний ресурс] // Левый берег. – 2014. – 23 грудня. – Режим доступу: http://society.lb.ua/life/2014/12/23/290272_istorik_ruslan_zabilyi_pro_dopit.html

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ, ЛЕКЦІЯХ

Аркуша О. Г.

“Під безпечним дахом шаліє хуртовина обструкції”: нова тактика українського представництва в Галицькому сеймі на початку ХХ століття // Звітна наукова конференція викладачів, докторантів та аспірантів Львівського національного університету ім. І. Франка за 2013 р. (Львів, 4 лютого 2014 р.).

Дискусії між українофілами та русофілами в Галичині на початку ХХ століття // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Представники політичної еліти Галичини у Львові початку ХХ століття: між офіційним і приватним простором // XII Міжнародна конференція “Львів: місто – суспільство – культура”. Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики (Львів, 29–31 травня 2014 р.).

Гавришко М.І.

Відзначення роковин Т. Шевченка у підпіллі ОУН в 1940-ві роки // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня, 2014 р.).

Заходи ОУН на міжнародній арені у справі пацифікації в Галичині у 1930 р. // Міжнародна науково-практична конференція “Геноцид України у ХХ столітті. Україна під окупаційними режимами:

Історичні реалії та постколоніальний синдром” (Львів, 4–5 квітня 2014 р.).

Заборонене кохання: фактичні дружини учасників українського націоналістичного підпілля 1940-х–1950-х рр. // I Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 125-й річниці з дня народження Ольги Басараб “Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини” (Львів, 23–24 вересня 2014 р.).

Про що мовчать герої: Мемуарна версія інтимності в українському націоналістичному підпіллі 1940–1950-х рр. // Міжнародна наукова конференція “Український визвольний рух середини ХХ століття в національній пам’яті” (Львів, 14 листопада 2014 р.).

Зайцев Ю. Д.

Тарас Шевченко – духовний символ української опозиції 1960–1980-х років // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 4 березня 2014 р.).

Крим: засади захисту прав корінного народу // Засідання Вченої ради Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, 27 березня 2014 р.).

Крим: історичне минуле, сьогодення і засади захисту прав корінного народу // Урочисте засідання представників наукової громадськості Львівщини з нагоди Дня науки в Україні (Львів, 16 травня 2014 р.).

Михайло Сорока: півжиття в неволі // Презентація книги “Обвинувачується Михайло Сорока” на ХХ Форумі видавців (Львів, 11 вересня 2014 р.).

Життєпис активних учасників національно-визвольної боротьби, політв’язнів польських та радянських тюрем і концтаборів Михайла Сороки і Катерини Зарицької // Презентація книги “Обвинувачується Михайло Сорока” у Національному музеї окупаційних режимів “Тюрма на Лонцького” (Львів, 19 жовтня 2014 р.).

Лукачук О. В.

Тарас Шевченко в культурній пам’яті литовців // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Образы “своих” и “чужих” в украинском и литовском общественном мнении 1991–2014 гг.: попытка сравнения // Международная научно-исследовательская конференция “Исследуя Пограничье (2003–2013)” (Вильнюс (Литовская Республика), 10–11 апреля 2014 г.).

Формування міського простору Львова і Каунаса: пошуки європейської ідентичності в пострадянських “культурних столицях” // XII Міжнародна наукова конференція “Львів: місто – суспільство – культура”. Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики (Львів, 29–31 травня 2014 р.).

Джерела до вивчення громадської думки сучасної України: приклад формування образу Литви в інформаційному просторі // Бібліографічний семінар Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка (Львів, 25 червня 2014 р.).

The Baltic states' NATO membership and Ukraine // NATO-Jean Monnet Spring Seminar on European Security (Kyiv, May 20, 2014).

Українки в Литві кінця XX – початку XXI століття: між громадським і приватним простором // I Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 125-й річниці з дня народження Ольги Басараб “Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини” (Львів, 23–24 вересня 2014 р.).

“У серці зі мною залишилась вона... така близька Україна... держава контрастів”: литовці про перебування в Україні на зламі XX–XXI ст. // Міжнародна наукова конференція “Суспільні злами і поворотні моменти: макроподії крізь призму автобіографічної розповіді” (Львів, 25–26 вересня, 2014 р.).

Šv. Bazilijaus Didžiojo Ordinas Ukrainos ir Lietuvos kultūrinių ryšių XXI amžiuije // XI Tartautinė mokslinė konferencija “Šv. Bazilijaus Didžiojo Ordinas: iš liaudies – liaužiai”, skirta Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčios 500 metų jubiliejui (Vilnius – Šiauliai – Bazilionai (Lietuva), lapkričio 8–10 d., 2014 m.).

Луцький О. І.

Інститут суспільних наук АН УРСР у другій половині 80-х – на початку 90-х років: пошуки нових орієнтирів // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Внесок академіка І. Крип'якевича в організацію української історичної науки в 50–60-ті роки XX ст. // Наукові читання, присвячені академіку І. П. Крип'якевичу (Львів, 3 липня 2014 р.).

Львівський відділ Інституту археології АН УРСР (1940–1951): здобутки і втрати // Науковий польовий семінар “Старожитності Галичини і Волині в контексті етноархеологічних досліджень” (Підгорецький монастир ЧСВВ, 11–13 липня 2014 р.).

Історичні дослідження Інституту суспільних наук Львівського державного університету ім. І. Франка: виконавці, проблематика, основні публікації (1963–1969) // Міжнародна наукова конференція “Історія і історики у Львівському університеті: історія і історики. До 75-річчя історичного факультету” (Львів, 2–3 жовтня 2014 р.).

Культурне життя в Галичині у роки нацистської окупації як форма громадського самовиявлення // Міжнародна наукова конференція “Проблеми дослідження українського визвольного руху в середині ХХ століття” (Львів, 14 листопада 2014 р.).

Пасіцька О. І.

Тарас Шевченко в культурній пам’яті українців міжвоєнного Львова // Міжнародна наукова конференція: до 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка (Львів, 15–16 травня 2014 р.).

Патер І. Г.

28 червня 1914 р.: упадок імперії – пролог української державності // Міжнародна конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи” (Львів, 25–27 вересня 2014 р.).

Посівнич М. Р.

Феномен Степана Бандери // Бандерівські читання. (3 нагоди 85-ї річниці створення Організації українських націоналістів та 105-ї річниці з дня народження Степана Бандери) (Київ, 1 лютого 2014 р.).

Романюк М. В.

Структура та керівний склад Золочівського окружного проводу ОУН (1937–1953) // Міжнародна науково-практична конференція “Геноцид України у ХХ столітті. Україна під окупаційними режимами: історичні реалії та постколоніальний синдром” (Львів, 4–5 квітня 2014 р.).

Діяльність СБ ОУН на Брідщині (1943–1953 рр.) // VIII Наукова конференція “Брідщина – край на межі Галичини та Волині” (Броди, 23 травня 2014 р.).

Повстанські документи як джерело пам’яті про загиблих учасників збройних формувань ОУН та УПА // Міжнародна наукова конференція “Проблеми дослідження українського визвольного руху середини ХХ ст.” (Львів, 14 листопада 2014 р.).

Соляр І. Я.

Перша світова війна в національній пам’яті галичан (1923–1939) // Міжнародна конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи” (Львів, 25–27 вересня 2014 р.).

Стасюк О. Й.

Українська інтелігенція та націоналістичне підпілля під час Другої світової війни // Міжнародна наукова конференція “Боротьба за Україну в 1943–1944 роках: влада, збройні сили, суспільство” (до 70-ї річниці визволення України від гітлерівських окупантів) (Київ, 24 жовтня 2014 р.).

Виборчі кампанії до Верховних Рад СРСР та УРСР в системі форсованої радянізації західноукраїнських земель (1946–1947, 1950–1951 рр.) // VII Волинська всеукраїнська історико-красназнавча конференція (до 95-річчя заснування Житомирського державного університету ім. І. Франка) (Житомир, 7–8 листопада 2014 р.).

Література ОУН як чинник формування історичної пам’яті про український визвольний рух 1930–1950-х рр. // Міжнародна наукова конференція “Проблеми дослідження українського визвольного руху середини ХХ століття” (Львів, 16 листопада 2014 р.).

Черчович І. І.

“З природи склонні до афекцій і сентиментів”: жінки і релігія в Галичині зламу XIX – початку XX століття // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 4 березня 2014 р.).

“Zdrowa, niemoralna, bez najmniejszego wykształcenia”: kobiety w sprawach karnych na podstawie dokumentów Sądu Krajowego we Lwowie (druga połowa XIX – początek XX wieku) // Міжнародна наукова конференція “Kobieta w Galicji 1772–1914. Przestrzeń

prywatna – przestrzeń publiczna (Чудець (Польща), 16–17 травня 2014 р.).

“Її чин носить риси великої злостивості”: жіноча злочинність у Львові другої половини XIX століття // XII Міжнародна наукова конференція // Львів: місто – суспільство – культура. Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики (Львів, 29–31 травня 2014 р.).

“З природи схлонні до афекцій і сентиментів”: жінки і релігія в Галичині зламу XIX – початку XX століття // I Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 125-й річниці з дня народження Ольги Басараб “Сестри по обидві сторони Збруча: історичний досвід жіноцтва Галичини та Наддніпрянщини” (Львів, 23–24 вересня 2014 р.).

Чорновол І. П.

“Про концепцію Центру регіональної історії Галичини” // Вчена рада Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, 28 січня 2014 р.).

“Поняття фронтиру в мовах народів світу” // Всеукраїнська конференція “Українське козацтво і тюркський світ наприкінці XV – першій третині XIX ст.”, присвячена 280-й річниці заснування Запорозької Січі на р. Підпільна (с. Капулівка Нікопольського р-ну Дніпропетровської обл., 18 липня 2014 р.).

Городоцька битва 1914 р. // Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи” (Львів, 25–27 вересня 2014 р.).

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У 2014 р. працівники відділу української мови розпочали виконання нового етапу планової наукової теми “Українська історична та діалектна лексикологія і лексикографія” (2014–2018).

Дослідження проводилися зі застосуванням нової методології, залученням фахівців суміжних наукових дисциплін. Історія мови та діалектологія – взаємопов’язані науки, а актуальність такого симбіозу підтверджує і поширена в сучасній лінгвістиці тенденція до вивчення мови в діяхронії, актуальність праць з історичної діалектології. Водночас незаперечним залишається і той факт, що перебування колективу в середовищі істориків дуже сприяє вдосконаленню “Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.”, адже важливе значення мають фахові консультації знавців епохи цього періоду. Впродовж року тривала робота над редагуванням 17 випуску цього словника (М. Чікало (відп. ред.), Г. Войтів) та написанням словникових статей (О. Кровицька, Г. Дидик-Меуш, Н. Багнюк, Ю. Осінчук, О. Заневич, О. Тріль) до 18 випуску. Водночас здійснювалося редагування статей до чергового видання серії “Історія мови” (Г. Дидик-Меуш (відп. ред.), Н. Багнюк).

Серед різноаспектних досліджень із цієї проблематики вже опубліковано (понад 10 арк.) та подано до друку низку праць: Г. Дидик-Меуш “Лемківські риси в мовній тканині староукраїнського неканонічного євангельського тексту” (“Діалекти в синхронії та діяхронії: загальнослов’янський контекст”, “Мова документів «львівських братчиків»”, “Полонізми в мові документів Львівського Ставропігійського братства”); “Староукраїнська номінація: усталена структура – нова семантика”; “Службові частини мови: функціональний аспект (на матеріалі пам’яток української мови XVI–XVII ст.)”; О. Заневич “Родовий відмінок об’єкта в українській мові: особливості та значення”, “Знахідний відмінок в українській мові XVI–XVII ст.: основні засоби вираження”, “Терміни на позначення перехідних дієслів: особливості номінації”; О. Тріль. “Зв’езда, що медведем зовуть (на матеріалі пам’яток української мови XVI–XVIII ст.)” тощо.

Проблеми цілісного, комплексного аналізу пам'яток також стали об'єктом досліджень працівників відділу української мови: Ю. Осінчук “Буцацьке Євангеліє як пам'ятка давньої української культури”; “З історії дослідження рукописного Требника 1632 року”, “Давньо-українські канонічні рукописи з Волині”; Н. Багнюк “Я. Д. Ісаєвич про покрайні записи на стародруках”; “Повтор як стилетворчий засіб у мові українських проповідей кінця XVI – початку XVII ст.”; О. Кровицька “Київські стародруки XVII ст. у корпусі джерел історичного словника”.

У контексті виконання планової теми вчені зосереджували також увагу і на діалектологічній проблематиці.

Діалектний текст – особливе структурно-семантичне утворення; це мова в динаміці, первинна форма комунікації та специфічний мовленнєвий жанр, не тотожний художньому чи фольклорному. Серед досліджень цього типу: Т. Ястремська “Текст як джерело дослідження діалектної системи”, “Біблійні історії” як зразок західно-українського варіанта літературної мови початку XX ст.”; “Діалектне підґрунтя «Біблійної історії» (початок XX ст.): фонетичний аспект”, “Лексема верх: фонетико-семантична характеристика та словотворчий потенціал”; В. Різник “Найменування молочних продуктів у говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя”, “Назви борщу в говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя”; Г. Войтів “Жіночі традиційні головні убори на Лемківщині” й ін.

Серед діалектологічних студій – особливості представлення дієслівного префікса в говірках української мови, зокрема й опублікована праця Н. Хобзей “Аспекти дослідження дієслівного префікса ви- у говірках південно-західного наріччя української мови”.

Актуальними для працівників відділу залишались дослідження, пов'язані із вшануванням попередників і вагомих історичних подій. Серед досліджень такого типу: О. Кровицька “Елисей Плетенецький у соціокультурному просторі XVII ст.”; О. Сімович “Львівські сторінки життя Василя Сімовича”, “Образ Марії у творчості Т. Шевченка”; Н. Хобзей “Юрій Шевельов і Львів”, “Мовознавча шевченкіана в НТШ”.

Окрім низки доповідей та опублікованих студій, працівники відділу здійснювали рецензування наукових праць, опонували на захистах дисертаційних робіт.

ПУБЛІКАЦІЇ

Хобзей Н. В.

Аспекти дослідження дієслівного префікса ви- у говірках південно-західного наріччя української мови // Діалекти в синхронії та діяхронії: загальнослов'янський контекст / [за ред. П. Гриценка]. – Київ, 2014. – С. 490–494.

Багнюк Н. В.

Наукова цінність покрайніх записів на стародруках у візії Ярослава Ісаєвича // З історії західноукраїнських земель / [гол. редкол. М. Литвин]. – Львів, 2013. – С. 120–124.

Войтів Г. В.

Жіночі традиційні головні убори на Лемківщині // Лемківський календар за 2015 рік.

Дидик-Меуш Г. М.

Лемківські риси в мовній тканині староукраїнського неканонічного євангельського тексту // Діалекти в синхронії та діяхронії: загальнослов'янський контекст / [за ред. П. Гриценка]. – Київ, 2014. – С. 172–175.

Староукраїнська номінація: усталена структура – нова семантика // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – Київ, 2014. – С. 476–481.

Заневич О. Є.

Родовий відмінок: формування системи значень у східнослов'янських мовах // *Filologia i kultura: problemy i perspektyvy: Zbiór raportów naukowych* (29.11.2014–30.11.2014). – Szczecin, 2014. – Cz. 2. – S. 50–53.

Семантико-синтаксические особенности глаголов физического действия в украинском языке XVI–XVII вв.: материалы III Межвузовской научно-практической конференции “Актуальные проблемы современной лингвистики” (Санкт-Петербург, 15–16 апреля 2014 г.). – Санкт-Петербург, 2014 – С. 13–15.

Терміни на позначення перехідних дієслів: особливості номінації Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць / [відп. ред. В. Іващенко]. – Київ, 2013. – Вип. 9. – С. 70–74.

Кровицька О. В.

Київські стародруки XVII ст. у корпусі джерел історичного словника // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – Київ, 2014. – Вип. 23. – С. 514–518.

Розкриваючи таємниці рідного слова (до 80-річчя від дня народження Розалії Керсти) // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2014. – С. 190–193 [співавт. Ю. Осінчук].

Відзначення роковин Богдана-Ігоря Антоновича // Дзвони Лемківщини. – 2014. – № 4(92). – С. 2 [співавт. Л. Смереканич].

У її серці завжди жила Лемківщина // Лемківський календар за 2015 рік.

Осінчук Ю. В.

Бучацьке Євангеліє як пам'ятка давньої української культури // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – Київ, 2014. – Вип. 23. – С. 438–444.

Мікротопонімія Радеківщини (лексико-семантичний аналіз) // Брідщина – край на межі Галичини й Волині: матеріали VIII Науково-краєзнавчої конференції, присвяченої Міжнародному дню музеїв (Броди, 23 травня 2014 р.). – Броди, 2014. – С. 62–68.

Розкриваючи таємниці рідного слова (до 80-річчя від дня народження Розалії Керсти) // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2014. – С. 190–193 [співавт. О. Кровицька].

Ястремська Т. О.

Діалектне підгрунття “Біблійної історії” (початок XX ст.): фонетичний аспект // Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст / [за ред. П. Гриценка]. – Київ, 2014. – С. 518–522.

Текст як джерело дослідження діалектної системи // *Badania dialektologiczne: Stan, perspektywy, metodologia* / [pod. red. M. Raka, K. Sikory]. – Kraków, 2014. – S. 123–135.

The lexeme верх: its phonetic and semantic features, and derivative resources in south-western dialects of Ukrainian // *LingVaria*. – Rok X (2015). – № 1(19). – S. 221–239.

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ, ЛЕКЦІЯХ

Хобзей Н. В.

Аспекти дослідження дієслівного префікса ви- у говірках південно-західного наріччя української мови // Міжнародна конференція “Діалекти в синхронії та діяхронії: загальнослов’янський контекст” (Київ, 31 березня – 2 квітня 2014 р.).

Юрій Шевельов і Львів // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Мовознавча шевченкіана в НТШ // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Перша світова війна у мовній канві Галичини // Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна: Український вимір” (Львів, 12–14 вересня 2014 р.).

Пленум Наукової ради “Українська мова” на тему: “Українська мова як державна” (Київ, 20 листопада 2014 р.).

Багнюк Н. В.

Я. Д. Ісаєвич про покраїні записи на стародруках // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Повтор як стилетворчий засіб у мові українських проповідей кінця XVI – початку XVII ст. // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Дидик-Меуш Г. М.

Мова документів “львівських братчиків” // Четверті читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Мова документів львівських братчиків (“нові” ілюстрації – “нові” сюжети) // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Лемківські риси в мовній тканині староукраїнського неканонічного євангельського тексту // Міжнародна конференція “Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст” (Київ, 31 березня – 2 квітня 2014 р.).

Полонізми в мові документів Львівського Ставропігійського братства (до проблеми укладання Словника) // Польська мова і полоністика у Східній Європі: минуле і сучасність (до 10-ліття заснування кафедри польської мови та літератури ЛНУ ім. І. Франка) (Львів, 24–26 жовтня 2014 р.).

Заневич О. Є.

Родовий відмінок об'єкта в українській мові: особливості та значення // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Семантико-синтаксические особенности глаголов физическо-го действия в украинском языке XVI–XVII вв. // III Міжвузівська науково-практична конференція “Актуальные проблемы современной лингвистики” (Санкт-Петербург, 15–16 квітня 2014 р.).

Родовий відмінок: формування системи значень у східнослов'янських мовах // Міжнародна науково-практична конференція “Nauka dzisiaj. Oferty” (Щецин, 29–30 листопада 2014 р.).

Кровицька О. В.

Єлисей Плетенецький у соціокультурному просторі XVII ст. // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Життя і діяльність Єлисея Плетенецького за матеріалами писемних пам'яток кінця XVI – початку XVII ст. // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Осінчук Ю. В.

Бучацьке Євангеліє як пам'ятка давньої української культури // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

З історії дослідження рукописного Требника 1632 року // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Давньоукраїнські канонічні рукописи з Волині // XXIII Міжнародна конференція “Нові дослідження пам’яток козацької доби в Україні” (Київ, 25–26 березня 2014 р.).

Мікротопонімія Радехівщини (лексико-семантичний аналіз) // VIII Науково-краєзнавча конференція “Брідщина – край на межі Галичини й Волині”, присвячена Міжнародному дню музеїв (Броди, 23 травня 2014 р.).

Різник В. П.

Найменування молочних продуктів у говірках надсянсько-наддністрянського суміжжя // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Сімович О. І.

Образ Марії у творчості Т. Шевченка // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Львівські сторінки життя Василя Сімовича // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Ястремська Т. О.

“Біблійні історії” як зразок західноукраїнського варіанта літературної мови початку XX ст. // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Лексема верх: фонетико-семантична характеристика та словотворчий потенціал // Засідання мовознавчої комісії XXV наукової сесії Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 20 березня 2014 р.).

Діалектне підґрунтя “Біблійної історії” (початок XX ст.): фонетичний аспект // Міжнародна конференція “Діалекти в синхронії та діяхронії: загальнослов’янський контекст” (Київ, 31 березня – 2 квітня 2014 р.).

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У 2014 р. відділ української літератури закінчив роботу над трирічною плановою науковою темою “Міжкультурна взаємодія в літературі Галичини ХІХ – першої третини ХХ ст.” (науковий керівник – д-р філол. наук, ст. н. сп. Тимофій Гаврилів).

Тимчасово обов’язки завідувача відділу протягом року виконував д-р іст. наук Петро Шкраб’юк, який активно долучився до роботи над згаданою темою, попри те, що залишався у відділі нової історії України як старший науковий співробітник.

Цьогоріч було виконано весь запланований обсяг роботи: проведено міжнародну наукову конференцію, підготовлено матеріали до підсумкової колективної праці й чергового випуску наукових праць “Парадигма”, а також опрацьовано низку додаткових сюжетів, розгорнутих у текстах наукових, публіцистичних, художніх та загальнокультурних й представлених у публічних виступах.

Відділ української літератури виступив ініціатором і головним організатором Міжнародної наукової конференції “Міжкультурна взаємодія в літературі Галичини другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст.”, що відбулася в рамках Форуму книговидавців та книгорозповсюджувачів у Львові. Захід проведено у співпраці з такими авторитетними українськими й зарубіжними партнерами, як громадська організація “Форум книговидавців”, Центр гуманітарних досліджень Львівського національного університету ім. І. Франка, Польська академія наук, Центр документації літератур Центральної та Південно-Східної Європи (Австрія). Тексти виголошених доповідей оперативно з’явилися у вільному доступі на сайті інституту¹. Конференція стала не лише завершальним етапом трирічної роботи над темою відділу, але й першим кроком у діяльності дискусійної платформи, присвяченої літературам Галичини, про започаткування якої було оголошено наприкінці зібрання. Дискусійну платформу засновано з гадкою про те, що наука не має кордонів і передбачає вільний,

¹ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/news/news/?newsid=463>

динамічний обмін ідеями, думками й результатами досліджень, та з наміром утворити центр, довкола якого гуртуватимуться українські та зарубіжні дослідники письменства Галичини.

Представлені на конференції дослідження лягли в основу підсумкового книжкового проекту відділу “Письменство Галичини в міжкультурній взаємодії”, що вийде наступного року. Це різноплановий аналіз процесів міжкультурної взаємодії, які відбувалися в українській літературі протягом останньої третини ХІХ ст. та першої третини ХХ ст. з перспективи взаємних впливів, обміну та взаємозбагачення. Окреслену проблематику тут розглянуто в контексті розвитку культурних взаємозв’язків українського письменства з іншими літературами, як із тими, що творилися в Галичині, так і з іншими – європейськими й світовими. Дослідження проводилися на засадах порівняльно-типологічної методології, культурних студій та культурного картографування. Це видання стане першою після відновлення відділу української літератури концептуальною колективною науковою працею, підготовленою за підсумками трирічної теми.

ПРАЦІВНИКИ ВІДДІЛУ

Миколи Ільницький та Петро Шкраб’юк опрацювали тему міжкультурної взаємодії у творчості Івана Франка. М. Ільницький дослідив коло споріднених проблем та ідей творчості українського поета і Йогана Вольфганга Гете. У цьому руслі опрацьовано дві теми: дух та природа в поезії Гете і Франка та Франкова інтерпретація мандрівного сюжету про хитрого лиса. Учений здійснив проникливе зіставне дослідження Франкового “Лиса Микити” та Гетевого “Reineke Fuchs”, літературний переклад якого українською мовою було видано у Львові на початку 1940-х років, обґрунтувавши оригінальність Франкового твору як самостійного, ґрунтованого на спільних із твором Гете джерелах. Ще І. Франко виступав свого часу проти помилкового сприймання його поеми як переспіву чи перекладу з Гете, й ось тепер маємо вичерпне наукове підтвердження такої позиції Франка. Розвідка подає цікавий матеріал про українську трансформацію світових літературних сюжетів. П. Шкраб’юк дослідив листування між І. Франком і польською письменницею Е. Ожешко, яке є прикладом міжкультурного діалогу в епістолярному жанрі. Поряд із проблемами художньої творчості, воно торкалося взаємин між українською та польською культурами, вибудовувало містки порозуміння, зближення та взаємодії, одночасно демонструючи неповторність обох культур,

дуалізм їхньої спорідненості й індивідуальності. Ці дослідження увійшли як розділи до колективної монографії відділу.

Микола Ільницький також досліджував основні тенденції українського літературознавства на західноукраїнських землях крізь призму протистояння ідейно-естетичних концепцій: марксистської, гносеологічно-позитивістської, націоналістичної, волюнтаристсько-інтуїтивістської та етичної християнсько-католицької. Ці світоглядні парадигми співвіднесено із засадами основних тогочасних європейських літературознавчих шкіл: структуралізму, герменевтики, феноменології, що вписує рух естетичної думки в Галичині у загальноєвропейський науковий контекст.

М. Ільницький взяв участь у підготовці “Історії української літератури” у 10-ти томах (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України), написавши розділи: “Літературний процес у Західній Україні та еміграції 20–30-х рр. XX ст.”; “Західноукраїнська та еміграційна поезія 20–30-х рр. XX ст.”; “Літературно-критична думка в Західній Україні 20–30-х рр. XX ст.”; “Українське літературне життя у Львові в роки німецької окупації 1941–1944 рр.”; “Українська повоєнна еміграційна критика”. Цей матеріал увійшов також до праці “Розвиток літературознавчої науки в Західній Україні й еміграції у XX столітті”, публікацію якої заплановано на 2015 р.

Тимофій Гаврилів запропонував свіже, оперте на новітні теорії мультикультуралізму, альтеритичності й трансдиференції, прочитання міжкультурної взаємодії на прикладі концепту “Галичина” в художній творчості Й. Рота й І. Бахманн. Поряд із художніми творами об’єктом досліджень Т. Гавриліва стала галицька мемуаристика. Зокрема проаналізовано нефікційний автобіографічний роман “Йде людина” Александра Гранаха, в якому розглянуто своє та чуже, ідентичність та інакшість і який апелює до універсальних людських цінностей, розглядаючи через їх призму розмаїття галицького життя першої третини XX ст. Наукові статті Т. Гавриліва опубліковані у відділівському збірнику “Парадигма”, вітчизняних та європейських фахових виданнях українською та німецькою мовами. Серія його рецензій на переклади світової літератури українською мовою, а також підготовка і науковий супровід видання творів австрійського літератора Томаса Бернгарда розширюють дослідницький дискурс відділу української літератури, вводять галицьку тему в центральноєвропейський контекст, додають ще один важливий штрих до осмислення міжкультурної взаємодії.

Данилові Ільницькому у 2014 р. було надано вчений ступінь кандидата філологічних наук на підставі захисту дисертації “Теоретичні аспекти мистецького світогляду Богдана Ігоря Антонича” (спеціальність 10.01.06 – теорія літератури), який відбувся 18 листопада 2013 р. на засіданні Спеціалізованої вченої ради в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Дослідження мистецького світогляду Б. І. Антонича відповідало актуальній плановій темі відділу і деякі сюжети, що через обмежений обсяг, не мали ширшого розвитку в дисертації, були опрацьовані для підсумкової колективної праці відділу в форматі розділу “Кляйнер – Інгарден – Антонич: проблема змісту й форми у мистецькому творі”. Ю. Кляйнера, Р. Інгардена та Б. І. Антонича як інтелектуалів пов’язують незримі інтерсуб’єктивні зв’язки. Через трактування проблеми змісту й форми літературного твору виявляються не лише ширші теоретичні концепції кожного з них, але й виразно проглядається зв’язок між польською, німецькою та українською науково-естетичними традиціями.

Також Д. Ільницький дослідив проблему шевченківського дискурсу у творчості Назара Гончара (стаття “Поет – блазень – Перебендя: шевченківська ідентичність Назара Гончара”). Спонукою став 200-річний ювілей Т. Шевченка і потреба наукового погляду на актуалізацію його текстів у творчості інших авторів. Невипадкове звернення Н. Гончара до Т. Шевченка – це форма проявлення своєї творчої, зокрема літературної ідентичності, воно свідчить про бажання бачити тяглість української літературної традиції, зокрема в таких іпостасях/культурних ролях, як “поет”, “блазень”, “перебендя”. Головні висновки дослідження: спроба зрозуміти Т. Шевченка – це водночас спроба зрозуміти себе, а зв’язок Н. Гончара і Т. Шевченка – приклад міжкультурного зв’язку різних стильових та естетичних традицій, що дають подібне візіонерське представлення ідентичності поета.

Віктор Мартинюк, працюючи над темою, досліджував трансформації літературного ландшафту Львова 1939 р. на матеріалі спогадів письменників-очевидців. Ця робота включала два головні напрями і, з одного боку, розвивала під новим кутом тематику, яку раніше розробляв провідний дослідник відділу української літератури Микола Ільницький, зокрема в монографії “Драма без катарсису” (Львів, 1999), а з іншого – уприкладнювала досвід “інтелектуального картографування”, набутий у міжнародному проекті “Місця майбутньої спадщини”, який реалізовували спільно Центр гуманітарних досліджень ЛНУ ім. І. Франка та фундація “Castrum peregrini” (Амстердам).

Перший напрям – написання розділу до підсумкової колективної книги “Письменство Галичини у міжкультурній взаємодії”, присвячений змінам літературного ландшафту з приходом у Львів радянської влади. Цей розділ сфокусовано на відображенні у спогадах представників різних національних спільнот, літературних середовищ та ідеологічних таборів, – і львів’ян, і приїжджих – діяльності створеного в той час Львівського відділення Спілки радянських письменників України як центральної ланки радянського літературного процесу. Саме це місце-топос явно домінує в оповідах про часи першої радянської окупації. На його прикладі розглянуто два яскраві тропи, так чи інак присутні в кожному з наративів: *тривога/збен-теження, примус/обов’язок* (і пов’язаний з ним *колективізм*).

Другий напрям дослідження має дещо розширену хронологію, відмінні інструментарій і форму представлення – це реалізовуваний у співпраці з Данилом Ільницьким на платформі “Інтерактивний Львів” Центру міської історії Центрально-Східної Європи проєкт “Уявна мапа Літературного Львова ±1939 р.”, що має на меті реконструювати за спогадами мапу літературного життя українців, поляків та євреїв у зв’язку з топографією Львова. Дослідження відбувається на межі літературознавства, історії пам’яті, міської історії та цифрової гуманістики. Опрацьовані спогади в сукупності дають об’ємну картину суб’єктивних реакцій на бурхливі й драматичні події 1939 р., що кардинально змінили також і літературне життя Львова, а водночас пропонують цілий спектр наративів про ті самі події, відтак створюючи поліфонію голосів, яка відкриває розмаїття акцентів, відмінність та подібність тропіки, залежної як від індивідуально-авторських чинників, так і від чинників дискурсивних. На основі опрацьованого матеріалу створено цитатну базу, що налічує близько 200 одиниць, і проведено їх метаопис за трьома ключовими категоріями – визначено присутні в цитатах місця (топос), людей (антропос) та ідеї-образи-метафори (тропос). Низку таких описів уже опубліковано на інтернет-сторінці “Інтерактивного Львова”².

Наталія Ощипок підготувала до колективної монографії відділу розділ “Українська школа в польській літературі в рецепції Михайла Мочульського”. У ньому представлено феномен “української школи” в польській літературі, зокрема подано огляд творчості Северина Гощинського, Юліуша Словацького і Тараса Шевченка та простежено

² [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lvivcenter.org/uk/lia/researches/literary-lviv/>

їхні творчі взаємовпливи. Також Н. Ощипок ґрунтовно проаналізувала творчість інших представників “української школи” – Антонія Мальчевського, Богдана Залеського – в оцінці Михайла Мочульського.

Розвідку продовжує передмова “Співці Коліївщини в рецепції Михайла Мочульського”, яка супроводжує публікацію у 8-му випуску “Парадигми” маловідомої статті М. Мочульського, присвяченої відображенню народного повстання Коліївщини у творах С. Гоцинського, Ю. Словацького і Т. Шевченка.

Працюючи над трирічною темою, Н. Ощипок підготувала до друку монографію “Повернення із забуття: Михайло Мочульський у літературному процесі кінця XIX – початку XX ст.”. Книга є першим комплексним дослідженням життя і творчості М. Мочульського, його літературознавчої та художньої спадщини, ролі й місця письменника в літературному процесі кінця XIX – початку XX ст. У ній розглянуто літературно-критичні праці, присвячені творчості Тараса Шевченка, Івана Франка, Миколи Цертелєва, Івана Манжурі, Осипа Козловського, Володимира Самійленка, Ольги Кобилянської, Христі Алчевської, Марії Підгірянки, Марії Проскурівни (Семенко), представників “української школи” в польській літературі й ін. Проаналізовано спогади про І. Франка та М. Грушевського, збірку новел “Опалева мряка”, поезії, переклади письменника. Розкрито взаємини М. Мочульського з І. Франком, М. Грушевським, М. Возняком, В. Гнатюком, В. Стефаником, М. Коцюбинським та ін. Визначено роль і місце вченого в історії українського літературознавства та критики.

У контексті ювілейного шевченківського року Н. Ощипок підготувала і подала до друку статтю “Твори Тараса Шевченка в дослідженнях Михайла Мочульського”. У ній йдеться про маловідомі розвідки М. Мочульського, які торкаються багатогранної творчості Т. Шевченка. Це такі статті: “М. Щепкін і Т. Шевченко” (1901), “До генези й пояснення «Інтродукції» до «Гайдамаків» Т. Шевченка (1922)”, “Літературні паралелі: «Сон» Шевченка Т. і «Призраки» Тургенєва І.” (1924), “В 69 роковини Т. Шевченка. Культ дерева й сокири в Шевченковій поемі” (1930), які своєю оригінальністю вирізняються серед величезного масиву досліджень Шевченкіани.

Лариса Козак, аспірантка відділу, працювала над кандидатською дисертацією “Василь Щурат у літературознавчому процесі кінця XIX – початку XIX століть” (науковий керівник – д-р філол. наук Ярослава Мельник). Одна з її частин – “Між своїм та чужим: рецепція французької літератури Василя Щурата” – стала розділом

у колективній монографії відділу. Це дослідження шляхів розвитку літератури і літературознавства Галичини кінця XIX – початку XX ст. та культивування європейського досвіду. Крізь цю призму розглянуто роль В. Щурата в літературознавчому процесі, його рецепцію французької літератури та вагомий внесок у розвиток української. Зокрема йдеться про дискусію навколо декадентизму, що її в українському літературознавстві розпочав В. Щурат, деякі теоретичні проблеми натуралізму, які порушував дослідник.

У 2014 р. відділ підготував до друку 8-й випуск збірника наукових праць “Парадигма”. Вміщені тут праці фокусуються на проблематиці міжкультурної взаємодії літератур, розглядаючи її в різних методологічних аспектах і тематичних ракурсах. Було організовано сім засідань наукового семінару відділу. Більшість виголошених доповідей у формі статей увійшли до цього річного або ж увійдуть до наступних випусків “Парадигми”.

Загалом за 2014 р. наукові працівники відділу опублікували:

- 2 окремі літературознавчі видання (М. Ільницький);
- 1 перекладне видання з науковим апаратом (переклад, передмова, коментарі) (Т. Гаврилів);
- 33 наукові праці у фахових виданнях (з них – 11 текстів для дослідження “Уявна мапа літературного Львова ±1939 р.”);
- 39 матеріалів в інших виданнях – есеї, рецензії (Т. Гаврилів, Д. Ільницький, М. Ільницький); передмови, післямови (М. Ільницький); спогади (Д. Ільницький); інтерв’ю, словникові гасла (Д. Ільницький, М. Ільницький); розширені інформаційні повідомлення (Д. Ільницький, В. Мартинюк); художні твори (Т. Гаврилів); художні переклади (М. Ільницький).

Взяли участь у:

- 21 виступі на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях;
- 21 виступі на урочистих, науково-популярних, культурно-мистецьких, педагогічних заходах: урочисті академії (М. Ільницький); виступи на радіо (Д. Ільницький, М. Ільницький); відкриті лекції для учнів (Д. Ільницький); презентації видань (М. Ільницький, Д. Ільницький, В. Мартинюк), запис подкастів (В. Мартинюк).

ПУБЛІКАЦІЇ:

Гаврилів Т. І.

Translations from Ukrainian into German, 1991 to date. A study by Next Page Foundation in the Framework of the Book Platform Project. – Next Page Foundation, 2013.

Коронний край, прикордонний край, блаженний край? – Galizien Йозефа Рота і Galicien Інгеборг Бахман // Понад кордонами. Студії німецькомовної літератури. – Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2013. – Вип. 3: Центральні землі – коронні землі – межові землі; [упоряд.: Г. Р. Брігтнахер, І. Штефан, Є. Волощук, О. Чертенко]. – С. 137–147.

Пророк із талантом коміка: вступ. ст. // Бернгард Т. Холоднеча. Старі майстри. – Харків: Фоліо, 2013. – С. 3–46.

Коментарі // Там само. – С. 461–473.

Бернгард Т. Старі майстри; пер. Т. Гаврилів // Там само. – С. 321–458.

[Рец.]: Більше, ніж детектив [на кн.]: Єлінек Е. За дверима; з нім. перекл. О. Курилас. – Київ: “Видавництво Жупанського”, 2013. – 216 с. [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2013. – 4 грудня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/16242j>

[Рец.]: Спокій простих речей [на кн.]: Вулф В. Хвилі; пер. з англ. А. Позднякової. – Львів: “artatea”, 2013. – 284 с. [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2013. – 26 грудня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/17062>

Mein Wien // Österreichisch-ukrainische Begegnungen. 2., erw. Aufl. – Lviv: VNTL-Klasyka, 2013. – S. 213–217.

Парадигма: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 8 [стаття: “Галичина в біблійних координатах: маркери ідентичності художнього простору в романі «Книжка Франци» Інгеборг Бахманн”. – С. 217–232; [Рец.]: Хай смоквами живиться серце. Пауль Целан в українських перекладах [на кн.]: Целан П. Мак і пам’ять: поезії; пер. з нім. та післямова П. Рихла. – Чернівці: “Книги – ХХІ”, 2013. – 148 с. // Целан П. Від порога до порога: поезії; пер. з нім. та післямова П. Рихла. – Чернівці: “Книги – ХХІ”, 2014. – 132 с. – С. 517–525].

“Ich war dieser Platz”. Canettis Reise zu sich selbst // Arnulf Knafl (Hg.). Reise und Raum. Ortsbestimmungen der österreichischen Literatur. – Wien: Praesens, 2014. – S. 63–74.

Наші діти: новела // Кур’єр Кривбасу. – 2014. – № 296–297–298, липень–серпень–вересень. – С. 50–76.

На святого Валентина // Життя і жінка. – 2014. – № 2(22). – С. 16–17.

Tausend Gulden. Ein Fragment // Leipzig liest die EUkraine. Leipziger Buchmesse 13.-16. März 2014. – Lviv: Publishers' Forum NGO 2014. – S. 21–24.

Переклад: книжки події 2013 року. Підсумковий огляд [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2014. – 8 січня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/17428>

Бернгард по-українськи [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2014. – 22 березня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/20318>

Єлінек. Перекладено в Україні [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2014. – 26 квітня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/21341>

“Воськове діло Гуцулію вбити, а наше діло єї поховати”. Перша світова війна у творах українських письменників Галичини [Електронний ресурс] // Міжнародна конференція про міжкультурну взаємодію в літературах Галичини (м. Львів, 11 вересня 2014 р.). – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?downloadid=127>

[Рец.]: “А понад водою є слово” [на кн.]: Целан П. Від порога до порога: поезії; пер. з нім. та післямова П. Рихла. – Чернівці: “Книги – ХХІ”, 2013. – 132 с. [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2014. – 9 червня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/23328>

[Рец.]: Знаки і грані [на кн.]: Ільницький М. Знаки доби і грані таланту. – Київ: Кліо, 2014. – 432 с. [Електронний ресурс] // Літ-Акцент. – 2014. – 25 вересня. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2014/09/25/znaky-i-hrani/>

[Рец.]: Романтичний батько, локальна тенісистка і тривожні дні [на кн.]: Рецторі Г. Торішний сніг; пер. з нім. та післямова П. Рихла. – Чернівці: “Книги – ХХІ”, 2014. – 328 с. [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2014. – 23 липня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/24866>

[Рец.]: Пробудження думки [на кн.]: Пас О. Лабіринт самотності; з ісп. пер. С. Борщевський. – Львів: В-во “Кальварія”, 2014. – 216 с. [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2014. – 12 серпня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/25559>

[Рец.]: Ісус їздить третім класом [на кн.]: Цеклер Е. Ви мусите жити!; з нім. пер. Г. Петросаняк. – Івано-Франківськ: “Лілея-НВ”, 2013. – 232 с. [Електронний ресурс] // Zbruc. – 2014. – 8 вересня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/26575>

[Рец.]: Геніальність дилетантизму [на кн.]: Фрідель Е., Польгар А. Гете на іспиті; пер. з нім. Л. Олексининої. – Чернівці: “Книги – XXI”, 2014. – 36 с. [Електронний ресурс] // Zbruc̆. – 2014. – 21 жовтня. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/28248>

[Рец.]: Справжня література [на кн.]: Кортасар Х. Поза часом: оповідання; з ісп. пер. С. Борщевський. – Львів: В-во “Кальварія”, 2014. – 280 с. [Електронний ресурс] // Zbruc̆. – 2014. – 4 листопада. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/28791>

Ільницький Д. Я.

Львівський університет на культурній картографії життєвого світу Богдана Ігоря Антонича // Українська філологія: традиції та сучасність (до 160-річчя заснування кафедри української словесності у Львівському університеті): зб. наук. праць. – Львів, 2013. – С. 104–131. – (Серія “Українська філологія: школи, постаті, проблеми”; вип. 14; ч. 1).

В Антонича на батьківщині // Дзвін. – 2014. – № 10. – С. 135–141; Те саме // Лемківський календар на 2015 рік: альманах / [упоряд., ред. О. Кровицька; наук. ред. М. Литвин]. – Львів: Скриня, 2014. – С. 187–201. – (Бібліотека Лемківщини; ч. 64).

Діалогічні обертони: наук. зб. на пошану пам’яті професора Нонни Копистянської / [наук. ред. С. Маценка; відп. ред. О. Левицька]. – Львів, 2014. – (Серія: Літературознавчі обрії; вип. 19) [статті: Дерево і його плоди [спогад про Нонну Копистянську]. – С. 349–354; Людина, час на яку працює, але не впливає. – С. 355–356; Відгук на монографію Н. Х. Копистянської “Жанр, жанрова система у просторі літературознавства”. – С. 327–328].

Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2014 [статті: “Світові виміри української культури”: наукова конференція до 100-річчя Григорія Нудьги. – С. 154–157 (співавт. В. Мартинюк); “Один день «Франко місії»” – С. 163–167; “Вечір пам’яті Степана Трофимука”. – С. 193–197 (співавт. В. Мартинюк)].

“Ми ніколи не залишимо Шевченка в минулому, він – вічний співрозмовник”: інтерв’ю з Б. Тихолозом і Д. Ільницьким (Розмовляла М. Плішило) // Каменярь: інформаційно-аналітичний часопис Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2014. – Спецвипуск: [200-річчя від дня народження Тараса Шевченка]. – С. 16–19.

Поет – блазень – Перебендя: шевченківська ідентичність Назара Гончара // Парадигма: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 315–332.

Людина з дитинства, або Добрий дух Назар Гончар // Кур'єр Кривбасу. – 2014. – № 293–294–295, квітень–травень–червень. – С. 264–284.

“Опера, хор, сцена – моє життя”: передмова до добірки спогадів про Ореста Кураша // Дзвін. – 2014. – № 11/12. – С. 106–109.

AMOR LIBRORUM: Данило Ільницький [інтерв'ю]. Розмовляла Богдана Неборак [Електронний ресурс] // Zbruch. – 2014. – 28 січня. – Режим доступу: <http://www.zbruch.eu/node/18126>.

Дерево і його плоди [спогад про Нонну Копистянську] [Електронний ресурс] // Zbruch. – 2014. – 5 травня. – Режим доступу: <http://www.zbruch.eu/node/21924>

Бодя Солч [спогад про Богдана Сольчаника] [Електронний ресурс] // Historians. – 2014. – 12 травня. – Режим доступу: <http://historians.in.ua/index.php/avtorska-kolonka/1157-danylo-ilnytskyi-bodia-solch>; Те саме (скорочено) // Ярослав (студентська газета філол. ф-ту ЛНУ ім. І. Франка). – 2014. – № 28.

Кляйнер – Інгарден – Антонич: проблема змісту й форми у мистецькому творі [Електронний ресурс] // Міжнародна конференція про міжкультурну взаємодію в літературах Галичини (м. Львів, 11 вересня 2014 р.). – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?downloadid=133>

Ірина Вільде [Електронний ресурс] // Інтерактивний Львів. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/persons/?ci_personid=149

Михайло Рудницький [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/persons/?ci_personid=144

Остап Тарнавський [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/persons/?ci_personid=138

Степан Тудор [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/persons/?ci_personid=160

Святослав Гординський [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/persons/?ci_personid=136

Уявна мапа літературного Львова (±1939 р.) [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: <http://www.lvivcenter.org/uk/lia/researches/literary-lviv/> (співавт. В. Мартинюк).

Ільницький М. М.

Знаки доби і грані таланту / [передм. В. Панченка “Дослідницькі домінанти Миколи Ільницького”]. – Київ: ТОВ “Видавництво «Кліо»”, 2014. – 432 с.

[Рец.]: Гаврилів Т. Знаки і грані [Електронний ресурс] // ЛітАкцент. – 25.09.2014. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2014/09/25/znaqu-i-hrani/>; Те саме // Гаврилів Т. На наш бік. – Львів: ВНТЛ-Класика, 2015. – С. 157–161; Чопик Р. З вікон літературознавчого дому // Літературна Україна. – 2014. – № 35, 18 вересня. – С. 6; Пастух Б. Література як пристрасть на все життя // Буковинський журнал. – 2014. – № 4. – С. 141–146.

Й.-В. Гете й І. Франко: антиномія природи і духу: бібліографія / [вступ. слово М. Шалати “Слово про вченого і поета Миколу Ільницького”. – Дрогобич: Коло, 2014. – 60 с. – (Серія: Doctor Honoris Causa).

Аби звичай не занехаяти: [передм.] // Плитка-Горицвіт П. Різdv’єна коліда. – Львів: Колесо, 2014. – С. 5–8.

Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. – Львів, 2014. – Т. 2 [статті: “Михайло Рудницький” (у співавт.). – С. 384–385; “Степан Тудор”. – С. 535].

Мотив Ендиміона як ключ до поезії Тараса Шевченка (Степан Балей) // Парадигма: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 99–108.

Ситуація пограниччя: проблема ідентичності і драма самоідентифікації // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2014. – Вип. 60. – Ч. 1. – С. 3–9.

Слово про Шевченка (березень 1998) // Євангеліє від Тараса: промови і доповіді на Шевченківських вечорах у Львівському університеті / [упоряд.: Л. Гарасим, Г. Василькевич; наук. ред. Т. Салига]. – Львів, 2014. – С. 37–43.

У легенді багато правди і мудрості: [передм.] // Легенди, бувальщини та оповідки з Турківщини / [упоряд. П. Зборовський]. – Львів: Срібне слово. – 2014. – С. 5–7.

Що ховається за назвою з одного слова (перше прочитання): [післямова] // Чопик Р. Менталітети: зб. есеїв. – Київ: УВС ім. Ю. Липи, 2014. – С. 171–174.

Юрій Липа – між Празькою школою і “Розстріляним відродженням”: [післяслово] // Липа Ю. Світлість. – Львів: Каменяр, 2014. – С. 42–48.

Вибрані переклади: Гете Й. В. Вечірня пісня митця; Рільке Р. М. Осінній день; Верлен П. Осіння пісня; Сааді. Притча про мандрівця і шаха // Всесвіт. – 2014. – № 7/8. – С. 31–41.

“Золота риза” й “біла габа” природи: варіації на тему одного Шевченкового вірша // Слово і Час. – 2014. – № 2. – С. 9–13.

Й.-В. Гете й І. Франко: антиномія природи і духу // Слово і час. – 2014. – № 9. – С. 14–26.

Писати у своїх внутрішніх вимірах: розмова Ніни Бічуї з Миколою Ільницьким // Дзвін. – 2014. – № 9. – С. 122–124.

Своє і позичене: “Лис Микита” Івана Франка і “Райнеке-Лис” Йоганна Вольфганга Гете // Дивослово. – 2014. – № 9. – С. 47–53.

Про що природа прагне розказати: до річниці з дня смерті Леоніда Талалая // Українська літературна газета. – 2014. – 2 листопада.

Два українські варіанти про хитрого лиса [Електронний ресурс] // Міжнародна конференція про міжкультурну взаємодію в літературах Галичини (м. Львів, 11 вересня 2014 р.). – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?downloadid=128>

[Рец.]: Історія і міф Покутської Трійці [на кн.]: Піхманець Р. Із покутської книги буття: засади художнього мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини, Леся Мартовича. – Київ: Темпора, 2012. – 578 с. // Дзвін. – 2014. – № 4. – С. 135–137.

[Рец.]: Пілігрим під “капельюшком” сонячного годинника [на кн.]: Панченко В. Сонячний годинник. – Київ: Темпора, 2013. – 416 с. // *Semper tiro*: зб. на пошану проф. Володимира Панченка. – Київ: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2014. – С. 106–114; Те саме // Кур’єр Кривбасу. – 2014. – № 299–300–301, жовтень–листопад–грудень. – С. 267–274.

Козак Л. В.

Шевченкознавчі інтерпретації Василя Щурата // Парадигма: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 325–343.

Філософські, культурологічні та поетичні студії Василя Щурата як діалог української та французької культур [Електронний ресурс] // Міжнародна конференція про міжкультурну взаємодію в літературах Галичини (м. Львів, 11 вересня 2014 р.). – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?downloadid=129>

Мартинюк В. О.

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2014 [статті: “Світові виміри української культури”: наукова конференція до 100-річчя Григорія Нудьги. – С. 154–157 (співавт. Д. Ільницький); “Вечір пам’яті Степана Трофимука”. – С. 193–197 (співавт. Д. Ільницький)].

Львівський клуб радянських письменників у спогадах про 1939–1941 рр.: тема тривоги // Парадигма: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 201–216.

Трансформація літературного ландшафту Львова 1939 року: особливості відображення у спогадах письменників [Електронний ресурс] // Міжнародна конференція про міжкультурну взаємодію в літературах Галичини (м. Львів, 11 вересня 2014 р.). – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?downloadid=130>

Уявна мапа літературного Львова (±1939 р.) [Електронний ресурс] // Інтерактивний Львів. – Режим доступу: <http://www.lvivcenter.org/uk/lia/researches/literary-lviv/> (співавт. Д. Ільницький).

Оргкомітет Львівської організації Спілки радянських письменників України [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/organizations/?ci_organizationid=2

Літературно-мистецьке коло [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/organizations/?ci_organizationid=6

“Діло” (щоденна газета) [Електронний ресурс] // Там само.

“Літературний альманах” [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/organizations/?ci_organizationid=32

“Література і мистецтво” [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу: http://www.lvivcenter.org/uk/lia/organizations/?ci_organizationid=30

Ощипок Н. Л.

Співці Коліївщини в рецепції Михайла Мочульського // Парадигма: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 364–376.

“Українська школа” в польській літературі в рецепції Михайла Мочульського [Електронний ресурс] // Міжнародна конференція про міжкультурну взаємодію в літературах Галичини (м. Львів,

11 вересня 2014 р.). – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?downloadid=131>

УЧАСТЬ У НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СЕМІНАРАХ, СЕСІЯХ

Гаврилів Т. І.

Die Stimmen von Marrakesch. Canettis Reise zu sich selbst // Міжнародна наукова конференція “Reise und Raum. Ortsbestimmungen der österreichischen Literatur” (Відень, 26–27 квітня 2013 р.).

Über die Erzählung “Przemyśl” Christoph Ransmayrs // Міжнародна наукова конференція “Bis ans Ende der Welt” (Серед, 24–26 березня 2014 р.).

“Wir lagen in Wolhynien im Morast”. Literarisch aufgearbeiteten Kriegserfahrungen aus dem Osten // Міжнародна наукова конференція “Ende einer Ära. 1914 in den Literaturen der Donaumonarchie und ihrer Nachfolgestaaten” (Відень, 28–29 березня 2014 р.).

“Воськове діло Гуцулію вбити, а наше діло єї поховати”. Перша світова війна у творах українських письменників Галичини // Міжнародна конференція і дискусійна платформа “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця ХІХ – першої третини ХХ ст.” (Львів, 11 вересня 2014 р.).

Ein Migrant par excellence: Leben und Werk von Ivan Franko als Beispiel der Multiplexität // Міжнародна наукова конференція “Von Bregenz bis Brody, von Zara bis Znojmo. Transdifferenz, Migration und Alterität in den Literaturen Österreich-Ungarns” (Відень, 27–29 листопада 2014 р.).

Ільницький Д. Я.

Шевченківські алюзії у (концепції) творчості Богдана Ігоря Антонича // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Шевченківські алюзії у (концепції) творчості Богдана Ігоря Антонича // Міжнародна наукова конференція “Апостол правди і науки” (До 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка) (Львів, 16 травня 2014 р.).

Ярослав Грицак як проблема франкознавства // II Всеукраїнська молодіжна конференція “Із плодів «молодечої фантазії» (франкознавчий пленер)” (с. Нагуєвичі, 29 травня 2014 р.).

Уявні простори літературного Львова ±1939 р.: у непевності і тимчасовості (співдоп. – Віктор Мартинюк) // XII Міжнародна конференція “Львів: місто – суспільство – культура”: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики (Львів, 31 травня 2014 р.).

Виступ на круглому столі спогадів про Нонну Копистянську // Наукова конференція “IN MEMORIAM: на пошану пам’яті професора Нонни Копистянської” (Львів, 10 червня 2014 р.).

Модерування круглого столу “Михайло Грушевський та історичне середовище Львова кінця XIX – першої половини XX ст.” (Львів, 10 липня 2014 р.).

Кляйнер – Інгарден – Антонич: проблема змісту й форми у мистецькому творі // Міжнародна конференція і дискусійна платформа “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX – першої третини XX ст.” (Львів, 11 вересня 2014 р.).

Ільницький М. М.

Шевченкова трансформація народної пісні “Ой дуброво, дубровонько...” з “Русалки Дністрової” // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Відкритий на всі прочитання: до дискусії про природу Шевченкового вірша // Міжнародна наукова конференція “Апостол правди і науки” (До 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка) (Львів, 15–16 травня 2014 р.).

Й. В. Гете і І. Франко: антиномія природи і духу // Наукова конференція “Іван Франко – письменник, державотворець, речник соборності України” (Дрогобич, 27 травня 2014 р.).

Своє і позичене (“Лис Микита” Івана Франка і “Райнеке лис” Йоганна Вольфганга Гете) // Міжнародна конференція і дискусійна платформа “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX – першої третини XX ст.” (Львів, 11 вересня 2014 р.).

Козак Л. В.

Філософські, культурологічні та поетичні студії Василя Щурата як діалог між українською та французькою культурами // Міжнародна конференція і дискусійна платформа “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX – першої третини XX ст.” (Львів, 11 вересня 2014 р.).

Мартинюк В. О.

Уявні простори літературного Львова ±1939 р.: у непевності і тимчасовості // XII Міжнародна конференція “Львів: місто – суспільство – культура”: Львів / Lwów / Lemberg як міські простори: уявлення, досвіди, практики (Львів, 31 травня 2014 р.) (співдоповідч – Данило Ільницький).

Трансформація ландшафту літературного Львова: 1939 рік // Міжнародна конференція і дискусійна платформа “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX – першої третини XX ст.” (Львів, 11 вересня 2014 р.).

Ощипок Н. Л.

Твори Тараса Шевченка в дослідженнях Михайла Мочульського // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 5 березня 2014 р.).

Українська школа у польській літературі в рецепції Михайла Мочульського // Міжнародна конференція і дискусійна платформа “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX – першої третини XX ст.” (Львів, 11 вересня 2014 р.).

**УЧАСТЬ У НАУКОВО-ГРОМАДСЬКИХ
ТА ОСВІТНІХ ЗАХОДАХ****Ільницький Д. В.**

Участь у радіомарафоні про ситуацію в Україні (Львів, Радіо Люкс ФМ, 25 січня 2014 р.).

Участь у радіопередачі з серії “Тарас Шевченко і сучасна Україна” (разом з Богданом Тихолозом; радіо “Воскресіння”, ведуча Марта Плішило; Львів, 7 березня 2014 р.).

Участь на правах співупорядника у презентації 7-го випуску збірника наукових праць “Парадигма” (Львівська обласна універсальна наукова бібліотека, 14 березня 2014 р.).

Виступ перед учнями львівських середніх шкіл № 15 та № 49 у межах 8 Міжнародного дитячого фестивалю “СЛОНІЯ” (Львів, 29 квітня і 12 травня 2014 р.).

Виступ на районному методичному фестивалі “Тарас Шевченко – символ свободи і єдності” (Львівська спеціалізована СЗШ № 28, 16 травня 2014 р.).

Ідейно-стильові пошуки української літератури 20–30-х рр. XX ст.; Поезія 20–30-х рр. XX ст. // Дві лекції для слухачів Львівської обласної Малої академії наук (Львів, 13 червня 2014 р.).

Участь у презентації другого видання книги Лариси Крушельницької “Звірятка у моєму житті” (Львів, 13 вересня 2014 р.).

Участь у радіопередачі “На часі культура”, присвяченій Б. І. Антоничеві (спільно з Миколою Ільницьким; Львівське радіо, ведучий Зиновій Суходуб; 2 жовтня 2014 р.).

Літературознавство: його покликання, функції, галузі і методи // Лекція для слухачів-першокурсників ЛОМАН (Львів 6 жовтня 2014 р.).

Зустріч із школярами у Центральній бібліотеці для дітей м. Львова з нагоди 105-річчя від дня народження Б. І. Антонича (модератор – Тетяна Пилипець; Львів, 7 жовтня 2014 р.).

Українське шістдесятництво: суспільно-політичне підґрунтя, головні представники у мистецтві, громадському житті, правозахисній діяльності. Життя і творчість Дмитра Павличка // Лекція для слухачів-першокурсників ЛОМАН (Львів, 13 жовтня 2014 р.).

Виступ про Б. І. Антонича // Навчально-мистецький захід “Співець Лемківщини” з нагоди 105-річчя від дня народження Богдана Ігоря Антонича у Львівському філіалі Національного університету культури і мистецтв (модератор – Богдана Гресь; Львів, 14 жовтня 2014 р.).

Виступ про Б. І. Антонича // Навчально-мистецький захід з нагоди 105-річчя від дня народження Б. І. Антонича (модератор – Юлія Римашевська; с. Кротошин, 31 жовтня 2014 р.).

Ільницький М. М.

Шевченкове вогненне слово // Доповідь на Шевченківському вечорі в Інституті прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України (Львів, 12 березня 2014 р.).

Участь у презентації 7-го випуску збірника наукових праць “Парадигма” (Львівська обласна універсальна наукова бібліотека, 14 березня 2014 р.).

Презентація книги “Знаки доби і грані таланту” (Київ, 2014 р.) у межах XXI Форуму видавців у Львові (модератор В. Панченко; Львів, 12 вересня 2014 р.).

Участь у радіопередачі “На часі культура”, присвяченій Б. І. Антоничеві (спільно з Д. Ільницьким) (Львівське радіо, ведучий З. Суходуб; 2 жовтня 2014 р.).

Урочисте засідання Вченої ради Дрогобицького педагогічного університету ім. І. Франка з нагоди присудження почесного звання Doctor Honoris Causa (Дрогобич, 20 листопада 2014 р.).

Мартинюк В. О.

Участь на правах співупорядника у презентації 7-го випуску збірника наукових праць “Парадигма” (Львівська обласна універсальна наукова бібліотека, 14 березня 2014 р.).

Участь у записі лекційного курсу “Шева” з нагоди 200-ліття Тараса Шевченка (організатор – Львівський вуличний університет).

Участь у записі двох академічних подкастів із циклу “Академізниця”, який організовує Центр гуманітарних досліджень ЛНУ ім. І. Франка (термінал українських подкастів podcaster.org.ua).

НАУКОВІ СЕМІНАРИ

Упродовж 2014 р. відділ української літератури продовжував організовувати наукові семінари, яких загалом відбулося сім. Тематичний спектр виступів був доволі багатим, проте всі доповіді об'єднувала проблема міжкультурної взаємодії літератур.

Дарія Сироїд про агіографів Дмитрія Туптала і Петра Скаргу

На засіданні наукового семінару, яке відбулося 13 травня 2014 р., літературознавець-медієвіст, доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка Львівського національного університету ім. І. Франка Дарія Сироїд виголосила доповідь “Димитрій Туптало і Петро Скарга: портрети агіографів”.

Доповідачка, вона ж перекладачка 8 з 12-ти томів “Житій Святих” Дмитрія Туптала (перші три переклав Валерій Шевчук), на початку зауважила, що в періоді українського бароко почувається гостею, бо вважає себе спеціалістом передусім із літератури княжого періоду, проте в часі виступу встигла це твердження й спростувати – своїми цікавими спостереженнями у зіставленні двох агіографів.

Як зазначає Дарія Сироїд, імена Дмитрія Туптала і Петра Скар-ги доволі часто опиняються поряд, коли мова заходить про збірники “Житій Святих”. Дослідників цікавлять насамперед впливи, які, безсумнівно, мав старший агіограф на молодшого. Проте цього разу розмова стосувалася іншого кола питань:

- джерел і того, як агіографи з ними поводитися;
- завдань, які ставить перед собою кожен із них, і наративних стратегій, які обирає;
- що стає головним для нових оповідачів уже відомих історій;
- як на це все впливала традиція, і не лише літературна.

Кожен з агіографів виростає зі своєї кількасотлітньої оповідної традиції, у кожного – свій характер, талант, своє розуміння мети і, зрештою, – свій читач. Беручи на себе образ агіографа, Петро Скар-га все одно залишається проповідником. Свою розповідь він пере-биває численними моральними, екзегетичними чи полемічними вставками. Поміж агіографічними текстами поміщає теж “оброки духовні” і “моральні повчання”.

У житіях Дмитрія Туптала, попри аналітичність його підходу, в тій чи тій мірі присутні голоси попередників – авторів розповідей про святих. Позиція його відсторонена, стаючи поруч із читачем, він пропонує подивуватися з “дивних Судів Божих” та сили люд-ської віри. Науку тут, очевидно, закладено, але має вона інший мо-дус: подається емоційно, як співпереживання, не сформульована ні в раціональних повчаннях, ні в риторичних акцентах.

Розповідь дослідниці викликала жваве обговорення.

Микола Ільницький, провідний науковий співробітник відділу української літератури, поділився маленьким спогадом. У 1970-ті роки до редакції журналу “Жовтень” приходив Теоктист Іванович Пачовський і скаржився, що один київський науковець – Михайло Грицай – “вкрав” у нього дослідження з давньої літератури, яке сто-сувалося постаті Дмитрія Туптала. Вчений радився, що робити в цій ситуації, як боротися проти плагіату. М. Ільницький запитав, чи відомо Д. Сироїд, що саме стало предметом плагіату. Дослідниця відповіла, що не знає про цей випадок, хоча М. Грицай відомий їй як автор радянського підручника з давньої української літератури, який ще дотепер видають студентам 1-го курсу філологічного фа-культету, що створює незручності педагогічного характеру, бо ж до-водиться витрачати час на спростування викладених у ньому тез. На запитання М. Ільницького про те, чи передрукована праця Т. Пачов-ського, Д. Сироїд відповіла ствердно.

Лариса Козак, аспірантка відділу української літератури, поставила запитання про причини редукції житій святих у Петра Скарги на противагу розлогій оповіді Дмитрія Туптала: чи це мало прагматичне підґрунтя? Д. Сироїд відповіла, що перед обома агіографами стояло подібне завдання: укласти збірник лімітованого обсягу – кожне житіє мало бути осяжним за раз. У Д. Туптала вони практично всі вкладаються у 20 с. Натомість у Петра Скарги основним завданням було не стільки розповісти про святого, скільки подати науку на день. Стислість розповіді значною мірою була зумовлена його проповідницькою практикою.

Назар Федорак, доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка ЛНУ ім. І. Франка, єдиний професійний медієвіст, висловив три міркування-запитання. У контексті розмови про культ Сави Освяченого у Східній і Західній Церкві згадав про своєрідні культурні обміни в часі хрестових походів, коли, зокрема в західноєвропейську літературу, мабуть, і потрапив сюжет із левом. Бо саме тоді зароджується традиція лицарського роману, серед яких один із найвідоміших – “Івейн, або Лицар з левом” Кретьєна де Труа. Цікаво, на думку Н. Федорака, поглянути на працю двох агіографів у позалітературному аспекті, зваживши на мету, що, як він припускає, і диктувала різницю в обсягах текстів. Житіє виконує між іншим і літургійну функцію, а отже, обсяг житій може бути пропорційним до обсягу західної та східної Літургій, а якщо точніше, стверджує Н. Федорак, відображати різний час спілкування з Богом на Заході і Сході. Наостанок літературознавець запитав про роль гетьмана Івана Мазепи у виданні “Житій святих” Дмитрія Туптала. Останні томи “Житій”, зазначив Н. Федорак, вийшли в 1705 р., тоді ж, коли й “Володимир” Теофана Прокоповича, що мав присвяту Мазепі.

Юрій Волощак, архітектор, есеїст, громадсько-культурний діяч, запропонував Дарії Сироїд як фахівцеві долучитися до редагування статті про Дмитрія Туптала у вільній Інтернет-енциклопедії “Вікіпедія”, оскільки в актуальній версії статті не зовсім правильно розставлені акценти.

Юрій Горблянський, літературознавець, працівник ЛНУ ім. І. Франка, закликав львівських медієвістів написати підручник із давньої української літератури на противагу радянським, а також російському трактуванню давньої української літератури. Дарія Сироїд наголосила, що історії української літератури Михайла Возняка і Дмитра Чижевського кожна особібно дотепер залишаються

актуальними працями, а разом вони творять чудовий дует різних підходів, тож потреба в сучасному підручнику не відчувається.

Лариса Бондар, літературознавець, професор кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка ЛНУ ім. І. Франка, розвинула дискусію щодо підручників, тож дальша розмова торкнулась і особливостей конкретних підручників, і загалом особливостей викладання літератури у вищій школі.

Юрій Горблянський повернув дискусію до теми доповіді й запитав, чи не було в часи Туптала подібної до радянської практики, коли під важливими працями підписувалися не лише реальні автори, але й їхні авторитетні покровителі, а відтак поставив під сумнів, чи Туптало самостійно працював над збірником “Житій”. Дарія Сироїд відповіла, що Туптало писав сам, але там, де він працював, йому допомагали, вважаючи його працю справою спільноти. Наприклад, у Батурині побудували хатчину в лісі, де він міг писати в тиші. Крім цього, дозволяли не приходити на деякі обов’язкові для ченців молитви. Це дуже зворушливо, вважає Д. Сироїд, коли працює одна людина, але інші її підтримують з усвідомлення важливості того, що вона робить. Сприйняття його постаті було пов’язане з тим, що він робив.

Наприкінці мова зайшла про українськість Димитрія Туптала і про потребу на ній наголошувати, а також про те, що московські та петербурзькі середовища по-різному сприймають українські корені барокових авторів.

Загалом учасниками-слухачами семінару були науковці й викладачі ЛНУ ім. І. Франка, Інституту Івана Франка НАН України, Інституту фізики конденсованих систем НАН України та його організатори – працівники відділу української літератури Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

Доповідь Дарії Сироїд опублікована у збірнику “Українське літературознавство” (Львів, 2013. – Вип. 77)³.

Два літературознавчі семінари про Назара Гончара

Цьогоріч у квітні виповнилося 50 років від дня народження, а у травні – 5 років від дня трагічної загибелі українського поета і перформера Назара Гончара (1964–2009).

³ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.academia.edu/7265022/_Dymytriy_Tuptalo_and_Piotr_Skarga_Through_the_Prism_of_the_Life_of_Sava_the_Sanctified

Актуалізація творчого доробку Н. Гончара у формі академічних видавничих проєктів та наукових праць почала відбуватись одразу по його смерті. Дружина поета Христина Назаркевич систематично публікує матеріали з архіву поета, зокрема на сторінках журналу “Кур’єр Кривбасу”. Тут же з’явився спогад-есеї Данила Ільницького про письменника, ще один текст – Назара Федорака – запланований до друку у 2015 р. Іван Лучук, поет, з яким Назар Гончар входив до літературного угруповання “ЛуГоСад”, підготував “Зібрані твори” свого друга (Тернопіль: Богдан, 2011)⁴. Тарас Лучук, теоретик літературного ар’єргарду, основи творчої концепції “лугосадівців”, серед іншого опублікував у 7-му випуску збірника наукових праць відділу української літератури “Парадигма” статтю “Чотири авторизовані переклади (з) Назара Гончара”⁵.

Відділ української літератури, більшість працівників якого особисто знали Назара Гончара і стежили за його мистецькими проєктами, вирішив ушанувати пам’ять поета, запросивши двох львівських науковців поділитися свіжими напрацюваннями в дослідженні його творчості. Що й відбулося у формі двох червневих засідань наукового семінару відділу.

3 червня доповідь “Назар Гончар та Крістіан Льюїдль: гра контекстів” виголосила молода літераторка і літературознавець, аспірантка кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету ім. І. Франка Юлія Починок, яка також є перекладачкою віршів Крістіана Льюїдля і рецензенткою поетичної збірки Назара Гончара.

Доповідь стосувалася паралельного простору у віршах Н. Гончара, т. зв. текстової палімпсестності, перформативних поезій, що утворюють інтертекстуальний пасьянс, відтак відшукуванню “збігів” в одиницях їхньої знакової системи з текстами австрійського поета Крістіана Льюїдля. У віденського лідера бітниківської школи дослідниця спостерегла тенденцію до фраземного “зламу” мови та послідовного асоціювання на графічному рівні з колом.

Дослідниця зазначила, що представлений сюжет є частиною її дисертації про “експериментальну поезію” – особливий напрям у масиві літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст., об’єднаний

⁴ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bohdan-books.com/catalog/book/107573/>

⁵ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/paradygma/399-409-lt.pdf>

формотворчими принципами, спрямованими на очуднення мови, вихід за межі власне словесної творчості у сферу звуку, форми і руху, “вилушування” самої суті поетичної дії.

Після доповіді Іван Лучук, доктор філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту Івана Франка НАН України поділився спогадом про момент знайомства Назара Гончара з Крістіаном Льюїдлем, яке відбулося завдяки Юрію Садловському: коли у 2000 р. він запросив Назара Гончара й Івана Лучука на “Дні поезії” до Риги.

Христина Назаркевич, перекладачка, культурна діячка та доцент кафедри німецької філології ЛНУ ім. І. Франка, розповіла про “перехресні стежки” австрійського й українського перформерів, а також про їхні трагічні долі. У серпні–вересні 2001 р. вони домовилися підготувати антологію віденсько-львівської поезії. Проте у грудні 2001-го Крістіан, який вдавався до психо-поетичних експериментів у присутності інших людей, запросив до себе знайомого для творення чергового шедевра, однак той не прийшов, і Льюїдль, не контролюючи себе, випав із вікна. У діалозі з І. Лучуком п. Христина обговорювала версію про те, що це міг бути спланований кінець, адже Крістіан Льюїдль позиціонував себе як поета в повітрі (при вході в його кімнату була табличка “air poet”).

Данило Ільницький, молодший науковий співробітник відділу української літератури Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, зауважив, що 2014 р. подвійно ювілейний – це рік Тараса Шевченка і рік Назара Гончара. Така обставина наштовхує на паралелі: неможливо не помітити, що в Н. Гончара є багато цікавих шевченківських алюзій, передусім образ Перебенді у творчості.

Прелегентка погодилася, що інтертекстуальний місток між поетами існує, і пояснила це тим, що Н. Гончар дуже вміло “грався” різними контекстами. Тому тут варто говорити про наслідування та перерахування попередньої літературної традиції, так би мовити, “обігрування” Т. Шевченка, який пориває з традиційним дискурсом і постає перед читачами модерним автором. Н. Гончар створив своєрідний реконструйований образ поета. Ю. Починок підсумувала, що образ Перебенді, який втілював одночасно і мандрівника, і блазня, спільний як для Т. Шевченка, так і для Н. Гончара. У контексті самоідентифікації Гончара з Перебендею Данило Ільницький згадав слова пісні гурту “Плач Єремії” “Пам’ятник (Sorry)” (автор – Тарас Чубай): “Я люблю Шевченка, він Кобзар, як я...”, які можна застосувати й до Назара Гончара.

Також Данило Ільницький запитав, як можна схарактеризувати постать Назара Гончара в контексті всієї експериментальної поезії

та означити творчість львів'янина Михайла Зарічного у співзвучності з Гончарем.

Ю. Починок розповіла про поетичну збірку М. Зарічного “Краще менше”, яку вона розглядає в дисертаційному підрозділі, присвяченому українській зоровій поезії. Що ж до контексту української експериментальної поезії, дослідниця подала повну палітру її представників. Поезію, яка не виходить поза межі мови у класичному розумінні, представляє Юрій Тарнавський, зокрема його репівська збірка “Modus Tollens”. Візуальну поезію презентує “ЛуГоСад”. Іван Лучук в основному виділяється завдяки паліндромам. Романа Садловського характеризує поезомалярство, а Назара Гончара – перформанси.

Наступне запитання Д. Ільницького було про те, наскільки можна порівнювати творчість “лугосадівців” із наступниками (Юрієм Завадським та ін.). Доповідачка розповіла про особливості творчого підходу Ю. Завадського. Наголосила на тому, що поет намагається експериментувати скрізь: і в конкретній поезії, і у фонематичній, гіпертекстовій, в анімаційних текстах. Відтак презентує експериментальний мікс.

Іван Лучук вирішив поділитися міркуваннями про вплив на Назара Гончара творчості Ернста Яндля. Все розпочалося зі збірки австрійського письменника, яку придбав Іван Лучук ще в 10 класі, а на 2-му курсі університету показав своєму другу Назарові. Х. Назаркевич підтвердила, що власне яндлівська манера читання могла вплинути на Назара Гончара.

Лариса Козак, аспірантка відділу української літератури, поставила запитання про перспективу розвитку експериментальної поезії. Ю. Починок ствердила, що наступним кроком буде поєднання поезії з танцем, оскільки це входить у план розробки наукових стратегій щодо вдосконалення поетичного перформансу.

Галина Крук, письменниця та викладачка кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка ЛНУ ім. І. Франка, підхопила цю думку і сказала, що вже бачила приклад такої “танцювальної поезії” в Каталонії, на фестивалі каталонської поезії, який організовував Андрій Антоновський і куди вона їздила разом із Юрком Завадським. Окрім конкретної поезії, були там зразки й інших експериментів, як-от нерозбірне звуконаслідування, яке супроводжувалося рухами, а також тексти, що виникають при швидкому гортанні сторінок, т. зв. “ефект 25-го кадру”. Письменниця задумалася також над тим, де можна провести межу експерименту і чи це можливо взагалі, а чи ж він є власне постійним виходом за нові межі? Також Г. Крук зауважила: порівнюючи експерименти Н. Гончара та

Ю. Завадського, можна помітити, що тоді як другий рухається від теорії, тобто переносить західні експерименти на український ґрунт, то перший – навпаки: творив новий контекст з елементів старого. І. Лучук навів приклад такої поезії Н. Гончара, коли той вклонився глядачам на сцені Львівської філармонії і промовчав 15 хв.

Юрій Садловський, поет і перекладач, викладач факультету міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка, також долучився до розмови про “поезію невимовленого” і розповів, як його двоюрідний брат Місько Барбара (з гурту “Мертвий Півень”), працюючи на радіо “Люкс”, запросив у прямий ефір Назара Гончара для бесіди. А той увесь час лише постогнував і думав. Тож вийшло от таке мовчазне інтерв’ю.

Структурно семінар був співзвучний постаті Назара Гончара, оскільки не мав меж у дискусійній частині, де все мовлене виявлялося важливим для аналізу його доробку, як і не має меж експериментальна поезія загалом. Учасниками-слухачами семінару були письменники, перекладачі, журналісти, а також науковці й викладачі ЛНУ ім. І. Франка, Інституту Івана Франка НАН України, Інституту фізики конденсованих систем НАН України та його організатори – працівники відділу української літератури Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

Наступне засідання семінару відбулося 24 червня, його гостем став літературознавець, перекладач, поет, доцент кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ ім. І. Франка Тарас Лучук.

До обговорення він запропонував тему “«Антициклон» Назара Гончара та його старохристиянські паралелі”. У доповіді йшлося про твір, який як жоден інший в актуальній (постмодерній) українській літературі, суцільно скомпоновано зі слів і слівосформ іншого твору – роману “Циклон” Олеся Гончара. Така постмодерна *ars combinatoria* має свої типологічні паралелі в ранньовізантійській (старохристиянській) літературі – це християнські центони, тобто парафрази біблійної та євангельської історії, скомпоновані з віршів Гомера.

Тарас Лучук висунув тезу, що “Антициклон” – найпостмодерніший текст української літератури. В архіві Назара Гончара є записи про те, що це, за жанровою своєрідністю, – новелета, а на аркуші, датованому жовтнем 1997 р., є така авторська характеристика твору: “усім сто псот модерні стичних творів: концептуалізм, герметизм, есеїзм”. “Псот” – це не що інше, як анаграма “пост”. Отже, за авторським визначенням, це стовідсотковий постмодерністичний твір.

Задуманий у докомп'ютерну епоху, “Антициклон” являє собою гіпертекст, бо існує щонайменше в чотирьох іпостасях: як інтенція автора (намір написати твір), у формі книжкового видання (в єдиному примірнику), як архівні рукописи Назара Гончара і нарешті, з 2012 р. як реконструкція тексту з авторських підкреслень, яку здійснила Христина Назаркевич і опублікувала в “Кур’єрі Кривбасу”. А щоразу, коли ми пробуватимемо зімкнути цю розімкнуту систему, ми перебуватимемо в моменті народження ще одного тексту під назвою “Антициклон”. Це твір, який має початок, але не має кінця.

“Антициклон” – це класичний взірєць засвоєння чужого слова в сенсі діалогічності М. Бахтіна. В основу цього твору буквально покладено інший твір – “Циклон” Олеся Гончара. Поетичний твір жанрово означено як прозовий. Так робив Микола Гоголь: свій роман “Мертві душі” називав поемою. Творячи композицію, Н. Гончар скористався законом пластичного мистецтва – відсікання зайвого: від “природної брили” “Циклону” О. Гончара відтесав усе “непотрібне” й утворив свій власний “Антициклон”. Один із форматворчих принципів “Антициклону” як такого – глосолалія.

Постмодернізм – це передусім мистецтво форматворчості, де творчим полем стає словесна комбінаторика (*ars combinatorial*). Притаманні для постмодернізму експерименти з формою вперше були апробовані в пізній античності. Існував переказ Старого і Нового Завіту мовою Гомера. Межею такого підходу були центони – мозаїка з готових віршів давніх поетів. Дослідник зосередив увагу на гомерокентроні ранньовізантійської поетеси Євдокії Августи. Поетеса, описуючи сюжет “Дари Волхвів”, скористалася двома сценами Гомерової “Іліади” принесення дарів Одисеєві (8 пісня) та принесення дарів Пенелопі від женихів (18 пісня).

Отже, центонна творчість актуалізується в контексті постмодернізму як абсолютна інтертекстуальність або як інтертекстуальність від монтажу до пародії. Постмодернізм – це стан посттоталітарної культури. Український постмодернізм – це, зазвичай, гримуча суміш усього, що донедавна було заборонено; нові навички сприйняття, уміння перекодовувати одну естетику (“Циклон”) в іншу (“Антициклон”). Текст як художня конструкція виявляється суттєвим у кожній деталі. Постмодернізм будує не просто з чужих, а відчужених фрагментів. Відтак історія літератури надалі повниться несподіваними паралелями.

Доповідь викликала жваве обговорення. У ході дискусії науковці зацікавилися цитатою С. Аверинцева стосовно того, що практика

центонів немислима в новітній час (XX ст.). І. Лучук також поділився спогадом про вечір, на якому Н. Гончар представляв “Антициклон”. Тодішнє дійство тривало півгодини, тож І. Лучук поцікавився у Х. Назаркевич, скільки саме сторінок із “Циклону” О. Гончара вона реконструювала в “Антициклон”. А також зауважив, що перша енциклопедична стаття про Назара Гончара авторства Юрія Андруховича закінчується якраз “Антициклоном”.

Данило Ільницький поділився деталлю приватної розмови з Віктором Небораком про Назара Гончара. За словами В. Неборака, Н. Гончар дуже емоційно презентував “Антициклон” 26 жовтня 1997 р., і так сталося, що на другий день настала зима. В. Неборак трактував це як магічну дію літератури. Іван Лучук додав, що Ігор Римарук, який тоді прибув до Львова, послизнувся на льоду й зламав ногу. Вони з Назаром ще до Нового року провідували його у львівській лікарні.

Богдан Пастух, доцент кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ ім. І. Франка, запитав, як практика центону пов’язана з поняттям резони в західноєвропейському постмодерні, з відкиданням центру. На що Т. Лучук прочитав коротку (на дві хвилини) лекцію про центон як літературознавчий термін. Б. Пастух також запитав про ставлення доповідача до цифрової поезії. На це Т. Лучук відповів словами Марини Цвєтасєвої: “Творенню предпochту творца”, – і продовжив: “Якщо нема Назара Гончара, то й про «Антициклон» не варто говорити”.

Обидві доповіді, присвячені Назарові Гончару, будуть опубліковані у 8-му випуску збірника наукових праць відділу української літератури “Парадигма” і доповнять різнотематичні та різнопроблемні дослідження міжкультурної взаємодії літератур.

Ришард Купідура. Коцюбинський та Винниченко: в пошуках спільного знаменника

На засіданні наукового семінару відділу української літератури, яке відбулося 13 листопада 2014 р., доповідь “Коцюбинський та Винниченко: у пошуках спільного знаменника” виголосив гість із Польщі, д-р Ришард Купідура, викладач Познанського університету ім. Адама Міцкевича. Його погляд на дві непересічні постаті нашої літератури – Михайла Коцюбинського та Володимира Винниченка, а разом із тим прочитання їхньої творчості за допомогою методології постколоніальних студій викликали жваву дискусію серед численної аудиторії.

Доповідач розглянув особливості та проблемні моменти сприймання творчості письменників в українському літературознавстві, зазначивши, що М. Коцюбинський, наприклад, був канонізований в радянському літературознавстві як класик, і цей статус тяжіє над ним донині. Це, з одного боку, спричинилося до популяризації його творів, а з іншого – визначило за ним скромну вторинну роль соціалістичного письменника.

Дослідник зазначив, що Коцюбинський та Винниченко, попри подібні риси творчості, – наскрізь протилежні творчі особистості. Якщо дивитися з позиції постколоніальних студій, то вони зовсім по-різному сприймають напругу, яка твориться між центром і провінцією (колонією). Втручання центру (влади) закінчується трагічно у творах Коцюбинського, а у Винниченка воно майже необхідне і не зустрічає опору. Доктор Купідур припустив, що пояснити це можна, дослідивши біографію письменників.

Прелегент також порушив проблему ставлення письменників до мови в їхній творчості, яке суттєво відрізнялося. М. Коцюбинський, поряд з українською, активно культивує національну мовну мозаїку, проте оминає російську, вдаючись до своєрідного способу антимови – мовчання. Натомість В. Винниченко використовує лише дві мови – українську й російську. Першу він фетишизує, а другу робить джерелом колоніального впливу чи засобом для досягнення високого становища в суспільстві.

На думку доповідача, два письменники стають подібними, коли пишуть про “іншого”. Побачити спільний знаменник можна на прикладі етнообразів, зокрема євреїв, росіян, поляків. У М. Коцюбинського і В. Винниченка вперше бачимо зміну стереотипного зображення євреїв в українській літературі.

Після виступу доповідача дискусію розпочав Андрій Дрозда, аспірант кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету ім. І. Франка, відзначивши, що постколоніальна методологія – спосіб дослідження, який можна застосувати не до всієї творчості М. Коцюбинського. Зокрема, в його творі “Для загального добра” йдеться насамперед про звичайне втручання державної влади у приватне життя людей, а не про колонізацію. Р. Купідур прокоментував, що вплив, який на перший погляд видається добродійною місією держави, насправді згубний і несе приховане зло, як і будь-яка колонізація.

Віктор Неборак, поет та літературознавець, звернув увагу аудиторії на те, що образ єврея відомий українській літературі ще з часів

Миколи Гоголя. Зокрема у творі “Тарас Бульба” письменник акцентує увагу на козацько-єврейській дружбі, де образ єврея постає перед читачами як втілення могутності та спритності. Продовжуючи розмову про роль євреїв в українському житті, В. Неборак поставив запитання про те, наскільки М. Коцюбинський і В. Винниченко як письменники розуміли важливість єврейського чинника в модерні часи.

Думки присутніх розділилися в питанні, чи доцільно аналізувати у світлі постколоніальних студій повість М. Коцюбинського “Тіні забутих предків”. Ростислав Чопик, літературознавець, есеїст, зазначив, що цей метод тут більш ніж виправданий, адже йдеться про мешканців карпатського села, не зіпсованих цивілізацією, які ще не зазнали колонізаційного впливу.

Кілька реплік про образи євреїв в українській літературі додав доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка ЛНУ ім. І. Франка Володимир Микитюк.

Віктор Неборак вдруге взяв слово і в контексті дискусії згадав про актуальність імперської моделі Юрія Луцького та сучасний дискурс імперії.

Богдан Пастух, доцент кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ ім. І. Франка, запропонував доповідачеві використати у дослідженнях метод психології творчості, крім постколоніального методу, застосовного лише до деяких творів В. Винниченка. Постколоніальний ракурс дозволяє нам поглянути не лише на загальний образ тексту, на смисловий єдваб, який його накриває, а й дає змогу “покопирсатися” в деталях: стілець, орнамент, погляд, поворот, оздоблення одягу – все має значення. Проте, це не складе тої цілісної картини, яку можна побачити з психологічного ракурсу. Тому підхід до розуміння творів В. Винниченка має бути дещо ширшим.

Микола Ільницький, провідний науковий співробітник відділу української літератури, запитав про те, що спонукало В. Винниченка писати російською мовою: свідомий вибір автора чи обставини.

Ірина Старовойт, доцент кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ ім. І. Франка, висловила два припущення. Якщо думати про стереотипи і етнічну імагологію в умовах колоніальної ситуації, то одним із культурних парадоксів може бути те, що автор колонізованої культури свою націю сприймає частково теж очима колоніальної культури, а ще більше – “інших”, сусідні нації, які не є панівними. Тож коли ми відчитуємо в українських письменників образ поляка, єврея, молдаванина, то знаходимо в тому якусь частку авторського протистояння чи авторського

діалогу з імперським стереотипом, а почасти – його відтворення. Друге припущення стосувалося твору “Тіні забутих предків”, в якому М. Коцюбинський настільки екзотизує українське село, що сам мимоволі займає позицію українського колонізатора.

Данило Ільницький, молодший науковий співробітник відділу української літератури, поділився епізодом розмови з Володимиром Кучинським, художнім керівником театру ім. Л. Курбаса. Йшлося про постановку творів В. Винниченка українською в Криму та про реакцію глядачів на його україномовні п'єси (“Зачем переводить Винниченко?!”).

Роман Голик, науковий співробітник відділу нової історії України, зауважив, що тезу про колоніальний дискурс обох письменників можна спроектувати на їхню біографію і провокаційно припустити, що один із них є російським чиновником, а другий – російським інтелігентом. Відповідно, обидва, живучи в імперській системі, дивилися на оточення очима цієї системи.

Наприкінці Ростислав Чопик звернув увагу на те, що спільного знаменника двох письменників, за припущенням Вадима Скуратівського, слід шукати найперше в новелі М. Коцюбинського “В дорожі”, де прототипом головного героя є Володимир Винниченко.

Виступ Ришарда Купідури на семінарі відділу української літератури також був частиною проекту “Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” (Zrealizowane w ramach projektu NPRH 12H 11 0018 80 “Dyskurs postkolonialny w Europie Środkowo-Wschodniej 1991–2011: Polska, Węgry, Słowacja, Ukraina. Literatura, eseistyka, stan badan”).

Семінар відвідали молоді науковці зі ЛНУ ім. І. Франка й Інституту Івана Франка НАН України.

Максим Тарнавський: інтелектуальна біографія

ІХ науковий семінар відділу української літератури був незвичним. Традиційний простір конференційно-семінарської кімнати № 501 (з великим овальним столом для спільної бесіди) 17 листопада 2014 р. був перетворений на аудиторію, де по один бік – диван для гостя і модератора, а по другий – стільці для слухачів. Гостем став літературознавець, україніст, професор Торонтського університету Максим Тарнавський. Пан Максим відомий як дослідник творчості Валер'яна Підмогильного. А нещодавно він видав англійською дослідження про Івана Нечуя-Левицького, запропонувавши своє прочитання творчості українського класика. Ця книга готується також в українському перекладі.

Максим Тарнавський походить зі званої родини: його батько Остап Тарнавський – поет, перекладач, літературознавець, автор спогадів “Літературний Львів. 1939–1944”, мати Марта Тарнавська – поетка, літературознавець, бібліограф.

Упродовж трьох осінніх місяців 2014 р. Максим Тарнавський разом із дружиною Уляною Пасічник перебував в Україні, відвідуючи гуманітарні осередки у Львові, Києві та Харкові, передовсім із лекціями на основі своєї нової монографії. Професор радо прийняв також і наше запрошення.

Нетрадиційним для семінару став і формат зустрічі: замість звичної доповіді-лекції з дальшим обговоренням була вільна розмова про інтелектуальну біографію гостя. Так організований у співпраці з Центром гуманітарних досліджень Львівського національного університету ім. І. Франка IX науковий семінар відділу української літератури продовжив серію зустрічей “Інтелектуальна біографія”, що в останні роки відбувались у семінарській кімнаті Центру, що на Саксаганського, 1, – відкритих бесід із цікавими особистостями, які працюють у тій чи тій гуманітарній галузі, про важливі для їхнього становлення місця, ідеї та людей (топос–тропос–антропос). Такий спосіб розповіді в діалозі не раз робить минуле промовистішим, надає йому живого суб’єктивного виміру і відкриває ширші проблеми гуманістики в перспективі особистої історії інтелектуала. Поряд із бесідою важливим елементом “Інтелектуальної біографії” є графічна мапа місць, ідей та людей, позначених на ній різними кольорами і сполучених між собою лініями зв’язків. Відділ української літератури планує продовжувати такий формат зустрічей, запрошуючи до розмови відомих гуманітаріїв із різних сфер.

Розмова з М. Тарнавським збрала досить багато слухачів і пройшла в невимушеній атмосфері. Відштовхуючись від запитань чи реплік модератора Данила Ільницького (спершу) і публіки (відтак), Максим Тарнавський цікаво, проблемно, інколи іронічно, інколи гумористично розповідав про:

- вибір філології як професії і чому Максим Тарнавський – літературознавець;
- рівень україністики в часи його студентських років та дистанціювання від української тематики, спричинене суботніми школами і таборами для українських емігрантів;
- український інститут у Гарварді, зокрема літню школу, де він запізнав професора Григорія Грабовича й усвідомив, що про українську літературу можна говорити так само професійно, як, наприклад,

про англійську, що стало поворотним моментом у виборі україністики як головного заняття;

- наставників і колег Омеляна Пріцака, Ігоря Шевченка і Данила Гусара Струка як ерудитів та великих знавців своєї справи;

- про родину: спілкування Остапа і Марти Тарнавських як подружжя літераторів, стосунки Максима Тарнавського з батьками, вплив домашньої атмосфери на нього як на молодого літературознавця;

- про “приватність” батька, який більшу частину часу проводив у кабінеті, працюючи над дослідженнями й творами;

- про спогади Остапа Тарнавського “Літературний Львів. 1939–1944”, представлення в цій книзі різних національних культур (української, польської, єврейської), про те, що такий рідкісний у спогадах емігрантів фокус – результат світогляду, набутого на роки 30 пізніше від описаних подій, і перспективу кінця ХХ ст., коли думаємо про українське питання в інших контекстах;

- про те, що в діаспорі майже ніхто не досліджує міжвоєнний Львів у літературі, бо це надто “близька тема”, зокрема й для Максима Тарнавського;

- про Торонтський університет й українську мову в Канаді;

- про Канаду і Сполучені Штати Америки в порівнянні;

- про сучасну Україну та сучасних українців;

- про Івана Нечуя-Левицького та свіжу літературознавчу розвідку про нього;

- про те, що Нечуй-Левицький був сильний як митець, як письменник, але не як інтелектуал чи як публіцист;

- про модернізм і народництво;

- про наукові плани на майбутнє, зокрема намір написати дослідження про Івана Франка в контексті проблеми будови довгої прози, яка раніше цікавила п. Максима щодо Підмогильного і Нечуя-Левицького.

Розмову з М. Тарнавським працівники відділу української літератури планують опублікувати в наступному випуску збірника наукових праць “Парадигма”.

Микола Крупач. “Псевдо-Ольжичева стаття «Сучасна українська поезія»”

Десяте засідання наукового семінару відділу української літератури відбулося 2 грудня 2014 р. Гостем став Микола Крупач, доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка ЛНУ

ім. І. Франка. Тема, яку він запропонував для виступу, є незнаною, а водночас контраверсійною: “Псевдо-Ольжичева стаття «Сучасна українська поезія»”.

РЕЗЮМЕ ДОПОВІДІ

Різнобічний аналіз статті “Сучасна українська поезія” в контексті творчого доробку О. Ольжича фактологічно заперечує будь-яку її належність перу цього письменника. Та попри те, в сучасному літературознавстві вже склалася парадоксальна ситуація, бо саме цьому маніпулятивному огляду, титулованому іменем О. Ольжича, разом із статтею Б. І. Антонича “Поезія по цей бік барикади” надано статус авторитетного джерела, яке впливає на поспішні висновки деяких дослідників, зокрема щодо інтерпретації генези української еміграційної поезії 1920–1930-х років.

Так, у статті “Сучасна українська поезія” буцімто О. Ольжич подав досить розлогу (порівняно з іншими поетами) характеристику своєї творчості, що її потрібно сприймати як автоглюрифікацію, зокрема “потужності” та “новаторства” власної поезії тощо. Погодьмося, важко собі уявити адекватного поета, який називає власну збірку “одним із найсміливіших проявів сучасної української лірики” (хай це й відповідало б дійсності), але при цьому не знає, коли точно вона була опублікована, а ще плутається в часі написання деяких власних творів, що їх так пристрасно вихваляє.

Водночас у цій же статті начебто О. Ольжич надає Ю. Дарагану статус “прем’єр-поета” не тільки української еміграції 1920–1930-х років, але й вітчизняної націоналістичної поезії загалом. Відповідно, Є. Маланюка в цих двох напрямках названо, так би мовити, “секонд-поетом”. Такі та інші декларативні твердження, що перейшли у вітчизняне літературознавство наступних десятиліть, усе ж вимагають або науково-фактологічного підкріплення, або ж спростування.

Та передусім потрібно з’ясувати, чи дійсно перу саме О. Ольжича належить ця стаття, а отже, й окремі сумнівні та досить суб’єктивно-провокаційні твердження. Вперше вона була опублікована 1942 р. в “Українському віснику”. На підставі низки тематичних і стилістичних збігів, а також, очевидно, з огляду на те, що в наступному числі цього видання була опублікована стаття “Українська культура”, підписана псевдонімом Д. Кардаш, який дійсно належить О. Ольжичеві, після трагічної смерті поета упорядники творів зарахували йому й статтю “Сучасна українська поезія”. Зокрема

вона була передрукована у книзі “Незнаному Воякові”, де, правда, упорядник зазначав: “Деякі дослідники висловлюють сумнів щодо авторства О. Ольжича. Втім, текстуальні збіги, загальна концепція й інтонація дозволяють нам не погодитися з цим сумнівом”. Та, як згодом з’ясувалося, цей варіант публікації виявився не автентичним. У ньому наявна низка пізніше сфабрикованих вставок.

Щобільше, з позицій офіційної доктрини Культурної Референтури ОУН, якою керував О. Ольжич, зміст, публікація, а згодом ще й створення сфальшованого варіанта огляду явно свідчать про його провокаційний характер. Як імовірну провокацію можна розглядати і повоєнні спроби нав’язати цей маніпулятивний текст перу саме О. Ольжича, який особисто заперечив низку його тверджень у статті “Українська культура”.

В ході дискусії слухачів цікавили питання публікації презентованого дослідження і чи не виникло в автора наміру перетворити цей матеріал у великий книжковий сюжет. М. Крупач відповів, що періодично з’являються його статті з цієї теми в “Українському літературознавстві”, раніше – у “Дзвоні”, “Визвольному шляху”. Висловлену думку про те, що його дослідження можна назвати літературознавчим детективом, доповідач заперечив, ствердивши, що він керується винятково документами, першоджерелами й історичними фактами.

Слухачів надзвичайно цікавило запитання: хто міг бути справжнім автором аналізованої статті? Микола Крупач припустив, що, можливо, Андрій Білінський, при цьому наголосивши, що варто придивитися до стилістики текстів. Прозвучало також запитання, чи можна вважати огляд “Сучасна українська поезія” літературною містифікацією, а чи літературним доносом? М. Крупач відповів, що це літературна містифікація, яку переробляли декілька разів.

Крім працівників Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, семінар відвідали науковці з ЛНУ ім. І. Франка й Інституту Івана Франка НАН України.

Олена Галета. Зворотна перспектива соцреалізму

Наприкінці 2014 р., 23 грудня, відділ української літератури провів XI засідання наукового семінару, на якому з доповіддю “Зворотна перспектива соцреалізму” виступила Олена Галета, доцент кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ ім. І. Франка. Представлена тема – частина більшого дослідження, присвяченого антологіям в історії нової української літератури. На

початку доповідачка означила загальну рамку свого наукового пошуку, наголосила на важливості антологій для побудови візії національної літератури в різні історичні періоди, окреслила саме поняття антології з погляду різних методологій, а відтак перейшла до розгляду власне радянських антологічних проєктів.

Радянська антологізація української літератури, що набуває розмаху від 50-х років ХХ ст., стає підсумком сталінської епохи і знаком хрущовської відлиги, показує складну боротьбу за місце під сонцем у радянській пустелі: як вмістити національну літературу в ідеологічні рамки? кому і навіщо потрібна класика? що робити із “зеленою молодістю” “червоної літератури”? про що говорять фігури умовчання? У пошуку відповіді на ці запитання відкривається складна модель літератури витіснення, підпорядкованої принципу зворотного міметизму.

У радянській літературі антологія стала важливим засобом побудови нового канону, справою державної ваги. Якщо довоєнні українські видання ще перейняті проблемою єдності національної літератури (“Галицька та буковинська українська поезія ХІХ віку” Б. Якубського (1930), “Антологія української поезії” В. Атаманюка, Є. Плужника та Ф. Якубовського (1930–1931)), то видання 50–80-х стають “найтиповішою виражальною формою соцреалізму” (В. Томасік, Є. Смульський), покликаною директивно окреслювати минуле і визначати майбутнє.

Радянські антології української літератури з’являються, однак, щойно після смерті Сталіна, коли вперше по тривалій перерві почалося обмежене й обережне представлення національної літератури (на це звертали увагу, зокрема О. Луцький, Г. Єрмолаєв), звернення до традиції й ідеї культурного наступництва. В їх основу ліг класицистичний принцип, доповнений романтизмом і реалізмом. Зокрема таку картину показує “Антологія української поезії” М. Рильського і М. Нагнибіди (1957), що є результатом зовнішнього тиску і внутрішнього вибору.

М. Рильський відкриває дожовтневий період творами Г. Сковороди, опираючись на “високу” традицію, тоді як Т. Шевченка дозволено було змальовувати лише як “народного поета”, якому делеговано неперсоналізоване слово-мову, а не як індивідуального автора з оригінальними знахідками. Відносини між українською й російською літературою вибудовуються в чітку єрархію, у якій українській літературі відведено підпорядковане становище. Показово, що в російськомовному виданні антології (1958) зникли всі згадки

М. Рильського про оригінальність строфіки, метрики й ритміки українських авторів, їхнє знання світової класики і зв'язки з сучасниками, а твори Г. Сковороди опинилися у додатку.

Передмова Л. Новиченка до радянської частини антології сповнена особливого ідеологічного пафосу, історія літератури чітко поділена на дореволюційне минуле й соцреалістичну сучасність, інваріантом якої ще певніше утверджується російська література. На зміну розрізненню своїх і чужих приходить протиставлення своїх і ворогів. Однак що вища лояльність автора до радянської дійсності, то певніше він перетворюється на статиста радянської життєвої драми. Сам же соцреалізм виявляє свою принципово антимодерну природу (Є. Добренко, Т. Гундорова) і “мовний імперіалізм” (К. Кларк): естетична інакшість стає страшнішою від ідеологічної ворожості, загрожуючи тотальності соцреалізму. Врешті естетика соцреалізму зводиться до заперечення: приватного, суб'єктивного, суто естетичного, мовно витонченого, інтелектуально вивищеного. Починаючи від витіснення інших стилів, підходів, імен, література соцреалізму приходить до витіснення самої реальності, або ж міметизму навспак: вона вже не віддзеркалює життя, а створює взірці для прямого наслідування.

Після доповіді відбулося обговорення. Першою слово взяла Наталя Колтакова. Вона попросила розширити теми агіографічного коду в соцреалізмі, абсолютного минулого та гри слів антологія/онтологія. Відповідаючи, Олена Галета наголосила, що вдавалася до зіставлення соцреалістичної та агіографічної літератури обережно, лише в моменти, коли біографія стає важливішою за написані твори; а також згадала авторів, які пропонують дивитися на соцреалізм як на квазірелігійну літературу та звертають увагу на певну кризу поезії в умовах цієї естетичної парадигми. Поняття абсолютного минулого було використано для того, щоб охарактеризувати чіткий поділ історії літератури в антологіях на до- і повоєнну. Стосовно третьої теми доповідачка відзначила, що антологія не лише віддзеркалює літературу, але й творить її, тобто стає засобом онтологізації літературних явищ.

Лариса Козак, аспірантка відділу української літератури, запитала про те, чи були в антологіях приклади явної фальсифікації письменницьких біографій і творів із тим, щоби зробити їх відповідними до соцреалістичних рамок. Доповідачка не могла навести таких випадків, натомість зазначила, що приклади явної маніпуляції фактами в конструюванні біографічних моделей, а також жорсткої цензури були численними.

Віктор Мартинюк, молодший науковий співробітник відділу української літератури, поцікавився, чи помітно дискусію між радянськими антологіями, укладеними в різний час, і як вирішено питання періодизації щодо авторів, які ввійшли до радянської літератури двома десятиліттями пізніше – після приєднання Західної України. Олена Галета відзначила відмінності у способі актуалізації давніх літературних текстів в “Антології української поезії” 1957-го і шеститомній “Антологія української поезії”, яка почала виходити 1984 р. Причому у другій періодизація відбувається строго за часом написання представлених творів, а не за біографією авторів.

Роман Голик, науковий співробітник відділу нової історії України, запитав, чи доповідачка зіставляла антології із хрестоматіями, альманахами і текстами історії української літератури; і чи брала до уваги укладені в радянський час антології, що репрезентували стару українську літературу. Також він додав, що присутність Г. Сковороди поряд з авторами нової літератури є проблемною, оскільки він таки належить до іншої культурної епохи. Олена Галета відзначила, що її найбільше цікавить, як сквородинський контекст впливав на структурування літератури. Відтак доповідачка пояснила принцип, за яким вона розокремлює антології та альманахи (що представляють зріз поточної літератури, а не репрезентують-конструюють сформовану цілість) і антології та хрестоматії (підпорядкований, ілюстративний комплекс текстів). Щодо антологій давньої літератури, то О. Галета у дослідженні говорить про них винятково як про такі, що утверджують канони та традиції. Важливим моментом вона вважає те, що ці антології дають приклад перспективи, коли тексти, писані різними мовами, можна природно розмістити під одною обкладинкою – питання актуальне для сьогодишньої літературної дискусії.

Данило Ільницький, молодший науковий співробітник відділу української літератури, висловив думку, що видавничі серії “світлової”, “української” тощо літератури, які формують канон, можна розглядати як антології і звернув увагу на проблему періодизації та поділу авторів на до- і повоєнні. Доповідачка відзначила, що найпроблемнішим для періодизації є радянський авангард, який ніяк не вписувався в соцреалізм. Ще одне запитання Д. Ільницького стосувалося офіційної категоризації авторів у радянському літературному процесі через кліше “відомих”, “видатний”, “визначних”. Дослідниця погодилася, що такі оцінки були передовсім виявом влади, який не впливав із художньої якості текстів, це була категоризація особистостей, наслідки якої досі помітні в західній советології,

що не додає витіснених у такий спосіб авторів. На третє запитання про те, чи можна передмову Л. Новиченка вважати текстом страху, О. Галета відповіла ствердно, аргументуючи тим, що через два роки, Л. Новиченко, як член редколегії збірника “З поезії 20-х років”, сформулював ідею про багатонаціональну природу радянської літератури, яка порівняно з позицією, представленою в антології 1957-го, була цілком новою.

Марта Калиняк, молодша наукова співробітниця Інституту Івана Франка НАН України, запитала, чому антологія 1957 р. названа найпоказовішою для соцреалізму, якщо містить відхилення від канону. Доповідачка зазначила, що поетичних антологій української літератури насправді не було багато. Крім того, наявні в розглянутій антології відхилення від канону власне дають змогу краще відчутти його межі.

Христина Рутар, випускниця філологічного факультету ЛНУ ім. І. Франка, запитала, як в умовах цензури могло статися, що для російського перекладу антології передмову було суттєво змінено. О. Галета відповіла, що цензура на той момент не існувала як формальний інститут. Крім того, над перекладним виданням працював інший колектив.

Доповідь Олени Галети – це частина її монографії “Від антології до онтології: антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця XIX – початку XXI століття”, реалізовуваної за підтримки Канадського інституту українських студій Альбертського університету з Вічного фонду ім. родини Стасюків.

Усі семінари відділу української літератури промодерував молодший науковий співробітник Д. Ільницький. Аудіозаписи семінарів можна послухати на сайті інституту.

За аудіозаписами та матеріалами доповідей підготували

Д. Ільницький, В. Мартинюк, Л. Козак, Н. Ощипок

Презентація 7-го випуску “Парадигма”

14 березня 2014 р. у приміщенні Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки (пр. Шевченка, 13) відбулася презентація 7-го випуску збірника наукових праць відділу української літератури “Парадигма”.

Відкрив презентацію гостинний господар – директор бібліотеки, історик та архівіст Іван Сварник. Привітавши відділ із видавничою подією, він поділився спогадами про спілкування з Григорієм Нудьгою, чий пам’яті, власне, присвячена рубрика презентованого

збірника, і передав слово модератору презентації – в. о. завідувача відділу української літератури Петрові Шкраб'юку.

Представили збірник його співупорядники – наукові співробітники відділу української літератури Данило Ільницький та Віктор Мартинюк. Розповівши про передумови формування кожного з розділів, зокрема про наукову конференцію “Світові виміри української культури” (Львів, 22 січня 2013 р.), приурочену 100-річчю від дня народження Григорія Нудьги, а також планові наукові теми відділу, вони поділилися міркуваннями про присутність таких збірників у гуманітарному просторі, наголосили на важливості розміщення наукових джерел у мережі інтернет, а також поміркували над тим, якою могла би бути “Парадигма” в майбутньому. Передусім ішлося про те, як формувати збірник, щоби він був не гамором випадкових голосів, як це часто трапляється у фахових гуманітарних виданнях, а ясним багатоголоссям наукової розмови.

Наступним узяв слово голова правління Громадського благодійного фонду “Фундація ім. Григорія Нудьги”, зять ученого, один із фундаторів збірника Анатолій Бурдейний, який продовжив розмову про актуальність оцифрування давніх та новіших джерел, серед них праць Григорія Нудьги.

Відтак виступи перейшли у формат споминів про Григорія Нудьгу, які доповнювали чи й повторювали опубліковане у 7-й “Парадигмі”.

Роман Іваничук вкотре згадав про доленосну пораду Григорія Нудьги написати цикл історичних романів.

Микола Ільницький поділився захватом від спілкування з Нудьгою, схарактеризував його як великого ерудита і скромну людину. Розповів про інтелектуальну допомогу вченого в поглибленні інтерпретації народних пісень, що їх Микола Ільницький записав із голосу своєї матері – Ганни Ільницької.

Колишні й нинішні працівники Інституту українознавства, літературознавці Любомир Сенік, Богдана Криса, історик Феодосій Стеблій і філософ-культуролог Василь Горинь згадували про нелегкі моменти праці в цій установі, зосереджуючись у виступах як на політичних обставинах звільнення Григорія Нудьги з інституту, так і на характеристиці його як щирої, елегантною та уважної людини, з якою вони ділили робочий простір.

Літературознавець і фольклорист, доцент кафедри української фольклористики ім. акад. Ф. Колесси ЛНУ ім. І. Франка Михайло Чорнопиский наголошував на важливості актуалізовувати

національно-політичну позицію Григорія Нудьги. А професор кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства ЛНУ Михайло Гнатюк заакцентував на потребі консолідуватися львівським літературознавчим середовищем у важливих академічних дискусіях, як-от довкола теми “Іван Франко та євреї”, що недавно спричинила скандал у Відні, а відтак успішно завершилась науковою конференцією в цьому місті. Голос відділу української літератури у таких дискусіях, поряд із філологічним факультетом ЛНУ й Інститутом Івана Франка НАН України, важливий, тому не може не тішити, стверджував М. Гнатюк, що це середовище активізується та налаштоване на діалог і співпрацю з іншими спільнотами.

Відтак виступили теперішні працівники Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича історик і культуролог Роман Голик та історик Олександр Луцький, які передусім привітали колег-літературознавців із цікавим збірником. Олександр Луцький як дослідник політичної історії інституту, зокрема конформізму і некоформізму його працівників, відзначив актуальність публікації “Записів” Григорія Нудьги та подивувався сміливості редакційної колегії, адже окремі висловлювання вченого можуть викликати неоднозначне ставлення в різних колах.

Майже тригодинну презентацію “Парадигми” музичною інтермедією забарвив відомий кобзар Остап Стахів, який, поділившись спогадами про своє спілкування з Григорієм Нудьгою, виконав а capella українську народну пісню.

Д. Ільницький, В. Мартинюк

Міжнародна конференція про міжкультурну взаємодію в літературах Галичини

11 вересня в рамках Форуму книговидавців відбулася Міжнародна конференція “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX ст. – першої третини XX ст.”.

Ініціатор і головний організатор – відділ української літератури ім. І. Крип'якевича НАН України. Співорганізаторами виступили наукові та громадські осередки: Центр гуманітарних досліджень Львівського національного університету ім. І. Франка, Польська академія наук, Центр дослідження літератур Центральної та Південно-Східної Європи, Громадська організація “Форум видавців”. Учасників привітав заступник директора Інституту українознавства з наукової роботи Ігор Соляр.

Доповіді виголосили вчені: Микола Ільницький, Петро Шкраб'юк, Петро Рихло, Катажина Котинська, Ростислав Семків, Тимофій Гаврилів, Олена Галета, Роман Голик, а також молоді науковці: Наталя Ощипок, Данило Ільницький, Віктор Мартинюк та аспірантка відділу української літератури Лариса Козак. Модерував Тимофій Гаврилів.

Цим заходом започатковано дискусійну платформу, покликану стати відкритим майданчиком для наукового осмислення феномену літературної Галичини.

Тексти доповідей, які виголосили працівники відділу української літератури на Міжнародній конференції “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX ст. – першої третини XX ст.”, розміщені на інтернет-сторінці Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України⁶.

Т. Гаврилів

Микола Ільницький – Doctor Honoris Causa Дрогобицького університету

20 листопада 2014 р. у Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. І. Франка відбулося урочисте засідання Вченої ради з нагоди присудження почесного звання Doctor Honoris Causa відомому вченому-літературознавцю, поетові, перекладачеві, членові-кореспондентові НАН України, доктору філологічних наук,

⁶ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/news/news/?newsid=463>

професорові, завідувачеві кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету ім. І. Франка, провідному науковому співробітнику відділу української літератури Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Миколі Ільницькому.

Слово про солезіанта виголосив його колега, знаний літературознавець і поет, кандидат філологічних наук, професор кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького університету Михайло Шалата. Диплом Doctor'a Honoris Causa Миколі Ільницькому урочисто вручив проректор з науково-педагогічної роботи, кандидат фізико-математичних наук, проф. Юрій Кишакевич.

Наприкінці М. Ільницький для численної аудиторії розповів про свій життєвий, науковий і творчий шлях, зокрема й про зв'язок із Дрогобицьким університетом, своєю alma mater, у якій навчався на філологічному факультеті упродовж 1953–1957 рр. Ця урочиста подія має і своє видавниче втілення у формі брошури. Це видання містить “Слово про вченого і поета Миколу Ільницького” Михайла Шалати, наукову працю Миколи Ільницького “Й.-В. Гете й І. Франко: антиномія природи і духу”, бібліографію окремих видань і наукових публікацій вченого за останні 10 років, а також світлини, які відображають зв'язок Миколи Ільницького з Дрогобицьким університетом.

Д. Ільницький, В. Мартинюк

Микола Ільницький – Доктор Honoris Causa

На Вченій раді Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка вручено диплом Почесного доктора цього закладу українському письменникові та науковцю, колишньому студентові цього вузу Миколі Ільницькому.

Доктор філологічних наук, член-кореспондент НАН України, професор Львівського національного університету імені Івана Франка – далеко не повний послужний список знаного науковця. В його творчому доробку – збірки оригінальних і перекладних поезій, близько тридцяти книг літературно-критичних статей і нарисів...

Слово про Миколу Ільницького виголосив творчий побратим – професор Михайло Шалата. Диплом доктора *Honoris Causa* вручив поважному вченому, а ця подія співпала зі славним вісімдесятиліттям соленізанта, проректор педуніверситету, професор Ю. Кишакевич... Були, звичайно, квіти, був традиційний гімн “Гаудеамус”.

У своїм прикінцевім виступі Микола Ільницький щиро подякував колективу Дрогобицького педуніверситету за таку поважну відзнаку, а також за гідний розвиток такої важливої наукової галузі у філології, як франкознавство. На його переконання, саме батьківщина Каменяра має стати взірцем розвитку наукової думки. Бо це час новітньої школи формування української національної ідеї.

Наталя Сушко

Нова неділя (Львів). – 2014. – Чис. 11. – С. 2.

В Антонича на батьківщині

Уродини молодого поета, який надихає людей різного віку, улюбленця своїх 20-літніх ровесників і безвікових митців, не могли відбутися формально або ж проминути безслідно.

За львівською традицією цього жовтневого дня можна було піти на могилу Антонича. Але не самому, а разом із кимось, хто теж належить до символічної антоничівської спільноти. Одноосібне вшанування Антонича на Янівському цвинтарі можливе хіба тоді, якщо це потреба побути на самоті, але не бажання прийти туди першим.

Змагання за Антонича не має жодного сенсу – бо ніколи не станеш переможцем. Тут всі перші і водночас всі останні. Або навіть не так: тут всі *разом*, кожен своїм унікальним голосом.

Можна було запросити друзів до себе додому, взяти домашнього вина або ж придбати доброго у магазині, поставити гарні квіти – і почитати твори цього прекрасного юнака. “У тебе дивні примхи – вино, Антонич, і тюльпани” – які атмосферні і непідвладні часові рядки Миколи Петренка. Отакі дружні посиденьки завжди доречні, чи назвемо це по-українськи, чи англійськом – сейшн.

Я втік у Борятин. Цього разу хотілося бути там. Антонич любив Борятин. Не один вірш написав тут, ретельно вказуючи у своїх зошитах це місце. Приїжджав сюди на літні вакації, і не тільки літні. Тут співав пісні із Ганною Войціцькою. І сам зізнавався, що не раз втік би від обов’язків у місті до села. “Я аж досі сидів у Львові, – писав Антонич у листі до Євгена Юлія Пеленського 22 липня 1934 року, – та непотрібно витратив час на всякі «сходини» та інші «організаційні» справи. За цих півтора місяця був би на селі написав не один новий вірш, а тут не повстало зовсім нічого нового. Знеохочений, лютий за змарнований час, виїжджаю вкінці на днях до себе на село... Ви в горах бодай маєте вільну голову від усяких «ре-

дакційних» заковик та від львівського пороху... Моя адреса на селі: Bortiatyn poczta Sądowa Wisznia”⁷.

Там його батьки, там теж церква і там теж – село, хоча й не гірське, як Новиця, де він вперше побачив світ. Пізніше, у Львові, Антонич жив у дядька з тіткою, і як згадував Володимир Ласовський – потребував її у побуті, навіть слухав її чемно. Може, це йому було потрібно, аби далі бути дитиною, або ж пригадувати дитинство – бо ж тільки дитина може піднятися туди, куди дорослого не пускають ланцюги умовностей. Тут доречними будуть роздуми Василя Жданкіна про чистоту дитячої душі: “Знаєте, чому в людини є ностальгія за дитинством? Перша причина – те, що в дитинстві людина чиста від гріхів, це ангельський стан, ото ж і серце, і мозок, і душа за цим тужать”⁸.

Батьківщина – не конче місце народження, але й місце, де є батьки, де стержень, до якого повертаєшся, від якого відходиш і до якого знову повертаєшся. Батьківщину не можна продати, бо інакше буде біда – така, яка спіткала героя оповідання Івана Франка, яке так і називається – “Батьківщина”.

Бортятинський музей-садибу Антоничів було офіційно відкрито у 2009 році. І напевне багато хто із гуманітарних скептиків думав, що це буде формальна установа, де все обмежуватиметься лише традиційною експозицією за склом, завченим текстом і головне – статичністю у діяльності. Музейна теорія у Львові змінюється, і головні категорії, якими бачать музеї теперішнього і майбутнього львівські інтелектуали-культурологи – це *намацальність* та *максимальна і активна участь* відвідувача. Бортятинський осередок виявився ближчим до другого із варіантів. Попри те, що не конче заглиблювався у музейно-культурологічну теорію, став дуже рухливим. Тут, як на мене, є дві причини: природна внутрішня потреба працівників, їхня дитиноцентрична діяльність, і аура Антонича, який дає велике поле для самореалізації тих людей, які ним зацікавлені. Властиво, музей-садиба Антоничів з одного боку, начебто, займається збором колекції різних матеріалів, присвячених конкретній постаті, а з іншого боку – від самого початку стає територією для творчої самореалізації дітей і юні, яка приходить сюди

⁷ Антонич Б. І. Повне зібрання творів / Б. І. Антонич. – Львів: Літопис, 2009. – С. 717.

⁸ Крупницький Л. Свій “острів”. Кобзар Василь Жданкін: покинув усе, щоб здобути більше / Л. Крупницький // Дзеркало тижня. – 2007. – 30 червня – 6 липня. – С. 19.

на майстер-класи з різних мистецтв (з літератури теж), на огляди виставок різних малярів і скульпторів.

Алея дерев'яних скульптур, освяченням якої якраз розпочалося святкування Антоничевих 105-х уродин, і яку виконали студенти Львівської академії мистецтв при опіці Дарія Грабаря – якраз свідчить про те, що вони, відштовхуючись від поетичного простору цього митця, шукають шляхи до свого світу. Останні 5 років актуалізації Антонича показують, що саме діти і саме юнаки з юнками відчують цей світ дуже тонко і влучно через свою природність і наївність. Хай технічно в чомусь невміло, але цю невмілість перемагає правдива емоція, яку часом і визнані майстри не застраховані втратити. Цього року також було немало шевченківських актуалізацій. До традиційного заходу з цієї нагоди в нашому Інституті⁹ Дитяча Школа Народних Мистецтв, що у Львові, привезла твори своїх учнів на шевченківську тематику. Робота десятирічної Андріани Бойчук (при наставництві Ольги Коваліско), яка намалювала портрет Тараса Шевченка, виявилася у своїй простоті дуже змістовною і привабливою. Декілька штрихів – і маємо силуети обличчя та одягу, в основному тонкі лінії, і лише вуса, комірі і гудзики замальовані повністю. Начебто неупорядковані лінії замалювання фону, що за Шевченком (ця робота виконана на основі одного із автопортретів Шевченка) створюють збудований хаос (за Антоничем), і це створює ефект ще більшої концентрації на самому Шевченкові. Поет нахилений убік – і саме у такій інтерпретації цього жесту є дитяча зачудованість і постійне питання-заглядання до таємниці всесвіту, який позаду, на фоні, але завжди в гармонії з мікросвітом людини. Дерев'яна антоничівська алея старша за способом втілення, але юнацька за світовідчуванням: солодке незнання гріхів світу, відкриті очі до незвіданих досвідів і підсвідомо закриті до облуди.

Взагалі, цей борятинський день був найбільше малярський. Антонич став орбітою, навколо якої крутилися знамениті, але скромні гості-малярі з Одеси. Пані Зоряна Білик – колишня директорка Музею історії релігії, філією якою є садиба у Борятині, запросила це товариство на кількадечний пленер, і наслідки цього візиту виявилися доволі багатопланові.

Я хочу Вас познайомити з пані Ларисою Дем'янишиною з Одеси, де ж вона ходить? – каже пані Зоряна Білик. – А ось і вона.

⁹ Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів).

Пані Лариса за мотивами Антонича намалювала найбільше. Одразу після першого враження сильно врізалися в пам'ять дві її роботи. Цікаво, що означає, якщо картини запам'ятовуються, і якщо вмів би намалювати – то й відтворити би зумів? Це картина за мотивами Антоничевого вірша “Село” (“Корови моляться до сонця...”)¹ і образ весни – слов'янки синьоокої. Корови із рогами, що перетворилися у пів круглий місяць піднімаються на ескалаторі до потужного й гарячого сонця, однаково сильного, але й однаково теплого, однаково засліплюючого, але й однаково бажаного і притягального. Зелено-синя весна в образі заплетеної дівчини, яка схилилася набік, чи може – там не бік, а всесвіт? І очі – чи є вони взагалі, бо вона наче й цілою поставою дивиться кудись, але й не дивиться водночас. Словом, картина без якихось поверхневих акцентів, але виразна стилістично, атмосферно. Принаймні так говорить зараз пам'ять.

Поруч із цими картинами – на місці сцени, мовби замість тих, хто виступає – були роботи Анатолія Кравченка, іншого одесита, який на хвилю став львів'янином. Декілька львівських пейзажів. Вони не могли не привернути увагу своєю м'якою художньою точністю. Це той випадок – як-от із Гнатом Хоткевичем і Михайлом Коцюбинським, які побачили Гуцульщину і гуцулів – коли очі іншого міста творять якусь точнішу картину міста твого, якимось так влучно помічають навіть не те, щоб деталі, а загальний образ, який для нас уже може бути затертим. Дивлячись на цих декілька, здавалося би звичайних пейзажів, виконаних філігранно і з теплом – вид на пам'ятник Шевченкові з тилу, вулиця Руська із вежею Корнякта – скажу так: це великий виклик написати Львів, по якому колись ходив і Антонич, і який споглядає на нас із відкриток та кітчевих картин з вернісажу, і зовсім не збаналізувати його, а навпаки – відкрити для себе і перевідкрити для львів'ян. Я дивився на картину, і я вже був у ній всередині, йшов по Руській в напрямку до книжкового базару і церкви св. Михаїла. Відстань від мого погляду до перебування *там* була дуже малою. Отже, чим менша ця відстань, тим більше працював маляр. Це як віртуозна і легка гра на флейті, за якою ховається невсипущі заняття і праця музичного відчуття. А тобі залишається приймати це малярське запрошення до Львова, як колись Антонич запрошував на місяць (той, яким він є у нашій призмі, а не той, яким він є насправді), і потрапивши до цього міфологічного міста, зрозуміти, що тебе звідси ніколи не виженуть.

І все це відбувалося у Бортятині як центрі втілення художніх ідей цього маленького антоничівського фестивалю-пленеру. Львівський

Антонич неможливий без Лемківщини і Бортятина, а Антонич лемківський і бортятинський неможливий без Львова.

Цього разу у Бортятині було багато Львова через присутніх тут особистостей міста. Здійснимо прогулянку з ними, наче різними вагонами одного потяга, поспілкуймося, посперечаймося.

Роман Лубківський у Бортятині почуває себе дуже комфортно. Він приїжджає сюди наче додому, або й навпаки – до гостей, які завжди раді його бачити і готові духовно ділитися. Ще перед початком будь-якої дії на трав'яній сцені, можна було спостерігати, як Лубківський з радістю передає до музею-садиби різні архівні матеріали – фотографії, вирізки із газет чи журналів. На кількох кріслах пан Роман розклав свій, що вже ставав спільним для всіх, архів, і папери все збільшувалися, виринаючи із його сумки – теперішня директорка музею-садиби Світлана Іванська слухала коментарі пана Романа та історії, пов'язаними із цими – ні не експонатами, а зафіксованими митями великої радості й складних моментів антоничівської популяризації, яка й надалі чекатиме своїх актуалізаторів.

Уже відтак підійшовши до мікрофона, Роман Лубківський не без ностальгії згадував про часи передвікриття Антонича у кінці 1980-х років, коли він разом із Миколою Ільницьким упорядковував збірник “Весни розспіваної князь. Слово про Антонича: статті, есе, спогади, листи, поезії”, як спільно із Іриною та Ігорем Калинцями відбувалося відкриття Бортятини, що стало спільною справою цілої антоничівської спільноти. Для мого покоління уже невідомі обставини відкриття Антонича у 1960-х роках, вони залишаються міфологічними, і час стирає наслідки діяльності тодішньої офіційної літературної влади, а залишає лише результати, з яких можемо користати сьогодні. Можна назвати це безумовною перемогою андерграунду і тих плодів, що їх літератори, змушені працювати в офіційних умовах, виростили як начебто додаткові сюжети.

Про міфологічність. Роман Лубківський сказав, що тепер модно говорити про міфологічність Антонича. “Та це глибоко національний поет!”, – підкреслив пан Роман, даючи попередньому фактові заперечення і навіть відсіч, і тому створюючи протиставлення. Та мені здається, що протиставлення є не коректним, не точним методом до Антонича. Міфологізація дійсності як концепція творчості, яку подібно застосовували Богдан Ігор Антонич і Бруно Шульц – це не ідеологічна категорія, а передусім естетична. В Антонича міфологічний світогляд у творчості, його трактування мистецтва як окремої дійсності органічно сплетені із концепцією національного

мистецтва, органічності і доленосності національного світовідчуження. Це розрізнення може бути лише у нас, в Антонича його немає, у певному сенсі для нього міфологізація = національне. Міфологізація національного, міфологізація через національне, а національне – через міфологізацію.

Міфологізація є апіорною ознакою поетичного, та й загалом мистецького світобачення і світоконструювання. Створення ефекту казковості, передання зачудованості, опуклості, бачення у звичному надзвичайне (тут доречним буде згадати концепцію Дмитра Козія про зачудування, внутрішнє прозирання і почуття величі як три джерела творчого натхнення Антонича¹⁰). Можна перефразувати Юрія Андруховича, який в одній зі своїх статей про метафору в Антонича написав, що “значення метафори у поетичному мовленні завжди було вирішальним. Питома вага метафор у тексті багатьма розглядається як фактична ознака відмінності поетичного тексту від непоетичного. У цьому сенсі «метафоричним» слід би вважати кожного поета”¹¹. Так от, перефразовуючи, можна сказати, що міфологічним слід вважати кожного поета, адже конструювання свого неповторного поетичного світу, його міфологізування – це якраз ознака поезії.

У поетичному світі міф реалізовується через концепт “пейзажу з вікна” (за однойменним віршем Б. І. Антонича), як призма. Це окуляри, через які ми дивимося на світ. Найвідоміший твір Антонича (після, “Вишень”, звісно) – це “Коляда”. І не випадково у ній перехресшуються три точки Антоничевого способу творення: мистецтво як призма – міфотворчість – національне мистецтво. Бог народився саме тут, у нас, на Лемківщині. Христос – тут, як і весна, що слов’янка синьоока (з вірша “До весни”), і це тому, що ми тут його бачимо і відчуваємо, саме тут він нам відкривається і шлях цього відкривання веде нас якомога вище і якомога далі. Годі знайти більш локальне змалювання Різдва, з одного боку, і годі знайти більш універсальне бачення цього свята – з другого боку.

Приємними є несподівані проникнення до Антоничевої творчості тих людей, які у своєму повсякденно-дослідницькому житті

¹⁰ Козій Д. Трояке джерело творчого надхнення Б. І. Антонича / Д. Козій // Антонич Б. І. Вибрані твори. – Київ: Смолоскип, 2012. – С. 725–738.

¹¹ Андрухович Ю. Особливості стилістики і техніки письма Богдана-Ігоря Антонича / Ю. Андрухович // Нариси з поезики української літератури кінця XIX – першої половини XX століття. – Івано-Франківськ: “Плай”; Снятин: ПрутПринт, 2000. – С. 161.

ним спеціально не займаються. Часто такий мандрівний фокус освіжає нас, які з Антоничем чи не щоденно. Філолог Ярослав Гарасим, вчений-фольклорист, знаний студентам як декан філологічного факультету Львівського університету, а тепер уже й проректор, знайшов в Антонича дихотомію – “весна” і “вітер століть”. У нашому житті – і особливо в теперішньому українському житті – ці два подиви завжди йдуть поруч, допомагають одне одному чи суперечать, сперечаються, але творять цілісну картину. Так от, – побажав усім Гарасим, – хотілося би, щоб “вітер століть” ніколи не псував нашу “весну”. А я собі подумки додав: як важливо, щоб ця весна справді була реальністю – передусім у нашому виконанні.

Ігор Калинець, який вважає себе поетичним учнем Антонича, насправді є його добрим другом. Така дружба не міняє свого відліку з плином часу, вона не залежить від епохи, в якій випало жити цим сродним людям, вона залежить від віку, коли відбулося знайомство. Тоді, коли Калинець запізнав Антонича, вони були ровесниками. Калинець завжди залишається естетом, і в цей день він не відчуває загубленим: дисидентська діяльність пана Ігоря окрім всього іншого навчила знати ціну справжнім зразкам мистецтва – і не лише словесного, але й візуального. Годі шукати кращого товариства, ніж Ігор Калинець, для уважного обсервування всіх мистецьких творів, що перебувають на подвір’ї у батьків Антонича. Ми спілкуємося, а звідусіль долинають голоси лемків.

Звісно, лемки. Вони згуртовані і стоять одне за одного. Якщо десь відбувається лемківське свято – вони всі там. Богдана Ігоря Антонича вони шанують надзвичайно, адже ж він лемко. Вони поєднали у собі гострий зір, твердість характеру з філософічністю гір та ліризмом світовідчуття. Вони справжні газди, хоча це слово не лемківське, а гуцульське. Степан Майкович, голова Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства “Лемківщина”, сказав, що справжній лемко не може вручати грамоту без підкріплення у конверті. Так товариство підтримало молодих митців, які вирізали свої композиції на мотиви творів Антонича. Лемки дякували цим хлопцям, адже ж вони вшанували Антонича, хоча зараз ми у Бортятині. “Дякуємо, – сказав Степан Майкович, – що ви шануєте *нашого* поета”. Антонич таки справді лемко, проте жодним чином не лемківський поет, а український. Інакше ми би мали назвати Василя Стефаника – покутським, а Івана Франка – бойківським письменником. Якраз навпаки – Антоничева орієнтація на українську літературну мову, дуже різні стежки його світоглядних орієнтирів

свідчать про універсальність, яка виросла із лемківської, української закоріненості.

Ми завжди належимо своєму краєві, і в цьому є неминучість – чи зі знаком плюс чи зі знаком мінус у нашій інтерпретації, але все-таки завжди зі знаком плюс при наперед даності. Закоріненість тоді найкраща, креативна, плідна, коли є повертання, бо якщо є повертання, то є і відходження. Це постійний рух вперед і назад, назад і вперед. Лемківщина і Антонич, Антонич і Лемківщина як невідпинне взаємоскерування. Він належить їй тому, що їй не належить. Він настільки лемківський, наскільки ним не є. Він знайшов її, вийшовши з неї, і повернувшись. Це пам'ять, це уява, це тримання у собі, але не перебування в ній у прямому, буденному, побутовому сенсі. Повертання. Як у Шевченка, коли він був у Росії.

Але втім, точка, в якій ми з'явилися і росли, є доленосною і ми завжди є у ній. Початок і кінець – разом. Так стверджував Богдан Ігор Антонич про свою Лемківщину, де його нахил до пізнання світу-космосу почав розвиватися – уже як поет, який розумів, що універсалізація свого внутрішнього космосу, заякореного *там*, мусить бути донесена *тут*: саме тому переїхав до Львова, саме тому оформлював свої *уявління* у слова, надаючи перевагу *надхненню*, але розуміючи вагу слів.

Як добре, що вагу слів у львівській мистецькій традиції розуміють й малярі. І це вже традиція. Традиція українського модерну. Ще від часів сецесії і до міжвоєнного Львова, де малярі були водночас вдумливими теоретиками мистецтва. Досліджуючи мистецький світогляд Антонича, я дійшов висновку, що саме у дискурсі малярських теорій формувався Антонич-інтелектуал. Перервана традиція пізніше актуалізувалася у творчості Мирона Яціва, найбільш популярні твори якого – обкладинки та оформлення низки українських книжок – наше покоління пам'ятає з раннього дитинства. Роман Миронович Яців продовжує не лише батьківську традицію, але й актуалізує міжвоєнний мистецький світ сьогодні. Пан Роман не випадково сьогодні тут: ця людина мені бачиться втіленням найкращих ознак галицького українства у вмінні балансувати між вічними антагоністами: традицією і модерністю, містом і селом, західним і східним, давнім і сучасним. Мистецтво, яким він займається як дослідник і як маляр – вчить його бачити високе знизу, а низьке згорі, і водночас – кожне із власної перспективи. Він не міг не сказати і про Антонича. Закінчуючи свій виступ, Роман Яців подарував Борятинові свою книжку про Романа Чорнія – сучасника Антонича. У

додатку цієї антології є й текст про Антонича – проникливе у своїх дослідницьких стратегіях і намацальне щодо Антоничевого синтезу всіх цих начебто конфліктних дихотомій. Дискурс продовжується.

І ось почав виступати чоловік, з мовлення якого я зрозумів, що він не тутешній, не галичанин. Але якась така природна мова лилася з його уст, цей чоловік був у захваті, його емоції формували його мову, а мова попередньо впливала на емоції. Я себе зловив на крамольній думці – що це певно найкращий оратор сьогодні. Його представили як «голос проекту»: Володимир Островський був мистецтвознавчим опікуном своїх друзів-малярів з Одеси. Він також музейник, а ще філолог і мандрівник, який з далеких країв привозить екзотичні музичні інструменти. Між голосом проекту і Антоничем відбулося зіткнення, щоправда, їхній конфлікт був взаємозачудованим. Як би ми не старалися обґрунтовувати цілісно-комплексні дослідження чи систематично вшановувати традицію, інколи нас перемагає миттєве захоплення, точка зіткнення, яка в найкоротший час дає найкращі результати і потім пам'ятається ще довго. Так сталося із голосом цього начебто короткого проекту, але насправді проекту з початком і без кінця.

Пізніше Островський не міг знову не вийти до мікрофона, щоб продовжити бесіду – щоб прокоментувати висловлене іншими людьми, щоб подякувати людині, яку запізнав тут – відомій співачці, а разом й голові Світової федерації українських лемківських об'єднань Софії Федині, що вже й для нас стало сюрпризом. Софія порівняла лемківську трагедію депортації з сучасними військовими катаклізмами у Донецькій та Луганській областях, де теж, як і по всій Україні, багато лемків, що тепер вдруге переживають виселення зі своєї землі: адже ж вона встигла стати рідною, хай другою. Софія Федина виконала декілька лемківських пісень у своїй манері, яка передає тужливий, але водночас вольовий характер лемків.

Цього дня чи не тричі звучала пісня “Полетів би-м на край світа”. Спочатку – у виконанні Софії Федини, а потім – хору “Лемковина”, і вже у кінці – не знаючи, що звучало раніше, її заспівав новоприбулий Василь Жданкін. Всі три рази вона звучала по-різному. “Лемковина” співала весело, Федина – зворушливо, Жданкін – епічно, по-кобзарському. Всі три рази вона звучала сильно. Хор “Лемковина” подарував не одну хвилину енергетичного заряду. Ці твори не випадково звучать у Бортятині. Лемківщина знайшла Антонича там, де утворився неформальний центр актуалізації творчості поета. Напевно ж таки він тут співав ці пісні, носив свою Лемковину зі собою. Вокалісти кажуть, що носять свій інструмент зі собою, а творці – хіба

носять свою пам'ять, що у контакті з новими враженнями, враження старі подає, як калейдоскоп – у новіших, найнесподіваніших світлах.

Так і стається з гостями Бортятин – реципієнтами дійства, що пізніше хоча б якийсь час живитиме наш світогляд, який розвивається здебільшого в урбаністичному світі. Може, й тому сюди приїжджають цікаві люди – як от пан Вальтер Максимович, лемко із Америки, який саме в цей день, оглянувши експозицію старих світлин – допоміг в ідентифікації багатьох осіб, адже це його родичі або знайомі ще з дитинства. Може, й тому сюди любить приїжджати моя сім'я – дружина Люба і син Йосип, а також дід Микола.

Я знав, що буде Василь Жданкін. Щоправда, одразу якось не помітив його прізвища у програмці-запрошенні. Його присутність у такому зосередженому на тиші і щедрому на простір місці, як Бортятин, ще й особливо приваблива – адже буде нагода насолодитися слуханням, що не завжди вдається на велелюдному фестивалі. Це мене утвердило у бажанні приїхати, хоч і без того думками я вже був у Бортятині.

Василь Жданкін ходив туди-сюди, переодягаючись, і не говорив нічого. А я мав час воскресити у пам'яті зовнішньо недавні, але внутрішньо далекі студентські часи, коли касета театру-студії “Не журись!” з різдвяними творами і з додатком кількох пісень Жданкінового виконання допасовувалася до лекційного курсу з давньої української літератури професорки Богдани Криси – найбільш предметно і найбільш неформально прочитаного курсу з всієї п'ятирічної розмови про історію української літератури в університеті. Тоді злегендаризований на лекціях світ козацького бароко і Сковороди підсилювався героїчно-пісенною атмосферою тої касети, а розмова про львівські братства могла бути “проілюстрована” походом до сучасної вулиці Івана Федорова чи Вірменської, аби знайти потрібну для навчання книжку у букіністичних книгарнях чи книжковому базарі. Напевно, і модерновий Антонич ходив цими вулицями, накладаючи свій шар до загального львівського палімпсесту. Не проминала його згадати у лекціях і Богдана Семенівна.

Ми схильні уявляти собі митця, коли сприймаємо його твори. Ми завжди намагаємося долати більший чи менший розрив, який часом навіть утворює прірву між творами і особою, яка має до них безпосередній стосунок. Який він, той образ, який виникає в часі слухання Жданкіна?.. Образ високого, доброго, вдумливого і чуйного, хоч і не сентиментального безвікового Чоловіка. Якогось міфічного героїчного козака, що вміє і хоче співати.

Рідкісне вміння співати на *piano* і вміння співати *forte*, але дуже сконцентроване, природне володіння силою звуку. Вміла гребля для такого широкого діапазону. “Чуєш, брате мій” – приклад такого виконання. Початок і перший куплет тихо, ніжно, сумно, а далі – сум-крик на весь голос при збереженні тої життєлюбної меланхолії, що на початку. Врешті – знову спокійний кінець і акордове завершення. За ці кілька хвилин відбувається дуже багато: навіть на цифровому записі, де звучить Василь Жданкін, оживають не лише брати Лепкі, які написали цю пісню, але й вся українська душа, і як багато сказано в цій пісні, та навіть не так:

поза-словами і парадоксально: цим настроєвим посилом. Як мало треба було слів Богданові Лепкому, щоб сказати так багато: в Антонича теж є така дивовижна властивість (“Яворова повість” на вісім рядків, і обов’язково – супровідне захоплення нею Дмитра Павличка). Чи ж не виконання змушує тебе то сміятися, то плакати, як у “Перебенді” Шевченка, а головне – любити? Дає можливість відчутти горизонт і захід сонця, минувшину: “давно се діялось”, деś колись були героїчні битви, зміфологізовані та опоетизовані: гуля Максим, гуля батько: Жданкін співає пісню «Гей, літа орел», а ти відчуваєш і героїку і трагіку, і минувшину і те, що ця минувшина – це про сьогодні. А прикінцеве трикраткове “гуля батько”... Наче й пішов далі Максим, і тільки хіба уявляти, що далі. Малярськість музичного виконання, як і в Антонича – музично-малярська поезія.

Я тепер розумію, чому Шевченка називають Кобзарем. Подібно, як Шевченко, Жданкін актуалізує те, що раніше було болючим, а тепер може сприйматися всього лиш як історична реалія. “Шевченко оспівував наше горе, а Антонич оспівував нашу радість” – сказав Жданкін перед тим, як заспівати. Хтось серед присутніх слу-

хачів доповнив: “Тому що був молодий”. Це так. Але його молодість особлива тому, що в ній йдуть поруч шал і розум, захват і досвід.

“Коляда” – тихо оголосив своїм тенором Жданкін, нарешті заговоривши, а потім виконав своїм баритоном...¹². Цей згорблений, чи то пак просто нахилений вперед чоловік дійсно все-таки пересотворюється, коли співає. Це як два обличчя Антонича – різні, але взаємодоповнювальні. Він стає струнким, а його голос лине, хоча не розсіюється, а цілісним клубочком є сконцентрований, контрастний і не втікає від того простору, де звучить. Людина-Жданкін містить співака-Жданкіна, Жданкіна-музиканта, якого твори на досить високих, згущених енергетичних частотах. Він справді по-кобзарськи заворожує і стержево діє на сприйняття світу. Його “Коляда” була створена, коли він був молодий, і це так само, як і в Антонича – зафіксована молодість, яка живе багато років і омолоджує інших.

“Христос ся рождає!” – звучить обов’язковий прикінцевий елемент цієї композиції, а слухачі по-доброму сміються: у такий час? Але Христос завжди рождається, хоч би й зараз рождається, коли звучить ця пісня – у когось в серці. Так само як завжди він Воскрес.

Окрім “Коляди”, тексти Антонича, на які написав музику Жданкін – про світобудову, це вірші, які об’єднують всі релігії, всі світогляди, і є понадрелігійними, у тому сенсі, що кожна релігія там закладена, вони є понадконфесійними. Йдеться про три твори, які знаємо з Жданкінового диску “Б’ють пороги” (Львів, “Студія Лева”, запис 1991 р.): “Перша глава біблій”, “Портрет теслі” і “Життя по-грецьки біос” – де релігійне поєднується зі світським, божественне із людським, але головне, всі вони – зі збірки “Зелена євангелія”, де людина бачиться частиною природи: окрім того, що є творінням Божим, разом із рослинами і тваринами родиться, множиться, вмирає, і весь цей біос утворює єдину симфонію життя. Я переконаний, що Жданкін не випадково вибирав ці твори для своєї емоційної актуалізації. У “Портреті теслі” якраз йдеться про повно-зеленого життя теслю, що водночас теше церкви, але й чарує жінок (тобто зваблює). Ніщо, що є пов’язане із життям, ростом і розвитком не є чужим, отже й мистецтво, що його творить людина – теж частина цього життя і цього росту.

Василь Жданкін закінчив свій виступ і трав’яна сцена перейшла до стану очікування...

¹² В іншого співака – Тараса Петриненка – теж є різниця між тембрами голосу: він говорить баритоном, а співає сильним тенором.

На великій спільній трапезі хор “Лемковина” продовжував співати. Тільки тепер можна собі уявити, як проводили час наші діди із Лемківщини чи Надсяння – не замовкали і веселилися. “Мама не давала нам замовкнути. Співайте, – постійно казала вона при святі”, – казала мені моя бабця, яка народилася під Перемишлем. Коли ти співаєш пісню сам, між вами немає відстані, ти пускаєш її до себе. Коли виконує хтось інший, особливо якщо йдеться про пісню для розваги – то з’являється певна відстань між піснюю і тобою, як навіть може стати прірвою. Сьогодні при забавах співають тільки ті, хто цим займається. Часто Вам доводилося бути на гостинах, де за щастя, якщо принаймні розмова весела й цікава зав’яжеться? Мені так. Інколи аж дивно, що хористки-лемкині такі по-щирому веселі незалежно від віку: вони ж бо співають поодиночці і водночас разом, вони помножують той резонанс, який звучить в кожного зокрема. Може, найкраще, що може зробити наше тіло – це співати пісню? Правда, без душі тіло не справиться. Трапеза у ранішому значенні – це в останню чергу фізіологічний процес, але тепер ми наближаємося до цієї останньої черги. А лемків тримає Антонич. Чи то, може, лемки тримають Антонича?

І Антоничем, і лемками були вражені одеські гості. Гостями вони були хіба на початку, бо потім поступово стали відчувати себе вдома. Голос проекту Володимир Островський відчув, що подолані сотні кілометрів не змінюють ідентичності – національної, ментальної.

Анатолій Кравченко при годинній розмові в електричці, коли ми разом поверталися до Львова, сказав, що раніше не знав Антонича і в його вже не зовсім юнацькому віці він став відкриттям. Якщо відтворити його слова, то митець був заскочений, у захваті, що можна знайомі, або й зовсім звичні речі побачити зовсім несподівано, от саме з такого боку. Антонич вчить бачити по-іншому, це одна з головних його ознак як митця слова – сказав Анатолій Кравченко, а його враження є для мене випадковим майстер-класом з психології творчості, і тут про офіційну освіту говорити намарне.

Ми говорили про українську книжку і її присутність в Одесі. Про природне бажання українських дітей в Одесі бачити україномовну класику з добрими ілюстраціями. Про те, що цю нішу заповнює “Видавництво Старого Лева” і “А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га”, книжки яких завдяки єдиній українській книгарні в Одесі потрапляють до рук охочих.

Майже одразу після початку війни Анатолій Кравченко з дружиною та іншими митцями організували мистецький проект на підтримку українських воїнів. Сивоволосий і сивобородий одеський маляр дивився на мене, чи то радше я на нього і я розумів, що ці начебто реквізити митця є ні виявом богемії, ні чогось поважного, що відлякує. По-батьківськи Анатолій послухав мою розповідь про найближчого мені Героя Майдану Богдана Сольчаника – що ми думаємо про нього дуже часто, що він став нашою планкою, на яку рівняємося у хвилинах сумнівів чи упадку. У підсумку про те, що вбили найкращих, був і щирий жаль, сум, але і якесь просвітлення – що вони там, що це їхнє місце, і відчулося якесь неможливе до ословлення усвідомлення нашого існування, де світло завжди перемагає.

І все це спричинене нашою антоничівською акцією, де сам Антонич, “захоплений в житті” поет, виконує роль покровителя, об’єднуючи людей, яким є що розповісти, заспівати чи показати, і людей, які охочі послухати, подивитися і порефлексувати. Так уже повелося у Музеї-садибі Антоничів в Бортятині, що розмова про Антонича, рефлексування навколо проблем, які він порушував, ненав’язливо змушує проблематизувати далі, йти “у дно, у суть, у корінь речі, у надро слова і у надро сонця”.

День у Бортятині закінчився у Львові. Прощання з одеситами поблизу залізничного вокзалу не було сумним. Усередині домінувало хвилююче відчуття свіжого досвіду і очікування нових подій, які він спровокує.

Д. Ільницький

Концерт до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

6 березня 2014 р. в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича відбувся шевченківський концерт. Він став завершальною частиною Четвертих наукових читань імені академіка Я. Д. Ісаєвича, які пройшли під знаком святкування 200-х роковин від дня народження Тараса Шевченка. У переддень відбулося засідання спільної секції відділу нової історії України та відділу української літератури під назвою: “Творча спадщина і культ Тараса Шевченка як чинники інтеграції Галичини в загальноукраїнський національно-культурний простір”. А в день концерту йому передувало пленарне засідання “Тарас Шевченко в контексті історії та сучасності”.

На концерті виступили:

– відомий літературознавець, канд. філол. наук, заступник декана факультету журналістики Львівського національного університету

ім. І. Франка Богдан Тихолоз, який виголосив доповідь “Чому Шевченко?” (на інтернет-сторінці інституту подано текст виступу);

– молоді актори – студенти кафедри театрознавства та акторської майстерності ЛНУ ім. І. Франка Валерія Котеленець і Богдан Грицюк (майстерня Олега Стефана). Вони показали театральновокальну композицію з таких творів Шевченка: “Давидові псалми” (1, 53, 93), “Ми восени таки похожі”, “Молитва”, “Іван Підкова” та “Катерина”;

– троє бандуристок – учениці Львівської державної музичної школи № 8 Олена Балук, Марія Домарадська, Ірина Білянська;

– історик, письменник, бандурист Дмитро Білий, який зробив екскурс темою “Тарас Шевченко і Кубань” і заспівав а capella декілька українських пісень.

Модерував вечір Петро Шкраб’юк, елегантно і влучно представляючи кожного з артистів та промовців.

Також напередодні заходу в актовій залі Інституту регіональних досліджень НАН України було відкрито виставку художніх робіт на шевченківську тематику учнів Дитячої школи народних мистецтв (м. Львів). Учасники й слухачі концерту зацікавлено оглядали її, зокрема відзначивши портрет Тараса Шевченка авторства десятирічної Андріани Бойчук (наставниця – Ольга Коваліско). Врешті-решт цю роботу директорка школи Галина Вихованська подарувала відділові української літератури інституту.

Співорганізаторами концерту були члени інститутської профспілки Ольга Кровицька та Данило Ільницький.

Д. Ільницький

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

Працівники Центру продовжили збір емпіричного матеріалу щодо вивчення ролі та місця Польщі, польського чинника у формуванні національно-культурного простору України в новітню добу. Зокрема М. Литвин, Я. Кондрач, А. Боляновський показали особливості етнотемографічних трансформацій та суспільно-культурного життя українців та поляків в умовах тоталітаризму і в посттоталітарний період. Узагальнення робилося не лише на національному, але й регіональному рівнях (матеріалах Надсяння, Лемківщини, Холмщини і Підляшшя, сучасних західних областей України). При цьому широко подавався європейський контекст суспільно-політичних подій новітньої доби, актуалізувався вплив російського (радянського), німецького й інших зовнішньополітичних чинників, які прямо чи опосередковано впливали на перебіг українсько-польських відносин у нову та новітню добу.

У зв'язку із відзначенням 100-річчя початку Першої світової війни М. Литвин підготував низку статей, присвячених геополітиці країн Антанти та Троїстого союзу в 1914–1918 рр., аналізу української проблеми у роки Великої війни та перші повоєнні. Досліджено також участь галичан в Українській національно-демократичній революції 1917–1921 рр.

Агресія Росії щодо України у 2014 р. спонукала науковців звернути більше уваги на роль російського чинника в Першій світовій війні, українському державотворенні 1917–1921 рр. Стверджено, що після розпаду імперій Романових і Габсбургів плани нової більшовицької Росії особливо не змінилися, удосконалилася лише тактика дій на українських теренах. Власне для нейтралізації Української революції, прагнень Української Народної Республіки за сприяння Москви проголошується Республіка Таврида, а згодом Донецько-Криворізька, досвід якої активно популяризував Кремль, донецькі сепаратисти, Київський філіал Інституту СНД.

Т. Горбачевський досліджував особливості національно-релігійного та культурно-мистецького життя польської громади Львова в контексті міжнаціональних відносин у Галичині в першій половині ХХ ст., що у сучасних реаліях сприятиме толерантності та конструктивному діалогу сучасних українських політиків, управлінців, діячів культури й Церкви з польськими колегами. Насамперед проаналізовано роль і місце Римо-Католицької Церкви в духовно-культурному житті поліетнічного Львова, зокрема благодійну діяльність Митрополичої капітули та культурно-освітні акції католицьких товариств під час проведення Католицької акції в 30-х роках. Виокремлено аспекти етносоціокультурних трансформацій у міжвоєнному Львові, зокрема вплив релігійного чинника на життя та побут мешканців, його національну ідентичність, політичну культуру.

О. Руда досліджувала функціонування історичної науки й освіти на західних землях України наприкінці ХІХ – в першій третині ХХ ст. У ході опрацювання документального матеріалу в архівах України та Польщі реконструйовано функціонування народного шкільництва Галичини періоду автономії 1867–1918 рр., що характеризувався полонізацією освіти зі збереженням австрійського виміру народних шкіл та австрійської інтерпретації історичного минулого. Проаналізовано закони 1867–1893 рр., а також запроваджені на їх підставі навчальні плани 70-х років ХІХ – початку ХХ ст., які сприяли поширенню та модернізації навчання історії в народних школах, а також зміні мети, змісту й методики її викладання. Вивчення історії в народних школах зазначеного періоду узгоджувалося з польськими історичними традиціями, а минуле українського народу в цьому процесі було відсунуте на другий план.

О. Руда, М. Чебан узагальнили політику Другої Речіпосполитої в науковій та освітній сферах у 1918–1939 рр. При цьому особливу увагу приділили аналізу міжнародної й польської нормативно-правової бази, розвитку наукової і культурно-освітньої сфери українців та поляків, простежили основні тенденції розвитку й функціонування національних суспільно-культурних і наукових товариств, народних, середніх та вищих навчальних закладів, а також учительських семінарій. Під час міждисциплінарного дослідження з'ясовано, що політика полонізації зумовила розбудову насамперед мережі польського шкільництва (частково утраквістичного), покликаного прищеплювати учням польські національно-культурні й історичні традиції. Українська історія та культура пропагувалися лише в українських приватних або громадських навчальних закладах,

засновниками яких були товариства “Рідна школа”, “Просвіта”, а також Греко-Католицька Церква.

Досліджувався інституційний, академічний та медійний аспекти “політики пам’яті” в Україні та Польщі. Л. Зашкільняк, А. Боляновський, Х. Чушак, М. Литвин, Я. Кондрач вивчали національні параметри історичної культури, зокрема творення образів співпраці та протистоянь в українсько-польських відносинах новітньої доби, а також функціонування “місць пам’яті”. Особлива увага приділялася негативним і позитивним образам у системі символів історичної культури.

Працівники відділу узагальнювали польський державно-політичний та суспільно-культурний досвід, зокрема його вплив на формування внутрішньої і зовнішньої політики сучасної України. О. Піх досліджував суспільно-політичні трансформації в Республіці Польща у 1989–2004 рр. та їх значення і досвід для формування внутрішніх й зовнішніх пріоритетів розвитку України. Одним із найважливіших напрямів цього процесу була децентралізація і проведення реформи системи адміністрування. Встановлено, що перетворення, які проводила польська влада у 90-х роках ХХ ст. (одна з них – адміністративно-територіальна реформа 1997 р.), не лише забезпечували демократизацію усіх сфер життя, а й мали на меті трансформувати Польщу в сучасну конкурентоспроможну державу й інтегрувати її у європейську економічну та політичну систему.

Л. Хахула, Х. Чушак відстежували зміни польської суспільно-політичної думки про Україну й українців у період 1991–2014 рр. При цьому з’ясовано особливості відображення в польській пресі, офіційному і політичному дискурсах, а також опитуваннях громадської думки проблем, пов’язаних із розбудовою Української держави та запровадженням демократичних принципів у громадсько-політичне життя; досліджено українсько-польські дискусії щодо реконструкції та відкриття Польського військового меморіалу (цвинтаря “Орлят”) на Личаківському кладовищі у Львові та їх обговорення в польській (“Газета виборча”, “Жечпосполіта”, “Політика”) й українській (“Високий замок”, “Поступ”) пресі; опрацьовано промови, листи та інтерв’ю А. Кваснєвського для написання статті “Україна в діяльності Президента Польщі А. Кваснєвського”. Л. Хахула, Х. Чушак, О. Рак продовжували укладання бібліографії “Українсько-польські відносини ХХ ст. у дзеркалі історичних стереотипів”. Особлива увага приділялася публікаціям про сучасні польсько-українські відносини в англомовних виданнях, політику Польщі щодо національних меншин. У межах цієї тематики Х. Чушак узагальнювала досвід

примирення між державами Центральної і Східної Європи, які воювали між собою у ХХ ст. (на державному та суспільному рівнях). Науковці центру зібрали не тільки пресову аналітику, але й оригінальні документи київського і львівського Євромайданів.

Проаналізовано також реформаторський досвід Польщі не лише в економіці, а й в соціогуманітарній сфері. Відзначено, що за останнє двадцятиліття польське суспільство очистилося від комуністичних ідеологем в історії, культурі, мистецтві, а нині проходить болісний, самокритичний шлях очищення історичної пам'яті. Значну роль у цьому процесі відіграє наукова еліта соціогуманітарного профілю, яка здебільшого об'єднана в установах Польської академії наук (ПАН), Польської академії освіти та культури, потужному багатопрофільному Інституті національної пам'яті, вищих державних і приватних навчальних закладах, наукових фундаціях різних форм власності, з якими провідні наукові установи України мають прямі або опосередковані зв'язки, насамперед на рівні творчих колективів або окремих виконавців. Як і в Україні, головний науковий потенціал цієї країни зосереджений в Польській академії наук, яка має відділи в Кракові, Познані, Лодзі, Гданську, Вроцлаві та Любліні. Крім профільних наукових інституцій, в ПАН діють міжвідомчі комісії, зокрема історії, права, політології і міжнародних відносин, богослов'я, польсько-українських культурних зв'язків тощо. Дослідження М. Литвина, М. Чебан, Х. Чушак підтвердило, що установи НАН України недостатньо координують свої зусилля з аналогічними осередками ПАН, не сповна користаються стипендійними програмами державних і не державних фондів. Позатим польський досвід важливий для української гуманітаристики не лише з погляду зору інституалізаційного розвитку, але й тематики досліджень, інформаційного та технологічного забезпечення, форм і методів співпраці з державними і недержавними структурами.

Під керівництвом М. Литвина в 2014 р. захищено дві кандидатські (Т. Голдак, М. Нестайко) й одна докторська дисертації (Д. Титаренко). До докторантури вступила О. Руда.

ПУБЛІКАЦІЇ

Литвин М. Р.

Суспільно-політичні передумови та етнокультурні наслідки депортаційних акцій у Польщі та СРСР (1944–1951) // Український парламентаризм і політична культура суспільства. – Львів, 2012. – С. 121–135.

Від національного війська до соборної держави: до 100-річчя створення Легіону Українських січових стрільців // 3 історії західноукраїнських земель. – Львів, 2013. – Вип. 9. – С. 3–12.

Тарас Шевченко: галицький вимір. – Львів, 2014. – 36 с. [співавт.: Д. Каднічанський, О. Серeda, І. Орлевич, Ф. Стеблій, Л. Хахула].

Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Галичині // Красзнавство. – 2014. – Вип. 1(86). – С. 10–19 [співавт.: Д. Каднічанський, О. Серeda, І. Орлевич, Л. Хахула].

Наукові зв'язки українських і польських істориків: здобутки та проблеми дослідження // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України і Польщі: зб. наук. праць / [відп. ред. В. Кравців]. – Львів, 2014. – Вип. 2(106). – С. 3–18.

Польсько-українсько-російська війна 1920 року // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 20–31.

Тарас Шевченко як символ національної єдності Галичини і Наддніпрянщини // Україна Тараса Шевченка: історико-краєзнавчі нариси / [упоряд.: Р. Маньковська, В. Мельниченко]. – Харків: Фоліо, 2014. – С. 433–446 [співавт.: Д. Каднічанський, О. Серeda, І. Орлевич, Ф. Стеблій].

Українсько-польські відносини новітньої доби: конфлікт історичної пам'яті // Пушук І. Волинь та Холмщина в 1943–1944 роках. Українські жертви. – Львів, 2014. – С. 3–10.

Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи” // Український історичний журнал. – 2014. – № 5. – С. 232–234 [співавт. Л. Хахула].

У вирі війн і депортацій // Лемківський календар на 2015 рік. – Львів, 2014. – С. 37–44.

Украинская проблема в годы Первой мировой войны // Знание-сила. – Москва, 2014. – № 9. – С. 82–87.

Украинская проблема в годы Первой мировой войны // Неизвестная война. – Москва, 2014. – Ч. 1. – С. 234–241.

[Рец.]: Особливості еміграції та рееміграції в міжвоєнній Польщі [на кн.]: Шваб А. Еміграційна політика Польщі (1918–1939): монографія / А. Шваб. – Луцьк, 2014. – 492 с. // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 227–230 [співавт. Л. Хахула].

[Відп. ред.]: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2014. – 212 с.

[Відп. ред.]: Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – 266 с.

Боляновський А. В.

Інонаціональні військові відділи в складі УПА (1943–1944 рр.) // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – Івано-Франківськ, 2013. – С. 122–132.

Український повстанський рух і німецькі окупаційні інстанції на Волині на початку 1944 р.: між протистоянням і нейтралітетом // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті суспільно-політичних ідей, подій та обставин / [гол. редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред. М. Романюк, О. Стасюк]. – Львів, 2014. – С. 181–210.

“Чорна середа” села Кортеліси 23 вересня 1942 р. // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 82–106.

“Сам розвіював посіяні ним ілюзії щодо незалежної України” [інтерв’ю] // Високий замок. – 2014. – 20 квітня.

Друга світова – наслідок ілюзії безпечного світу [інтерв’ю] [Електронний ресурс] // Високий замок. – 2014. – 31 серпня. – Режим доступу: http://www.wz.lviv.ua/far_and_near/128358

Росіяни як “радянські військові колабораціоністи” у 1941–1945 рр. [Електронний ресурс] // Історична правда. – 2014. 10 вересня. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/09/10/144608/>

Горбачевський Т. С.

[Рец. на кн.]: Кирчів Р. Студії з українсько-польського етнокультурного пограниччя. – Львів, 2013. – 462 с. // 3 історії західноукраїнських земель. – Львів, 2013. – Вип. 9. – С. 173–176.

Львівська архидієцезія РКЦ у взаєминах з ГКЦ та радикальними ідеологіями у міжвоєнний період ХХ століття // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 59–68.

[Рец.]: Під пильним наглядом держави: греко-католицька спільнота у “Народній” Польщі [на кн.]: Галагіда І. Між Москвою, Варшавою та Ватиканом. Розвиток Греко-католицької церкви в Польщі 1944–1970” (Między Moskwą, Warszawą i Watykanem. Dzieje Kościoła grekokatolickiego w Polsce 1944–1970). – Варшава, 2013. – 517 с. + іл. // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 241–244 [співавт. Л. Хахула].

Зашкільняк Л. О.

Парламентська діяльність як інструмент формування історичної пам’яті в сучасній Україні // Український парламентаризм і політична культура суспільства. – Львів, 2012. – С. 259–283.

Polityka tożsamości i pamięci na Ukrainie. Dyskusja // Pamięć i pytania o tożsamość. Polska. Ukraina / [pod red. T. Horbowskiego, P. Kosiewskiego]. – Warszawa: Fundacja imienia Stefana Batorego, 2013. – S. 42–43, 97–99.

Polska i Ukraina w Europie Środkowo-Wschodniej: spojrzenie z Ukrainy // Sensus Historiae. Studia interdyscyplinarne. – Poznań, 2013. – Nr. 4. – S. 161–172.

Польське повстання 1830–1831 (Листопадове повстання) // Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. – Київ, 2013. – Вип. 4: Предметно-тематична частина: П–Я. – С. 59–61.

Польське повстання 1863–1864 (Січневе повстання) // Там само. – С. 62–64.

У тіні волинської трагедії: “Форум Україна–Польща” // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2013. – Вип. 6. – С. 258–262.

Волинь, Галичина: спори навколо українсько-польських стосунків у роки Другої світової війни // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 164–184.

Historia a lekcja Giedroycia // Giedroyc a Ukraina. Ukraińska perspektywa Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej Kultury. – Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2014. – S. 273–279.

Кондрач Я. С.

Українські громадські організації в незалежній Польщі // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 153–163.

[Рец. на кн.]: Макар Ю., Горний М., Макар В., Салюк А. Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947). Дослідження. Спогади. Документи. – Чернівці, 2011. – Т. 1. – 880 с.; Т. 2. – Чернівці, 2014. – 900 с. // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість / [відп. ред. М. Литвин]. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 231–233.

Піх О. М.

Адміністративно-територіальна реформа 90-х років ХХ століття в Республіці Польща: завдання та результати // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 107–118.

Впровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні через призму польського досвіду // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України і Польщі: зб. наук. праць / [відп. ред. В. Кравців]. – Львів, 2014. – Вип. 2(106). – С. 231–239.

Енциклопедія “Наукове товариство ім. Шевченка”. – Львів; Тернопіль, 2014. – Т. 2 [статті: “Бйорнсон (Б’єрнсон) Бйорнстерне Маргініус” – С. 167–170; “Богословский вѣстник” – С. 204; “Брох Олаф” – С. 341–342; “Bulletin de la Comission pour l’Étude des Problèmes Polono-Ukrainiens” – С. 430–431; “Bulletin d’Information des sciences historiques en Europe Orientale” – С. 432; “Biuletyn Polsko-Ukraiński” – С. 435–437; “Варшавські українознавчі записки” (“Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze”) – С. 480–481; “Věstnik slovanské filologie a starožitnosti” – С. 499; “Věstnik Slovanských Starožitnosti” – С. 500].

[Член редкол.]: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2014. – 212 с.

[Заст. відп. ред.]: Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – 266 с.

Рак О. Р.

[Відп. секретар]: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича Національної академії наук України в 2013 р. Інформаційний бюлетень. – Львів, 2014. – 212 с.

Руда О. В.

Українська проблематика в дослідженнях польських науковців Львівського університету (кінець XIX – початок XX століття) // Вісник Львівського університету. Серія історична. Ювілейне видання з нагоди 350-річчя Львівського університету. – Львів, 2013. – Спец. вип. 49 / [за ред. О. Сухого]. – С. 114–129.

Українсько-польські відносини XVII ст. в інтерпретації Ольгерда Гурки (1887–1955) // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2013. – Вип. 6. – С. 55–69.

Громадська діяльність Освальда Бальцера (1858–1933) // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 32–44.

Хахула Л. І.

Тарас Шевченко: галицький вимір. – Львів, 2014. – 36 с. [співавт.: Д. Каднічанський, О. Серета, І. Орлевич, Ф. Стеблій, М. Литвин].

Польські суспільні настрої щодо України та українців у 1991–2014 рр. // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України і Польщі: зб. наук. праць / [відп. ред. В. Кравців]. – Львів, 2014. – Вип. 2(106). – С. 19–27.

Історичні стереотипи як об'єкт наукового дослідження в соціо-гуманітарних науках. Тези доповіді // II Міждисциплінарні гуманітарні читання: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 26 лютого 2014 р.). – Київ, 2014. – С. 97–99.

Львівський період творчості скульптора Валентина Борисенка // Наукові записки Львівського історичного музею. – Львів, 2014. – Вип. 16. – С. 184–195.

Проблема відновлення польського військового меморіалу у Львові в польській та українській пресі кінця XX – початку XXI століття // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 119–138.

Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Галичині // Красзнавство. – 2014. – Вип. 1(86). – С. 10–19 [співавт.: Д. Каднічанський, О. Серета, І. Орлевич, М. Литвин].

Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи” // Український історичний журнал. – 2014. – № 5. – С. 232–234 [співавт. М. Литвин].

[Рец.]: Під пильним наглядом держави: греко-католицька спільнота у “Народній” Польщі [на кн.]: Галагіда І. Між Москвою, Варшавою та Ватиканом. Розвиток Греко-католицької церкви в Польщі 1944–1970” (Między Moskwą, Warszawą i Watykanem. Dzieje Kościoła grekokatolickiego w Polsce 1944–1970). – Варшава, 2013. – 517 с. + іл. // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 241–244. [співавт. Т. Горбачевський].

Чебан М. М.

Архівна справа у міжвоєнному Львові // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 195–207.

“Історіографія українських державних змагань у 1917–1921 рр.”: неопублікований рукопис Миколи Андрусяка // Історіографічні дослідження. – Київ, 2014. – Вип. 25. – С. 116–142.

Mykola Andrusiak // Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku / [pod red.: J. Maternickiego, P. Sierżęgi, L. Zaszkilniaka]. – Rzeszów, 2014. – T. 2. – S. 565–578.

[Відп. секретар]: Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – 266 с.

Чушак Х. Я.

Nie ma niepodległej Polski bez niepodległej Ukrainy, Białorusi i Litwy”. Ukraina w geopolitycznych koncepcjach środowisk opozycyjnych (1976–1989) // Giedroyc a Ukraina. Ukraińska perspektywa Jerzego Giedroycia i środowiska paryskiej Kultury / [pod red.: M. Semczyszyn, M. Zajączkowskiego]. – Warszawa; Lublin; Szczecin, 2014. – S. 254–271.

Polska opozycja w okresie PRL a mniejszość ukraińska: w poszukiwaniu dialogu // Opozycja antykomunistyczna w krajach bloku wschodniego w latach 1945–1989 / [pod red.: K. Łabędź, M. Świder]. – Kraków, 2014. – S. 143–161.

[Рец.]: Під мурами європейської фортеці [на кн.]: Karolina S. Follis. Building Fortress Europe: The Polish-Ukrainian Frontier / Karolina S. Follis. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press,

2012. – 296 р. // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2014. – Вип. 7. – С. 234–240.

УЧАСТЬ У КОНФЕРЕНЦІЯХ, НАУКОВИХ СЕМІНАРАХ, КРУГЛИХ СТОЛАХ

Литвин М. Р.

Шевченкіана в науковій творчості та долі Я. Ісаєвича // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Громадсько-політична діяльність Івана Фещенка-Чопівського // Засідання відділення фізико-технічних і математичних наук Західного наукового центру НАН України і МОН України, присвяченого 130-ій річниці від дня народження видатного українського вченого-металурга та громадського діяча професора Івана Фещенка-Чопівського (Львів, 20 березня 2014 р.).

Релігієзнавчі дослідження в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 12–16 травня 2014 р.).

Наукові зв'язки українських і польських істориків: здобутки та проблеми дослідження // Круглий стіл “Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України та Польщі: історія, сучасність, майбутнє” (Львів, 16 травня 2014 р.).

Здобутки краєзнавців Львівщини у 2013–2014 рр. // VIII Краєзнавча конференція, присвячена Міжнародному дню музеїв “Бриджина – край на межі Галичини й Волині” (Броди, 23 травня 2014 р.).

Образ Шевченка в історичній пам'яті галичан // Міжнародна науково-практична конференція “Тарас Шевченко в долі слов'янських народів: діалог через століття і кордони” (Канів, 25 вересня 2014 р.).

Повсякденне життя населення Львова у період російської військової адміністрації (1914–1915) // Міжнародна конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи” (Львів, 25–27 вересня 2014 р.).

Польсько-більшовицька війна 1920 року: геополітичні передумови та наслідки для України // Наукова сесія Комісії польсько-українських культурних зв'язків відділу ПАН у Любліні (Люблін, 14 листопада 2014 р.).

Польсько-українські наукові зв'язки в гуманітарній сфері // Засідання Бюро Відділення історії, філософії і права НАН України (Київ, 27 листопада 2014 р.).

Україна в геополітиці сучасної Європи // Міжнародна наукова конференція Європа 1914–2014 рр.: сто років війн і миру (Люблін, 5 грудня 2014 р.).

Боляновський А. В.

Переговори між представниками українського опору і німецьких окупаційних установ у Західній Україні у першій половині 1944 р.: причини, перебіг, наслідки // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Міжетнічна конфронтація на українсько-польському прикордонні у роки Другої світової війни // Міжнародна наукова конференція “Досліджуючи прикордоння” (Вільнюс (Литва), 10–11 квітня 2014 р.).

14-та гренадерська дивізія Ваффен-СС (українська № 1) [14th Grenadier Division of the Waffen-SS (Ukrainian No.1)] // Міжнародна наукова конференція “Інтернаціональна міліція Гімmlера. Участь місцевих сил у частинах СС і поліції у контексті Другої світової війни” [Himmler's Supranational Militia. Indigenous Participation in SS and Police Units in the Context of the Second World War] (Торунь, 28–30 травня 2014 р.).

Українське питання у планах Німеччини у роки Першої світової війни // Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи (Львів, 25–27 вересня 2014 р.).

Спроби укладення нейтралітету між командуванням німецьких військ і УПА в Галичині навесні–влітку 1944 р. // Міжнародна наукова конференція “Проблеми дослідження українського визвольного руху середини ХХ століття” (Львів, 14 листопада 2014 р.).

Горбачевський Т. С.

Маєтковий розвиток Львівської архидієцезії РКЦ у міжвоєнний період ХХ ст. // XXIV Міжнародна наукова конференція “Історія релігій в Україні” (Львів, 12–16 травня 2014 р.).

Зашкільняк Л. О.

Українська історіографія Січневого повстання 1863 року // Міжнародний науковий семінар “1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі” (Львів, 23 січня 2014 р.).

Візія України та її кордонів в українській історіографії міжвоєнної Польщі // Міжнародна наукова конференція “Яка Польща, який світ до і після 1914 р.? В колі дослідницьких зацікавлень професора Романа Вапіньського” (Гданськ, 17–18 листопада 2014 р.).

Піх О. М.

Адміністративно-територіальна реформа в Польщі: уроки для України // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Проблеми впровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні // Круглий стіл “Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України та Польщі: історія, сучасність, майбутнє” (Львів, 16 травня 2014 р.).

Руда О. В.

Навчання історії у жіночих віділових школах Галичини (кінець XIX – початок XX ст.) // Międzynarodowa konferencja naukowa “Kobieta w Galicji 1772–1918. Przestrzeń prywatna – przestrzeń publiczna” (Чудець (Польща), 15–17 травня 2014 р.).

Наукова творчість Михайла Грушевського в баченні польських істориків кінця XIX – початку XX ст. // Обласна науково-практична конференція вчителів історії, присвячена 128-річчю від дня народження Михайла Грушевського (Львів, 29 вересня 2014 р.).

Педагогічна діяльність Освальда Бальцера (1858–1933) у Львівському університеті // Міжнародна наукова конференція “Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)” (Львів, 2–3 жовтня 2014 р.).

Чебан М. М.

Діяльність Миколи Андрусяка у Науковому товаристві ім. Шевченка // Круглий стіл “Михайло Грушевський та історичне середовище Львова кінця XIX – першої половини XX ст.” (Львів, 10 липня 2014 р.).

Наукова та громадська діяльність Миколи Андрусяка за матеріалами українських архівів // XII Дрогобицька міжнародна наукова історико-краєзнавча конференція “Родинні/сімейні архіви як джерело до історії та культури Пограниччя Центрально-Східної Європи” (Дрогобич, 21–22 листопада 2014 р.).

Хахула Л. І.

Історичні стереотипи як об’єкт наукового дослідження в соціо-гуманітарних науках // Всеукраїнська науково-практична конференція “II Міждисциплінарні гуманітарні читання” (Київ, 26 лютого 2014 р.).

Незалежна Україна у суспільно-політичній думці сучасної Польщі // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Польські суспільні настрої щодо України та українців у 1991–2014 рр. // Круглий стіл “Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України та Польщі: історія, сучасність, майбутнє” (Львів, 16 травня 2014 р.).

Твори скульптора Любомира Терлецького у зібранні Львівського історичного музею // Конференція “Весняні молодіжні читання у Львівському історичному музеї” (Львів, 22–23 травня 2014 р.).

Чушак Х. Я.

Формування образу української культури в дискурсі польської антикомуністичної опозиції // Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича (Львів, 3–6 березня 2014 р.).

Поняття “радянського” в дискурсі українських інтелектуалів кінця 2000 – початку 2010 // Відкрита лекція в рамках серії наукових подкастів “Академрізниця” (Львів, 13 червня 2014 р.).

Значення та конотації прикметників “радянський” і “советський” в українському інтелектуальному просторі кінця 2000-х // Науковий семінар кафедри українознавства Ягеллонського університету (Краків, 7 листопада 2014 р.).

Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи”

25–27 вересня 2014 р. у Львові й Івано-Франківську пройшла Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи”, організована Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Прикарпатським національним університетом ім. В. Стефаника, Представництвом Фонду Конрада Аденауера в Україні.

Робота конференції розпочалася з виступів-привітань директора Представництва Фонду Конрада Аденауера Габрієли Бауман, директора Українського інституту національної пам'яті канд. іст. наук Володимира В'ятровича, секретаря Ради охорони пам'яті боротьби та мучеництва Республіки Польща д-ра габілітованого Анджея Кунерта, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України д-ра іст. наук Миколи Литвина, ректора Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника д-ра політ. наук Ігоря Цепенди, відповідального секретаря Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення учасників АТО, жертв війни та політичних репресій канд. політ. наук Святослава Шеремети. Вони наголосили на необхідності активізації досліджень військово-політичних подій у Центрально-Східній Європі, зокрема західноукраїнських землях, які опинилися в епіцентрі збройного протистояння під час Першої світової війни.

На пленарному засіданні у Львові (“Перша світова війна: геополітичний аспект”) заслухано доповідь д-ра Александра Бракеля (Представництво Фонду Конрада Аденауера в Білорусі; Вільнюс), в якій проаналізовано воєнні та політичні результати Першої світової війни для європейських країн-переможців і переможених. Д-р іст. наук Сергій Троян (Дипломатична академія України при МЗС України) виголосив доповідь, в якій представив довоєнні німецькі “Mitteleuropa”-плани та місце і роль у них Австро-Угорщини; зазначив, що бажання німецьких кіл відродити середньовічну Римську імперію німецької нації зустріло опір зі сторони країн Антанти. Місце українського питання в імперських планах Німеччини розглянув д-р іст. наук Андрій Боляновський (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України).

Після пленарного засідання учасники конференції продовжили роботу в секціях, де розглянули військово-політичний аспект Першої світової війни, національно-політичні процеси напередодні й у роки

війни, національні рухи в Центральній-Східній Європі. Наукові співробітники угорського Фонду дослідження Великої війни д-ри Молнар Тібор і Штенцінгер Норбер реконструювали битви 86-го цісарсько-королівського піхотного полку на Східному фронті восени 1914 р. та Рогатинську битву 20-ї угорської королівської піхотної дивізії 29–30 серпня 1914 р. Канд. іст. наук Ігор Чорновол (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) детально представив перебіг Городоцької битви – важливої воєнної операції 1914 р. в околицях Львова та спробував вписати її у “Великий наратив” Великої війни. Проблеми формування української національної ідентичності в роки війни присвятили виступи д-р іст. наук Іван Патер, канд. іст. наук Василь Равевич (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича), канд. іст. наук Ігор Петрій (Львівський національний університет ім. І. Франка).

Відносини українських громадсько-політичних діячів Галичини і Наддніпрянщини напередодні війни схарактеризував канд. іст. наук Ігор Райківський (Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника). Канд. іст. наук Григорій Савченко (Київський національний університет ім. Т. Шевченка) показав особливості процесу українізації російської армії під час червеневого наступу 1917 р. Доповненням теми був виступ д-ра іст. наук Андрія Гречила (Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України) про формування українських національних символів в українізованих частинах російської армії наприкінці світової війни.

На другому пленарному засіданні (“Проблеми історичної пам’яті та пам’яткоохоронної діяльності”) д-р іст. наук Ігор Соляр (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) та канд. іст. наук Роман Голик (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) актуалізували питання, пов’язані із “триванням” війни у спогадах, ментальності й повоєнних національних практиках західних і східних українців. Канд. іст. наук Ірина Орлевич (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) та канд. іст. наук Надія Халак (Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України) зосередили увагу на відображенні в суспільній свідомості галичан нужденного життя в’язнів австрійського концтабору “Талергоф”. Проблеми повсякденного життя та побуту населення Галичини в роки війни висвітлили д-р іст. наук Микола Литвин (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича) та канд. іст. наук Олег Павлишин (Львівський національний університет ім. І. Франка). Канд. іст. наук Степан Кобута (Прикарпатський

національний університет ім. В. Стефаника), розглянув героїку національної пам'яті про Українське січове стрілецтво як чинник політичної активізації боротьби українців за незалежність в кінці 1980-х – на початку 1990-х років. Під час виступів і дискусій науковці переглянули документальні кінохроніки та світлини з архівів і бібліотек України, Польщі, Росії, Угорщини.

На основі матеріалів новітніх археологічних досліджень д-р іст. наук Святослав Терський (Національний університет “Львівська політехніка”), канд. іст. наук Ярослав Онищук (Львівський національний університет ім. І. Франка), краєзнавець Остап Козак (Комунальне підприємство Львівської обласної ради “Доля”) схарактеризували стан збереження військових меморіалів й окремих поховань у Галичині та на Волині. При цьому особливу увагу звернули на необхідності якнайшвидшого впорядкування військових могил російської армії. Європейський досвід пам'яткоохоронної діяльності узагальнили канд. іст. наук Андор Біро (Департамент зв'язку з громадськістю та військово-меморіальної роботи Міністерства оборони Угорщини), д-р габілітований Анджей Кунерт (Рада охорони пам'яті боротьби та мучеництва Республіки Польща), д-р Пінтер Тамас (Фонд дослідження Великої війни, Угорщина), экс-очільник Міністерства учасників визвольної війни в Хорватії Івіца Панчич, д-р філол. наук Євген Пашенко (Загребський університет, Хорватія). Краєзнавець Євген Луньо схарактеризував Першу світову війну крізь призму повстанчої епічної традиції Яворівщини.

Учасники секційних засідань в Івано-Франківську детально обговорили джерелознавчі й історіографічні аспекти дослідження Першої світової війни, актуалізували проблему становища українських земель та особливості окупаційної політики іноземних держав. Д-р іст. наук Олександр Сич (Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича) звернув увагу на цивілізаційні аспекти Першої світової війни. Д-р іст. наук Олександр Добржанський (Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича) та канд. іст. наук Андрій Королько (Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника) висвітлили ставлення населення Буковини й Покуття до російської окупації в умовах війни. Д-р іст. наук Володимир Комар (Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника) охарактеризував роль Юзефа Пілсудського та його соратників в боротьбі за незалежність Польщі в роки Великої війни. Канд. іст. наук Ігор Гаврилів (Львівський національний університет ім. І. Франка) показав історію становлення українського

мілітаризму напередодні та в роки Першої світової війни. Канд. політ. наук Лариса Кобута (Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника) розповіла про джерелознавче значення політологічної спадщини творчості Володимира Левинського.

Учасники конференції також відвідали Марсове поле у Львові, місце масових поховань вояків австрійської, німецької, турецької та російської армій, а також смт. Івано-Франкове (колишній Янів) під Львовом, де ознайомились з експозицією громадського музею Першої світової війни, поклали квіти до пам'ятника загиблим воюючим австрійської та російської армій. В ухвалі Міжнародної конференції наголошено на необхідності активізації археографічної та пам'яткоохоронної діяльності щодо засвоєння трагічних уроків української історії XX ст., а також створення у смт. Івано-Франкове першого в Україні державного музею Першої світової війни.

М. Литвин, Л. Хахула

БІБЛІОТЕКА

1. Антропокультурні чинники європейського вибору України. – Київ: “Наукова думка”, 2014. – 301 с.
2. *Бойко І. Й.* Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX–XX ст.). – Львів, 2014. – 904 с.
3. Вимір раціональності як чинник європейської інтеграції України. – Київ: “Наукова думка”, 2014. – 293 с.
4. *Вронська Т. В., Лисенко О. Є.* Тюремний мартиролог окупаційного режиму: написи на стінах нацистських казематів. – Харків: “Права людини”, 2014. – 584 с.
5. *В'ятрович В. М., Бірчак В. М.* Життя і смерть Омеляна Ковча. – Львів: “Часопис”, 2014. – 40 с., іл.
6. *Грабовецький В.* Мої незабутні зустрічі з духовною і творчою елітою України (За спогадами минулих літ). До 85-річчя уродин. – Івано-Франківськ, 2013. – 250 с.
7. *Гончаренко О. М., Куницький М. П., Лисенко О. Є.* Система органів місцевого управління на території райхскомісаріату “Україна” та “військової зони”. 1941–1944 рр. – Київ, 2014. – 151 с.
8. *Давидюк Р. П.* З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Польщі. – Рівне: ПП ДМ, 2014. – 174 с.
9. Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2013. – Т. 13: КИЇ-КОК. – 711 с.
10. Історія релігій в Україні. – Львів: “Логос”, 2014. – Кн. 1. – 808 с.; Кн. 2. – 642 с.
11. Історія української літератури: у 12-ти т. – Київ: “Наукова думка”, 2014. – Т. 4: Тарас Шевченко. – 782 с.
12. *Ищенко А. С.* Владимир Мономах в русском общественно-историческом сознании: мифологический образ и историческая реальность. – Ростов-на-Дону: “Антей”, 2014. – 276 с.
13. Київ: війна, влада, суспільство. 1939–1945 рр. (За документами радянських спецслужб та нацистської окупаційної адміністрації). – Київ: “Темпора”, 2014. – 864 с.

14. Колективізація в Закарпатті: політичні та адміністративні заходи примусового впливу на селян. 1944–1955. Збірник архівних документів і матеріалів. – Ужгород: “Карпати”, 2014. – 800 с., іл.

15. *Крушельницька Л.* Епістолярна спадщина Ярослава Пастернака. Зошит 1. – Львів, 2013. – 308 с., іл.

16. *Литвинов В.* Станіслав Оріховський. Історико-філософський портрет. – Київ: Академперіодика, 2014. – 352 с.

17. Мистецтво-L’ART. Ілюстрований мистецький журнал (1932–1936). Історико-бібліографічний комплекс. – Львів, 2013. – 300 с., 24 с. іл.

18. *Нахлік Є.* “І мертвим, і живим, і ненарожденним...”, і самому собі: Шевченкове ословлення минулого, сучасного й майбутнього та власної екзистенції. – Львів, 2014. – 471 с.

19. *Німчук І.* 595 днів радянським в’язнем. Спогади. – Львів: “Тріада Плюс”, 2014. – 178 с.

20. *Петренко І. М.* Історик Наталія Мірза-Авакянц (1888–1940?): життя і наукова спадщина. – Полтава: ПУЕТ, 2014. – 181 с.

21. *Селігей П. О.* Етимологічний словник запозичених суфіксів і суфіксоїдів в українській мові. – Київ: Академперіодика, 2014. – 324 с.

22. *Собчук В.* Від коріння до крони. Дослідження з історії князівських і шляхетських родів Волині XV – першої половини XVII ст. – Кременець, 2014. – 508 с.

23. *Сорока Б.* Спогади. – Львів: СПОЛОМ, 2014. – 280 с., іл.

24. *Титаренко Д.* Культурні процеси в Україні у роки нацистської окупації (зона військової адміністрації). – Львів; Донецьк, 2014. – 442 с.

25. *Ткаченко О. Б.* Українська мова: сьогодення й історична перспектива. – Київ: “Наукова думка”, 2014. – 512 с.

26. Україна у Великій війні 1939–1945: науково-популярне видання. – Київ: “ЕММА”, 2014. – 264 с.: 269 світл.

27. *Якимович Б.* Україна та українці: події далекі і близькі. – Львів, 2014. – 1086 с.

28. ANALECTA OSBM. Sectio I. Vasiliauskiene A. Vasilijaus Zinko Studija “Sesuo Rafaila”: Istorinis biografinis kontekstas, moksliniai komentarai ir teologinė terminologija: monografija. – Romae, 2014. – 680 p.

29. *Gil A., Skoszylas I.* Kościoły Wschodnie w państwie Polsko-Litewskim w procesie przemian i adaptacji: metropolia kijowska w latach 1458–1795. – Lublin; Lwów: IESW, 2014. – 684 s.

30. Przemysł i ziemia przemyska w strefie wpływów ruskich (X – połowa XIX w.). – Kraków, 2013. – 218 s.

31. *Szewczenko T.* Kobziarz z 1840 roku. Т. Шевченко. Кобзар 1840 року / [пер. П. Куприць]. – Lublin; Kijów, 2014. – 179 s.

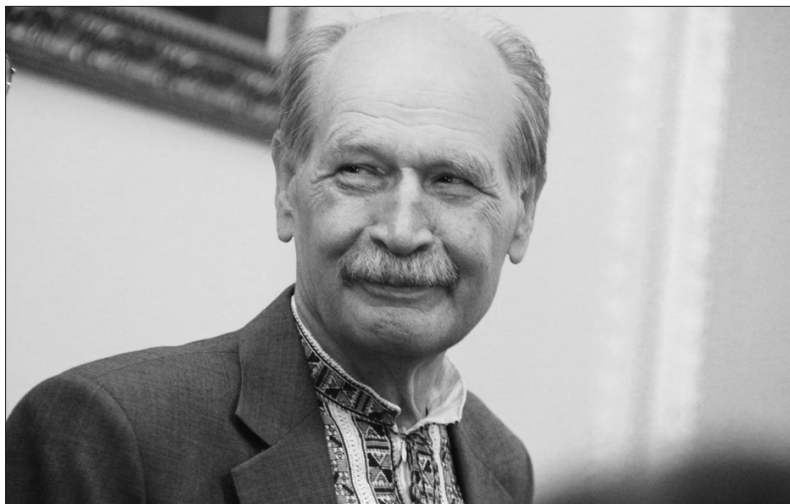
32. *Szewczenko T.* Liryka. Т. Шевченко. Лірика / [пер. П. Куприць]. – Lublin; Rzeszów; Lwów, 2014. – 243 s.

ЮВІЛЯРИ

Ювілей Миколи Ільницького

23 вересня 2014 р. громадськість Львова відзначила 80-річчя відомого літературознавця, критика, есеїста, поета і перекладача, провідного наукового співробітника відділу української літератури Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича, завідувача кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету ім. І. Франка, члена-кореспондента НАН України, д-ра філол. наук, проф. Миколи Ільницького.

Цього дня у Дзеркальній залі Львівського національного університету ім. І. Франка відбулася урочиста академія, де уродинника привітали представники різних академічних, літературних, громадських і мистецьких середовищ. На його адресу надійшли привітання від Президії НАН України, колег і друзів з інших міст. Директор інституту Микола Литвин вручив ученому пам'ятний адрес.

У низці літературознавчих та літературно-мистецьких видань з'явилися свіжі розвідки Миколи Ільницького, інтерв'ю з ним або ж силуетки про нього, рецензії на його нову книгу “Знаки доби і грані таланту”, яка вийшла в київському видавництві “Кліо” та вмістила наукові й есеїстичні тексти. Її презентація відбулася 12 вересня під час XXI Форуму видавців у Львові. Вона стала своєрідним прологом до ювілею, до того ще й вельми символічним, бо ж у цьому весь Микола Ільницький, що не чекає у день народження подарунків, а сам ділиться й обдаровує, звиклий (за)вчасно і сумлінно виконувати свою роботу.

Епілогом святкувань стало присвоєння вченому почесного звання Doctor Honoris Causa Дрогобицького університету.

Ювілейні дні минули... Микола Ільницький продовжує активну наукову діяльність, зокрема у відділі української літератури: шукаючи сюжети для досліджень та розгортаючи їх, беручи активну участь у наукових семінарах відділу, конференціях, читаннях і засіданнях Вченої ради інституту, а головне – спілкуючись із молодшими колегами, передаючи їм досвід і черпаючи від них нові ідеї.

Знаки доби у гранях таланту Миколи Ільницького

Коли б у дитинстві-отроцтві-юності мене запитали про перше-що-приходить-на-думку при словосполучі “літературний критик”, я б (не задумуючись ані вперше, ні вдруге) відповів: Микола Ільницький... Майже як називне, щось на рівні відрухових рефлексій, от як: гори – Карпати, площа – Ринок, а місто – Львів...

При цім (пам’ятаю) мене дивувало, що цей *критик* як правило не *критикує*, що він добрий, від нього йде позитив. То вже потім, навчаючись на філологічному, я дізнався про етимологію того терміна, про те, що *критикувати* то (з давньогрецької) – *розрізняти*, а не “наїжджати”, “мочити” чи ще там як (з “новоукраїнської”). Розрізняти зерно і полуу. Відтак вже справа довольна – *що* обрати предметом дослідження. Хтось воує з половиу. Ільницький віддає перевагу зерну. А до того не втомлюється *розрізняти*.

Його часто можна побачити з книгоу... У вісімдесят!.. Може, комусь і не дивно, але я неводнораз чув од старшої генерації філологічний варіант “дідівщини”: той (чи той) вже-своє-відчитав, вже-своє-відходив у бібліотеку... Читають, аби “набратися розуму”, тобто акція та – “на майбутнє”, а про яке далеке майбутнє може йтися у вісімдесят, тут би встигнути дати раду з отакеним минулим? І яке тут “набратися розуму”, коли досі його не набрався? Микола Миколайович спокійно ігнорує посягання з боку цих і подібних речників та їхніх “дідівських” “понтів”. І читає, бо любить. Бо шукає поживи для роздумів. Бо ще в юності склав собі список світової лектури для належної самоосвіти. Очевидно, він був довгим... Ще й життя день у день підкидає нове-і-нове...

Також його часто можна побачити на якійсь ледь примітній студентській конференції чи, до прикладу, аспірантському семінарі... Ще не прийшли наполегливо запрошені організаторами першокурсники, а Ільницький вже тут, у ледь примітнім ряду... Першокурсники заходять суттєво пізніше (дуже зайняті), гамірно опановують терен, дожовують канапки, а, нарешті застановившись і роззирнувшись, виявляють пліч-о-пліч, лікоть-у-лікоть... несподіваного професора... Їм дивно, заскочено й ніяково вітатись дожовуючи, а йому нівроку комфортно за студентською партоу в очікуванні поживи для роздумів... Іноді вони не приходять... Тоді Ільницький слухає у тіснішому товаристві, слухає до останнього доповідача. У нього завжди є час. Принаймні, я ніколи не чув, що його в нього немає...

Дев'ятсот позицій трудової бібліографії, з них понад півсотні книг... Не прочитаного – написаного. Він читач із пером у руці, він “розумний читач” (за Миколою Гоголем), він (як каже про себе сам) – “писучий” (©)... Найновіша з тих позицій: “Знаки доби і грані таланту” (Київ: “Кліо”, 2014). Нам і собі, на вісімдесятиліття, і просто, без приводу, бо писав би й тоді, коли у світі не було б ювілеїв... А перед тим – читав.

Однак було б неуважним стверджувати, що нова книга професора тільки продовжує його особисту “критичну” традицію, опановує наступний крутосхил вічної синусоїди читання – писання – ... Є тут, звісно, і це (статті про творчість Леоніда Талалає, Юрія Щербак, Василя Кожелянка, Ярослава Павлюка, Юрія Буряка), але в тім співвіднесенні, от як коло щодо спіралі – у тім “співвіднесенні”... Адже головною з “дослідницьких домінант Миколи Ільницького” (за назвою передмови Володимира Панченка) у книзі виступає домінанта не літературознавча, а, даруйте за тавтологію-каламбур, літературознавчо-знавча, так би мовити, другий поверх – пілотаж, вищий настільки, наскільки вищим од вміння просто досліджувати є вміння досліджувати... дослідників; давати оцінки тим, у кого в самих ремесло – давати оцінки...

Тут і розлога студія над колективним доробком еміграційних шевченкознавців... і глибоке осмислення “актів осмислення” (тримаю взятий допіру тавтологічно-каламбуристий тон) Дмитра

Чижевського, Костянтина Чеховича, Дмитра Козія, представників сучасної наукової молоді (Оксани Мельник, Тараса Пастуха), польських дослідників раннього українського модернізму (Богуслав Бакула, Агнешка Матусяк, Агнешка Корнієнко), доробку українців з Румунії Івана Ребошапки... і надзвичайно цікаві розмисли над заочним діалогом Олександра Потебні та Фердинанда де Сосюра (українець виводить свою теорію із твердження “про зв’язок назв з ознаками предметів і явищ, які вони позначають”, а швейцарець, діаметрально-навспак, наголошує: “...лінгвістичний знак є довільним”) ...

Як бачимо, у книзі знайшлося місце також і для студій... мовознавчо-знавчих (перепрошення див. попереду, як і, до прикладу, для літературознавчо-етно-психологічних, як-от присвяченої “проблемі ідентичності” чи то “драмі ідентифікації” Єжи Гарасимовича – “польського письменника українського походження” чи то, “по літах походів, маневрів і вагань”, уже “польськомовного... українського письменника” (з Гарасимовичевих самоозначень)... Тобто іще й такий рівень “вищого пілотажу”, коли дослідник, перейшовши кола рідної літературознавчої гравітації, виходить на культурологічно-філософську орбіту, а стилістично розкошує у сферах вільної есеїстики...

Оце металітературознавче дихання в Миколі Миколайовичу відкрилося не лише завдяки досвіду, “критична” маса якого з роками дає нову якість, підносить на нові й нові щаблі узагальнення; але й завдяки синхронізованому з цим досвідом алгоритму його життя в літературі; щасливому (для нього й для нас, його читачів та учнів) збігові внутрішніх і зовнішніх чинників, причин та обставин. “Курка” і “яйце” тут знайшлися у правильній послідовності: спершу чвертьстоліття, день-у-денна “індукція” критика-практика (у відділі критики “Дзвону” часів “Жовтня”) і лише після цього – “дедуктивні” труди і дні професора-теоретика на посадах завідувача відділу української літератури Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, завідувача кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету ім. І. Франка...

Така послідовність забезпечила його узагальненням судинний зв’язок з організмом літературного процесу, який пізнавав не “з других рук”, а в живій, безпосередній конкретиці. Його теорія родом із практики. Його рації невіддільні від інтуїції. Він може без остраху надбудовувати нові й нові поверхи, бо в його літературознавчого дому надійний літературно-критичний фундамент.

Втім, той дім не лише надбудовувався, але й розбудовувався, не потребуючи капітальних ремонтів, стійкий на вітрах кон'юктур. Те, що для багатьох стало Перебудовою, для Миколи Миколайовича означало радше Добудову – можливість поповнити “господарство” новими кімнатами; розширити список лектури позиціями, табуйованими за советських часів. Ільницький скористався цією можливістю “за звичкою” продуктивно, бо з пером у руці.

Новизна матеріалу забезпечила свіжість вражень, а досвід майстра – їх академічну системність, упорядкованість. Результатом стала низка цікавих, читабельних і водночас ґрунтовних наукових досліджень: “Динаміка стилів українського модернізму” (імпресіонізм, передсимволізм, символізм, неоромантизм, неокласицизм, футуризм, конструктивний динамізм, імажинізм, експресіонізм, сюрреалізм), “Мале літературне відродження”: літературна критика періоду МУРу”, “Об’єднані Словом” (про однойменне літературне Об’єднання українських письменників-емігрантів) тощо, котрі сукупно складають посутню частину книги; утворюють своєрідну просторово-часову анфіладу.

Є в цьому домі й цілком екзотичні закутки. До прикладу: “Образ Овідія в українській свідомості” (в розвиток теми Овідія як “першого україномовного поета”); “«І почулися тихі слова, мов сичання гадюки...»: символ змії у поезії Івана Франка і Василя Щурата” (своєрідне продовження “змієзнавчого” франкознавства одного з кращих своїх учнів Богдана Тихолоза); “Від весільного перевізника до човна Харона” (де учений доходить парадоксального висновку про зв’язок фольклорного “за Дунай” з античним “за Стікс”, “за Лету”)...

Окремий, особливо ошатно обставлений та особливим теплом обігрітий, трипокойовий бльочок відведено улюбленому Антоничеві. Цикл “Три формули мого осягнення Антонича” – то три студії різних років (1966, 2008, 2009), об’єднані “ключовими образами” Антоничевої поезії, що окреслюють “лінію розвитку його таланту”: “Від веретена пісні до теслі слова”, “«Концерт» Богдана-Ігоря Антонича: виміри музичної структури поетичного тексту”, “Пейзажі з вікна: віконна призма в поезії Богдана-Ігоря Антонича”.

Остання студія закінчується реченням: “А кожному відкривається з поетового «вікна» свій пейзаж”. Підхоплюючи цю метафору, підсумую, що пейзаж, який відкривається з вікон літературознавчого Дому Миколи Ільницького, вражає розмаїттям тематичних ландшафтів, насиченістю стильових барв, перехресними стежками

концептів, далечінню ідейних обріїв... При тім оця панорамність не дистильовано “об’єктивна”, а “суб’єктивно” відфокусована, наближена, о-своєна, проакцентована авторським баченням.

Так і повинно бути, так переважно є у представників того славного покоління, до якого належить Микола Миколайович і яке разом із ним оце зараз долає вісімдесятилітній рубіж, – покоління шістдесятників. Мемуарно-науковими студіями про Івана Дзюбу, Григорія Сивоконя, Юрія Барабаша Микола Ільницький засвідчує свій щирий дружній респект до ровесників-колег-однодумців і немов переймає в них естафету їх Повноліття. Трішки сумно, а більше лагідно, урожайно-осінньо, щедро, як і повинно бути о цій Порі. Най вона буде такою довгою, такою теплою...

Р. Чотик

Знаки і грані

Микола Ільницький. Знаки доби і грані таланту. – Київ: Кліо, 2014.

Ільницький – художник, який творить портрети. Його лінії переконливі й одночасно обережні, тендітні. Він радше шкіцує, кладе головні штрихи, залишаючи за читачем що і як йому бачити. Найбільше спроб – запортретувати Антонича. Можливо тому, що з-поміж обраних авторів наблизитися до Антонича найнепростіше. А ще тому, що Антонич – постать, до якої хочеться наблизитися знову і знову. До Антонича, який писав:

Росте Антонич і росте трава,
і зеленіють кучеряві вільхи.
Ой, нахилися, нахилися тільки,
почуєш найтайніші з всіх слова.

Або:

Антонич був хрущем і жив колись на вишнях,
на вишнях тих, що їх оспівував Шевченко.
Моя країно зоряна, біблійна й пишна,
квітчаста батьківщино вишні й соловейка!

Але й таке:

Дівчина з оберемком мокрих рож
співає, мов зозуля, тужно й палко,

й над каруселями летючих площ,
мов синє срібло, полісменська палка.

І таке:

Метрополю,
долонями червоних мурів упокій крилаті душі авт!

Микола Ільницький шукає підхід до такого різного Антонича і, здається, знаходить. У чому секрет? У мірянні різними мірками, у визнанні незмірності поезії як певної преамбули: “Впровідне слово”, “Від веретена пісні до теслі слова”, “«Концерт» Богдана-Ігоря Антонича: виміри музичної структури поетичного тексту”, “Пейзажі з вікна: віконна призма поезії Богдана-Ігоря Антонича”. Антонич оселяє слово в різних просторах. Виклик для літературознавця – мати для кожного відповідний транспортний засіб і – головне – не побоятися вирушити в мандрівку, в якій несподіваного може виявитися більше, ніж сподіваного, а схованого щедріше від того, котре оприявлене. Рідко хто в поезії такий різний, а водночас настільки цілісний, як Антонич, хіба Рільке.

Літературознавство також має свої жанри, і те, як зроблено добірку, привідкриває їхнє спокусливе розмаїття: від “звичайної” статті до портрета, від роздумів до такого призабутого і тим вартіснішого жанру, як силуетка, від розвідки до рецензії. Микола Ільницький шукає загублений голос, добирає ключ до замкнених текстів і вповні віддається насолоді пізнання смислів.

“Мале літературне відродження” – так називається одне із вміщених у книзі досліджень літературної критики періоду МУРу (“Мистецького українського руху”), що об’єднав українських літераторів і діячів культури, неволею випадку розкиданих територією Австрії та західними окупаційними зонами Німеччини по закінченні Другої світової війни. “Ідеєю, яка змогла примирити прихильників різних світоглядних принципів і залучити в одне об’єднання, стала ідея «великої літератури», висунута й обґрунтована Уласом Самчуком у доповіді на першому з’їзді МУР’у, головою якого його й було обрано (заступником голови став Юрій Шерех)”, – пише Ільницький. Ця ідея єдності без відмови від розмаїття, ця потреба спільного знаменника була і залишається для українського мікроуніверсуму актуальною, вона – кисень, що тамує потребу дихання.

Скільки разів українська культура гинула, адже, щоби відродитися, треба спершу померти. Це вибране Миколи Ільницького

— одна з книг, що — і в цьому їх прекрасність — дбають про те, щоби вузлами дискурсу зв’язати лінву національного наративу над розривами в тяглість. Ви скажете, так приховуються розриви? Аж ні — вони видимі у вузлах, всередині яких болючість ословленого і вимовчаного.

“Грані таланту”, отож, — водночас і грані таланту тих письменників, про яких відгукується Микола Ільницький, і таланту самого автора, який прийшов у літературознавство на початку шістдесятих, щоби прокласти шлях від початківця на газетярській ниві до члена-кореспондента Національної академії наук України, зберігши впродовж десятиріч тверезість мислення, делікатність підходу і проникливість погляду.

“Важливо те, що М. Ільницького неможливо запідозрити в заангажованості якоюсь однією дослідницькою метою ... У певному сенсі, М. Ільницький — «всеїдний»; опір викликає в нього хіба що естетична доктрина Д. Донцова, це відчувається. А щодо всього іншого — цілковита терпимість, готовність зрозуміти, «вилущити» раціональне зерно. Саме таку наукову толерантність я й маю на увазі, коли кажу про «всеїдність», — відгукується в передмові до видання проф. Володимир Панченко, і з цим важко було б не погодитися. А ще діяльність Миколи Ільницького дає добру відповідь на запитання “Навіщо писати про літературу?”. Якщо ювілянт, якому днями виповнилося вісімдесят, у чомусь і заангажований, то хіба у справах літератури і на її на користь.

Т. Гаврилів

Наукові світи Наталії Хобзей

Постійно відчуючи невблаганний плин часу, починаємо розуміти вартість життя. Безтурботне дитинство, чарівлива юність...

Випускниця філологічного факультету Львівського державного університету ім. Івана Франка, аспірантка відділу історичної лексикографії, науковий співробітник відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України і вже понад 10 років завідувач відділу української мови. Вона толерантна, вимоглива, турботлива і справедлива. Освіта, посади, за-

хист дисертації крок за кроком формували характер сильної жінки. Зрілість, виваженість, мудрість поступово наповнювали чашу часу.

Для Наталії Хобзей наукова біографія почалася з казки, а радше з міфології, міфології гуцульської, із чарівного світу мольфарів, непрістих, баїльників, нявок та лісних. Її кандидатська дисертація “Міфологічна лексика українських говорів Карпатського ареалу” (1995), а відтак етнолінгвістичний словник “Гуцульська міфологія”, виданий ще 2002 р., проте дотепер затребуваний і популярний не тільки серед мовознавців-діалектологів, а й симпатиків Гуцульщини.

За волею долі світлої пам'яті професор Ярослава Закревська “погуцулила” нас, прищепивши навічно любов до цього неповторного краю.

Із Гуцульщиною пов'язано чимало наукових проєктів: співавторка короткого словника “Гуцульські говірки” (1997), відповідальний редактор праць “Скарби гуцульського говору” (2008): “Березові”

(Миколи Негрича) та “Росішка” (Миколи Грицака), а також автор ідеї і співавторка словника “Гуцульські світи. Лексикон” (2013).

Ще одна незаперечна любов Наталії – рідний Львів.

Мій Львів самотній буде.

Ах скільки він самотній був!

На Ринку в чотирьох криницях вода тече.

(“Чотири криниці” Бабай (Богдан Нижанківський))

“Лексикон львівський поважно і на жарт” – найкраща книга форуму-видавців 2009 р., яка витримала вже два видання; словник, який можна і хочеться перерахувати, перестрибуючи в різні періоди історії Львова, знайомлячись із відомими і не зовсім львів’янами та занурюючись в оксамит львівського мовлення. Але цей словник, за словами Наталії, – “забавка”.

Із-поміж наукових зацікавлень дослідниці – проблема семантики дієслів, зокрема – “Динаміка змін семантики дієслівних префіксів у говірках південно-західного наріччя”. Її науковим студіям притаманний високий професійний рівень, новизна, цікаві аспекти досліджень і виважені висновки, її наукові ідеї мають безперечну підтримку в міжнародних наукових колах.

Наталія Хобзей – член етнолінгвістичної та діалектологічної комісії Міжнародного комітету славістів, член редколегії серійних видань “Gwary dziś” (Познань, Польща), “Studia Łomżyńskie” (Ломжа, Польща).

Завдяки дослідниці наш відділ має багато друзів-науковців із різних куточків України, Польщі, Словаччини, Угорщини, Австрії, США, Німеччини, Болгарії, Росії, Білорусі. Всі вони охоче приїжджають до Львова для участі в наукових семінарах із діалектології (з 2000 р.) та історії мови (з 2010 р.), насолоджуючись гарячими дискусіями та запашною кавою.

Наталія Хобзей – досвідчений учитель, мудрий наставник. Під її керівництвом успішно захистили кандидатські дисертації Наталія Хібеба, Леся Хомчак та Ольга Рим’як (Заневич).

Знаний діалектолог, лексикограф, лексиколог, етнолінгвіст, авторка фундаментальних словників-лексиконів і понад 100 наукових праць, опублікованих в Україні та поза її межами, засновник та відповідальний редактор наукового збірника “Діалектологічні студії”, серійного видання “Діалектологічна скриня”, голова редакційної колегії збірників серії “Історія мови”, член редколегії журналу “Міфологія і фольклор”. Голова і “душа” Мовознавчої комісії Наукового товариства ім. Шевченка.

У наш час інтернету саме він визначає місце і значення людини в суспільстві. Якщо в пошуковій системі Google ввести ім'я “Наталя Хобзей” – перед нами розгорнеться багатогранний світ соленізантки із сотнями покликань, кожне з яких розкриває нову грань її життя, розповідає про нові й нові її успіхи.

Т. Ястремська

РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

Після плідної роботи упродовж останніх років під керівництвом молодшої наукової співробітниці Центру дослідження українсько-польських відносин, канд. іст. наук Оксани Рудої, яка цьогоріч вступила до докторантури, Рада молодих учених оновила свій керівний склад. Новим головою став молодший науковий співробітник відділу української літератури, канд. філол. наук Данило Ільницький, заступником голови – молодша наукова співробітниця відділу новітньої історії, канд. іст. наук Олена Лукачук, а секретарем – молодша наукова співробітниця відділу новітньої історії, канд. іст. наук Іванна Черзович.

4 листопада 2014 р. на загальних зборах молодих науковців інституту, які зініціював і промодерував Данило Ільницький, відбулося обговорення концепції Ради молодих учених, можливих форматів її діяльності (семінари, конференції, круглі столи, публікації), зокрема співпраці з молодими науковцями інших установ НАН України, а також з адміністрацією нашого інституту. Кожен присутній отримав невелику анкету, де мав змогу висловити побажання щодо роботи ради. Два головні запитання стосувалися: особи інтелектуала-гуманітарія, якого би хотілося почути з відкритою лекцією в інституті; пропозиції своєї теми для виступу на семінарі ради.

Щодо першого, то в анкетах були різні пропозиції, але деякі прізвища часто повторювалися. Отже, на основі цих відповідей можна встановити, хто є найбільш запотребованим промовцем для молодих науковців інституту. Серед інтелектуалів були названі й імена деяких науковців нашого інституту, зокрема істориків і мовознавців.

Напередодні загальних зборів, 23 жовтня, на засіданні Вченої ради, було затверджено “Положення про Раду молодих учених Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича” – нормативний документ, що визначає напрям і межі діяльності ради, її повноваження. Під час аналізу “Положення”, вже після його затвердження, у Раді молодих учених з’явилася низка зауважень до окремих прописаних там позицій. Заступниця голови Олена Лукачук ґрунтовно опрацювала його та відредагувала відповідно до специфіки діяльності Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича. У 2015 р.

після загального обговорення “Положення” плануємо його перезатвердити.

У 2014 р. Рада молодих учених взяла участь в організації та змістовному наповненні двох наукових заходів – круглого столу “Михайло Грушевський та історичне середовище Львова кінця XIX – першої половини XX ст.” (10 липня) та наукової конференції “Яків Головацький і українське національно-культурне відродження XIX століття” (19 листопада).

Круглий стіл про Михайла Грушевського та історичне середовище Львова

10 липня 2014 р. у приміщенні Державного меморіального музею Михайла Грушевського у Львові відбувся круглий стіл “Михайло Грушевський та історичне середовище Львова кінця XIX – першої половини XX ст.”, організований спільно з Радою молодих вчених Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Прологом до безпосередньої роботи наукового зібрання стала екскурсія музеєм, яку провела його працівниця, а разом і учасниця круглого столу Наталія Бенькалович. Відтак вона передала модерування голові Ради молодих учених Данилові Ільницькому, який запросив до привітального слова вченого секретаря музею Софію Легін, директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Миколу Литвина та старшого наукового співробітника Інституту, проф. Леоніда Зашкільняка.

Першу доповідь “Діяльність Миколи Андрусяка в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові” представила Марина Чебан, канд. істор. наук, молодша наукова співробітниця Центру дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Дослідниця висвітлила діяльність ученого-історика, бібліографа та історіографа Миколи Андрусяка в НТШ, розглянула співпрацю дослідника з відомими науковцями Іваном Крип'якевичем, Мироном Кордубою, Михайлом Грушевським, Іваном Кревецьким, Володимиром Дорошенком та ін. Охарактеризувала діяльність М. Андрусяка в Історично-філософській секції товариства та комісіях історичного спрямування: Старої історії України, Нової історії України, Бібліографічної, Статистичної, Історично-джерелознавчої.

Наступну доповідь “Дмитро Донцов: редактор і публіцист” виголосила Олена Волощук, співробітниця Державного меморіального музею Михайла Грушевського у Львові. Вона панорамно змалювала сторінки біографії Д. Донцова, основну увагу звернула на його діяльність як редактора “Літературно-наукового вістника”, окреслила тематику публікацій на сторінках цього видання та співпрацю з видатними письменниками і мистецтвознавцями.

Третьою була доповідь на тему: “Отець Йосафат Скрутень – представник Василянського Чину у Науковому товаристві ім. Т. Шевченка”. Її виголосила Олена Ковальська, здобувачка кафедри давньої історії України й історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Доповідачка розповіла про маловідомі сторінки біографії о. Й. Скрутеня, ЧСВВ, його наукову і публіцистичну діяльність, відзначила співпрацю з видатним істориком І. Крип’якевичем, результатом якої стало обрання о. Й. Скрутеня дійсним членом НТШ.

Наталія Бенькалович, співробітниця Державного меморіального музею Михайла Грушевського у Львові, представила доповідь “До історії співпраці Михайла Грушевського та Василя Кричевського”. Доповідачка зосередилася на спільних сторінках біографій М. Грушевського та мистецтвознавця В. Кричевського. Звернула увагу слухачів на перші графічні роботи митця та оформлення таких книг М. Грушевського, як “Ілюстрована історія України”, “Культурно-національний рух на Україні в XVI–XVII в.” та видання “Про українську мову та українську школу”.

Останню доповідь на тему: “Постать Данила Романовича у рецепції Михайла Грушевського” виголосив Ілля Паршин, канд. іст. наук, молодший науковий співробітник відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Він зосередився на характеристиці особи князя і короля Данила Романовича, яку дав Михайло Грушевський. На підставі аналізу наукової спадщини історика І. Паршин виокремив позитивні риси руського володаря XIII ст., серед яких активна зовнішньополітична діяльність, послідовне обстоювання власних спадкових прав на Галицько-Волинську державу, військовий талант. Відзначив Михайло Грушевський також і негативні риси, притаманні князеві Данилу Романовичу, зокрема наголосив на тому факті, що правитель був яскравим представником князівсько-дружинної системи і таки не зміг “глянути даліше боярських партій і дипломатичних

комбінацій”, а в політичному і державному житті не зумів використати інший чинник – народ.

Доповіді супроводжувалися цікавими презентаціями, провокуючи на дискусію та обговорення окремих проблем. Найактивнішим учасником дискусії був професор Леонід Зашкільняк, його питання і репліки додавали круглому столу глибшого наукового звучання та інтелектуального шарму.

Наприкінці учасники відзначили високий рівень організації заходу і висловили подяку організаторам.

Д. Льницький

З ХРОНІКИ

У пам'яті науковців Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича надовго закарбувалися події Помаранчевої революції 2004 р., учасниками якої були чимало співробітників інституту: археологів, істориків, філологів, літературознавців. То ж не дивно, що Євромайдан у **листопаді 2013 – березні 2014 рр.** підтримали працівники інституту. Ігор Чорновол, Любомир Хахула, Данило Ільницький, Марія Войтович, Оксана Рак були учасниками Євромайдану в Києві. На сценах київського і львівського майданів читав патріотичну поезію Петро Шкраб'юк. Микола Литвин та Олег Муравський збирали в Києві оригінальні документи (листівки, плакати, малюнки, поетичні твори) Революції гідності.

6 січня загальні збори колективу заслухали доповідь директора Миколи Литвина про роботу інституту в 2013 р., затвердили посадові інструкції наукових співробітників, обрали новий склад (19 осіб) вченої ради інституту, до якої, крім керівників підрозділів, обрано провідних науковців: Феодосія Стебля, Леонтія Войтовича, Леоніда Зашкільняка, Івана Паславського. У другій половині дня відзначено свято Маланки, на якому виступили співробітники Петро Шкраб'юк, Ольга Кровицька, Василь Горинь, колеги з Інституту регіональних досліджень, актор театру ім. Леся Курбаса Павло Ільницький, а також вертеп Студійського уставу Української Греко-Католицької Церкви під керівництвом о. Себастьяна. Книжкові подарунки гостям надав українсько-американський книжковий фонд "Сейбр-Світло".

17 січня представник Інституту історичних досліджень ЛНУ ім. І. Франка О. Павлишин передав до бібліотеки інституту документальне видання "Незвичні долі звичайних жінок: усна історія ХХ століття" (упоряд. І. Винницька, передмова Я. Грицак. – Львів, 2013. – 836 с.).

19 січня М. Литвин у складі делегації суспільно-культурного товариства "Надсяння" взяв участь у святкуванні Водохреща на р. Сян у Перемишлі (Республіка Польща), а також обговорив з

українською громадськістю Перемишля заходи щодо відзначення річниць депортації українців із Польщі в 1944–1946 рр.

23 січня у приміщенні Львівського історичного музею (пл. Ринок, 6) відділ нової історії України організував Міжнародний науковий семінар “1863 рік в контексті національно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі”.

24 січня в інституті відбулася офіційна зустріч із заступником директора з міжнародних зв'язків Інституту історії Литви д-ром Даріусом Сталюнасом. Учасники розмови упродовж декількох годин обмінювалися думками щодо сучасних тенденцій історіописання в обох країнах. Висловлювання, які прозвучали під час дискусії, підтвердили, що традиційні підходи до написання фахового тексту і досі залишаються актуальними для більшості дослідників, як литовських, так і українських – хоча в підготовці якісних дисертаційних робіт починають використовуватися нові методи. Учасники зустрічі обговорили перспективи міжнародної співпраці обох академічних інституцій, визначили тематику, яка може зацікавити обидві сторони. Д. Сталюнас наголосив, що інституція, яку він репрезентував, відкрита для співпраці з українцями й може на паритетних умовах розвивати її у взаємовигідному форматі. Окремою темою розмови була форма співпраці між литовськими й українськими істориками, зокрема, участь у спільних дослідницьких проектах, підготовка тематичних збірників за участю фахівців обох країн, проведення конференцій та семінарів, обмін інформацією і виданнями, написання рецензій на публікації та книги, відгуків на автореферати й дисертації.

Працівники інституту запропонували колегам із Литви окремий перелік проблем для спільних досліджень та обміну інформацією: “Гедиміновичі на престолі українських князівств (XIV–XV ст.)”; “Націєтворчі процеси у народів Східної Європи (білорусів, литовців, поляків, українців) у XIX – початку XX ст.”; “Литовське та українське питання в міжнародних відносинах: шляхи розв'язання (1918–1940)”;

“Литовсько-українські контакти в національно-визвольній боротьбі за незалежність другої половини 40-х – початку 50-х років XX ст.”;

“Курйози радянського життя: про побут і політику в часи застою (на прикладі УРСР та ЛРСР)”;

“Особливості балтійської дипломатії і Радянський Союз (кінець 1980-х – початок 1990-х років): український погляд”;

“Образ розширеної Європи на східноєвропейському просторі: уявні межі, пограниччя, добросусідство”;

“Історична пам'ять про спільне минуле литовців та країнців”;

“Литва і литовці в українських

мас-медіа (1991–2014)”; “Литва в повсякденних уявленнях українців (за матеріалами опитувань та інтерв’ю)” та ін.

Гість із Литви подарував до бібліотеки інституту зібрання документів “СССР и Литва в годы Второй мировой войны: сборник документов” (Т. 1: СССР и Литовская Республика (март 1939 – август 1940 гг.); Т. 2: Литва в политике СССР и в международных отношениях (август 1940 – сентябрь 1945 гг.)) та декілька примірників збірників статей “Литовські історичні студії”. Директор М. Литвин передав для академічної спільноти Литовської Республіки найновіші видання науковців інституту. Під час зустрічі Олена Лукачук, яка захистила кандидатську дисертацію на тему: “Литва і литовців в українській громадсько-політичній думці (1989–2009 рр.)” і займається литуаністичними дослідження в Україні, виступила із доповіддю “Пам’ятки литовської культури у Львові”. Вона супроводжувалася мультимедійною презентацією, яка познайомила Д. Сталюнаса та дирекцію інституту з литовським світом м. Львова. Матеріали презентації ще раз підтвердили можливість та потребу розширення діалогу не лише в науковому, а й у туристичному просторі. Сподіваємося, що контакти з литовськими науковцями поглиблюватимуться і надалі, а литуаністика в Інституті українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України стане за кілька років одним із важливих і перспективних напрямів досліджень, що сприятиме інтеграції української історіографії в європейський простір.

7 лютого у Львові відбулася презентація книги Ярослава Николевича “Закувала зозуленька ой під Чернелицев. Нариси, документи з історії містечка” (Львів: Апріорі, 2013. 436 с.). Автором післямови є старший науковий співробітник відділу історії Середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, д-р істор. наук Леонтій Войтович. У книзі подано історію місцевої церкви, товариств “Просвіта” і “Скала”, простежено соціально-економічні відносини; зауважено, що з цього села походять родини відомих громадсько-політичних діячів Степана Давимуки і Арсенія Яценюка, письменника Всеволода Нестайка. На презентації виступив директор інституту д-р істор. наук Микола Литвин.

14 лютого директор Інституту Микола Литвин виступив у передачі львівського обласного радіо, присвяченій 120-літтю сокільсько-го руху в Україні.

17 лютого до бібліотеки надійшов 10-й том Енциклопедії історії України, співавторами якого є науковці інституту: Володимир Александрович, Ярослав Ісаєвич, Леонтій Войтович, Тамара Галайчак,

Олександр Луцький, Леонід Мацкевий, Олег Муравський, Кім Наumenко, Ірина Орлевич, Іван Патер, Володимир Пашук, Феодосій Стеблій, Ігор Чорновол, Петро Шкраб'юк.

У київській газеті “День” (№ 37–38, **28 лютого – 1 березня 2014 р.**) опубліковано статтю в. о. завідувача відділу української літератури д-ра істор. наук Петра Шкраб'юка “Чому плакав Джон Стейнбек. Тарас Шевченко та закордонні діячі культури: епізоди шани та любові”.

У львівській газеті “Високий замок” (№ 31, **28 лютого – 2 березня 2014 р.**) надруковано інтерв'ю “Путін робить із Криму українське Придністров'я” із старшим науковим співробітником відділу нової історії України канд. іст. наук В. Расевичем.

3–6 березня проведено Четверті наукові читання імені академіка Я. Д. Ісаєвича, в яких взяли участь науковці Львова, Києва, Луцька, Донецька. Організовано виставку наукових праць ученого.

6 березня відбувся Шевченковий вечір за участі представників академічних установ Києва і Львова, Львівського, Східноєвропейського національних університетів, Донецького інституту внутрішніх справ, громадськості міста. Організовано виставку дитячих художніх робіт за творами поета

7 березня науковці інституту поклали квіти на могилу багатолітнього директора інституту, академіка НАН України Я. Ісаєвича (1936–2010).

7 березня в. о. завідувача відділу української літератури Петро Шкраб'юк виступив перед громадськістю Великого Любіня з лекцією, присвяченою 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка.

9 березня директор Микола Литвин взяв участь у заходах, присвячених 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка в Києві: Народному віче біля пам'ятника Кобзареві, літературно-мистецьких заходах у Мистецькому арсеналі та на Майдані. Директорові літературно-меморіального музею Т. Шевченка Дмитрові Стусу вручив брошуру працівників інституту “Тарас Шевченко: галицький вимір”.

9 березня докторант Роман Голик виголосив Шевченкознавчу доповідь у Лемківській церкві в Шевченківському гаю м. Львова.

27 березня Вчена рада заслухала доповідь старшого наукового співробітника відділу новітньої історії, канд. іст. наук Юрія Зайцева “Крим: засади захисту корінного народу”, в обговоренні якого виступили доктори історичних наук Олександр Ситник, Леонтій Войтович, Петро Шкраб'юк та ін. Авторів 2-го тому “Історії української культури” докторів історичних наук Володимира Александровича і

Леонтія Войтовича висунуто на здобуття Державної премії України в галузі науки і техніки.

27 березня дирекція отримала доповідну записку від старшого наукового співробітника відділу археології, канд. іст. наук Миколи Бандрівського, в якій він ініціював проведення заходів щодо повернення унікального Михалківського скарбу з Росії до України.

14 березня у приміщенні Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки (пр. Шевченка, 13) відбулася презентація 7-го випуску збірника наукових праць відділу української літератури “Парадигма”.

2 квітня Микола Литвин виступив на Загальних зборах Бюро Відділення історії, філософії і права НАН України в обговоренні доповіді академіка-секретаря Відділення О. Онищенка.

4 квітня в. о. завідувача відділу нової історії України Остап Середа виступ із доповіддю на Міжнародній науковій конференції “Місто як простір культури. Україна: історія, традиція, література”.

Конференцію організували Інститут східноєвропейської історії та Інститут славістики Віденського університету.

24 квітня директор Микола Литвин виступив із доповіддю “Українознавство в Україні та за кордоном: здобутки та перспективи дослідження” на Міжнародній українознавчій конференції, присвяченій 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка, яка відбулася у Львівському національному аграрному університеті. Представники Вищої інженерно-економічної школи в Жешуві подарували бібліотеці інституту двомовні українсько-польські збірки Т. Шевченка “Кобзар 1840 року” (Люблін; Жешув; Львів, 2014. – 243 с.) і “Лірика” (Люблін; Жешув; Львів, 2014. – 189 с.).

24 квітня відбулася Вчена рада, на якій заслухано наукову доповідь канд. іст. наук Ігоря Райківського “Ідея української національної єдності у громадському житті Галичини XIX століття”; обговорено плани науково-дослідних робіт відділів на 2015–2017 рр.

На засіданні наукового семінару відділу української літератури, яке відбулося **13 травня**, літературознавець-медієвіст, доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка Львівського національного університету ім. І. Франка Дарія Сироїд виголосила доповідь “Димитрій Туптало і Петро Скарга: портрети агіографів”.

16 травня науковці Микола Литвин, Олег Піх, Любомир Хахула взяли участь у круглому столі “Суспільно-економічні аспекти транскордонної співпраці України та Польщі: історія, сучасність, майбутнє”, який відбувся в Інституті регіональних досліджень НАН України.

16 травня на урочистому засіданні представників наукової громадськості Львівщини з нагоди Дня науки в Україні, яке відбулося у приміщенні Будинку вчених, старший науковий співробітник відділу новітньої історії, канд. іст. наук Юрій Зайцев виголосив доповідь “Крим: історичне минуле, сьогодення і засади захисту прав корінного народу”, схвально сприйняту слухачами.

20 травня Микола Литвин та Ігор Соляр відвідали смт. Янів, де спільно із Яворівською районною адміністрацією та дирекцію Національного парку обговорили проведення наприкінці вересня цього року Міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю початку Першої світової війни. Цього ж дня відвідали громадський музей з експонатами цієї війни й отримали в подарунок книги Віталія Гавгуна “Світові війни на теренах Янова” (Львів, 2011. – 122 с.) і “Трагедії XX століття” (Львів, 2012. – 130 с.).

21–23 травня у відділі археології відбулася XI Міжнародна наукова конференція “Археологія заходу України”, в якій взяло участь близько 70 учасників із Києва, Львова, Рівного, Луцька, Хмельницького, Ужгорода, Чорткова, Борщева, а також гості з Польщі (Краків, Люблін, Варшава, Холм, Жешів), Росії (Санкт-Петербург), Білорусі (Мінськ). За два дні пленарних засідань заслухано понад 50 доповідей, які охопили практично всі історичні періоди: від палеоліту до пізнього середньовіччя, а також історію археологічних досліджень на теренах заходу України. Доповіді науковців супроводжувалися цікавими презентаціями матеріалів, запитаннями та насиченими дискусіями. Третій день конференції археологи провели у звичному для себе середовищі – на архітектурно-археологічних пам’ятках Львівщини. Цьогорічний маршрут пролягав через Жовкву–Крехів–Страдч. Захоптиву екскурсію королівською Жовквою для археологів провів п. Тарас, із пам’ятками й історією Крехівського монастиря ознайомив один із ченців монастиря, а минувшину Страдчанської печери мальовниче розповіла молодший науковий співробітник Яворівського національного природного парку Оксана Годованець. Виїзне засідання закінчилося обідом у польових умовах у затишній колибі в Лелехівці на території Яворівського національного природного парку, за що висловлюємо вдячність директору п. Михайлові Біляку. Учасники конференції залишили Львів, переповнені позитивними емоціями, новими планами на майбутній польовий сезон і надією на зустріч за рік у нашому інституті.

23 травня директор Микола Литвин і старший науковий співробітник Феодосій Стеблій виступили на VIII Кращезнавчій конференції

“Брідщина – край на межі Галичини і Волині”, а також відвідали найстаріші сільські цвинтарі, військові поховання періоду Першої світової війни, місця боїв дивізії “Галичина” влітку 1944 р.

27 травня колектив привітав із 70-річчям Лесю Крип’якевич, громадського діяча, невістку академіка Івана Крип’якевича.

29 травня докторант інституту, канд. іст. наук Роман Голик виголосив доповідь “Дитя Європи: еволюція уявлень про міський простір Львова у XIX–XX ст.” на пленарному засіданні XII Міжнародної наукової конференції “Львів: місто – суспільство – культура”. Модераторами засідань були науковці інституту, кандидати історичних наук: Василь Расевич, Остап Серeda, Роман Голик.

29 травня старший науковий співробітник Центру дослідження українсько-польських відносин Андрій Боляновський виступив із доповіддю на тему “14-та гренадирська дивізія військ СС (українська № 1)” на Міжнародній науковій конференції “Наднаціональна «міліція» Гімmlера: місцева співпраця з відділами СС і поліції у контексті Другої світової війни”. Конференція відбулася в Торунському університеті ім. Миколая Коперніка (Польща) за підтримки Колледжу Імре Кертеша у Єні (ФРН) за участю науковців з Норвегії, США, ФРН, Греції, Франції, Ізраїлю й багатьох інших країн.

29 травня на засіданні Вченої ради обговорено: наукову доповідь здобувача відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, канд. іст. наук В. І. Чури “Розпад компартійного режиму в західних областях УРСР на зламі 80–90-х рр. XX ст.”; концепцію розвитку НАН України на 2014–2023 рр.; основні напрями співпраці Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України та Київського університету права НАН України в 2014–2019 рр.; підсумки проведення XI Міжнародної наукової конференції “Археології заходу України” та Міжнародної наукової конференції “Історія релігій в Україні”. На засіданні рекомендовано до друку монографію молодшого наукового співробітника відділу археології, канд. іст. наук Наталії Булик “Львівська археологія XIX – початку XX ст.”. Члени вченої ради інституту привітали з 50-річчям завідувачку відділу української мови, канд. філол. наук Н. Хобзей. З цієї нагоди їй вручено Почесну грамоту Президії НАН України, подяку міського голови м. Львова Андрія Садового, а також Тетяна Ястремська виступила з короткою доповіддю про наукову сільветку.

15 червня директор Микола Литвин у складі делегації суспільно-культурного товариства “Надсяння” відвідав Перемишль, де українська та польська громадськість вшанували пам’ять близько 2 тис.

стрільців і старшин Армії УНР, які поховані на місцевому цвинтарі у Пикуличах (околиця Перемишля).

30 червня науковці Микола Литвин, Ігор Соляр, Микола Посівнич взяли участь у науковому семінарі Українського католицького університету, присвяченому політичним поглядам Дмитра Донцова. Дискутантами виступили міністр освіти і науки України Сергій Квіт і докторант інституту, доцент УКУ Олександр Зайцев.

3 липня інститут спільно із Львівським історичним музеєм провів науковий семінар “Іван Крип’якевич у родинній традиції, науці, суспільстві”, на якому заслухано доповідь старшого наукового співробітника Олександра Луцького “Науково-організаційна діяльність Івана Крип’якевича 50–60-ті рр. ХХ ст.” і повідомлення директора інституту, д-ра іст. наук, проф. Миколи Литвина “Іван Крип’якевич як громадський діяч і дослідник Першої світової війни”. Учасники оглянули нову експозицію Музею визвольної боротьби України, присвячену 100-річчю від початку Першої світової війни. Львівських науковців привітала Леся Крип’якевич.

3 липня у смт. Єзуполі Тисменицького р-ну Івано-Франківської області розпочала роботу Палеолітична археологічна експедиція інституту під керівництвом О. С. Ситника.

7 липня у м. Винники Львівської області розпочала роботу Енеолітична археологічна експедиція Інституту під керівництвом Андрія Гавінського.

10 липня у приміщенні Державного меморіального музею Михайла Грушевського у Львові відбувся круглий стіл “Михайло Грушевський та історичне середовище Львова кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.”, організований спільно з Радою молодих вчених Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Учасників привітали доктори історичних наук Микола Литвин, Леонід Зашкільняк. Виголосили доповіді: М. Чебан, О. Волощук, О. Ковальська, Н. Бенькалович, І. Паршин. Учасники семінару ознайомилися з новою експозицією музею.

16 липня Микола Литвин взяв участь у підготовці науково-популярного телефільму про події Першої світової війни на українських землях.

14 серпня директор Микола Литвин взяв участь в установчому засіданні Ради міжнаціональної злагоди при Урядовому уповноваженому з питань етнонаціональної політики Кабінету міністрів України.

У Польщі вийшла колективна монографія “Природне середовище і людина у Верхній Наддністрянщині в районі Галицько-Бука-

чівської улововини в доісторичних часах і ранньому середньовіччі” за участі археологів Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

27 серпня директор Микола Литвин і старший науковий співробітник Олександр Луцький дали інтерв’ю для телеканалу “ZIK” з оцінкою політики радянзації в західних областях України в 1939–1941 рр.

11 вересня в межах Форуму книговидавців відділ української літератури провів Міжнародну конференцію “Міжкультурна взаємодія в літературах Галичини кінця XIX ст. – першої третини XX ст.”. Учасників привітав заступник директора Інституту українознавства з наукової роботи Ігор Соляр. Доповіді виголосили вчені Микола Ільницький, Петро Шкраб’юк, Петро Рихло, Катажина Котинська, Ростислав Семків, Тимофій Гаврилів, Олена Галета, Роман Голик, а також молоді науковці Наталя Ощипок, Данило Ільницький, Віктор Мартинюк та аспірантка відділу української літератури Лариса Козак. Модерував Тимофій Гаврилів. Цим заходом започатковано дискусійну платформу, покликану стати відкритим майданчиком для наукового осмислення феномена літературної Галичини.

1 вересня зараховано в докторантуру ст. н. с. відділу новітньої історії України Олександрю Стасюк та н. с. Центру дослідження українсько-польських відносин Оксану Руду.

11–14 вересня Сектор наукових та інформативних видань презентував видання інституту на XXI Форумі видавців у Львові. Зі своїми новими книгами знайомили читачів Н. Хобзей, А. Боляновський, Н. Булик, М. Романюк, О. Пасіцька, В. Расевич та ін.

Микола Литвин виступив із доповіддю на Міжнародній науковій конференції “Монархія, війна, людина. Щоденне і нещоденне життя населення Галичини в період Першої світової війни”, яка відбулася **15–16 вересня** у Польській академії науки і мистецтв (Краків). Директор інституту також обговорив питання співпраці з головою Фондації св. Володимира проф. В. Мокрим.

У серії “Духовні діячі України” вийшла книга “Іпатій Потій”. Упорядник видання та автор передмови – провідний науковий співробітник відділу історії Середніх віків, канд. філос. наук Іван Паславський.

23 вересня у Дзеркальному залі університету громадськість Львова відзначила 80-річчя від дня народження провідного наукового співробітника відділу української літератури Інституту, члена-кореспондента НАН України, д-ра філол. наук Миколи Ільницького. На адресу ювіляра надійшли привітання від Президії НАН України,

колег і друзів з інших міст. Директор інституту Микола Литвин вручив відомому літературознавцю пам'ятну адресу.

25 вересня Вчена рада інституту заслухала наукову доповідь Іванни Черчович “Жінки в громадському і політичному житті українців Галичини другої пол. XIX – поч. XX ст.”, затвердила теми дисертацій докторантів Олександри Стасюк, Оксани Рудої, а також звіт докторанта третього року навчання Романа Голика.

29 вересня у приміщені Львівського державного музею Михайла Грушевського відбулася Наукова конференція, присвячена 128-річчю від дня народження вченого. Її організаторами виступили Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Львівський обласний будинок вчителя. З повідомленнями виступили Леонтій Войтович, Феодосій Стеблій, Оксана Руда.

25–27 вересня у Львові у готелі “Цитадель”, відбулася Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи”, співорганізаторами якої виступили Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, Фонд К. Аденаура в Україні. На пленарному та секційних засіданнях виступило понад 50 науковців, громадських діячів, управлінців з України (Львів, Київ, Івано-Франківськ, Ужгород, Вінниця), Німеччини, Хорватії, Польщі, Угорщини. В ухвалі конференції відзначено необхідність активізації пам'ятко-охоронної діяльності, підготовки наукового збірника, відкриття на базі приватного музею у смт. Івано-Франково Яворівського р-ну державного Музею Першої світової війни – першого в Україні.

2 жовтня Микола Литвин взяв участь у роботі комісії Ради міжнародної злагоди при Кабінеті міністрів України і запропонував підготувати для неї аналітичну записку “Міжетнічні взаємини в Польщі новітньої доби: досвід для України”.

8 жовтня в Інституті відбувся науковий семінар “Сучасний Донбас: історичні традиції: етнополітичні виклики” за участю донецьких науковців: Дмитра Титаренка, Дмитра Білого, Костантина Нікітенка, Вадима Задунайського й ін. Більшість тих, хто виступив, визнали, що конфлікт на Сході інспірований зовнішніми силами; є потреба також посилити українську інформаційну присутність на окупованих територіях. Донецькі науковці запропонували МОН України передати частину посадових окладів із донецьких вишів у вищі навчальні заклади Львова, куди переїхало чимало кваліфікованих науковців зі східних регіонів держави.

9 жовтня директор Микола Литвин обговорив із президентом Асоціації істориків України та Литви Алдоною Васіляускенє можливість створення у Львові Центру дослідження українсько-литовських зв'язків.

14 жовтня бібліотека отримала в дарунок частину книгозбірні громадсько-політичного діяча, мистецтвознавця Богдана Гориня. Півтори тисячі книг із Києва привезли водій Богдан Василькевич та молодший науковий співробітник Любомир Хахула, який записав інтерв'ю з відомим дисидентом про українсько-польські відносини 90-х років ХХ ст.

19 жовтня в Національному музеї окупаційних режимів “Тюрма на Лонцького” відбулася презентація книги документів з архіву колишнього КДБ “Обвинувачується Михайло Сорока” (упоряд. старший науковий співробітник, канд. іст. наук Юрій Зайцев), опублікованої у Київському видавництві “Смолоскип”, та спогадів Богдана Сороки, виданих у Львові у видавництві “Сполом”. Доповідь про життєвий шлях активних учасників національно-визвольної боротьби Михайла Сороки та його дружини Катерини Зарицької й громадську діяльність їхнього сина, відомого художника Богдана Сороки виголосив Юрій Зайцев. Промовці (колишні політв'язні Ігор Калинець, Зорян Попадюк та інші присутні) схвально оцінили презентовані видання.

21 жовтня Микола Литвин привітав колектив Інституту регіональних досліджень НАН України з 50-річчям від дня заснування.

23 жовтня на засіданні Вченої ради заслухано наукову доповідь старшого наукового співробітника відділу історії середніх віків, д-ра іст. наук, проф. Леонтія Войтовича “Хольмгад: де княжив Володимир Святославович і його сини?”, в якій проаналізовано скандинавські та російські концепції колонізації північних земель Київської Русі. Заслухано звіти аспірантів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, підсумки прийому в аспірантуру. Затверджено Положення “Про періодичні видання Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України”, “Про Раду молодих вчених Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України”.

28 жовтня в Інституті археології НАН України успішно захистив кандидатську дисертацію молодший науковий співробітник відділу археології Андрій Гавінський.

28 жовтня на засіданні спеціалізованої вченої ради успішно захистили кандидатські дисертації з історичних дисциплін здобувачі

інституту Роман Дзюбан (Львівська національна наукова бібліотека України ім. Василя Стефаника), Лєнара Чубукчієва (Бахчисарайський історико-культурний заповідник).

11 листопада випускниця аспірантури відділу новітньої історії Іванна Черчович успішно захистила кандидатську дисертацію на тему: “Жінки у громадському і приватному житті українців Галичини другої половини XIX – початку XX століття”.

14 листопада інститут спільно з Львівською обласною радою, Українським інститутом національної пам’яті, Львівським національним університетом ім. І. Франка провів у Львові Міжнародну наукову конференцію “Проблеми дослідження українського визвольного руху середини XX століття”, на якій виступили науковці України, Білорусі, Литви. Особлива дискусія виникла довкола концептуальних доповідей провідних українських істориків Олександра Лисенка, Володимира В’ятровича, Андрія Боляновського, Алли Киридон, Галини Стародубець, Олександри Стасюк, Оксани Каліщук, Олександра Пігір’ї, Миколи Посівнича, Анатолія Русначенка й ін. На конференції презентовано нові видання науковців Львова та Києва.

14 листопада директор Микола Литвин виступив із доповіддю “Польсько-більшовицька війна 1920 р.: геополітичні передумови та наслідки для України” на засіданні Комісії українсько-польських культурних зв’язків Люблінського відділу Польської академії наук. Обговорено налагодження конструктивних зв’язків із Комісією НАН України з вивчення українсько-польських історичних та культурних зв’язків, можливість відновлення діяльності польсько-української історичної комісії при ПАН і НАН України (діяла в 1993–2008 рр.). На засіданні презентовано нові видання Центру дослідження українсько-польських відносин інституту.

19 листопада у Львові по вул. Б. Хмельницького, 36 відбулася Наукова конференція до 200-річчя від дня народження Якова Головацького, організаторами якої виступили: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України (відділ нової історії України, Рада молодих вчених), Львівська центральна бібліотека отців василіан при Святоонофрійському монастирі, Шашкевичівська комісія. Оргкомітет: Микола Литвин, Наталія Бенькалович, Данило Ільницький, Остап Середа, Феодосій Стеблій.

20 листопада у Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. І. Франка відбулося урочисте засідання Вченої ради з нагоди присудження почесного звання Doctor Honoris

Сауса відомому вченому-літературознавцю, поетові, перекладачеві, членові-кореспондентові НАН України, доктору філологічних наук, професорові, завідувачеві кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету ім. І. Франка, провідному науковому співробітнику відділу української літератури Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Миколі Ільницькому.

27 листопада Микола Литвин виступив на засіданні Бюро Відділення історії, філософії і права НАН України з доповіддю “Стан та перспективи розвитку польсько-українських наукових зв’язків у гуманітарній сфері”.

25 грудня в Центрі міської історії Центрально-Східної Європи (вул. Акад. Богомольця, 6) відбулася презентація проекту “Інформаційна база даних «Міські голови Львова», що реалізовується за підтримки програми соціально-культурних грантів Львівської міської ради. Над ним працювала група істориків Львівського національного університету ім. І. Франка, Центру міської історії, Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (О. Аркуша). Проект “Інформаційна база даних «Міські голови Львова»” є дослідницько-пізнавальним і популяризаторським. Він передбачає укладення повного переліку керівників Львова, публікацію зібраних матеріалів у форматі науково-інформаційного видання та створення цифрової бази даних про керівників міста від кінця XIII до початку XXI ст., яка охоплюватиме хронологічні межі, коли особа була міським головою, основні біографічні дані (зокрема соціальне походження і статус, попередні досвіди роботи в публічній і державній сферах, діяльність на посаді), а також візуалізацію (портрет, гравюра, медальйон, епітафія, автографи, місце проживання тощо). Біографічні довідки міських голів із візуальним матеріалом будуть розміщені на інтерактивній карті Львова в межах проекту Центру міської історії “Інтерактивний Львів”. У науково-пізнавальному плані цей проект – важливий крок до підготовки історії Львова з урахуванням сучасних підходів до історичної урбаністики та формування міського простору, а також до висвітлення минулого міста як осередку взаємодії різних культурних традицій, до входження міста в порівняльні студії з міською історією, які розгортаються зараз у наукових середовищах Центрально-Східної Європи. Виконавці проекту мають чималий досвід у дослідженні історії Львова, зокрема в реалізації

українсько-польського видавничого проекту “Львів: місто – суспільство – культура”.

25 грудня відбулися загальні збори і розширена Вчена рада, на якій обговорено річний звіт про наукову роботу (доповідач Микола Литвин). Виступили завідувачі відділів, голова профкому Ольга Кровицька.

С. Терещенко

**Спеціалізована вчена рада Д 35.222.01
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН
України та Інституту народознавства НАН України
в 2014 р.**

Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30 листопада 2012 р. № 1351 створено Спеціалізовану вчену раду Д 35.222.01 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) історичних наук за спеціальностями 07.00.01 “Історія України”, 07.00.02 “Всесвітня історія”, 07.00.05 “Етнологія” терміном на три роки.

Голова ради – Литвин М. Р., д-р іст. наук, професор, директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, спеціальність 07.00.01.

Заступник голови – Патер І. Г., д-р іст. наук, професор, завідувач відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар – Соляр І. Я., д-р іст. наук, заступник директора з наукової роботи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, спеціальність 07.00.02.

3 жовтня –

заступник голови – Соляр І. Я., д-р іст. наук, заступник директора з наукової роботи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, спеціальність 07.00.02;

вчений секретар – Муравський О. І., канд. іст. наук, вчений секретар Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, спеціальність 07.00.01.

За 2014 р. захищено 6 докторських (5 – спеціальність 07.00.01 “Історія України”, 1 – за двома спеціальностями 07.00.01 “Історія України” та 07.00.02 “Всесвітня історія”) та 14 кандидатських (7 – спеціальність 07.00.01 “Історія України”, 4 – спеціальність 07.00.02 “Всесвітня історія”, 3 – спеціальність 07.00.05 “Етнологія”) дисертацій.

*Докторські дисертації за спеціальністю 07.00.01
“Історія України”*

Горін Сергій Миколайович – старший викладач кафедри історії Національного університету Києво-Могилянська академія”. 25 березня захистив дисертацію “Монастирі Луцько-Острозької єпархії кінця XV – середини XVII ст.: функціонування і місце у волинському соціумі”. Науковий консультант – д-р іст. наук Александрович В. С., завідувач відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Кулаковський П. М., завідувач кафедри українознавства Національного університету “Острозька академія”; д-р іст. наук, проф. Леп'явко С. А., д-р іст. наук, проф. Лиман І. І., завідувач кафедри історії України Бердянського державного педагогічного університету.

Зайцев Олександр Юрійович – доцент кафедри нової і новітньої історії України ВНЗ “Український католицький університет”. 13 травня захистив дисертацію “Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки): генеза, еволюція, порівняльний аналіз”. Науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Грицак Я. Й., проф. кафедри нової і новітньої історії України ВНЗ “Український католицький університет”. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Голубко В. Є., завідувач кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету ім. Івана Франка; д-р іст. наук, проф. Кульчицький С. В., завідувач відділу історії України 20–30-х років XX ст. Інституту історії України НАН України; д-р іст. наук, доц. Патриляк І. К., проф. кафедри новітньої історії України Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Чура Василь Іванович – доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Львівської державної фінансової академії МОН України. 1 липня захистив дисертацію “Розпад радянського ладу в західних областях УРСР на зламі 80–90-х років XX сторіччя”. Науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Голубко В. Є., завідувач кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету ім. Івана Франка. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Баран В. К., завідувач кафедри нової і новітньої історії України Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки; д-р іст. наук, професор Кульчицький С. В., завідувач відділу історії України 20–30-х рр. XX ст. Інституту історії України НАН

України; д-р іст. наук, проф. Офіцинський Р. А., завідувач кафедри історії України Ужгородського національного університету.

Райківський Ігор Ярославович – завідувач кафедри історії України ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. 14 жовтня захистив дисертацію “Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини XIX століття”. Науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Кугутяк М. В., директор Інституту історії, політології і міжнародних відносин, завідувач кафедри етнології та археології ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника”. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., член-кореспондент НАН України Реєнт О. П., заступник директора з наукової роботи Інституту історії України НАН України; д-р іст. наук, проф. Сухий О. М., завідувач кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. Івана Франка; д-р іст. наук, ст. наук. сп. Шкраб’юк П. В., ст. наук. сп. Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

Титаренко Дмитро Миколайович – старший викладач кафедри філософії та політології Донецького юридичного інституту МВС України. 25 листопада захистив дисертацію “Культурне життя в Україні під час нацистської окупації (зона військової адміністрації)”. Науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Литвин М. Р., директор Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Кондратюк К. К., професор кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. Івана Франка; д-р іст. наук, проф. Лисенко О. Є., завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України; д-р іст. наук, проф. Перехрест Л. Г., завідувач кафедри всесвітньої історії Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького.

*Докторська дисертація за спеціальностями 07.00.01
“Історія України” та 07.00.02 “Всесвітня історія”.*

Шендрікова Сніжана Павлівна – доцент кафедри історії України Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. 28 січня захистила дисертацію “Театральне життя як чинник соціально-культурних процесів у Криму (XIX – початок XX ст.)”.

Науковий консультант – д-р іст. наук, проф. Ганкевич В. Ю., професор кафедри історії України Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Бровар О. В., перший проректор Університету банківської справи Національного банку України; д-р іст. наук, проф., член-кореспондент НАН України Наулко В. І., завідувач відділу пам'яток духовної культури Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; д-р іст. наук, проф. Турченко Ф. Г., завідувач кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету.

*Кандидатські дисертації
за спеціальністю 07.00.01 “Історія України”*

Голдак Тетяна Володимирівна – викладач кафедри державно-правових дисциплін Приватного вищого навчального закладу “Львівський університет бізнесу та права”. 28 січня захистила дисертацію “Театрально-музичне життя українців Перемишля другої половини ХІХ – початку ХХ ст.” Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Литвин М. Р., директор Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Рубльов О. С., вчений секретар Інституту історії України НАН України; канд. іст. наук, доц. Павлишин О. Й., доцент кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. Івана Франка.

Паршин Ілля Леонтіївич – молодший науковий співробітник відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. 29 квітня 2014 р. захистив дисертацію “Вектори політики володарів Галицько-Волинської Русі (за матеріалами наративних латиномовних джерел ХІІ–ХV століть) Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Войтович Л. В., ст. наук. сп. відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: д-р іст. наук Сkochиляс І. Я., декан гуманітарного факультету ВНЗ “Український католицький університет”; канд. іст. наук Миська Р. Г., провідний спеціаліст науково-дослідної лабораторії археології та краєзнавства Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка.

Папа Іванна Юріївна – тимчасово не працює. 29 квітня захистила дисертацію “Походження князівських родів у Великому князівстві Литовському. Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Войтович Л. В., завідувач кафедри історії середніх віків та візантистики Львівського національного університету ім. Івана Франка. Офіційні опоненти: д-р іст. наук Головка О. Б., професор кафедри всесвітньої історії Кам’янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка; канд. іст. наук, доц. Собчук В. Д., доцент кафедри суспільних дисциплін Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Т. Шевченка.

Нестайко Маркіян Омелянович – молодший науковий співробітник Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. 17 червня захистив дисертацію “Політико-ідеологічний контроль влади за мистецтвознавцями Львова (друга половина 1960-х – перша половина 1980-х рр.)”. Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Литвин М. Р., директор Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Баран В. К., завідувач кафедри нової і новітньої історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки; канд. іст. наук, доц. Качмар В. М., доцент кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. Івана Франка.

Балябас Володимир Дмитрович – заступник начальника курсу з виховної та соціально-психологічної безпеки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. 17 червня захистив дисертацію “Пожежно-рятувальна служба в Україні: становлення та розвиток (1991–2011 рр.)”. Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Голубко В. Є., завідувач кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету ім. Івана Франка. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Малик Я. Й., професор кафедри європейської інтеграції та права Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України; канд. іст. наук, доцент Томіленко А. Г., начальник кафедри іноземних мов та гуманітарних наук Черкаської академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля.

Московчук Марія Олегівна – викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ. 2 вересня захистила дисертацію “Товариство «Взаїмна поміч українського вчителства» у суспільно-культурному житті Галичини (1905–1939)”. Науковий керівник – д-р іст. наук, ст. наук. сп. Соляр І. Я., заступник директора з наукової роботи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Андрусішин Б. І., директор Інституту політології і права Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова; канд. іст. наук, доцент Павлишин О. Й., доцент кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. Івана Франка.

Дзюбан Роман Володимирович – молодший науковий співробітник науково-дослідного відділу історичних колекцій Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. 28 жовтня 2014 р. захистив дисертацію “Переміщення і втрати культурних цінностей установ м. Львова в роки Другої світової війни”. Науковий керівник – д-р іст. наук, проф., член-кореспондент НАН України Романюк М. М., директор Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Кондратюк К. К., професор кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. Івана Франка; канд. іст. наук Чура В. І., доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Львівської державної фінансової академії.

Черчович Іванна Іванівна – аспірантка відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. 11 листопада захистила дисертацію “Жінки у громадському і приватному житті українців Галичини другої половини XIX–XX століття”. Науковий керівник – канд. іст. наук, ст. наук. сп. Аркуша О. Г., ст. наук. сп. відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Офіційні опоненти: доктор історичних наук Маланчук-Рибак О. З., професор кафедри історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв; канд. іст. наук Седляр О. В., завідувач науково-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка.

*Кандидатські дисертації
за спеціальністю 07.00.02 “Всесвітня історія”*

Цебенко Андрій Михайлович – викладач історії ВНЗ “Львівський кооперативний коледж економіки і права”. 11 березня захистив дисертацію “Православна Церква в Чеських землях і Словаччині в 1945 – на початку ХХІ ст.: організаційний розвиток і діяльність”. Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Кріль М. М., завідувач історії Центральної та Східної Європи Львівського національного університету ім. Івана Франка. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Кирсенко М. В., професор кафедри історії Національного університету “Києво-Могилянська академія”; канд. іст. наук, доц. Цуп О. В., доцент кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету.

Хайруддінова Ельмаз Мухуддінівна – тимчасово не працює. 30 вересня захистила дисертацію “Мусульманські релігійні інститути у Криму (початок 1920-х – кінець 1930-х рр.)”. Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Ганкевич В. Ю., професор кафедри історії України та спеціальних дисциплін Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Срібняк І. В., завідувач кафедри всесвітньої історії Київського університету ім. Бориса Грінченка; канд. іст. наук, доц. Туранли Ф. Г., доцент кафедри загального та слов'янського мовознавства Національного університету “Києво-Могилянська академія”.

Чубукчієва Ленара Закірівна – заступник завідувача Музею історії та культури кримських татар Кримського республіканського закладу “Бахчисарайський історико-культурний заповідник”. 28 жовтня захистила дисертацію “Тюрксько-мусульманський жіночий рух у суспільно-політичному та культурно-просвітницькому житті Російської імперії (кінець ХІХ ст. – 1920 р.)”. Науковий керівник – д-р іст. наук, доц. Шендрікова С. П., доцент кафедри режисури та театрального дизайну РВНЗ “Кримський університет культури, мистецтв і туризму”. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Петренко І. М., професор кафедри педагогіки, культурології та історії ВНЗ “Полтавський університет економіки і торгівлі”, канд. іст. наук, доц. Абібуллаєва Д. І., доцент кафедри історії Кримського інженерно-педагогічного університету.

*Кандидатські дисертації
за спеціальністю 07.00.05 “Етнологія”*

Кичак Оксана Юрійвна – аспірантка кафедри історії Стародавнього світу і Середніх віків Ужгородського національного університету. 2 вересня захистила дисертацію “Сім’я та сімейний побут заробітчачан Закарпаття на початку ХХІ століття”. Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Тиводар М. П., професор кафедри історії Стародавнього світу і Середніх віків Ужгородського національного університету. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф., академік НАН України Павлюк С. П., директор Інституту народознавства НАН України; канд. іст. наук, доц. Малець О. О., доцент кафедри суспільних дисциплін Мукачівського державного університету.

Пуківський Юрій Володимирович – аспірант кафедри етнології Львівського національного університету ім. Івана Франка. 30 вересня захистив дисертацію “Весняна календарно-побутова обрядовість українців історико-етнографічної Волині: загальноетнічні риси і загальна специфіка”. Науковий керівник – д-р іст. наук, проф. Глушко М. С., професор кафедри етнології Львівського національного університету ім. Івана Франка. Офіційні опоненти: д-р філол. наук, проф. Кирчів П. Ф., провідний науковий співробітник відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України; канд. іст. наук, доц. Дмитренко А. А., доцент кафедри документознавства та музейної справи Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки.

Красько Наталя Сергіївна – асистент кафедри історії та правознавства Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького. 9 грудня захистила дисертацію “Поховально-поминальна обрядовість болгар України: територіальні та субетнічні варіанти”. Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Прігарін О. А., доцент кафедри археології та етнології України Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Офіційні опоненти: д-р іст. наук, доц. Сілецький Р. Б., завідувач кафедри етнології Львівського національного університету ім. Івана Франка; канд. іст. наук Сушко В. А., доцент кафедри теорії і історії мистецтв Харківської державної академії дизайну і мистецтв.

ЗМІСТ

ІНСТИТУТ У 2014 РОЦІ	3
НОВІ ВИДАННЯ	10
НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	26
ВІДДІЛ АРХЕОЛОГІЇ	26
Нові пам'ятки неандертальської людини в Галицькому Придністер'ї	52
Меморіал поблизу Гійче та невідома сторінка діяльності львівських археологів	55
Археологічні дослідження на Пустомитівщині	60
Вивчення археологічної пам'ятки Шипшина (Винники)	61
Дослідження археологічних пам'яток в околицях с. Которини на Львівщині	63
ВІДДІЛ ІСТОРІЇ СЕРЕДНІХ ВІКІВ	65
VI конференція “Культурна спадщина західноукраїнських земель 2014. Пам'яті Володимира Вуйчика”	75
Наукова конференція “Король Данило Романович 1264–2014: постать – епоха – традиція”	76
ВІДДІЛ НОВОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	78
ВІДДІЛ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ	93
ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	111
ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	118
Дарія Сироїд про агіографів Дмитрія Туптала і Петра Скаргу	136
Два літературознавчі семінари про Назара Гончара	139
Ришард Купідура. Коцюбинський та Винниченко: в пошуках спільного знаменника	145
Максим Тарнавський: інтелектуальна біографія	148

Микола Крупач. “Псевдо-Ольжичева стаття «Сучасна українська поезія»”	150
Олена Галета. Зворотна перспектива соцреалізму	152
Презентація 7-го випуску “Парадигма”	156
Міжнародна конференція про міжкультурну взаємодію в літературах Галичини	158
Микола Ільницький – Doctor Honoris Causa Дрогобицького університету	159
Микола Ільницький – Доктор Honoris Causa	160
В Антонича на батьківщині	161
Концерт до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка.	176
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН.	178
Міжнародна наукова конференція “Перша світова війна в історичній долі народів Центрально-Східної Європи”	192
БІБЛІОТЕКА	196
ЮВІЛЯРИ	199
Ювілей Миколи Ільницького	199
Знаки доби у гранях таланту Миколи Ільницького	201
Знаки і грані.	205
Наукові світи Наталії Хобзей.	208
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ	211
Круглий стіл про Михайла Грушевського та історичне середовище Львова.	212
З ХРОНІКИ	215
СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА	229

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2014 р. Інформаційний бюлетень / Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2015. – 240 с.

Художньо-технічний редактор *Дмитро Савінов*
Обкладинка *Федір Лукавий*
Літературний редактор *Наталія Галевич*
Коректор *Світлана Іваник*

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
79026, Львів, вул. Козельницька, 4; тел 270-14-18
підписано до друку 27.08.2015
Обл.-вид. арк. 15.00